

PORECLE ȘI SUPRANUME DIN BAZINUL SUPERIOR AL SOMEȘULUI MARE

MIRCEA PRAHESE

SUPERGRAPH
2005

Mircea Prahase

Porecle și supranume
din bazinul superior al Someșului Mare

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
PRAHASE, MIRCEA

Porecle și supranume din bazinul superior al
Someșului Mare / Mircea Prahase. Cluj-Napoca:
Supergraph Tipograf, 2005

Bibliogr.

ISBN 973-86212-2-4

811.135.1'373.232.1

811.135.1'373.6

Tipărit la:

S.C. SUPERGRAPH TIPO S.R.L. Cluj Napoca

tel. 0788/368882, tel/fax. 0264/545929

MIRCEA PRAHASE

PORECLE ȘI SUPRANUME
DIN BAZINUL SUPERIOR AL SOMEȘULUI MARE

Editura SUPERGRAPH
2005 Cluj-Napoca

COMPLEXUL MUZEAL BISTRIȚA - NASAUD

Grafica: Miron DUCA

Desene: Elena PLENICEANU

Tehnoredactare computerizată: Anca MAXIN

Mirela NĂSTASE

Coperta și fotografii: Mircea PRAHASE

CUPRINS

Capitolul I.

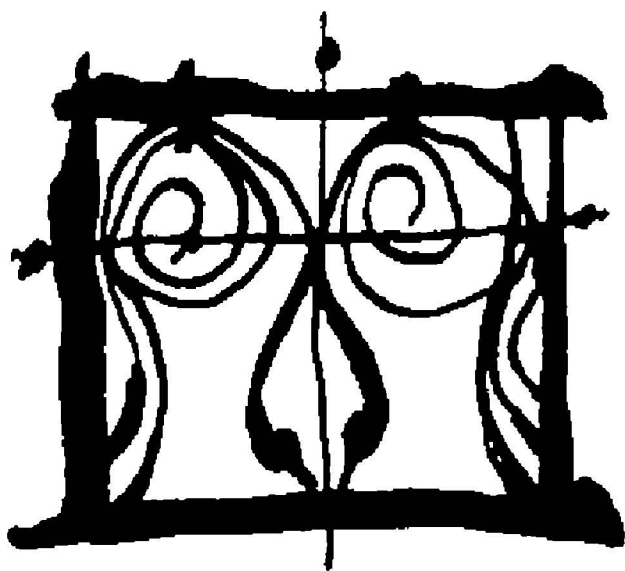
Generalități. Definiții. Clasificări	19
---	-----------

Capitolul II.

Categorii de porecle și supranume	35
--	-----------

Capitolul III.

Câteva concluzii	267
-------------------------------	------------

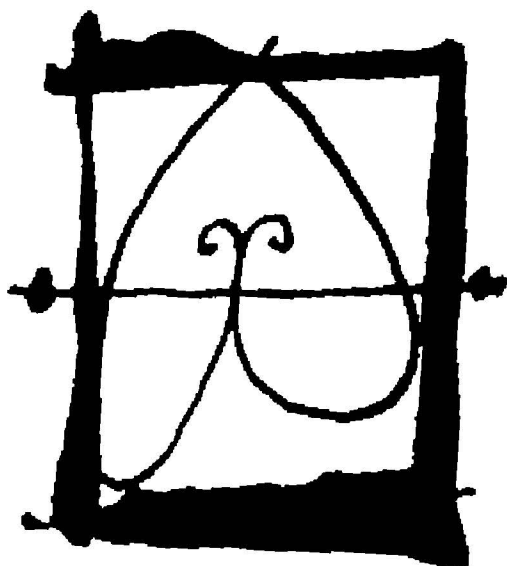

Moto:

"Satira a fost în tot - d'a-una mijlocul de căpetenie prin care poporul a căutat să îndrepteze năravurile cele rele.

Fără a cunoște câtuși de puțin latinésca și cu atât mai puțin preceptul poetului Santeuil "Castigat ridendo mores", a înțeles că singurul chip prin care se mai poate óreși-cum înfrâna reul, este de a-l lua în rîs. Lenea, nepri-ceperea, murdăria, sgârcenia și reutatea de suflet au fost în tot-d'a-una biciuite de dînsul în chipul cel mai cumplit. Câte păcăleli fine, câte satire mușcătóre n'a născocit fanta-sia-i bogată pentru a infiera pe aceia cari nu erau după gustul lui !"

I.A.Candrea *"Poreclele la Români"*, București, 1895, p.5.

PREFAȚĂ

Împrejurări neprielnice au făcut ca în ținutul nostru grănițesc, atât de frumos reprezentat în trecut de o serie de cărturari și o serie de oameni ai școlii, să nu mai avem la un moment dat nici un fel de realizări pe planul culturii. Zeița Minerva, protectoarea noastră de altădată, ne uitase, parcă, cu totul. Ne mîngîiam doar cu amintirea celor care, înaintea noastră, au pus în lumină o serie de realizări, în literatură mai întîi și în cultura de masă după aceea. Deschidem, din cînd în cînd, **Istoria rezbelului orientale**, scrisă de doi profesori al Gimnaziului fundațional din Năsăud, și apărută la Gratz, în Austria, în anul 1878. Era cea mai mare **Istorie** a războiului nostru de independență. Răsfoiam cele două monografii ale comunelor Șanț (1903) și Poiana Ilvei (1910), realizate de preotul Pamfil Grapini, cea dintîi, și de Ștefan Buzilă, fost vicar al Năsăudului, mai tîrziu, cealaltă.

Întîrziem, cu deosebită plăcere, asupra **Istoriei școalelor năsăudene** (1913) de Virgil Șotropa și Nicolae Drăganu care marca o jumătate de secol de la înființarea Gimnaziului (4 oct. 1863). Din anuarele școlii, numite atunci **Repoarte**, am cules alte cunoștințe referitoare la viața oamenilor și la cultura lor.

În 1906, preotul Alexandru Țiplea, profesor de religie la liceu, publica cea dintîi colecție de **Poezii populare din Mara-mureș**, apărută în Editura Academiei din București, iar mai tîrziu, în primii ani de după războiul din 1914-1918, Vasile Bichigean, directorul liceului, publica prima parte a traducerii sale din Republica lui Platon. Partea a doua a acestei traduceri, pe care eu am primit-o în pachetul de premii din ultima clasă de liceu, avea să apară la Bistrița, în Editura "Gh. Matei", în anii 1927-1928.

Din deceniul al treilea al secolului trecut, datează o micro monografie a orașului Năsăud, datorată lui Virgil Șotropa și Alexandru Țiplea (1927), iar din anul 1930 un anuar unic, în felul lui, **Icoana unei școli dintr-un colț de țară rămânesc** (616 pagini), alcătuit de neuitatul director Sandu Manoliu, descins în granița noastră din Iașul marilor realizări și al Unirii.

Anuarul liceului George Coșbuc, de pe anul 1925, marchează și el o dată importantă în istoria culturală a graniței. În paginile lui sînt publicate toate comunicările ținute, în fața liceului și în sala festivă, în ziua de 20 iunie, cu ocazia dezvelirii bustului lui George Coșbuc, manifestare la care a fost prezent și autorul acestor rînduri; abia terminasem clasa întîii de liceu.

În sfîrșit, în acest deceniu al treilea, profesorul Virgil Șotropa a pus bazele revistei "Arhiva someșană", care a apărut pînă în anul 1940.

În deceniul al patrulea a apărut revista "Viața", inițiată și condusă de **Asociația Învățătorilor** din județ. În paginile acestei publicații au apărut cele dintîi articole ale mele, despre Panait Istrati, Veronica Micle, Maria Cunțan ș.a.

Nu ne vom opri asupra producțiilor beletristice, întrucît ele nu intră în preocupările noastre de aici. Vom aminti, doar, că pe lîngă Coșbuc și Rebreanu trebuie menționat aici, Victor Onișor, primul traducător a lui Jules Verne, **Castelul din Carpați** (Sibiu 1897). Cartea respectivă a apărut în Franța, în prima ediție, într-o prezentare excepțională în anul 1892 și numai după cinci ani a fost tradusă în românește. Victor Onișor avea atunci 23 de ani. El a publicat, cu trei ani mai devreme, o frumoasă culegere de **Doine din Transilvania**, toate provenind din Zagra, comuna lui natală. Această carte a apărut la Iași, în Editura "Șaraga". Din Zagra era originar și I. Corbu, care, pe lîngă o antologie intitulată **Doina**, a realizat și unele cărți cu conținut științific, tehnic. Au rămas de la el și o serie de scrisori primite de la I.L. Caragiale, cu care se găsea în relații de prietenie. Scrisorile respective datează din ultimul an al vieții marelui drematurg (v. "Studii și cercetări etno-culturale", VII, 2002, pag. 40-42).

Încheiem lista noastră cu cartea publicată la Gherla, în 1920, de dr. Emil Precup, **Dor și jale. Patimi și suferințe. Poezii culese din război**.

Orientarea autorului, cercetătorul bistrițean Mircea Prahase,

spre studierea poreclelor, mi se pare deosebit de importantă, din două puncte de vedere. Mai întâi prin valoarea în sine a cercetării. Sînt foarte puține studiile referitoare la porecle în țara noastră, de unde rezultă că autorii în cauză sînt favorizați, într-un fel: ei au ocazia să aducă contribuții reale nu numai la cunoașterea limbii naționale, ci și la modul de gîndire al vorbitorilor ei. În al doilea rînd, importanța cercetării constă în posibilitatea prelucrării pe plan artistic a poreclelor așa cum a procedat M. Sadoveanu, de exemplu. Autorii de studii onomastice și-au dat seama de importanța poreclelor la fixarea numelor proprii, de faptul că cele mai multe nume de oameni derivă din porecle. Demonstrația se poate face ușor cu ajutorul numelor de oameni din opera lui Sadoveanu, de unde de că în momentul în care aceste nume au devenit numeroase și oamenii nu mai puteau fi identificați prin ele, cînd s-a observat că numele Ion, Gheorghe, Grigore, Nicolae, Simion și Ana, Elena, Domnița, Maria, Sabina, Veronica, Viorica și multe altele îl purtau zeci de indivizi, s-a simțit nevoia găsirii posibilității de a înlătura confuzia și nedumerirea și s-a recurs la adăugirea unui element de sprijin care a putut fi găsit în preocupările și îndeletnicirile omului. Exemple numeroase avem în opera lui Sadoveanu: **Fliodor Armașu, Botgros, Gavril Fauru, Zaharie Fîntînaru, Toader Păscaru, Ilașu Pescaru, Isac Zodaru.**

Originea locală a unui individ poate constitui un mijloc de identificare a lui: **Victor Bîrlădeanu, Boroianu, Bobînceanu, Botoșanu, Căpîlnar, Gavril Chihoreanu, Andrei Davideanu, Dîmbovițeanu, Dunăreanu, Aron Focșeneanu, Stroie Orheianu, Dumitru Racoveanu, Petre Rîșcanu, Pîrcălabul Soroceanu, Gheorghe Vrînceanu, Luca Vrînceanu.** Vom adăuga aici și un nume cu totul caracteristic din zona noastră. Învățătorul Andrei Petri, care a funcționat o bucată de vreme la Nepos și i-a avut elevi pe amîndoi părinții mei, s-a transferat mai tîrziu la Năsăud unde aveam să-i fiu elev, pe la mijlocul deceniului al III-lea al secolului trecut, în clasa a IV-a primară. Numele lui, indicat mai sus, nu-l știa nimeni; toată lumea îi spunea **Horduianu**; era consătean cu Coșbuc.

Caracteristic mi se pare, în Moldova, numele **Vrîncioaia**, stăpîna ținutului Vrancea și mama flăcăilor intrați în legendă.

Un sprijin în explicarea modului privitor la formarea poreclor găsesc în cartea lui M. Sadoveanu **Măria sa Puiul Pădurii**, chiar în finalul ei, cînd acțiunea s-a mutat în răsărit, la apa Moldovei, de unde era originar Andrei Valahul și fiica sa Păuna (p. 265).

“Nunta lui Ioan Roșu cu domnișoara Păuna s-a sfîrșit cu mare alai și zvon la Curtea Comitelui Sigfrid. Iar nu mult după aceea așezarea acestui vrednic și gras neguțător a fost în locul acela de iarmaroc nou la Sîntilie, despre care s-a pomenit: anume, dincolo de munte, la apa Moldovei, în marginea cumaniei. S-a ridicat acolo și tîrg de piatră cu numele de Baia. Au venit aici unii neguțători și tovarăși ai lui Ion, din Împărăție.

Iar doamna Păuna, după ce a rămas văduvă, a întemeiat alături altă așezare cu sat, care s-a chemat **Sasca**, după porecla pe care i-au dat-o ei localnicii moldoveni, oameni foarte pricepuți și harnici la porecle.”

În cazul numelor cu frecvență mare, identificăm persoana pe care o avem în vedere tot cu ajutorul unui determinativ, care indică, de obicei îndeletnicirea eroului în cauză: **Boiengița**, **Șulem Cațapul**, **Ion Chetraru**, **Ciobanu**, **Jean Cimpoeșu**, **Ciopei pîrcălab**, **Calman Ciubotariu**, **Pavel Cimbrotariu**, **Ștefan Ciubotariu**, **Cobzărița**, **Sofronia doftoroaia**, **Bogonos faurul**, **Șandru fierarul**, **Stamatie hadîmbul**, **Solomon împărat**, **Traian împărat**, **Sturza jitnicerul**, **Zailic judele**, **Sofronie mitropolitul**, **Toma pădurarul**, **Țopa pîrcălabul**, **preotul Sofronie**, **Timofte prisăcarul**, **Șulem sacagiul Constantin serdarul**, **Ioniță Spătaru**, **Smaranda stolniceasa**, **Rustem vizir**, **Grigore Vornicu**.

Cu ajutorul unui determinant facem distincția necesară și între două sau mai multe persoane care poartă același nume: **baba Ioana**, **bunica Anghelina**, **cucoana Aspazia**, **cucoana Catincuța**, **Anastasia doamna**, **doamna Valeria**, **duduia Ionița**, **jupîneasa Dochia**, **jupîneasa Ilinca**, **lelea Mărgărinta**, **madam Ileana**, **mătușa Anghelina**, **mătușa Zamfira**, **moș Vasile**.

Unele nume, ca **Ileana**, se repetă de zeci de ori și, nerecurgînd la determinative, nu le mai dai de capăt niciodată. Să exemplificăm cu numele **Irina**, care are o frecvență mult mai mare decît **Ileana**: **baba Irina, cucoana Irina, dăscălița Irina, Irina Dascălului, jupîneasa Irina, lelea Irina, Irina vorniceasa**.

Foarte numeroase sînt poreclele provenite din etnia purtătorului: **Gheorghe Albanit, Mandache Albanitu, Armeanu, Neculai Arnăutu, Sava Arnăutu, Bulgaru, Tudose Cazacu, Ghiula Farcaș, Leahu, Neamțu, Grecu, Rusu, Ruteanu, Felim Sasu, Maria Săsoaica, Buga Sîrbu, Ion Sîrbu, Timotei Sîrbu, Gheorghe Talianu, Dimcea tătaru, Tamur tătaru, Turcu, Ilie Turculeț, Rarița țigancă, Șarampei țiganul, Ambrozie Unguru, Fereț Unguru, Andrei Valahu**.

Particularitățile fizice sau sufletești, eventual unele “defecte”, contribuie și ele la îmbogățirea limbii prin porecle și prin sensurile speciale ale unor cuvinte: **Buzatu, Chioru, Lungu, Orbu, Priceputu, Scurtu, Șchiopu, Ghebosu**.

Nevoia de claritate și precizie face ca vorbitorul să recurgă cînd la floră: **Bostan, Cucuruz, Harbuz, Mălai, Păpușoi, Răchită, Pătrunjel, Ruja, Trandafir, Trifoi, Sturzu**, cînd la faună: **Berbec, Bursuc, Capră, Chițigoi, Cioară, Corbu, Hulpe, Jder, Lăstun, Lupu, Mileu, Mînz, Țapu, Ursu, Vulpe**.

Dintre termenii din această categorie, doi se disting prin faptul că Sadoveanu le-a sporit caratele, în paginile “epopeii” pe care ne-a dat-o întîi prin numele unei cărți de excepție “**Frații Jderi**” și în al doilea rînd prin numele pe care l-a impus autorul, pentru totdeauna, în memoria cititorului lui: **Jderoaia**. În aceeași carte a căpătat un sens nou și substantivul **mînz**, adresat Jderului cel tînăr, **Ionuț**.

Pe oamenii care au același nume de familie îi identificăm prin prenumele lor: **Neofit Arbore, Polihronie Arbore, Vasile Arbore, Gheorghe Bogdan, Grigore Bogdan, Iancu Bogdan, Ion Bogdan**.

Am recurs la exemplificări din marea operă a lui Sadoveanu, în care nemele de oameni depășește cifra de 3000.

Poreclele la care ne-am oprit nu reprezintă toate categoriile de derivare. Dar cred că sînt suficiente pentru a evidenția măsura în care contribuie la fixarea celor mai multe dintre nume.

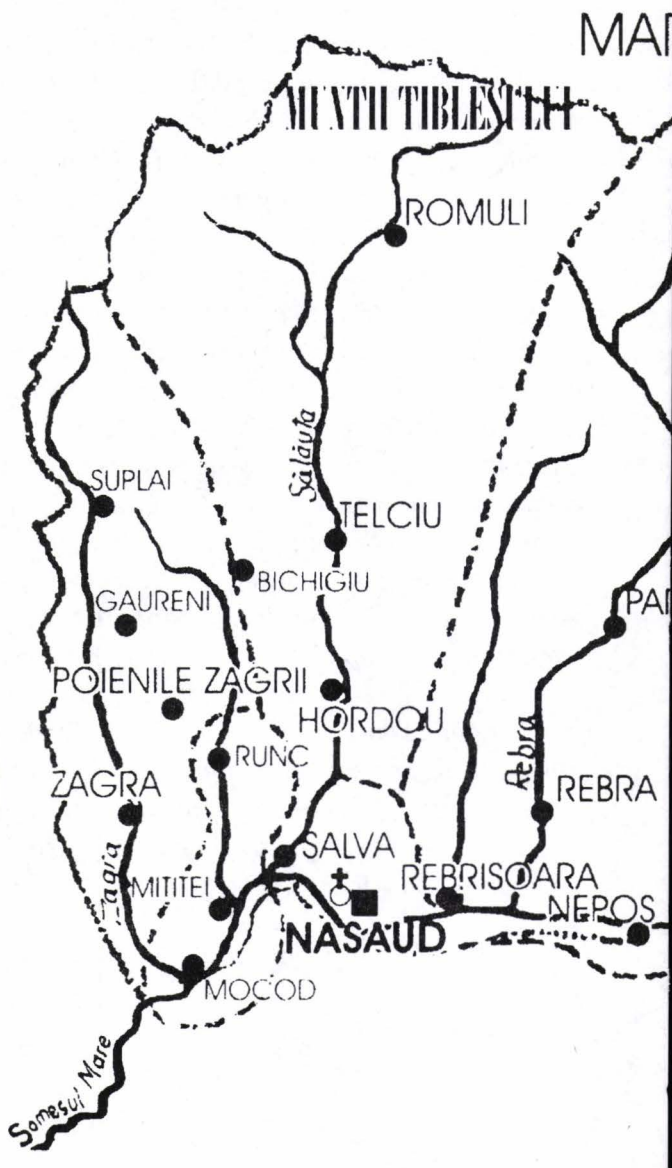
Exemple am fi putut da și din puținele lucrări de specialitate. Dar ni s-a părut că asocierea lui Sadoveanu, cu cu specialiști din domeniul onomasticii, aduce un spor de înțeles și poate convinge pe oricare dintre cititori ce importanță au porecele și în ce măsură se impune nevoia studierii lor.

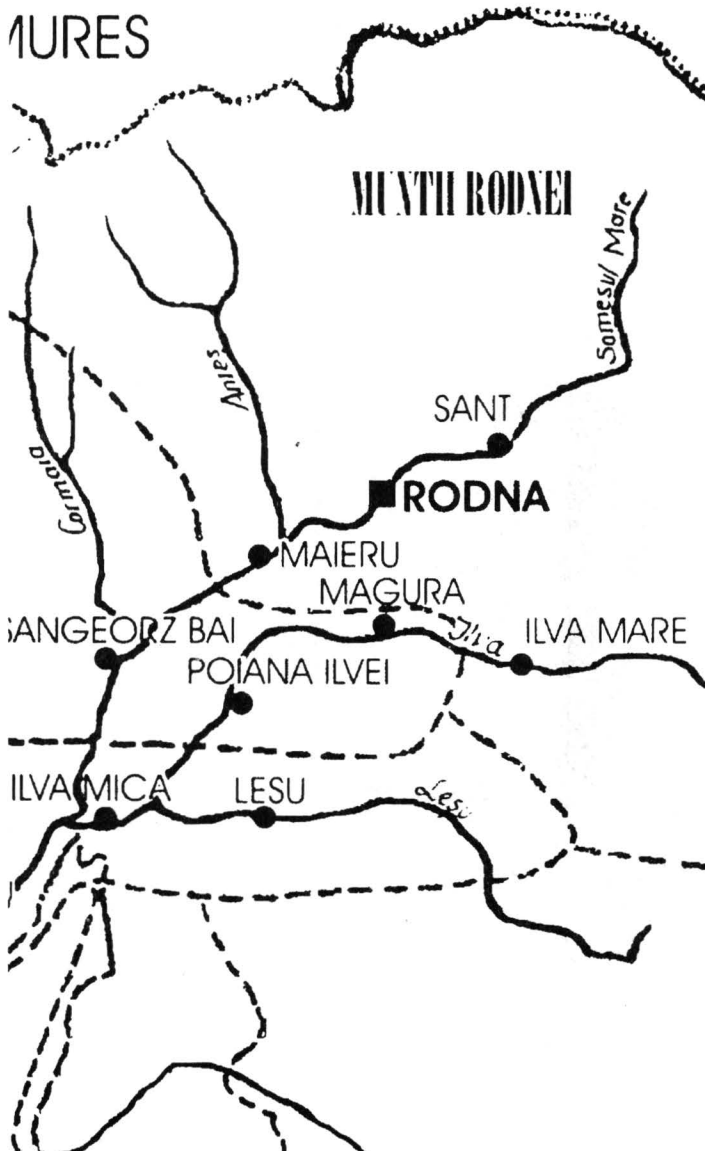
*Autorul cărții - cercetătorul științific Mircea Prahase - directorul Complexului muzeal Bistrița-Năsăud - este originar din comuna Zagra, frunțașă, sub toate aspectele pe județ. El a meditat, cu siguranță, asupra aportului foarte important pe care l-a adus culturii noastre consătenii lui din generațiile anterioare și a simțit nevoia să nu îngroape talanții moșteniți. A scris el însuși cărți, între altele și **O monografie posibilă, Zagra**, în care are și un capitol despre **Porecle** (p. 147-163). Din această "schiță" vedem că autorul este familiarizat cu problema, nu se găsește pe un loc gol, și avem convingerea că lucrarea intitulată **Porecle și supranume din bazinul superior al Someșului Mare**, conținînd peste 2500 de termeni, se încadrează perfect în rîndul unei serii de lucrări importante cu care năsăudenii se grăbesc să umple golul produs în cei peste 50 de ani de nerodnicie, în domeniul culturii și al istoriei regionale, și să completeze verigile căzute ale unui lanț, fapt care se poate traduce, în primul rînd, prin continuitate și respect pentru ceea ce au realizat înaintașii lor în domeniile respective*

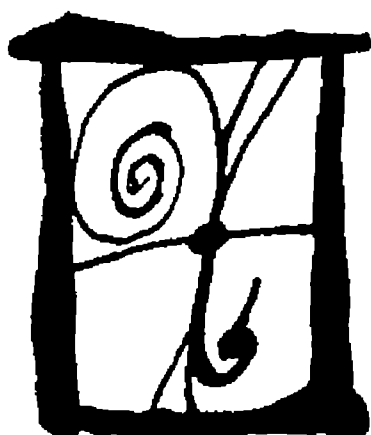
Iași, februarie 2005

prof. univ. dr. doc.
GAVRIL ISTRATE

COMITATUL SOLNOC

CAPITOLUL I

GENERALITAȚI - DEFINIȚII - CLASIFICĂRI

Comunitatea, concept structural dinamic al așezării, constituie unitatea elementară a vieții social-umane, ca entitate, reprezintă un spațiu istorico-geografic și social în care omul găsește tot ceea ce îi satisface trebuințele și în care poate întreprinde orice activitate vitală fundamentală. Satul reprezintă o realitate în care se concentrează, până la **valoarea de esență**, toate formele de comportament uman: economic, politic, social, moral, artistic, religios etc. - cu alte cuvinte - **toate formele de cultură**.

Într-o astfel de entitate umană de mici dimensiuni cum este satul, indivizii sunt în relații directe unii cu alții, își cunosc foarte bine genealogia ("neamul, seminția"), calitățile, defectele, viciile, obiceiurile, ticurile, metehnele, apucăturile. Insul aici se naște, aici trăiește și se desăvârșește, încât, pe drept cuvânt, comunitatea rurală a fost caracterizată de Th. Redfield ca "o structură din leagăn la mormânt"¹.

În cadrul acestei comunități, oamenii se stimează și se respectă reciproc, sau, dimpotrivă, își poartă ranchiună, uneori chiar pe parcursul mai multor generații. Poate și din interacțiunea acestor doi factori au apărut PORECLELE ("ciufuliturile"), unele cu caracter sarcastic, șfichiuitor, altele umoristice, altele blânde sau chiar mângâietoare.

Studiul acestor cuvinte, mai speciale, a atras atenția multor lingviști și filologi români și străini, printre primii fiind **Aureliu Candrea**. Acesta definește porecele ca fiind, "cuvintele prin care poporul lovesce în năravul sau defectul cui-va"². Porecele se deosebesc de cuvintele de ocară obișnuite prin aceea că, acestea din urmă, spun în genere defectul sau năravul cuiva în **mod direct**, fără înconjur, pe câtă vreme porecele conțin, aproape totdeauna, o **metaforă**. Pentru a diferenția cele două categorii de apelative, A. Candrea dă următorul exemplu "când zicem cuiva **chiorule! nespălatule! ticălosule!** nu facem de cât a-l ocări, adică a-i adresa cuvinte de ocară, căci îi spunem defectul verde, așa

cum este. Când strigăm însă țiganului cioară sau coțofană, unui leneș trântor, unui sărac coate-goale etc., atunci îi poreclim, adică le dăm câte o poreclă³.

Cercetătorul român face, de asemenea printre primii, deosebirea dintre poreclă și supranume, acesta din urmă fiind, după părerea sa, o poreclă repetată și de alții la adresa aceleiași persoane. Porecla, devenită supranume, pierde foarte adesea noțiunea primară peiorativă, supranumele alipindu-se de numele acelei persoane, dispărând odata cu dispariția celui poreclit, sau, dimpotrivă, supraviețuindu-i și trecând asupra urmașilor, uneori devenind chiar nume de familie.

Într-un foarte documentat studiu, cercetătoarea clujeană Emese Kis⁴ face o trecere în revistă a istoricului opoziției poreclă/supranume, subliniind meritul deosebit al lingvisticii românești în discutarea, în vederea unor soluționări tranșante, a unor probleme pentru care nu există criterii unice de definire și delimitare.

Sinonimizarea parțială (neintenționată) a lui I.A.Candrea, Șt.Pașca⁵, ridicarea problemei delimitării, schițarea și exemplificarea condițiilor de întrepătrundere de către Aurelia Stan⁶ și Doina Grecu⁷, opțiunea pentru termenul poreclă la Al. Graur⁸ și la Margareta Purcar-Gușeală⁹ sunt reconsiderate critic și revalorificate sintetic prin asimilarea poreclei la o subcategorie a supranumelor de către: V.Țăra¹⁰, M.Homorodean și N.Mocanu¹¹, care renunță la primul termen al opoziției poreclă/supranume, și de către I.Roșianu¹², care îl subordonează celui de-al doilea.

După cum se știe, alături de numele oficial, înscris în actele de stare civilă, îndeosebi țărani mai au încă unul (sau mai multe) nume, folosit între ei, în viața zilnică și care este format după sistemul onomastic popular și tradițional. Construite potrivit unor tradiții care vin dintr-un trecut îndepărat, când reflectau un anumit sistem de relații sociale, aceste nume sunt relevante pentru structuri sociale care, multe dintre ele, au dis-

părut. Așa cum sublinia H.H. Sthal¹³ acest sistem onomastic familial redă, în plan lingvistic, sistemul de înrudire prin care- potrivit obiceiului pământului - se reglementau juridic relațiile patrimoniale. Potrivit acestui sistem onomastic, un om poartă două nume: unul individual "personal" și altul ce indică apartenența individului la un anumit grup social (familie, neam, spiță genealogică). Prin acest **al doilea nume** se explică relația de "aparținere", de fapt, de rude-nie, a unui om față de un grup.

Sistemul nu poate funcționa însă decât într-un cerc restrâns de vorbitori, într-un grup social în care indivizii se cunosc bine între ei, așa cum este și cazul satelor din zona Năsăudului. Numele construite pe baza acestui sistem sunt, în realitate, un mijloc de a recunoaște persoane dinainte cunoscute, de a **le individualiza și identifica**, în aceasta constând **funcția lor sicial-lingvistică**. (Un exemplu concret de utilizare a poreclelor pentru identificarea persoanelor este acela în care mai mulți indivizi poartă același nume de familie și de botez: În **satul Zagra** există 14 oameni pe care îi cheamă Zinveliu Ioan, identificabili doar prin intermediul poreclelor).

Tipul preponderent îl constituie acea "formulă de denomi-nație populară care pune numele personal al cuiva în corelație cu numele individului de care depinde din punctul de vedere al înrudirii"¹⁴, de obicei al tatălui, dar și al bunicului sau chiar al străbunicului (Ionu lu Grigorea lu Alexă; Tănasă lu Sâmnionică). De regulă, referirea se face la numele tatălui, care constituie un fel de **pivot** al întregului sistem onomastic în discuție și acest lucru reflectă **mecanismul transiterii** către urmași a patrimoniului familial pe linia descendenței masculine. Așadar, bărbatul era considerat stăpânul și reprezentantul gospodăriei familiale; el dă numele grupului familial respectiv, iar transmiterea averii către urmași se făcea de obicei pe linie masculină¹⁵.

În literatura de specialitate s-a purtat o vie și disputată discuție referitoare la definiția onomasticii și a legăturilor sale cu alte științe.

Așa cum remarca cercetătorul Ion Roșianu¹⁶, definirea onomasticii este controversată nu atât prin natura materialului pe care îl cuprinde, cât, mai ales, prin **apartenența acestui material de studiu** uneia sau alteia dintre științe. Așadar, onomastica a fost considerată când o ramură subordonată altei științe, când o știință independentă, în acest context ea fiind fie o **disciplină științifică autonomă, dar ajutătoare**, fie o știință complexă, interdisciplinară.

Prin caracterul ei complex, prin relațiile strânse pe care le are cu atâtea alte discipline (istorie, geografie, arheologie, lingvistică, sociologie, dialectologie etc), onomastica nu poate fi considerată deci o știință în sine și pentru sine. Prin intermediul ei putem obține informații asupra facturii psihice a unui popor (prin intermediul **poreclelor și supranumelor** pe care le poartă membrii unui **nucleu social**, începând cu familia și terminând cu națiunea, sau pe care le acordă vecinilor), asupra diverselor aspecte din viața socială (principalele ocupații ale populației).

Părerea unanim acceptată de cercetători este că onomastica are ca **obiect de studiu numele proprii**. Cu toate acestea, în literatura română de specialitate nu există încă lucrări fundamentale care să pună la punct problemele de teorie și metodă în onomastică.

Încercând o concluzie, vom spune că "onomastica este acea ramură a lingvisticii care studiază legile generale ale apariției evoluției și funcționării numelor proprii într-o limbă"¹⁷. Iar în acest sens E. Petrovici sublinia: "cel care studiază numele proprii **trebuie să fie un lingvist (s.n.)**, căci ele pot fi explicate numai cu metode lingvistice. **Onomastica** - cuprinzând și toponimia - **este o disciplină lingvistică**"¹⁸(s.n.).

Lingvistica românească a adoptat clasificarea pe care a propus-o lingvistul francez Albert Dauzat referitor la numele de persoane, în cadrul cărora intră: **numele individuale, numele de familie, supranume și pseudonime**¹⁹. Conform studiului lui A. Dauzat, **pseudonimul reprezintă** o categorie cu care operează antroponimia. Categoriile antroponimice au una sau mai multe

proprietăți comune și, ca orice categorie lingvistică, "desemnează o clasă a cărei membrii figurează în aceleași împrejurări sintactice și întrețin între ele relații particulare specifice"²⁰.

Cercetătoarea Mariana Istrate semnalează asemănările și deosebirile între supranume și pseudonime²¹. O primă **asemănare** este aceea că ambele sunt niște nume adăugate la numele oficial, sau reprezintă nume care se substituie celui oficial, putând, uneori, coexista. Faptul că natura lor este diferită, în sensul că supranumele este impus de colectivitate, pe când pseudonimul este luat la libera alegere, nu deranjează întrucât **funcționalitatea lor este identică**. Dacă într-o primă fază supranumele și pseudonimul apar alături de cel oficial, în final **ele pot să se substituie** acestuia și să-i îndeplinească funcția.

Factorii care au determinat apariția supranumelor (ca și a pseudonimelor) sunt atât **de ordin sicial** cât și **psihologic**. Ca toate numele proprii, ele poartă imprimată pecetea colectivității în care au apărut, reflectă relațiile ce se stabilesc între indivizi, vioiciunea spirituală a acestora și apar atunci când "se face simțită latura folosirii ca o necesitate în procesul comunicării"²².

Cauzele apariției supranumelor și pseudonimelor sunt diferite. **Supranumele** apar din nevoia de diferențiere a persoanelor, de individualizare, de identificare a lor, pe când **pseudonimele** încearcă să ascundă individul²³.

Amintitul studiu al lui Emese Kis pune ordine în ceea ce privește noțiunile de **poreclă/supranume**, subliniind criteriile de care trebuie să se țină seama în definirea și delimitarea celor doi termeni. Aceste criterii sunt de natură **psiholingvistică** (posedarea unui potențial afectiv în plus sau în minus), **funcțională**, **informațională**, **deontică**, **sociolingvistică**, toate aparținând unui sistem de denotație, cel mai tranșant părănd **criteriul pragmatic**. Spre deosebire de **calificativele** din care s-au format, **poreclele** intră într-un **sistem dublu de codaj**. Ca elemente ale limbii (sistem de comunicare), ele împărtășesc natura, numărul,

regulile de combinare ale unităților lingvistice, respectate de totalitatea vorbitorilor unui dialect, subdialect sau grai local, adică regulile unui **cod fonomorfologic** definit în cadrul considerentelor de geografie lingvistică. Poreclele fac parte, de asemenea, din **sistemul onomastic**²⁴.

Apelativele calificative, în momentul când devin porecle, fără să-și fi schimbat învelișul sonor, devin **nonarbitrare**, privind o **motivație** de tipul: "e mic și strâmb ca o pipă", "pe unde trece pârjolește totul", "e strângător", "e lung și prost" etc.²⁵ În momentul în care aparține la codul onomastic devine **obligatorie**, porecla s-a transformat în supranume. E.Kis introduce în discuție un concept nou: **PARANUMELE**, concept care neutralizează opoziția dintre poreclă și supranume, față de care ambele sunt **cohiponime** și care se bucură de toate proprietățile comune supranumelui dar și ale poreclei²⁶.

Din multitudinea **clasificărilor** propuse acestor antroponime, ne oprim doar la câteva. Astfel, pentru **Albert Dauzat** onomastica franceză conține **trei** mari grupe de nume: **mistice** (inclusiv cele hipocoristice), cele având originea în împrejurări **externe** și **poreclele**. Acestea sunt împărțite de lingvistul francez în trei subdiviziuni: **aspectul fizic**, **caracter** și **profesiunea** sau **obiecturile** individului. Pentru **Gustav Weigand**²⁷ există următoarele tipuri: biblice, vechi slave, nume provenite din regnul vegetal, animal sau mineral, provenite din adverbe, verbe, adjective sau cuvinte abstracte, precum și nume date după împrejurări externe. Lingvistul columbian **Siervo Castidio Mora Monroy**, studiind un număr foarte mare de porecle din țara sa, ajunge la o clasificare detaliată, grupându-le după punctul lor de plecare. Iată această clasificare²⁸: faună, floră, regnul mineral, termeni geografici, aștri și fenomene atmosferice, timpul, forme geometrice, culori, omul, relațiile și operele lui. Fiecare din aceste nouă grupe este analizată apoi după elementele ei alcătuitoare.

La noi, o primă clasificare o face **I.A. Candrea**²⁹, în două mari categorii **generale** (cele care se referă la diferitele etnii cu

care românii au intrat în contact) și **individuale**. Acestea din urmă sunt apoi clasificate astfel:

A. Privitoare la starea fizică a individului:

- a). Bătrânețea
- b). Urâciunea

B. Privitoare la starea morală a individului:

- a). Defecte (cusururi)
  - 1). prostia (cf. deșteptăciune, viclenie),
  - 2). mojicia, grosolănia,
  - 3). frica,
  - 4). răutatea.
- b). Vicii (năravuri)
  - 1). beția,
  - 2). lăcomia,
  - 3). zgârcenia, risipa,
  - 4). trândăvia, hoinăreala,
  - 5). neîngrijirea, necurătenia,
  - 6). mândria, lăudăroșenia,
  - 7). lingușirea, fățarnicia,
  - 8). limbuția, înșelăciunea,
  - 9). corupția.

c). Ireligiozitatea

C. Privitoare la starea socială a individului:

- a). Sărăcia,
- b). Meserii înjositoare sau rău privite de popor.

Referindu-se la supranume, ca termen generic, N.A. **Constantinescu**³⁰ propune următoarea clasificare: aspectul fizic (caracterul feței, statura, membrele); însușiri morale (caracterul, lacomi și avari, leneși, sprinteni, alte împrejurări); superstiții; relații familiale; viață ostășească; ranguri, titluri, profesii, starea socială; ființe; plante; fenomene climaterice și termeni geografici; defăimătoare.

Cercetătoarea **Mariana Istrate**³¹ propune următoarea clasificare a supranumelor (paralelă cu a pseudonimelor): particu-

larități fizice; particularități psihice; cele care indică o îndeletnicire; rezultate din modificarea numelui; rezultate din formule onomastice de identificare cu referiri la cei din familie; nume de animale.

Cu privire la definiția propriu-zisă a PORECLEI și SUPRANUMELUI (în zona cercetată acest termen este aproape sinonim cu **ciuf** sau **ciufulitură**), după cum am văzut, părerile sunt împărțite. Mai reproducem câteva într-o ordine aleatorie. Astfel, referitor la supranume se specifică: "nume ajutător sau substitutul unui nume propriu al unei persoane sau al unei familii"³². Pentru **ciuf** și a **ciuful(u)i** se dau următoarele sensuri: caraghios, ridicol, a (se) zbârli, a (se) zborși, a batjocori, a ridiculiza, a zeflemisi³³; cu părul în dezordine, a trage de păr pe cineva, pasăre răpitoare de noapte³⁴; nume dat în glumă oamenilor și mai rar animalelor³⁵.

Alexandru Ciorănescu, în cunoscutul său dicționar³⁶, precizează opt sensuri pentru acest cuvânt, din care doar cel de la nr.5 ne interesează "pocitanie, slutenie, persoană urâtă și caraghioasă". Aducând în discuție "valoarea expresivă", subliniată și de H.Tiktin sau Schuchardt, lingvistul român pleacă de la etimonul albanez **čufkë** (cf. sl.čup, it. ciuffo). **Al.Philippide** îl consideră un cuvânt "obscur"³⁷ și verbului a **ciuful(u)i** i se stabilesc mai multe sensuri, dintre care, cel mai adecvat studiului nostru este **de a face pe cineva ridicol, a-și bate joc de cineva**. **Al. Graur**³⁸ îl consideră un derivat expresiv, care s-a confundat în Transilvania cu **magh.** csúfolni "a ridiculiza, a înșela", de unde și derivatul **ciufuleală** ("bătaie, pedeapsă"). **Vasile Breban** îl consideră un cuvânt **autohton**, referindu-se la sensul în discuție (batjocură, poreclă)³⁹.

Pentru **poreclă** și a **porecli** întâlnim următorii termeni: supranume, ciufulitură, cognomen, poreclitură, pronos; a spune, a boteza, a chema, a denumi, a intitula, a grăi, a supranumi, a numeni, a titlui⁴⁰.

Cuvântul **poreclă** este astfel definit de V.Breban "supranume dat, de obicei în bătaie de joc (s.n), unei persoane

în legătură cu o trăsătură caracteristică a **fizicului sau psihicului (s.n.)** său ori a **activității (s.n.)** sale și stabilește ca etimon sl. poreclo⁴¹.

Citându-i pe: Miklosich, Cihac și Iordan, Al. Ciorănescu stabilește același etimon slav **poreklo** ("supranume" cu variantele **polecra** și **poricla**)⁴².

Referindu-se la porecle, **Iorgu Iordan** nota: "Majoritatea antroponimelor sunt însă din **lexicul curent (s.n.)** al limbii vorbite de colectivitatea etnică respectivă. Ele sunt ceea ce specialiștii numesc cu un termen latinesc **cognomina**, adică "porecle". Nu este cazul să arăt, de altfel nici n-aș putea, cum au luat naștere, în fiecare caz sau într-o serie de cazuri similare, aceste porecle, devenite cu timpul nume autentice, prin lăsarea la o parte a numelui propriu-zis, **pentru simplificarea (s.n.)**, dar și pentru că **porecla era mai expresivă lingvistic vorbind și mai "personală" (s.n.)**, întrucât aparținea unui singur individ. În linii mari nu-i greu să ne închipuim apariția poreclelor. În cazul în care ele exprimă o particularitate fizică sau psihică a purtătorilor, situația se prezintă clar: Orbu, Șchiopu, Priceputu, Rău etc. destul de limpede se prezintă lucrurile și atunci când poreclele sunt nume de animale: Lupu, Ursu, Vulpe, Gâscă, Cocoș, Vrabie, ș.a. Indivizii numiți la început de tot astfel, aminteau celor din jurul lor diverse trăsături caracteristice ale animalelor în discuție: erau lacomi sau cruzi ca lupul, greoi în mișcări ca ursul, șireți ca vulpea etc. Câteodată, o întâmplare din viața celui numit astfel a trezit în mintea celor din jur o **comparație (s.n.)** cu un animal, de pildă, împușcarea sau prinderea acestuia în condiții grele, însușirea ilicită a animalului altcuiva (gâsca sau cocoșul) etc."⁴³.

În condițiile subliniate mai sus de cunoscutul lingvist și filolog, ne este destul de greu să "descifrăm" astăzi cum a ajuns cineva să fie poreclit: Țănănauca, Madida, Crucea Bradului, Libu, Pon, Bloată, Fingăr, Răvufa, Ligoz, Minaităn, etc., după cum se va putea observa pe parcursul lucrării.

O definiție mai complexă a termenilor de **ciuf** și a **ciufuli**

întâlnim în **Dicționarul Academiei**⁴⁴: **ciuf** = s.m. păcălici, păcală, bufon, măscărici, iar prin extindere, cel căruia îi place să-și bată joc de alții (**ciufelnic**), om batjocoritor, cel care caută numai să ia pe toată lumea peste picior ca să stârnească râs, om glumeț, care face fel de fel de năzbâtii. Un alt sens este cel de om urât, slut, pocit, hâd, pocitură, om de batjocură, **cel vrednic de batjocură (s.n.)**, pocitanie:

Cf. "Pân-ce-s, bade, cam negruță,

Nu-s la tot **ciuful** drăguță"

(I.Pop.Reteganul "Trandafiri și viorele" p.142).

Ca etimologie, H.Tiklin propune originea onomatopeică ce ar fi comună mai multor limbi. O altă etimologie⁴⁵ se referă la un vechi cuvânt german ce ar fi pătruns în limbile romanice pe două căi: **franci** (fr. touffe) și **longobarzi**, de la care au primit cuvântul **italienii** (ciuffe). Să se compare și cu **albanezul** čufke ("ciucure, mătasea porumbului"). Prin intermediul teatrelor ambulante, cuvântul italian a pătruns, cu acest sens, la **unguri**, de la care l-am primit noi, **ca dublet**, în regiunile influențate de limba maghiară.

Dintre sensurile atribuite verbului a **ciuful(u)**i mai reținem următoarele: a sluți, a poci, a deforma, a lua peste picior pe cineva, a face de râs, a batjocori, a păcăli, a înșela, a întoarce pe cineva cum vrei.

Cf."Nici cu gândul n-am gândit,

Cine m-a **ciufuluit**:

Rădăcina dintre cepe

Și urâta dintre fete".

(Jarnik-Bârseanu "Doine și strigături din Ardeal" p.433).

În literatura românească de specialitate s-a pus cu acuitate problema cine trebuie să studieze aceste cuvinte. Observațiile lui I. Iordan (chiar dacă se referă exclusiv la toponimice) sunt valabile și pentru restul numelor proprii, deci și pentru porecle și supranume: "Fiind, în realitate, elemente ale lexicului unei limbi date, **chiar atunci când au caracter strict de nume proprii**

(s.n.) toponimicele nu pot, cel puțin principial, să fie studiate cu toată seriozitatea necesară **decât de lingviști (s.n.)**. Oricare ar fi punctul de vedere al cercetătorului, **se impune din capul locului să le cunoaștem etimologia (s.n.)**"⁴⁶.

Al. Graur subliniază faptul că onomastica, sau "studiul numelor proprii", s-a constituit "ca o ramură oarecum laterală a lingvisticii. Este o ramură aparte, deoarece și materia studiată, **numele (s.n.)**, se deosebește de materia principală a lingvisticii, cuvintele și frazele"⁴⁷. Același autor constată că esențialul în onomastică "este de natură lingvistică"⁴⁸.

Încercarea de a separa materialul onomastic de apelativ ni se pare greșită, pentru că, chiar dacă în detaliu numele proprii se deosebesc de cele comune, din punct de vedere genetic ele parțin **apelativului**⁴⁹.

Încercând să aplicăm principiile și metodele menționate mai sus, am reușit să prezentăm, cât de cât sistematic, cele peste 2500 porecle și supranume din cele 26 de sate de pe văile Someșului Mare, Sălăuței, Zăgrii și Ilvelor, sate aparținătoare fostului Regiment grăniceresc năsăudean. Ca modalitate de lucru am adoptat, în cazul în care aceasta există, și atestarea acestor porecle (desigur ca și cuvinte cheie, derivate, sau ca nume de familie sau de botez) în principalele dicționare ale limbii române, folosind, pentru ușurința lecturii, următoarele **sigle**:

Sigle de localități:

BIC = Bichigiu;

HRD = Hordou (Coșbuc);

ILM = Ilva Mare;

Ilm = Ilva Mică;

LEȘ = Leșu;

MAI = Maieru;

MĂG = Măgura Ilvei;

MIT = Mititei;

MOC = Mocod;

NĂS = Năsăud;

NEP = Nepos;

POI = Poiana Ilvei;

PVA = Parva;

RBR = Rebra;

RBȘ = Rebrișoara;

RNC = Runcu Salvei;

ROM = Romuli;

SGB = Sîngeorz-Băi;

SLV = Salva;

ȘAN = Șanț;

TEL = Telciu;

ZAG = Zagra (N.N. În sigla aceasta am introdus și poreclele din satele aparținătoare: Alunișul (Găureni); Perișor, Poienile Zăgrii și Suplai).

Sigle bibliografice

DLR = Dicționarul Limbii Române. Academia, București, 1913 și urm.

DER = Ciorănescu, Al. Dicționarul etimologic al limbii române. București, 2002

DEX = Dicționarul explicativ al limbii române. București, 1975.

DNF = Iordan, I. Dicționar al numelor de familie românești. București, 1983.

DOR = Constantinescu, N.A. Dicționar onomastic românesc. București, 1963.

IPO = Pătruț, I. Onomastică românească. București. 1980.

PIN = Pătruț, I. Nume de persoane și locuri românești. București, 1984.

Sigle morfologice:

adj. = adjectiv
adv. = adverb
art. = articol
aug. = augmentativ
conj. = conjuncție
dim. = diminutiv
fem. = feminin
interj. = interjecție
masc. = masculin
onom. = onomatopee
peior. = peiorativ
prep. = prepoziție
pron. = pronume
suf. = sufix

Sigle etimologice:

alb. = albanez
blg. = bulgar
ceh = ceh
crt. = croat
etim. = etimologie
fr. = francez
germ. = german
gr. = grec
ital. = italian
lat. = latin
lat. med. = latina medievală
magh. = maghiar
nec. = etimologie necunoscută
ngr. = neogrec

palslv. = paleoslav

pol. = polonez

rom. = românește

rus. = rus

rut. = rutean

scr. = sârbo-croat

srb. = sârb

slv. = slav

tc. = turc

țig. = țigănesc

ucr. = ucrainian

În anchetele noastre am beneficiat de ajutorul prețios și dezinteresat al unor oameni de suflet, fie ei dascăli, primari, secretari de consilii locale, sau simpli țărani, cărora, și pe această cale, autorul le aduce călduroase mulțumiri.

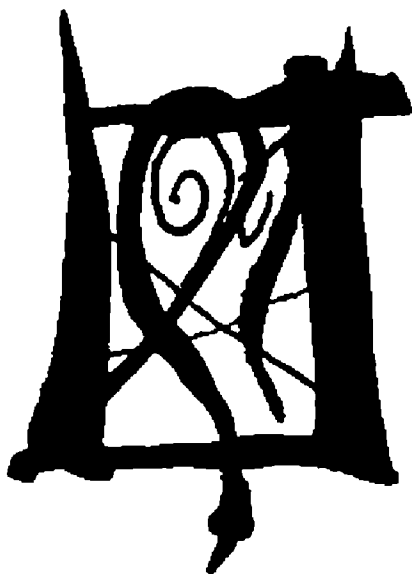
Se știe că, pentru epoca anterioară veacului al XVI-lea, aproape singurul mijloc de a informa asupra limbii noastre sunt numele topice, alături de cele de persoane, din documentele scrise slavonește sau latinește, după provincii.

Un studiu, fie el oricât de succint, cu o tematică antropo-nimică, reprezintă o încercare destul de temerară pentru cel care se încumetă la așa ceva, deoarece, așa cum spunea Nicolae Drăganu, ilustrul filolog originar din satul Zagra, "în filologie poate nicăieri nu este mai ușor de greșit ca la explicarea numelor proprii (s.n.), unde, adeseori, pentru a da etimologia unui nume, sunt posibile mai multe apropieri, iar jocul fanteziei este destul de la largul său"(s.n.)⁵⁰.

Pe de altă parte, o deplină încredere în realizarea unui fapt lingvistic, cum este și porecla (supranumele), nu putem avea decât dacă îl culegem de la fața locului și-l verificăm în raport cu zona studiată și cu graiul (graiurile) de aici. Totuși, cine cunoaște limba română atât ca lingvist, (filolog sau dialectolog) cât și dintr-o expe-

riență mai îndelungată, poate deosebi, desigur nu fără efort, ceea ce este autentic într-o formă sau alta a unei porecle. Este și ceea ce am încercat noi să facem cutreierând zona cercetată (martie 2001 - august 2004) și operând cu un număr relativ mare (48) de informatori.

Cunoașterea clară a raportului ce există între **antroponim** și **apelativ**, a concordanțelor și discordanțelor între acești doi termeni ai "opoziției", oferă garanția unei cât mai juste interpretări a poreclelor și supranumelor dintr-o localitate sau zonă, în sensul aflării **originilor** și a **relațiilor** reciproce dintre ele în cadrul **sistemului antroponimic** respectiv.

CAPITOLUL II

CATEGORII DE PORECLE

A. PORECLE COLECTIVE

Problemele legate de **poreclele colective** (sau **generale**, cum le numește I.A. Candrea⁵¹ sau **intercomunale**, cum le numesc Șt. Pașca⁵² și A. Stan⁵³), au constituit subiectul unor studii destul de izolate, deși bibliografia referitoare la această categorie antroponimică, privind doar individul și nu grupul social, este destul de bogată. Așa cum sublinia I. Nuță⁵⁴, aceste studii "scot în evidență mai ales **latura afectivă (s.n.)** a supranumelor colective, materialul fiind ordonat, de obicei, în aceleași clase semantice". Mai puțin au fost studiate însă poreclele colective cu valoare antroponimică bine definită- aceea de a servi ca **mijloc suplimentar de identificare**, plastică și reală, a unei colectivități, oferind detalii despre așezarea geografică, dar, mai ales, despre **ocupațiile și obiceiurile** oamenilor, detalii însoțite, aproape întotdeauna, de o **notă ironică**.

În ceea ce privește zona cercetată la noi, circulă, încă din perioada interbelică, "o poezioară" cu poreclele locuitorilor fiecărei comune grănicerești în parte, prin care, **printr-o metaforă**, sunt caracterizate umoristic diferite vicii, obiceiuri sau ocupații ale acestora. Redăm mai jos această listă cu porecle colective, unele cu variante⁵⁵:

Napci fripți voi **șănțeni**

Păducioșii de **rogneni** (var. "Bürgerii voi de rogneni")

Coțobreii **măiereni** ("Bogârjâții măiereni")

Cușmă lungă **sângeorzăni**

Lapte acru voi **ilveni** (N.N. Ilva Mare)

Țăganii de **măgureni** ("Pipă-n foc voi măgureni")

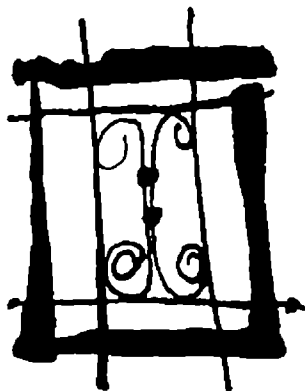
Ticăiții **poienari** (Poiana Ilvei)

Rășânarii de **leșeni**

Gâșcălăii de **ilveni** ("Cucurigu măi ilveni", Ilva Mică)

Alo raita **feldrihani** ("Tundeți cloșca feldrihani"- cu completarea ulterioară: "Ca să poată suge puii")

Gulerăți voi **vărăreni** (Nepos- variante: "Vărăreanu,
poamă rea/Unde vede-o coțobrea/
Hai cu caru după ea" SAU "Colți de greblă vărăreni").
Jgâtalăii de **răbreni** ("Gușalăii de răbreni").
Rășânarii de **părveni**
Cicicari **răbrișoreni** (N.N.cicici "pești foarte mici").
Acrui borșu-**nosodeni**
Broaște-n tău voi **sălăuani** ("Prindeți broaște sălăuani")
Scoateți luna **hordouani**
Și o dați la **bichigeni** ("Prindeți vidra bichigeni")
Brânză cu codați **telceni** ("Beliți tauru telceni")
Baraboii amari **strâmbeni** (Strâmba, azi Romuli)
Hurluparii **mocodeni** ("Zgârâie-brânză mocodeni")
Zamă de cute **zăgreni**
Poienarii-s ca pișcarii ("Hospodarii poienari")
Hoaspe acre **suplăieni** ("Sărântocii de plăieni")
Beliți oaia măi **runcani**
Ciuperci roșii **găureni** (Găureni, azi Alunișul "Hribă roșă
găureni").

B. PORECLE INDIVIDUALE

I. ASPECTUL FIZIC

(fața, statura, membrele, defecte fizice)

ALBU-ALBUCU-ALBUȚU (BIC, NĂS, ROD, SGB, ZAG)

DLR T₁P₁, p. 94-95 - adjectivul **alb**, etim. **lat.** albus + sufixele diminutive **-ucu/-uțu**; DER p. 30-31 (176) - etim. **lat.** album; DEX p. 21-22; D.N.F. p. 24; DOR p. 180*.

BADOC (ZAG)

DLR T₁P₁, p. 416 - "fleancă, fleoancă, fleură" etim. **necunoscută** (poate este același cuvânt ca **badoacă** "gură" comparată, în acest caz, cu o "cutie" - etim. **magh.** bödka "cutie de lemn pentru mărunțișuri").

BARCĂU (NĂS)

DLR T₁P₁, p. 497 - derivat din substantivul **bărcă** (specialitate de lână) + sufixul augmentativ **-ău** (vezi și **bărcărie** "staulul în care se adăpostesc oile berce"); cuvânt existent și la: unguri, sârbi, polonezi, francezi (Normandia); DNF p. 48 - etim. **magh.** barko "perciuni, favoriți, barbete"; DOR p. 192 - "femeie proastă".

BARZU (RNC)

DLR T₁P₁, p. 505 - adj. **bârzo** "cu coada ridicată în sus"; etim. derivat din **bâza** ("formele cu **r** se explică prin existența unei tulpini onomatopice **bârz**, alături de **bâz** cf. **bărzăun**); vezi și vb. **a se bârzo** "a se mânia"; DOR p. 192 (n.fam. Barzu < subst. **barză**, cf. **alb.** barz "alb"). [N.N. Cei porecliți cu acest nume fac parte dintr-o vestită familie de oieri (păcurari, baci), foarte pricepuți în treburile stânei și prelucrării laptelui].

---

* NOTĂ: Acolo unde am găsit o cât de mică diferență etimologică, am citat toate dicționarele consultate. (Autorul)

BĂBĂLĂU (ROD)

DLR T₁P₁, p. 402 - "om neputincios, fără energie, ca o babă, afemeiat" etim. subst. **babă** + suf. augmentativ peiorativ **-ălău** (cf. fătălău); DER p. 65 (568 și 580) - de la substantivul **babalâc**, etim. tc. babalik "părinte, bunic"; DEX p. 69; DNF p. 51.

BĂLAN, BĂLEA, BĂLU (POI, SGB, SLV)

DLR T₁P₁, p. 448 - "om blond, bălai, gălbior, blond, iar prin eufemism cu sensul de negricios; nume de animal de tracțiune" - etim. derivat din adj. **băl.** etim. sl. bělá "alb + sufixul calificativ **-an, -ea** (cf. rus. bylanyi "blond"); DER p. 71-72 (619) - etim. sl. bělu; DEX p. 78; DNF p. 54; DOR p. 194-195.

BĂNDĂU (ILM)

DLR T₁P₁, p. 480. - subst. **bândoc** - **bândoacă** "stomac de porc; caltaboș; caș de porc" - etim. necunoscută (cf. magh. bendő ("burtă") + sufixul aug. **-ău**; pol. dialectal bandoh "stomac"); DNF p. 65 - subst. **bândoc** (variantă a lui bândoc "stomacul porcului preparat cu umplutură"); DOR p. 203.

BĂRBĂU, BĂRBOSU (SGB, NĂS)

DLR T₁P₁ p. 491-492 - "neras"; cu barbă proeminentă - derivat de la subst. **barbă** + suf. **-os** și **-ău**; etim. lat. barba; DER p. 78 (677); DNF p. 56; DEX p. 73; DOR p. 191-192.

BÂDOR (ZAG)

DNF p. 207 - "creț,, "cârlionțat" - etim. necunoscută.

BÂLBĂITU (NEP)

DLR T₁P₁ p. 452 - adj. postverbal de la vb. **a (se) bâlbăi** "a produce sunete nearticulate, nedeslușite" - etim. formație **onomatopeică**; DER p. 92 (847) "a găngăvi, a bălmăji" - creație expresivă; DEX p. 87; DNF p. 65.

BÂRNAC (Z.A.G)

DLR T₁P₁ p. 501 - "oacheș, smead la față, cu ochii negri" etim. magh. bárnas.

BÂRSĂNAȘU (POI)

DLR T₁P₁ p. 503 - adj. **bârsan** (despre animale) + suf. dim.

-așu "cu lână lungă și aspră"; DER p. 94 (880) - subst. **bârsă** "parte componentă a plugului" - etim. sl. brdce; DEX p. 88; DNF p. 65 - de la adj. bârsan "masculin de la bârsă"; DOR p. 204.

BEȘICĂU (LNC)

DLR T₁P₁ p. 508-509 - din subst. **bășică** (variantă beșică) + suf.

-ău etim. lat. vessica; DER p. 81 (716); DEX p. 79 - etim. lat. * bessica; DNF p. 63; DOR p. 200.

BETEAGU (FLD)

DLR T₁P₁ p. 548 - adj. **beteag** "bolnav, slab, vătămat, cu

un defect fizic, infirm", etim. magh. beteg "bolnav"; DER p. 89 (809); DEX p. 83; DNF p. 63.

BIȚA - BIȚU - BIȚUC (RBȘ; SGB)

DLR T₁P₁ p.569 - subst. **biț** + sufixele -a, -u, -uc; "șuviță de

păr sau de lână, miț" - adj. - **mițos** "lățos, cu păr mare și stufos" - etim. nesigură; DNF p. 65; DOR p. 202.

BIBU (HRD)

DLR T₁P₁ p. 553 - din subst. **bibi** "dragă, puică, iubit,

scump" etim. fr.; DER p. 90 (821-822) "nagât" - etim. fr. bibi; DNF p. 63; DOR p. 201 - subst. **biba** "gaură" etim. srb-cr biba < lb. latină "Numele este străvechi în Bihor, la moți și la aromâni".

BILUȚĂ (NEP)

DLR T₁P₁ p. 558 - diminutivul subst. **bilă** - etim. fr. (fig. "cap

rotund și chel"); DER p. 92 (845) - etim. fr. bille; DEX p. 84; DNF p. 64.

BLONDU (BIC; ILM; MAG)

DLR T₁P₁ p. 583 - adj. **blond** "bălai, bălan, albicios, albinet"

etim. fr. blond; DER p. 98 (930) - "cu părul auriu, bălai"; DEX p. 89.

BOBOC - BOBOCU (MAG; MIT)

DLR T₁P₁ p. 589-590 - etim. neogrec; DER p. 100 (951)

etim. neogrec cf. alb. bubukje; DEX p 90 - etim. neogrec bubuki; DNF p. 67.

BOLDIȘ (ROD)

DLR T₁P₁ p. 608 - adj. "care se uită urât, peste umăr, cruciș" etim. de la **bold** - **palslv.** bodli "ghimpe" (de la vb. boda "care împunge"); DER p. 104 (987) - "pieziș, oblic" etim. **sl.** bodli "spin"; DEX p. 91; DNF p. 71; DOR p. 208.

BOLFĂ (MAI)

DLR T₁P₁ p. 608 - subst. omonim "umflătură care conține multă apă; gălcă; tumoare; nodul" - etim. **necunoscută** (cf. bolf, dolofan); DER p. 104 (991) - creație expresivă (cf. buflei, dolfă, dolofan, boarfă); DEX p. 91 - cf. **ucr.** bol'fa; DNF p. 71.

BOMBONICA (ILM)

DLR T₁P₁ p. 613 - dim. subst. bomboană; DER p. 106 (1007) - etim. **fr.** bonbon; DEX p. 92; DNF p. 71.

BOMBU (NEP)

Creație expresivă pornind de la vb. **a bombăni**, ca derivat regresiv, cf. DLR T₁P₁ p. 612-613 - "a vorbi singur, printre buze, încet și nedeslușit, a murmura a bolborosi" etim. **onomatopee** (cf. **lat.** bombus, bombire, bombilare, bombicare); DER p. 105 (1003) - de la **bomb** "rădăcină expresivă onomatopeică ce reprezintă ideea unui zgomot confuz și neîncetat" - **creație spontană**; DEX p. 92; DNF p. 71; DOR p. 209 - **bombu** "cuvânt onomatopeic".

BONDRIȘ (POI)

DLR T₁P₁ p. 615 - subst. **bondriș** "om care e îmbrăcat greu și umblă încet; om acoperit la față care umblă după "crai" la Crăciun" - etim. **magh.** bondrus "om mascat".

BORZOI (LES)

DLR T₁P₁ p. 623 - adj. **borzoș** "zbârlit" etim. **magh.** borzas; DER p. 108 (1040) - adj. **borz** "zbârlit, cu părul nearanjat"; DNF p. 74 - etim. **magh.** borz "bursuc"; DOR p. 211.

BREAZU - BREZU (POI; SLV)

DLR T₁P₁ p. 648 - adj. **breaz** "cu o pată albă în frunte sau cu o dungă albă pe bot (despre animale) etim. **bg.** brěz "grozav,

deosebit, dihai"; DER p. 112-113 (1087) - etim. sl. brăzu "alb-peștiș, bălțat"; DEX p. 96 - fig. "deștept, isteț"; DNF p. 79; DOR p. 216.

BRIHANU (ZAG)

DLR T₁P₁ p. 621 - "burduhan" etim. **nesigură**.

BROHOTĂU (ȘAN)

Creație expresivă sinonimă (după informațiile informatoarelor) cu: brihan, burduhan, burtă mare; există și vb. **a brohoti** "a forfoti, a horpoti, a bolborosi, a fierbe cu zgomot" etim. **onomatopee**.

BUBA-BUBIȚA-BUBĂU-BUBI-BUBUȚA (HRD; ILM; LES; RBS; ROM; ZAG)

DLR T₁P₁ p. 661 - de la subst. **bubă** + sufixul dim. -iță, aug. -ău ("nume generic pentru umflăturile țesutului subcutanat") etim. sl. buba; DER p. 117-118 (1135) - creație expresivă cf. lat. *buba; DEX p. 100 - etim. ucr. buba; DNF p. 82; DOR p. 218.

BUCĂ (ȘAN)

DLR T₁P₁ p. 663 - "partea cărnosă a feței omului" etim. lat. bucca; DER p. 118 (1139) - "obraz, falcă, fesă, șold".

BUDIGU (ȘAN)

Creație expresivă din aceeași familie de cuvinte cu **budi-hace** "monstru, arătare, matahală, sperietoare, fiară feroasă"; **buduhală** "momâie, ciuhă, monstru"; **buduhaliță** "matahală"; **buduhai** "om gras și greoi", cf. DLR T₁P₁ p. 673-674.

BUHALĂU (MAG; POI)

DLR T₁P₁ p. 677 - de la vb. **a buhăi** "a se face puhav" + suf. aug. -ălău (în zonă există și vb. **a buhălui** "a tuși puternic și frecvent"); DER p. 121 (1164); DEX p. 102 - (aduce în discuție și adj. **buhos** "zburliț, ciufuit, cu părul vâlvoi - ca bufnița") de la subst. **buhă** + suf. -os; DNF p. 85; DOR p. 220.

BUGA (MIT)

DLR T₁P₁ p. 676 - subst. **bugă** "taur (cf. Bugnariu - doar în zona Năsăudului) de la 4 ani în sus; nume de clopot mare"; **bou sau om cu capul mare**; etim. tc. (sau bg.) buga "taur"; DER p. 121 (1161) - etim. tc. buga; DOR p. 220.

BUJĂI (SLV)

Poate fi o variantă a subst. **buzăi** (cu alternanța consonantică **z > j**, mai ales că, în același sat mai întâlnim porecle Buză și Buzucă. O altă ipoteză ar putea proveni din subst. **bujă** "bujor" (numai în zona Năsăudului, acesta se numește **ruja-buja**) + suf. aug. depreciativ **-ăi**; deci ar putea fi vorba de un **om roșu la față**, cf. DLR T₁P₁ p. 681; DER p. 122 (1176) - etim. sl. *bozuru*; DEX p. 102; DNF p. 85; DOR p.221.

BURDEA - BURDENI (POI; RBR)

DLR T₁P₁ p. 697 - subst. **burdă** ("joc de copii") + suf. **-ea/-eni** etim. **pol.** *burda* "dispută, ceartă"; DNF p. 89 - **burdă-burde** "om brihănos, pântecos, cu foale mari", DOR p. 223 **burdu** = burduhan.

BURIC - BURICU (POI; RBR)

DLR T₁P₁ p. 701 - etim. **lat.** *umbilicus* - fig. "centru, mijloc" (cf. "buricul pământului") a se vedea și vb. **a se burica** "a-și da aere, a se sfătoși, a se umfla în pene, a se lăuda"; etim. **lat.** **umbilicus* (prin deglutinare); DNF p. 89; DOR p. 224.

BUZATU-BUZA-BUZUCĂ (BIC; SLV)

DLR T₁P₁ p. 714-715 - de la subst. **buză** + suf. **-at/-ucă**. Etim. nesigură, comună cu **alb.** *buze* și **bg.** *buza* ("bucă"); DER p. 128 (1239) - etim. probabil din **lat.** *botum* + suf. **-ză** (cf. *gălbează, căcărează, pupăză, coacăză*); DEX p. 107 - cf. **alb.** *buzë*; DNF p. 92; DOR p. 226.

CACIOR (ROD)

DLR T₁P₂ p. 12 - adj. **cacior** "cu pete albe în frunte, pătat, extravagant" **fig.** "vrednic de răs" etim. **necunoscută**. Este foarte posibil să fie legat de subst. **căciulă**; DNF p. 94 - etim. **magh.** *kac-sor* "cosor, capră".

CĂLCĂI (LEȘ)

DLR T₁P₂ p. 39 - substantivul omonim (variantă : **călcăi**) - etim. **lat.** *calcaneum*; DER p. 137 (1310); DEX p. 130; DNF p. 104; DOR p. 232.

CĂPILARU (ILM)

Credem că este vorba de o creație expresivă - adj. **capilar** (DLR T₁P₂ p. 104) - "subțire, fin, îngust ca un fir de păr" nefiind folosit în zonă (etim. lat. capillaris); DEX p. 117.

CĂPOSU (ȘAN)

DLR T₁P₂ p. 88-95 - de la subst. **cap** + suf. **-os**, etim. lat. caput-it is; DER p. 144 (1396) - etim. lat. *capum, forma vulgară de la caput; DEX p. 116-117.

CÂCĂIALĂ - CÂCĂIT (RBȘ; POI)

Derivat postverbal de la **a (se) câcăi**, verb neatestat în dicționare, cu sensul de: a se bâlbâi, a moșmondi, a întârzia, a vorbi peltic etc.

CÂRNU - CÂRNĂU (ILM; LEȘ; RBȘ; SLV; ȘAN)

DLR T₁P₂ p. 152 - adj. **cârn** (+ suf. aug. **-ău**); etim. **palslv.** krănă "cu nasul turtit"; DER p. 202 (2033) - "fără nas, cu nasul tăiat, cu nas scurt, cu nas ridicat, încovoiat" etim. sl. krunu; DEX p. 159; DNF p. 134; DOR p. 243.

CHELU (ILM; HRD; MIT)

DLR T₁P₂ p. 323 - adj. **chel**, etim. tc. kel "fără păr"; DER p. 173 (1698); DEX p. 143; DNF p. 112; DOR p. 236.

CHEȘA (ILM)

DLR T₁P₂ p. 338 - adj. **cheș** + suf. **a** "bălțat" etim. **magh.** kese "brun cu pete albe" (despre animale); DER p. 175 (1733) - "pestriț, bălțat"; DNF p. 113; DOR p. 236.

CHICA (ZAG)

DLR T₁P₂ p. 346 - "păr mare" - etim. v.sl. Kyka; DER p. 177 (1757) etim. sl. Kyka; DNF p. 114; DOR p. 425.

CHIMA (SGB)

DLR T₁P₂ p. 357 - subst. **chimă** "bărbie" etim. **germ.** Kinn; DNF p. 115.

CHIȘU (NĂS)

DNF p. 118; PIN p. 104 - etim. **magh.** Kis "mic".

CHITINELU (ȘAN)

DLR T₁P₂ p. 387 - adv. **căținel** (variantă: chitinel) "încet, lin, lent, domol, tiptil, mereu" etim. **lat.pop.** *cautelinus, *cautelenus "cu precauție" (din subst. cautea "prevedere"); DER p. 158 (1551) - etim. **lat.** continuă "în mod continuu" sau de la vb. **continere** "a răbda". Rezultatul normal trebuia să fie *căținu, la care s-a adăugat suf. dim. **-el**, prin analogie cu **încetinel**; DEX p. 134; DNF p. 107 (n. fam. Căținaș).

CICICA (HRD)

DLR T₁P₂ p.401 - subst. **cicic** "numele unei flori roșii" etim. **tc.** čiček ("floare"); DER p. 186 (1883) - din adj. invariabil **cicea** "drăguț, bun, frumos" - creație expresivă infantilă (cf. gigea); DNF p. 121.

CIOC - CIOCU (POI; RBR)

DLR T₁P₂ p. 438-439 - subst. **cioc** "termen general pentru partea anterioară a gurii păsărilor (clonț, plisc, cioclonț, clantă, rost etc) etim. **alb.** čok; DER p. 193 (1954); DEX p. 152; DNF p. 123; DOR p. 239.

CIOMBU-CIOMPU (RBR; SGB)

DLR T₁P₂ p. 366 - adj. subst. **chiomb** "nebăgător de seamă, prost, nătărău, netot, nătăfleță, împiedicat, neputincios, care abia-și mișcă mâinile și picioarele, olog, șchiop" - etim. **necunoscută** (cf. **magh. dial.** tömpe - tompa "nătărău, netot, idiot". (În forma **ciomp - ciomb** au loc două fenomene fonetice specifice zonei cercetate: palatalizarea che > č și afonizarea b > p); DER p. 180 (1808) - "miop, care nu vede bine; nesocotit, prost" etim. **necunoscută**; DEX p. 147.

CIONTEA-CIONTU (POI; SLV; SGB)

DLR T₁P₂ p.457 - subst. **ciont** + suf. **-ea** "os, deget" etim. **magh.** csont; DEX p. 153 și 156 - "contaminare lexicală între **ciot** și **ciung**".

CIOTU-CIOTARU-CIOTOI (MIT; MOC; NĂS; POI; RBR)

DLR T₁P₂ p. 469-470 - subst. **ciot** (+ pref. **-aru (oi)** - etim. probabil onomatopee, cuvântul fiind comun mai multor popoare;

DER p. 198 (1999) - creație expresivă; DEX p. 153; DNF p. 124; DOR p. 240.

CIORCU-CIORCA-CIORCAN (MAG; NEP; RBR; ȘAN)

DLR T₁P₂ p. 367 - adj. **chior** + suf. **-ca/an** - etim. tc. kör

"orb", care vede numai cu un ochi, care se uită cruciș, ciachir, chiomb, sașiu, miop, cu privirea scurtă"; DER p. 181 (1811); DEX p. 147; DNF p. 116.

CIORHĂLĂI (P.O.I)

DLR T₁P₂ p. 463 și 367 - de la subst. **cioară-ciorcușă**

(chioară - vezi mai sus!) Inițial a fost verbul **a ciorcăli** - consoana h (fonetică simbolică?!) întărind sensul depreciativ - la fel și suf. **-ălăi** - etim. tc. klor; DER p. 181 (1811) - creație spontană (vezi: chiorhăit, chiorhăitură); DEX p. 147- de la vb. **a chiorhăi** (mașele) etim. onomatopee; DNF p. 116.

CIPU (NĂS)

DLR.T₁P₂.p.471 - onomatopeea **cip!**; DER p. 181-182

(1814) - etim. **magh.** káp; DNF p. 128; PIN p. 88. (Mai sigură este pronunțarea dialectală a subst. **chip** - poză, fotografie, cadru, imagine).

CIUCLEA (MIT)

DLR T₁P₂ p. 492 - subst. **ciucă** + suf. **ea** "creștetul capu-

lui, creasta cocoșului sau a găinii; moț, șuviță de păr", "grămadă de coceni" etim. **magh.** csuklya "pungă de hârtie, cornet" (vezi și **bg.** čukla "vârf de munte" cf. **rom.** ciucă); DER p. 205 (2072) - "creastă, grămadă"; DNF p. 130; DOR p. 241.

CIULĂ-CIULU-CIULICĂ-CIULEA (MIT; NEP; RBR; ROD; SLV)

DLR T₁P₂ p. 500-501 - subst. **ciul** - "legătură, scul,

mănunchi", adj. **ciul, ciulă** "cu urechile mai mici (despre vite), fără un corn - fig. "murdar" și sufixele **-ea, -lică**, etim. tc. čile; DER p. 207 (2081) - etim. tc. cile; **bg.** čul, **magh.** csul(y)a; DEX p. 156 - etim. **necunoscută**; DNF p. 131.

CIUP (SLV)

DLR T₁P₂ p. 510-511 - "șuviță de păr mică și încâlcită;

moțul de păr din coama cailor; lâna ce rămâne în piepteni după scărmanat; burzului, lăptos, flocoș, zbârlit" etim. **srb.** čup(a), **rus.** čupă "moț de păr"; DER p. 208 (2089); DEX p. 156 - de la vb. **a ciupi**; DNF p. 131 - dă în plus și sensurile: pasăre de pradă (bufniță), om de nimic, păcală, măscărici, om urât; DOR p.242.

CIUTA (ȘAN)

DLR T₁P₂ p. 520-521 - adj. **ciut** "cu urechile mici, ciul", "stângaci, nepriceput, tont, neîndemânatic, neisprăvit" - etim. cuvânt comun mai multor popoare balcanice derivat din **alb.** šut; DER p. 209-210 (2102) - creație expresivă (cf. ciot, bot, bont, ciont) - etim. **alb.** shut; DNF p. 133; DOR p. 243.

CLONȚUNA (BIC)

DLR T₁P₂ p. 567 - din subst. **clonț** + suf. **-una** "cioc, gură, plisc, dinte mare" - etim. **palslv.** *kljunici, derivat din kljunu "cioc"; DEX p. 164 - etim. **bg.** kljunec (vezi și p. 163 cloanță "babă urâtă, rea și fără dinți"); DNF p. 136.

COADĂ-CODIȚĂ-CODĂU-CODEIE-CODOLAN (BIC; ILM; MAG; SLV; SGB; ZAG)

DLR T₁P₂ p. 581-588 și 631-632 - subst. **coadă** + suf. **-ău/-iță, -an, -eie**, etim. **lat.** coda-am; DER p. 216-217 (2179); DEX p. 166; DNF p. 136 și 139; DOR p. 244 (**codolan** "nume de câine ciobănesc").

COCOVAN (SGB)

DLR T₁P₂ p. 627 și 947 - subst. **cucovă** (cu deschiderea u<o)+ suf. **-an** "lebedă sălbatică; calificativ depreciativ dat unui cal înalt și slab, mai ales bătrân (cf. mârtoagă); poreclă dată femeilor, dar mai ales fetelor înalte și slabe" - etim. **tc.** konghon; DEX p. 215.

COCOREL (ILM)

DLR T₁P₂ p. 623 - diminutivul subst. **cocor-cocoruri** "umflătură în cap, cucui" - "Nu poate fi vorba de o întrebuintare figurativă a subst. **cocor** ("Grus cinerea"), ci o variantă morfologică a lui **cucui** (cf. **populus**>**popor**)".

COMACIU (ZAG)

DLR T₁P₂ p. 590-591 - subst. **coamă** "părul des și stufos de pe ceafă" etim. **lat.** coma-am; DEX p. 174 - adj. (**rar**) **comat** "care are păr, pletos" etim. **lat.** comatus.

COPTU (NĂS)

DLR T₁P₂ p. 578-580 - etim. **lat.pop.** *coco (**lat. clasică** cocere, coxi, coctum); DER p. 216 (2177); DEX p. 165; DNF p. 146. (Aici sensul este de om slăbănog, tras la față, neputincios, bolnav).

COROBAIA (MAG.)

DLR T₁P₂ p. 804 - subst. **corobaie** "scorbură, trunchi găunos de copac", cf. **bg.** koruba "scorbură", **srb.** koruba "jgheab"; DEX p. 200; DNF p. 148 - "de la adj. **corobă**, cuvânt de ocară dat unui animal".

COTOROIA-COTÂR (ZAG)

DLR T₁P₂ p. 835 și 849 - subst. **cot, cotor, cotar** + suf. **-oaia**; DER p. 247-248 (2499) - origine necunoscută; DOR p. 251; PIN p. 79.

COTOZĂLĂ (ILM)

DLR T₁P₂ p. 851 - subst. **cotoz** + suf. **-ilă** "mâncare făcută din pâine dumerică mărunț pe care se toarnă lapte acru de oi" "tină, nămol" - prin extindere de sens "cel care murdărește, neîngrijit" etim. **necunoscută** (cf. **magh.** kotu "tină subțire", kotus viz "apă rea, murdară"; DER p. 248 (2501) - etim. **magh.** kotu "mâl".

CRACU-CRACI-CRACĂU-CRĂCUȚU-CRĂCOAIA (FLD; ILM; NĂS; NEP; RBR)

DLR T₁P₂ p. 863-864 - subst. **crac** + suf. **-ău/-oaia/-uțu** "în toate accepțiunile, mai popular - vulgar decât "picior", "braț" sau alt termen corespunzător; etim. **bg.** kraku "picior" **srb.** krak; DER p. 250 (2523); DEX p. 205; DNF p. 155; DOR p. 252 - Sensul este de "om crăcănat".

CREȚA-CREȚA-CREȚU (NEP; SGB)

DLR T₁P₂ p. 904-95 - adj. **creț** "păr răsucit în inele, în spirale, cârlionțat" etim. **necunoscută** (ar putea fi **lat.** circus "cerc",

poate sub influența lui **crispus** "creț"); DER p. 255-256 (2564) - etim. **necunoscută** (dar probabil **slavă** - vb. kručiti "a răsuci"); DEX p. 209; DNF p. 156; DOR p. 252-253.

DÂNDĂLĂU (SGB)

DER p. 278 (2772) - de la subst. **dandana** "larmă mare, zarvă, tămbălău, necaz" etim. **tc.** tantana; DEX p. 230 - subst. **dândănaie** "belea, pacoste, poznă, boroboată, necaz, năpastă, tămbălău, tărăboi"; DNF p. 165; N.N. Considerăm că este vorba de o contaminare lexicală între subst. **dandana** și adj. **tântălău** < dândălău (acesta a fost și sensul indicat de informator "prostănac, molău, leneș").

DIUG (HRD; POI)

Cuvântul inexistent în dicționare - creație expresivă desemnând un "om murdar, neîngrijit, indolent, leneș". (De remarcat este faptul că în toponimia județului există satul omonim, devenit astăzi Dumbrăvița!)

DUBREA (MIT)

Creație expresivă pornind, probabil de la subst. **dubar** + suf. **-ea** (vezi și subst. regional **dubală** "om greoi, leneș" cf. DOR p. 267.

DUBZA (ZAG)

Derivat din vb. regional **a dubzi** (neatestat în dicționare) sinonim cu **a găbui**, **a găbji**, **a înhăța**, **a fura**.

DUDU (BIC)

Cf. DNF p. 184 - etim. **magh.** dudu "prostănac"; DOR. p. 268.

DUNDI (ȘAN)

Probabil de la **bg.** dunda "femeie dezonorată", cf. DNF p. 185.

DUPU-DUPCI (LNC; LEȘ)

DEX p. 277 - de la subst. **dop** (cu închidere o > u cf. **săs.** Dop; DNF p. 186 - de la interjecția **dup!** (temă a verbului **a dupăi** "a face gălăgie bătând din picioare, a alerga cu zgomot"), creație expresivă.

DURĂILĂ-DURGALĂU (FEL; POI; SGB)

DEX p. 286 - vb. **a durăi**, **a durgăl(u)i** "a face zgomot mare, a tropoti" + suf. **-ilă/-ălău** - etim. onomatopea **dura** (vezi: zurgălău, fornalău).

DURJA (SGB)

DER p. 308 (3122) - creație expresivă având ca bază interjecția **dura** "ce exprimă zgomotul produs de rostogolirea unui obiect rotund"; DEX p. 286; DNF p. 186; DOR p. 368 - (**a durduca, a durdulica**).

FĂLCAȘ (MAI)

DLR T₂P₁ p. 36-37 - variantă a adj. **fălcos**. Derivat din subst. **falcă** + sufixul **-aș** - etim. lat. *falca < falx-cem; DER p. 317-318 (3254) - **falcă** "mandibulă, obraz, față"; DNF p. 193.

FÂSA-FÂSAI-FÂSNA (BIC; ZAG)

DLR T₂P₁ p. 69 - "cei care nu pot pronunța consoana **s** sonor" etim. derivat din interjecția **fâs!**; DER p. 331 (3402) - creație expresivă; DEX p. 338; DNF p. 202. - (**a se vedea** și vb. **a fâsăi** "a respira greu pe nas, a sforăi").

FÂRȚĂLINA (MIT)

Creație expresivă derivată din subst. **fârțagău**, fem. **fârtoagă** "om neastâmpărat, zburdalnic, zglobiu" sau de la vb. **a forțai** "a nu sta locului, a nu avea astâmpăr" cf. DLR T₂P₁ p. 66-68 - etim. onomatopoe.

FERFETILĂ (NĂS)

Presupunem o variantă locală a vb. **a terfeli**, sau o contaminare a acestuia cu subst. **ferfeniță** (variantă: **ferfeliță**) cf. DEX p. 330; DNF p. 198 - "a umbla neglijent îmbrăcat, zdrențăros".

FINGĂR (MAG)

Om mic de statură, pipernicit (cf.informator) etim. **germ.** Phinger, "deget".

FLEAȘCA-FLEOȘCUȚĂ (ROD; SGB)

DLR T₂P₁ p136 - de la onomatopoea **fleașc**, sau de la vb. **a fleșcăi** (variantă: **a fleoșcăi**); DEX p. 339 - de la subst. **fleașcă** "materie moale, fără consistență; om lipsit de energie, molău".

FLENCEA (MIT)

DLR T₂P₁ p 137- oferă două explicații posibile:

a). din adj. **flencheș** + suf. **a** "adus cu vârful spre ochi" (despre coarnele animalelor) - etim. **necunoscută**;

b). din adj. **fleng, fleangă** (despre urechile porcilor) "aplecate înainte spre ochi, bleg" - etim. **necunoscută** (cf. **magh. fülök** "urechiat"); DNF p. 203.

FLOCEA (NĂS)

DLR T₂P₁ p. 141 - subst. **floc** + suf. **-ea** "smoc de păr moale și scurt" etim. **lat. floccus** -um; DER p. 335 (3434) - etim. **lat. flocus**; DNF p. 203.

FOARNĂ-FORNALĂU (POI; RBR)

DLR T₂P₁ p. 160 - de la vb. **a fornăi** "a sforăi" "porecla unui om care vorbește pe nas" etim. **onomatopee**; DER p. 339 (3459) - creație expresivă; DEX p. 346 - (cu diftongarea o > oa); DNF p. 206; DOR p. 276 - (vezi și **fornăilă** și n. fam. **Forna** - etim. **ngr** "cuptor").

FOFOLOANGĂ (HRD)

DLR T₂P₁ p. 153 - "împiedicat, tont", etim. **onomatopee**; DER p. 338 (3951) - "rădăcina **fof** pare a reda ideea de "a mormăi, a bălmăji", "persoană greoaie"(vezi și **fefealeagă**); DEX p. 343; DNF p. 205.

FOSANCA (NĂS)

DLR T₂P₁ p. 161 - vb. **a fâsâi** - etim. **onomatopee**; DER p. 331 (3402) - creație expresivă; DNF p. 206 - vb. **a fosa** "a fâsâi".

FRIGURINA (ILM)

Creație expresivă pornind de la subst. **frig** -uri + suf. **-ina** "om zgribulit, cuprins de friguri, friguros" - cf. DLR T₂P₁ p. 175-176 - etim. **lat. frigus-frigoris**; DER p. 341 (3485); DEX p. 352; DNF p. 208.

FRIPTA-FRIPTU (BIC; ICM; MIT; ROD; ROM)

DLR T₂P₁ p. 176-177 - de la vb. **a frige** - etim. **lat. frigo-frigere, frixi, frictum**; DER p. 341 (3487); DEX p. 353; DNF p. 208.

FRIZURICA (ZAG)

DLR T₂P₁ p. 178 - de la vb. **a friza** < frizură + suf. dim. **-ica** etim. **fr. friser**; DER p. 342 (3494); DEX p. 353.

FUFĂ (LEȘ)

Creație expresivă - defect de vorbire (f > s).

FURDULAȘ-FURDULĂU (MIT; RBȘ)

În zona cercetată există o familie de cuvinte ce pleacă de la vb. **a furdul(u)i** (neatestat în dicționare), cu sensul "a aluneca spre lateral atelajele (car, sanie, căruță), oamenii sau animalele". Porecla poate desemna, deci, un om cu mersul nesigur, care alunecă mereu.

GAFIȚU (RBȘ)

DLR T₂P₁ p. 204 - de la subst. **gâfă** + suf. **-iț** "poreclă dată oamenilor grași, care gâfăie" - derivat post verbal din **a gâfăi**.

GAGEA (NĂS)

DLR T₂P₁ p. 205 - subst. **gagist** "tocmit cu plată, creditor" (vezi capitolul al cincilea mai jos!) etim. **fr.**; DER p. 350 - subst. **gagiu** "stăpân, domn, iubit" etim. **țig.** **gagi** "român"; DOR p. 281 - etim. **tc.** **aghadjik** "domnișor"; DNF p. 215; PIN p. 89.

GÂRBEA (NĂS)

DLR T₂P₁ p. 226 - subst. **gârbă** + suf. **-ea** "spate, cărcă" etim. **sl.** **gărbă** "cocoașă"; DER p. 367 (3778) etim. **sl.** **gûrbû** "spinare" cf. **bg.** **gârb** "cocoașă"; DEX p. 375; DNF p. 215 - (Ar putea intra în discuție și vb. dialectal **a gârbi** "a lătra, a vorbi tare").

GÂRLICI (FLD; NĂS)

DLR T₂P₁ p. 230 - "gâtul unei sticle, intrarea îngustă într-o încăpere largă; tinda la casele țărănești; strunga oilor" etim. **srb.** **grlic**; DER p. 368 (3783) - "intrare, coridor; prispă, pridvor, gât de sticlă" etim. **srb.** **grlic** "beregată"; DEX p. 375.

GÂȚI-GÂȚU (RBȘ; ZAG)

DLR T₂P₁ p. 235 - adj. **gâț** "murdar", "nume colectiv pentru miei, iezi mici și porci" - etim. **onomatopeea** **gâț-gâț** "cu care se alungă porcii"; DNF p. 226.

GHIJON (RBR)

DLR T₂P₁ p. 257 și 264 - de la subst. **ghiuja** "coajă" sau **ghijan** < **ghiuji** "moș, bătrân, moșneag" etim. **alb.** **güs**.

GICIU (RBR)

Cf. informatorului, este vorba de un defect de vorbire; **zice**

> **gice** substantivizat - **giciu** - cf. DLR T₂P₁ p. 266.

GOLOANGĂ (SLV)

Poate fi o contaminare lexicală între **gol+golan** (cf. DLR T₂P₁ p. 282-283; DEX p. 378; DER p. 372 (3830); DNF p. 227; DOR p. 70).(N.N. Cf. informator "om înalt, prăjină".)

GOLUȚU (NĂS)

DLR T₂P₁ p. 282-283 - dim. adj. **gol** - etim. **palslv.** golă; DER p. 372 (3830) - etim. **sl.** golŭ; DEX p. 378; DOR p. 285.

GRASA (SLV)

DLR T₂P₁ p. 299 - adj. **gras** etim. **lat.pop.** grassus -a-um (din crassus + grossus); DER p. 375-376; DEX p. 381.

GRĂMĂDEALĂ (NĂS; RBȘ)

DLR T₂P₁ p. 296 - de la vb. **a îngrămădi** + suf. **-eală** "a aduna, a îmbulzi, a îndesa, a înghesui, a ticsi, a strâmtora" etim. **sl.** grămăditi; DER p. 375 (3858) - "cantitate mare, morman, mulțime" etim. **sl.** gramada; DEX p. 382; DNF p. 229.

GROSU (SGB)

DLR T₂P₁ p. 317-318 - adj. **gros** "prea dezvoltat, cu dimensiuni laterale mai mari ca cele obișnuite; fig. bădăran, incult, mojiic, grosolan, necioplit, prost" etim. **lat.** grossus -a-um; DER p. 380 (3900); DEX p. 385; DNF p. 231; DOR p. 289.

GURUȚĂ (ȘAN)

DLR T₂P₁ p. 326-329 - dim. subst. **gură**, etim. **lat.** gula -am "gâtlee" (ca și în **alb.**, **ngr.** dialectele franceze și provenșale); DER p. 383 (3929) - etim. **lat.** gula; DEX p. 387-388; DNF p. 233; DOR p. 290.

GUȘĂ-GUȘUȚĂ-GUȘATU-GUȘOIESCU-GUȘ (NĂS; NEP; LEȘ; SGB)

DLR T₂P₁ p. 330-331 - subst. **gușă** + suf. **-uță/-ătu/-oiescu**, etim. **lat.** geusie, probabil redus la *gusia cf. **alb.** gușë, **fr.** gosier; DEX p. 388; DNF p. 233.

HARAPI (NĂS)

DLR T₂P₁ p. 361 și DLR T₁P₁ p. 221 - "arab, maur, locuitor al Arabiei, om negru" etim. **bg.** arap < **rus.** arapu < **palslv.** arapinu toate din **tc.** arab; DER p. 46(365); DEX p. 48; DNF p. 237; DOR p. 182.

HAUCA (RBȘ)

DLR T₂P₁ p. 381 - subst. **hauc** "vreasc" etim. **germ.** Hacke (vezi și vb. **a hăucăi** "a lătra") etim. **rut.** haucati; DNF p. 238 - subst. **haucă** - etim. **ucr.** hanc genitiv ká "fus, vreasc"- deci om slăbănog, uscățiv.

HAIDAMAC (TEL)

DLR T₂P₁ p. 340 - subst. **haidamac** "om zdravăn dar leneș, care fuge de lucru" etim. **tc.** haydamak "hoț, tâlhar"; DER p. 387 (3961) - "derbedeu, haimana", DEX.p.389 - "om mătăhălos, puternic".

HĂRCĂILĂ (SGB)

DLR T₂P₁ p. 364 - vb. **a hărcăi** + suf. aug. **-ilă** "a răsufla cu greu, producând un zgomot răgușit și hârâitor" etim. **onomatopee** (vezi și **a horcăi**, **a hârâi**); DER p. 397-398 (4113) - creație expresivă; DEX p. 393 și 404 - adj. **hârcâit** "om care răsuflă greu".

HÂRBU (SLV)

DLR T₂P₁ p. 362-363 - subst. **hârb** "ciob, fragment de blid, vas de gătit" etim. **bg.** hârb; DER p. 398 (4115) - "ciuruc, rest", dar și "băgăreț"; DEX p. 404 - etim. **bg.** hârbel "om bolnav, bătrân, neputincios"; DNF p. 242; DOR p. 295; IPO p. 37.

HENDREA (LEȘ)

DLR T₂P₁ p. 388 - adj. **herleș** (variantă la **hendreș**) "om cu picioare strâmbe" etim. **magh.** herlăs; DNF p. 240.

HOAJBA (ZAG)

Cf. DLR T₂P₁ p. 395 - adj. **hoancă** "termen de batjocură pentru femei; hoască"; poate fi o contaminare lexicală între **hoască**+**cujbă** ("gânj") vezi și DLR T₂P₁ p. 961 - creație expresivă.

HODOROAGĂ (ȘAN; LEȘ)

DLR T₂P₁ p. 397-398 - interj. **hodorog!** "imită zgomotul

produs de căderea sau lovirea unor obiecte tari; lucru învechit, hârbuit, dorovăit; **persoană cu constituție slabă**, bătrân, moșneag, ramolit, urâcios, flecar, palavragiu, gură-spartă etc." etim. înrudit cu **hădărog** (cf. **magh.** hadarni "a da în dreapta și în stânga, a flecări"); DER p. 400 (4144); DEX p. 405; DNF p. 244.

HODU (SGB)

DLR T₂P₁ p. 398 - adj. **hodos-hodoasă** (despre animale)

"pătat pe frunte cu altă culoare decât cea a corpului" (cf. breaz - vezi mai sus!); DER p. 399 (4140) - subst. **hod-hoduri** "mers, umblet, alură" etim. **rus.** chod; DNF p. 244; DOR p. 296.

HORPOTĂ (SGB)

DLR T₂P₁ p.407 - interj. **horp!** + suf. **-otă** "zgomotul care-l

face cineva când soarbe dintr-o dată și repede" - vb. **a horpoti** "a bea ca un câine" (cf. Bugnariu) - etim. **onomatopee** (cf. **magh.** körpölñi, körpögni "a sorbi"); DER p. 401 (4169) - creație expresivă; DEX p. 407.

HUFĂR (LEȘ)

Creație expresivă desemnând (cf. informator) "un om fornăit, fomfăit"

HUSA (LEȘ)

Creație expresivă desemnând (cf.informator) pe "cel care merge târându-și picioarele".

ÎMBULZÎTU (ROD; SLV)

DLR T₂P₁ p. 484-485 și 687 - de la vb. **a îmbulzi** cu înțe-

lesul original de "a face (din ceva) bulz, a da forma unui cocoloș", adică un om înghesuit, îngrămădit, adus de spate, cocoșat, mărunț, corpolent" etim. derivat din subst. **bulz** (etim. **necunoscută**); pare a fi forma iotacizată a lui **bulg**. "bulgăre", ce amintește de lat. bulga "partea bulbucată a unui obiect"; DER p. 123-124 (1195) - etim. **necunoscută** (S.Pușcariu propune **alb.** buljězě, alții de la gepidul* bultia (cf. **germ.** med. Bulte, ceea ce ar explica consonantismul ž>z sau ž>ğ>g). Dar și mai probabil, pare a fi o determinare internă românească de la **bol**f (din limba slavă sau creație

expresivă?) printr-o evoluție fonetică de tipul *bulh > bulg și pl. bulgi > bulji ar fi determinat refacerea unui singular **bulz**; DEX p. 103; DNF p. 87.

JÂBU (LNC; NEP)

DER p. 444 (4605) - adj. dial. **jâb** "puternic, voinic, robust, dur" etim. **necunoscută** (N. Drăganu îl derivă din rus. živ "viu").

JÂNOAGĂ (ȘAN)

Cf. informatorului "om jigărit, slab, pipernicit" etim. **nesigură**.

JULA (RBR)

DER p. 448 (4641) - subst. **julă** "femeie, muiere" etim. **țig. žuli, guli**; DNF p. 269.

KEKEȘ (ROD)

Cf. informatorului - "albăstrui, roșcat, vinețiu" (la față) etim. **magh. kekes** idem.

LATU-LĂTANU (NEP; SGB)

DER p. 458 (4724) - adj. **lat.** + suf. **-anu**, etim. **lat. latus**; DEX p. 489; DNF p. 273; DOR p. 307-308.

LĂBUȚ-LĂBUȚĂ (MAG; RBȘ)

DER p. 452 (4662) diminutive de la subst. **labă** - etim. **magh. láb** ("picior"); DEX p. 485; DNF p. 272.

LIPOȘCĂ (LNC)

DER p. 471 (4857) "cineva care tropăiește"; DEX p. 503; DNF p. 280 - de la subst. **lipa** "căpiță de fân" sau adj. **lipoș** + suf. **-că** "slin, murdăria de pe obiectele de îmbrăcăminte". Considerăm că este o creație expresivă pornind de la onomatopeea **lipa-lipa**.

LUNGU (HRD; LEȘ; NEP)

DER p. 478 (4945) - adj. **lung** - etim. **lat. longus** -a/-um; DEX p. 512; DNF p. 284; DOR p. 312.

MACĂU (FLD)

DLR T₆ p. 205 - "bătă, ciomag, toroipan"; "epitet al unui om foarte înalt (prăjină), voinic și cam prost" - etim. **magh. máko**; DNF p. 287.

MARELE ALB (POI)

Cf. informatorului, referiri la statură și culoarea părului (dar există și o rasă de porci cu același nume N.N.).

MASIVU (NEP)

DEX p. 526 - "mare, uriaș, solid, puternic" etim. fr. massif, germ. massiv.

MĂCIUCĂU (ȘAN)

DLR T₆ p. 210-211 - subst. **măciucă** + suf. aug. -**ău** "ciomag, bătă lungă și groasă cu o măciulie la unul din capete, folosită în trecut ca armă de luptă" etim. lat. *matteuca; DER p. 481 (4970) - formație expresivă bazată pe rădăcina - **măc** - (cf. moacă); DEX p. 529; DNF p. 298; DOR p. 318.

MĂRINCĂU (RBR)

DLR T₆ p. 276 - subst. **mărin** + suf. aug.-**ău** "nume dat unor bube sau inflamații, de obicei purulente, la oameni și la animale; crampe la stomac" (etim. probabil de la numele sărbătorii religioase Sf. Mărina). Nu poate fi exclus din discuție nici numele de botez Marina, foarte frecvent în zonă.

MÂNDRUCU (ZAG)

DLR T₆ p. 684 - adj. **mândru** (cu sensul de frumos, șic, elegant) + suf. dim. -**ucu**; DER p. 510 (5297) - etim. sl. mądrŭ "înțelept"; DEX p. 558; DNF p. 311; DOR p. 324.

MÂȚĂȚĂLU (N.E.P)

Variantă zonală a adj. (diminutiv) **mititel** < mic, cf. DLR T₆ p. 639-641; DER p. 505 (5252) - etim. lat. *miccus; DEX p. 555; DNF p. 310; DOR p. 323.

MINOR (NEP)

DLR T₆ p. 564-565 - "care nu a împlinit vârsta legală; lipsit de importanță, secundar; mic" etim. fr. mineur; DEX p. 551 - etim. fr. < lat. minor; DNF p. 308.

MITROȘCOAIA (SGB)

DLR T₆ p. 646 - vb. **a mitroși** + suf. aug. -**oaia** "a căuta, a

iscodi, a deranja, a încurca, a învâlmăși, a scotoci, a mocoși, a motroși"- etim. **necunoscută**; DNF p. 311.

MOCĂNEA (RBR)

Creație expresivă pornind de la vb. **a mocăi** + suf. **-ea** (cf. DLR T₆ p. 765) - "a lucra încet, fără spor, a mocoși, a moșmondi (vezi și: mocăială, mocăit), etim. **necunoscută**; DER p. 518 (5376); DEX. p. 561 (cf. moacă); DOR.p. 324 - de la subst. **moacă** "persoană înceată, leneșă, toantă".

MONDĂU (ȘAN)

DLR T₆ p. 837-838 - vb. **a mondăi** + suf. aug. **-ău** "a vorbi încet, nedeșlășit, a mormăi, a dondăni, a bombăni, a se mișca încet, a lucra fără spor" etim. **necunoscută**; DNF p. 315; DOR p. 326 - cf. **magh.** monda "legendă" sau **expresia magh.** mende-monda "bârfeli-fleacuri".

MORTU (RNC)

DLR T₆ p. 881-884 - etim. lat. mortus -a-um; DE p. 522 (5935); DEX p. 569; DNF p. 317; DOR p. 327.

MOZOC (POI)

DLR T₆ p. 928 - subst. **mozoc** "câine mare ciobănesc" "**epitet**" dat unui om care are gura asemănătoare cu un bot de câine" - etim. **necunoscută**; DEX p. 572 - vb. **a mozoli** "a se murdări, a se mânji, a mânca urât" etim. **magh.** majszol; DNF p. 319 - variantă a lui **mozac** "om murdar, neglijent".

MUCE (MIT)

DLR T₆ p. 938 - subst. **muce(a)** "copilandru, țânc, țângău" "**epitet** dat unui tânăr obraznic, neserios, impertinent" - etim. subst. **muci**; DER p. 525 (5461) - etim. lat. mucus; DEX p. 573; DNF p. 319; DOR p. 328.

MUSTEAȚĂ (HRD)

DLR T₆ p. 1032-1034 - etim. lat. mustacea; DER p. 532 (5532); DEX p. 578, DNF p. 321; DOR p. 329; IPO p. 13,48.

MUTA-MUTU-MUȚI (BIC; ILM; NEP; POI)

DLR T₆ p. 1057-1059 - adj. **mut** - etim. lat. mutus -a-um;

DER p. 533 (5540); DEX p. 579; DNF p. 321; DOR p. 330 - (În zonă, se folosește mai mult cu sensul de "om mare, matahală", decât cu sensul etimologic "care nu vorbește" N.N.).

NAHĂU (POI; ȘAN)

DLR T₇P₁ p. 7 și 82 - subst. (regional) **nahău** "nătărău" etim. **necunoscută**, vezi și subst. **năhui** "prost, nărod, tont" (cf. tehui) și adj. **năhuit** "nebun".

NAMILA (BIC)

DLR T₇P₁ p. 14-15 - "ființă sau lucru de **proporții exagerate**, matahală, monstru, sperietoare, momâie" etim. **necunoscută**; DER p. 536 (5589) - "gigant, uriaș" - creație expresivă; DEX p. 581.

NEAGRA-NEGRILĂ-NEGRILENI-NEGRUȚU (NEP; LEȘ; SLV; ZAG)

DLR T₇P₁ p. 242-246 - adj. **negru** - etim. lat. niger, nigra, nigrum; DER p. 542 (5661) - etim. lat. nigrum; DEX p. 592; DOR p. 327.

OACĂRU (MAG)

DLR T₇P₁ p. 2 - adj. **oacăr** (învechit și regional, despre oi) "cu pete închise pe față; albe cu pete ruginii, cafenii sau negre; **cu pete pe obraz**; murdar, nespălat; cu ochii de culori diferite" - etim. **necunoscută** (cf. alb. vakër(ë) "oaie sau berbecu cu botul și picioarele negre").

OARBA-ORBU-ORBUCU-ORBUȚU (FLD; LEȘ; NĂS; SGB)

DLR T₇P₁ p. 270-273 - adj. orb - etim. lat. orbus; DER p. 562 (5916); DEX p. 631; DNF p. 345; DOR p. 339.

OCHELARU (FLD)

Interesantă este forma de singular față de "pluralia tantum" din limba literară - DLR T₇P₁ p. 90 - subst. **ochi** cf. lat. ocularis; DER p. 555 (5802) etim. lat. oc(u)lus; DEX p. 617-618.

OCIALBI (S.L.V)

DLR T₁P₁ p. 97; DER p. 30 (176); DNF p. 339; DOR p. 337 - poreclă pentru un om cu albeață la ochi (cf. informator).

OCILĂ-OCIUC (ILM; MIT; RBŞ)

DLR T₇P₁ p. 103 - de la subst. **ochi** + suf. -aug. - **ilă** şi dim. -uc (cu chi > ci) etim. **lat.** oculus; DER p 555 (5802); DEX p. 617-618; DNF p. 339; DOR p. 337-338.

OSOASA (ILM)

DLR T₇P₁ p. 330-332 - de la subst. **os** + suf. -oasă; DER p. 564 (5938) etim. **lat.** ossum; DEX p. 637; DNF p. 346; DOR p. 340.

PACEA (POI)

DLR T₈P₁ p. 4-5 - de la subst. (învechit) **paceă** "partea de la genunchi în jos a piciorului la animalele cu blană"; etim. **tc.** pača.

PÂCA (ŞAN)

DLR T₈P₂ p. 684 - subst. **pacă** "femeie mică" - etim. **necunoscută**; DER p. 595 (6344); DEX p. 697.

PÂRJAC (RBŞ)

DLR T₈P₃ p. 728 - subst. adj. **pârjac** (numai în zona Sg. - Băi - Rebrişoara cf. Paşca) "om sau dobitoc nede dezvoltat de ajuns, impotent"- origine nesigură.

PÂȚÂCA (ZAG)

DLR T₈P₃ p. 744 - subst. pățac = **pitic** - etim. **necunoscută**; DER p. 605 (6459); DNF p. 369 - subst. **păță** + suf. dim. -ca "carne slabă, macră; om slab, nevolnic".

PÂȚÂNEI (PVA)

DLR T₈P₃ p. 744 - vb. **a pățâi** "a se răsfăța, a se alinta, a se mândări, a se răzgâia" cf. a se fâțâi; DNF p. 369 - dim. subst. **păță** (vezi mai sus); DOR p. 348.

PESTRÎȚA-PESTRÎȚU (ILM; POI; ROM; ŞAN)

DLR T₈P₂ p. 491-492 - "care are pete, cu picături, stropi de culori diferite, pistruiat" etim. **v.sl.** piştru; DER p. 593-594 (6310) - etim. **sl.** piştru; DEX.p.682; DNF.p.363.

PICIORUŞ (SGB)

DLR T₈P₂ p. 536-541 - diminutivul subst. **picior** - etim. **lat.** petiolus; DER p. 595 (6349); DEX p. 686-687; DNF p. 365; DOR p. 346.

PIELE (P.V.A)

DLR T₈P₂ p. 554-555 - "om slab, slăbănog" etim. **lat.** pellis - em; DER p. 596 (6358) - etim. **lat.** pellem; DEX p. 687-688; DNF p. 365; DOR p. 346-347.

PIPA-PIPĂU-PIPOȘ (ILM; NĂȘ; RBR; ZAG)

DLR T₈P₂ p. 616-617 - subst. **pipă** + suf. **-ău/-oș** "om îndoit de spate ca o pită, pupoș, cocârjat, cocoșat" etim. **magh.** pipa; DER p. 600 (6401) etim. **magh. pol., ceh** pipa; DEX p. 692, DNF p. 366; DOR p. 347; PIN p. 90 (**pipău** are și sensul de "cel care fumează mult").

PITICU (POI)

DLR T₈P₂ p. 662 - subst. adj. **pitic** - etim. **sl.** pitică; DER p. 605 (6459) etim. **îndoielnică**, probabil din vb. **a piti** ("a ascunde"); în general se consideră a fi vorba de **gr.** pitikos (maimuță); DEX p. 696 - etim. **sl.** pitikū; DNF p. 367; DOR p. 348.

PÎTIGUȘA (ILM)

DLR T₈P₂ p. 674 - "femela pițigoiului" < vb. **a pițiga**, **a pițigăi** + suf. - **ușa** etim. **necunoscută** (Despre oameni: slab, plăpând, firav, deșirat); DEX p. 696; DNF p. 368 - ("om mic de statură, delicat, fin"); DOR p. 348.

PÎTULĂ (LEȘ)

DLR T₈P₂ p. 674 - "monedă austro-ungară de 10 (sau 20) creițari care a circulat în Ardeal până în anul 1918, monedă de mică valoare", etim. **magh.** picula; DER p. 605(6462); DEX p. 696 - (cf. informator "om mic de statură ca pițula din vremea ungarilor").

POAC-POACĂ (POI; RBR)

DLR T₈P₃ p. 883 - subst. **poacă** "persoană bătrână, în vârstă, babă" (cf. **hoașcă**); "neînțelegere, ceartă, discordie" etim. interj. **poc!** Vezi și: DLR T₈P₃ p. 898 - subst. **pocie** "par, stâlp subțire"; "semn de demarcație pentru delimitarea unui teren; mejdă"; "ramură înfrunzită, înfiptă în pământ, mușuroi de pământ ce servește ca delimitare unei parcele" (Variante: **pocă**, **poacă**) - etim. **necunoscută**; DNF p. 371.

PONCU (MIT)

DER p. 620 (6636) - adj. **ponc** "pieziș, cruciș, zăpăcit, țig-nit" etim. **îndoielnică**; DNF p. 374; DOR p. 351.

PRÂSLEA (M.A.G)

DEX p. 746 - cu sensul de "om mic de statură și sprinten, prichindel" etim. **sl.** prŕstŕ, **bg.** prŕst. (N.N. Personaj din basme).

PUFĂL (ILm)

DER p. 643 (6957) - de la interj. **puf** "care imită sforăitul" sau derivat verbal de la a **pufă(lu)i**; DEX p. 758; DNF p. 382; DOR p. 354.

PUPI-PUPU (NĂS; RBȘ; ZAG)

DER p. 645-646 (6972) - "boboc, mugure; pâine coaptă în spuză; pistrui, aluniță" - creație expresivă din **sl.** papŕ "bunic"; DEX.p.762 (familiar și în limbajul copiilor) "sărut" - derivat regresiv de la vb. a **pupa** < lat. *puppāre. În zona cercetată, există, însă și adj. **pupoș** "ghebos, pitic, nedezvoltat", de la care, cu siguranță, provine această poreclă. Cuvântul nu este atestat în dicționare; considerăm că provine de la expresia "a sta pup, a sta pe vine" dar și de la subst. **pup-pupi** "claie mică, grămăjoară de tuleni de porumb".

PUȚINELU (ZAG)

DER p. 649 (6993) - adj. **puțin** + suf. dim. **-elu** - etim. **obscură** cf. lat. **med.** pussinu, puttinus; DEX p. 766 - etim. **necunoscută**; DNF p. 384.

RAP (MIT)

DER p. 654 (7058) - de la subst. rapăn (var. rapur) "bubulițe, erupție, pustulă" etim. **sl.** rapa "bubă, escară".

RAPIDU (MĂG)

DEX p. 772 - adj. **rapid** "care se mișcă cu repeziciune" etim. **fr.** rapide < lat. rapidus.

RĂBĂGIE (P.O.I)

DLR T₉ p. 52 - subst. **răbăgie** "rablă" (cf. vb. a răblăgi) "lucru vechi, vechitură, ponosit, de proastă calitate, uzat" - etim. **bg.** hrăbla; DER p. 650 (7002) - "obiect stricat, hârb, gloabă,

mârțoagă" etim. **incertă** (cf. sl.- rabatno " în stare proastă"); DEX p. 767; DNF p. 385.

RĂGUȘITU (POI; RBȘ)

DLR T₉ p. 79 - (despre vocea oamenilor) "îngroșat, slăbit" etim. necunoscută (cf. gușă); DEX p. 776 - "care vorbește sau strigă gros; dogit din cauza inflamării laringelui sau a coardelor vocale".

RIP-RIPICI (MIT; RBR)

DLR T₉ p. 33 și 436 - din subst. **rapăn** (vezi mai sus!) "boală de piele asemănătoare râiei pe care o capătă atât animalele cât și oamenii" "strat gros de murdărie, jeg" etim. **necunoscută**; DER p. 666 (7205) - subst. **rip-ripuri** " jeg, murdărie pe piele" etim. **ngr.** ripor + suf. - ici.

RONȚAILĂ (BIC; ILM)

DLR T₉ p. 541 - vb. **a ronțai** + suf. aug. - **ilă**, etim. interj. **ronț!** "Cuvânt care redă zgomotul produs când se mestecă între dinți ceva uscat și tare" DEX p. 814; DNF p. 398.

ROȘA-ROȘANU-ROȘU (LEȘ; POI; RBR; RBȘ; ROM; ȘAN; ZAG)

DLR T₉ p. 560 - adj. roșu + suf. - **anu** - etim. **lat.** roseus -a-um; DER p. 670 (7259) - etim. **lat.** russus; DEX p. 805-806; DOR p. 363.

ROTOGOALĂ (RNC)

DLR T₉ p. 571-572 - subst. **rotocol** (variantă rotogol) "corp în formă de disc, inel sau cerc; rotund" etim. contaminare subst. **roată** + **ocol**; DEX p. 816.

RUPTU (R.B.Ș)

DLR T₉ p. 619-628 - vb. **a rupe** "ros, uzat, sfârtecat, zdrențaros" etim. **lat.** rumpere; DER p. 673 (7290); DEX p. 820; DNF p. 400; DOR p. 364.

RUSCANU-RUSCU-RUSCĂU (POI; RBR; ȘAN)

DLR T₉ p 631 - **ruscă** "nume dat animalelor cu părul roșu" **rus** + suf. - **anu** - **ău** etim. **bg.** pyc ("de culoare roșie"); DER p. 673 (7291); DEX p. 820; DNF p. 401; DOR p. 364-365. Poate fi evocat și adj. **răus** etim. **magh.** ravasz "șiret, șmecher".

SÂSĂ (MIT)

DEX p. 869 - derivat regresiv din vb. a **sâsâi** "a vorbi defectuos, pronunțând "s" în loc de "ș" sau deformând unele sunete; a vorbi peltic"- etim. **onomatopee**.

SCÂNCERI (NĂS)

DER p. 694 (7563) - vb. a **scânci** + suf. - **eri** "a geme, a se tângui, a se smiorcăi" - creație expresivă - derivată din **sl.** skučati "a lătra" cf. **pol.** skuczác "a geme"; DEX.p.837.

SCHILEA (ZAG)

DER p. 693 (7557) - variantă a adj. **schilod** "beteag, paralic, slut, diform, desfigurat"; DEX p. 836 - vb. a **schilodi** etim. **necunoscută**.

SCOCĂU (LEȘ)

Cf. informatorului, este porecla "unui om mereu murdar pe la ochi".

SCURTA (ROM)

DER p. 701 (7635) "de lungime mică, mic" etim. **lat.** curtus sau *excurtus; DEX p. 843; DNF p. 140; DOR p. 368; IPO p. 10.

SLUTU (ILM)

DER p. 723 (7909) - adj. **slut** "urât, oribil, deform, monstruos" etim. **sb.** sluta < **bg.** splut "putred"; DEX.p.871 - cf. **ucr.** slutyj.

SMÂNCITU (MIT)

DEX p. 872-873 - de la vb. a **smuci** "a se zbate, a face mișcări repezi" etim. **sl.** smučati (variantă populară **zmâncit** cu deschiderea u > â).

SPINAREA (ILM)

DER p. 736 (8075) - subst. **spinare** "spate, dos, șale" etim. **lat.** spinalis; DEX p. 882; DNF p. 421.

STÂNGAȘA (ILM)

DER p. 746(8185) - adj. **stâng** + suf. -**așa** - etim. **lat.** *stancus, obosit, **greoi**, neîndemânatic"; DEX p. 894; DNF p. 426; DOR p. 376.

STRÂMBU (POI; RBR; SLV)

DER p. 753 (8268) - adj. **strâmb** "sucit, pieziș, nedrept,

injust" etim. **lat.** strambus (forma vulgară de la strabus); DEX p. 900; DNF p. 428; DOR p. 378.

STROPCE (POI)

Paradigmă (dialectală) a vb. **a stropi** (local cu sensul de **a scuipa**) cf. DER p. 753 (8275) - etim. **sl.** stropiti; DEX p. 901 - etim. **sl.** krapiti.

SUCITU (MIT)

DER p. 757 (8315) - adj. postverbal **a suci** "a roti, a învârti, a înșuruba, a (se) întoarce, a scrânti, a schimba direcția, a tergiversa" etim. **sl.** sukati; DEX p. 908 - etim. **sl.** sucon; DNF p. 429; DOR p. 378.

SUFLĂU (SGB)

DER p. 758 (8329) - de la vb. **a sufla** + suf. aug. **-ău**, etim. **lat.** sufflare; DEX p. 909 - "cel care respiră greu, care gâfâie"; DNF p. 429; DOR p. 378.

SURDU-SURDOAIA (BIC; LEȘ; POI; RBR; ROD; TEL)

DER p. 762 (8382) - adj. **surd** "care nu aude" + suf. aug. **-oaia** etim. **lat.** surdus; DEX p. 916; DNF p. 430; DOR p. 379.

SURU (MOC)

DER p. 762 (8378) - etim. **sl.** sur; DEX p. 916; DNF p. 430; DOR p. 379.

SUSU (SGB)

Vezi mai sus Sâsa (defect de vorbire).

ȘARGA-ȘARGU (ROM; SGB)

DER p. 685 (7454) - adj. **șarg** "tărcat, roșcat deschis" etim. **magh.** sárga "galben"; DEX p. 922; DNF p. 432.

ȘCHIOPU-ȘTIOAPA-ȘTIOPU (FLD; MIT; NĂS; RBȘ; ROM; RNC; SGB; ȘAN; ZAG; LEȘ)

DER p. 695 (7569) - adj. **șchiop** "olog, cotonog, șontorog, cu un picior mai scurt" etim. **lat.** cloppus; DEX p. 923 - etim. **lat*** excappitare; DNF p. 433; DOR p. 381.

ȘOVRICU (RBȘ)

Creație expresivă ce conține, probabil, interjecția **șovâlc!**

"care exprimă ideea de șchiopătare sau de scufundare cf. DER p. 733 (8029) - (variante: șobâlc, știopâlc, știuldic). Există și vb. **a șovâr-căi** "a ezita, a șovăi", dar și adj. șovârnog "șchiop"- cf. DEX p. 929; DNF p. 436; DOR p. 383.

ȘTIRBU-ȘTIRBOAIA (LEȘ; RBR; SGB; ZAG)

DER p. 747 (8195) - adj. știrb - "incomplet" etim. sl. štrǔbǔ; DEX p. 931; DNF p. 437; DOR p. 382.

ȘTREOMPEA (SGB; LEȘ; ZAG)

Creație expresivă, dialectal - **onomatopee** cu sensul "om care se mișcă greu, tâlâmb, împiedicat, olog, încurcă-lume" etim. **nesigură**.

ȘTRIONCU (SGB)

Vezi mai sus ștreompea.

SUGAR (MIT)

DER p. 758 (8333) - "zvelt, suplu" etim. **magh.** sugár; DNF p. 438.

ȘUTA-ȘUTU (ILM; RBR; SLV; SGB)

DEX p. 933 - cf. **ciut**; DOR p. 383; DNF p. 438.

TALI (ROD)

DER p. 679 (8467) - de la interj. **tala** "încet la mers" (cf. bala-bala) "tântălău, teleleu" etim. **rus. dialectal** taleluj "leneș"; DEX p. 942 - vb. **a tălălăi** "a vorbi mult și fără rost, a flecări, a pălăvrăgi" - **formație onomatopeică**.

TĂLPĂLĂU (ILM; LEȘ)

DER p. 770 (8482) - subst. **talpă** + suf. aug. **-ălău**, etim. **incertă** (se pune de obicei în legătură cu **magh.** talp, **sl.** **bg.** talpa); DEX p. 937; DNF p. 444; DOR p. 386.

TORCALĂU (ȘAN)

DER p. 795 (8800) - vb. **a toarce** + suf. aug. **-ălău** etim. **lat.** târquere prin lat. pop.; DEX p. 959; DNF p. 458 (vezi I. Creangă "Amintiri din copilărie").

TROPALĂ (ȘAN)

DER p. 798 (8838) - subst. **toroapă** + suf. **-(e)ală** "gloabă, mârtoagă, necaz, încurcătură" etim. **incertă**, probabil din **rus.** toropiti "a grăbi" cf. **rut.** toropa "mocăit"; DEX p. 962 - subst. **toro-**

peală (cu monoftongarea ea > a) "stare de amețală, de buimăceală, somnolență, lânzezeală, apatie, zăpușeală, visare" - etim. vb. **a toropi** < ucr. toropyty; DNF p. 391.

TREMURICI (ROD; ȘAN)

DER p. 803 (8888) - vb. **a tremura** + suf. -ici; DOR p. 392.

TROPOTĂ (SLV)

DER p. 806 (8935) - de la interj. **trop** "ce indică zgomotul făcut de picioare în mers" DEX p. 977 - de la vb. **a tropăi** (variantă a tropoti); DNF p. 462 - "om gălăgios, guraliv, flecar".

TUNSA-TUNSU (LEȘ; SAN)

DER p. 810 (8990) - vb. **a tunde**, etim. lat. tondere; DEX p. 980; DNF p. 464; DOR p. 393.

TURCĂ (ȘAN)

DER p. 811 (8993) - "măscărici, paiată, mascat ce colindă la sărbătorile de iarnă" (în Ardeal), etim. incertă; DEX p. 981 - "brezaie, capră" etim. necunoscută; DNF p. 465; DOR p. 393-394.

TUZU (ȘAN)

Cuvânt neatestat în dicționare "asul de la jocul de cărți" etim. magh. tüz ("foc"). Cf. informatorului "Se spune despre un om sănătos și bine hrănit că arată ca un **tuz de dobă** (tobă)".

ȚĂGĂNETE (NĂS)

DER p. 785 (8683) subst. **țigan** + suf. -ete, etim. ngr. tsigganos; DEX p. 986; DNF p. 469; DOR p. 397.

ȚÂNĂNAUCA (ZAG)

Ar putea fi o variantă feminină a adj. **tănănău** + suf. -auca cf. DER p. 771 (8495) - subst. **tanana** "dans țigănesc" etim. necunoscută; Creație expresivă cu sensul de "om încet la faptă, care se mișcă lent"; DNF p. 443.

ȚÂNCA-ȚÂNCĂU-ȚÂNCOVAN (HRD; NEP; RBR)

DER p. 787 (8749) - subst. **țânc** + suf. -aug. -ău/ovan - "copil, pui de animal" etim. magh. cenk; DEX p. 989 - "copilă"; DNF p. 470; DOR p. 397 - (Ideea este de om mic de statură, slăbănog).

ȚÂRA (SLV)

DER p. 790 (8751) - de la subst. **țâr** "bucată mică, fragment, zdreanță, fărâmbă", creație expresivă - DEX.p.989 - etim. **necunoscută**; DNF p. 471; DOR p. 398.

ȚENTU (SLV)

Pronunție locală de la subst. **cent(imetru)** sub influența limbii germane (cf. informator, porecla o poartă un om mic de statură); DLR T₁P₂ p. 278 - etim. **fr.** centimetre < **lat.** centum; DER p. 167-168 (1651) - din subst. **centi** "centimă" etim. **lat.** cent; DEX p. 138.

ȚUP-ȚUPU (BIC; HRD; ILM)

De la interjecția **țup!** și vb. **a țopăi** cf. DER p. 797 (8888) - creație expresivă ce "exprimă ideea de salt sau săritură neașteptată"; DEX p. 990 - etim. onomatopee; DNF p. 472; DOR p. 399.

ȚUȚU (NĂS)

DER p. 812 (9006) - creație expresivă ce se bazează pe ideea de "ascuțit"; DEX p. 900 - subst. **țuț** "proeminență sau excrescență carnoasă, țugui (regional), **țuțuian** "cioban ardelean"; DNF p. 472; DOR p. 399.

UNSU (ILM)

DER p. 818 (9061) - de la vb. **a unge** "a mânji, a murdări" etim. **lat.** ungere; DEX p. 996.

URECHE-URECHILĂ (BIC; MOC; ROD)

DER p. 820 (9083) - subst. **ureche** + suf. aug. **-ilă**, etim. **lat.** auricula (**lat. vulgară** orecla); DEX p. 999-1000; DNF p. 476; DOR p. 401.

VAIS (NĂS)

De la adj. german weiss "alb".

VÂNĂU (S.L.V)

DER p. 836 (9268) - de la subst. **vână** + suf. -aug. **-ău**, etim. **lat.** vena (fig. "robust, puternic, tare"); DEX p. 1024; DNF p. 487; DOR p. 407.

VECIU (SGB)

DER p. 830 (9194) - adj. **vechi** "bătrân" - (cu che > ci) etim.

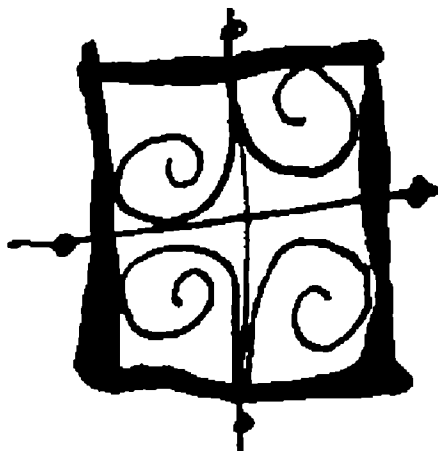
lat. *veclus*; (forma populară de la *vetulus*); DEX p. 1011; DNF p. 482; DOR p. 404

ZĂBĂGITU (RNC)

DER p. 847 (9326) - subst. **zăbavă** "întârziere, încetineală" etim. sl. *zabava*; DEX p. 1037 etim. sl. *zabaviti*; DNF p. 496 (În zonă există și vb. **a zăbăgi**).

ZGRIBĂU (ILM)

Creație expresivă pornind de la vb. **a zgribuli** + suf. aug. - **ău** "a tremura de frig, a dârdâi, **a se chirci**, **a se ghemui**"- cf. DEX p. 1044; DNF p. 498 - etim. *necunoscută*.

II. ÎNSUȘIRI ȘI DEFECTE MORALE

(*lacomi, avari, caracter, leneși, sprinteni, agili, alte împrejurări*)

ADĂ ȘI NA (NĂS)

Tic verbal ce denotă **zgârcenia**.

AMORTĂȚA (ROM)

DLR T₁P₁ p. 153 - adj. **amortit** "aproape mort, fără simțire, inert, fără vlagă, **nesimțitor**, încremenit" etim. **lat*** ammortire (< ad + mortus); DER p. 38 (254) - "**insensibil**, înțepenit"; DEX p. 32; DNF p. 28.

ARDE (NĂS)

DLR T₁P₁ p. 232-234 - vb. **a arde** etim. **lat.** ardeo, ardere, arsi, arsum; DER p. 47 (381) - cu sensul de "a înșela, a escroca, a trage pe sfoară"; DEX p. 49

ASPRIȘOR (HRD)

Diminutivul adj. **aspru**; DLR T₁P₁ p. 319 - "o însușire ce provoacă o senzație neplăcută, ceva dur, supărător" etim. **lat.** asper, aspra, asprum; DER p. 57 (479); DEX p. 57 - "țepos, înțepător, înverșunat, lipsit de indulgență, sever, necruțător, intens, puternic"; DNF p. 39; DOR p. 183.

BACĂȘ (NĂS)

DNF p. 43 - "nătâng, prostănac"- etim. **magh.** báko.

BANDURU-BÂNDURĂ (MAI; PVA)

Masculinul subst. **bandură** (cu varianta **bândură**) "pânză de calitate proastă" fig. "**muiere cu purtare slabă**" cf. DLR T₁P₁ p. 418 - etim. **necunoscută**; DER p. 77 (664) - de la subst. **bandor** "pânțece, stomac" etim. **magh. dialectal** bando; DOR p. 191.

BARABIC (LEȘ)

Creație expresivă desemnând (cf. informator) "un om nătărău, flet".

BARZU (ZAG)

DLR T₁P₁ p. 505 - vb. **a(se) bârzoia** "a-i sări ușor țandăra, a se înfuria repede, a sta bosumflat, a se umfla în pene, a fi îngâm-fat". (Vezi și capitolul precedent!). Poate fi și un derivat de la subst. **barză**, formele cu **r** explicându-se prin existența unei tulpine onomatopoeice **bârz**, alături de **bâzc** (cf. bărzăune); DER p. 95 (1922) - adj. **bârzoii** "îmbârligat"- etim. sl. būrzŭ "rapid"; DEX p. 88; DNF p. 66; DOR p. 204 - etim. alb. barzu "alb"; PIN p. 13.

BASU (NĂS)

DLR T₁P₁ p. 507 - subst. **băsău** "răzbunare, ură, pică, supărare, ofensă, batjocură, nedreptate" etim. magh. bosszu "răzbunare"; DER p. 81 (710); DNF p. 50; IPO p. 25 și 43.

BĂDEU (SGB)

DLR T₁P₁ p. 535 și 556 - de la subst. **bedă** + suf. **-eu** "necaz, pacoste, nevoie, calamitate, bănuială, drac" etim. palslv. beda; rut. bida, srb. bijada; DER p. 86 (763) - **bedău** "rău, neomenos"; DNF p. 58; DOR p. 197.

BÂȘCĂ-BÂȘCUT (NĂS)

DLR T₁P₁ p. 508 - subst. **bășcău** "prost" - etim. probabil din magh. bácsiko; vezi și vb. **a bășcăli** + suf. dim. **-uț** "a certa, a muștra, a face de două parale, a separa, a despărți" - etim. tc. baška; DER p. 81 (712); DEX p. 79.

BECHI (NĂS)

DLR T₁P₁ p. 534 - adj. **bechi** "care nu știe nimic, prost" etim. necunoscută (probabil din magh. betű "slovă, literă", deci "care nu știu nici o slovă, analfabet"; DER p. 86 (758) - subst. invariabil "pic, strop, brumă"; DNF p. 58; DOR p. 197.

BEMBEA (NĂS)

Creație expresivă DNF p. 60 - (numele gr. Bembis); poate fi amintit verbul **a bombăni** (cf. DLR T₁P₁ p. 612 - etim. **onomatopee**) porecla (cf. informator) referindu-se la "un om mereu nemulțumit de alții, posac, nesociabil"

BERILĂ (ILm)DLR T₁P₁ p. 545 - subst. **bere** + suf. aug. **-ilă** - etim. **germ.**

Bier; DER p. 88 (794); DEX p. 82; DNF p. 62.

BEZEVENCHI (SLV)

De la **pezevenchi** (cu trecerea p > b) - DLR T₈P₂ p. 518 - "șarlatan, șmecher, pungaș, escroc" etim. **tc.** pezevenk; DER p. 594 (6318) "codoș" etim. **tc.** pezevenk < persanul pisăhâng ("ghid"); DEX p. 684.

BEȘLEAGĂ (LEȘ)

DLR T₁P₁ p. 546-547 - "un om care-și face dreptate cu pumnul, **care este cam într-o ureche**" etim. **tc.** bešli agasy; DEX p. 89 (804) - "om bătrân, babalâc, ramolit, boșorog"; DEX p. 82; DNF p. 63 - "om căruia îi place să facă ordine atunci când alții se ceartă".

BIBGI (RNC)

Poate de la subst. **bibă** - pl. bibi (cu africativizarea bğ) "gaură în pământ, bortă, vizuină" cf DLR T₁P₁ p. 553; DNF p. 63; DOR p. 201. Cf. informator

"Nici răchita nu-i ca pomul,

Nice **Bibu** nu-i ca omul".**BLAHĂ (MĂG)**

DLR T₁P₁ p. 572 - de la subst. **blagă** (cu g > h, alternanță fonetică frecventă în zonă datorită influenței rutenilor) - cf. Grigore > Hrihor) "bogăție, avere, bunuri materiale" etim. **srb.** blago; DER p. 97 (910) ("cuvânt folosit doar în Banat și Ardeal"); DNF p. 66 - numele **ceh** de persoană **Blahu** (optăm pentru varianta propusă de DLR)

BOBOTĂ (ȘAN)

DLR T₁P₁ p. 591 - subst. **bobot-bobotă** "flacăra care izbucnește pe neașteptate, vâlvătaie, bobotaie" (cf. informator "om năuc") etim. **sl.** bóbot "zgomot produs de explozie"; DER p. 100 (953) - "flacăra, pornire, acces, atac"- creație expresivă - cf. **sl.** boabotu; DEX p. 90; DNF p. 67; DOR p. 206.

BODA-BODALĂ-BODALĂU (ILM; LNC; MAI) Creație expresivă pornind, probabil (cf. DLR T₁P₁ p. 595)

de la subst. **bodai** + suf. **-ală/-ălău** "om căruia nu-i poți afla nici voia nici nevoia" - etim. **necunoscută**; (înțelesul primar este cel de "bou care împunge, **om de care nu te poți apropia** - putând fi un derivat al sl. **boda-bosti** "a împunge" cf. rut. bodjan); DER p. 101 (964) - subst. **bodăi** "om arțăgos, ursuz, nesuferit" etim. **necunoscută**; DNF.p.68 - etim. **magh.** bóda "mâner"; DOR p. 206.

BOLÂNDU (ILM)

DLR T₁P₁ p. 604-605 - adj. **bolând** (variantă bolund)

"nebun, smintit" etim. **magh.** bolond; DER p. 104 (993); DEX p. 91; DNF p. 71; DOR p. 208.

BONZALĂU (ȘAN)

DLR T₁P₁ p. 531 și 616 - subst. **bonzalău**, derivat din vb.

a bonzăi + suf. aug. **-ălău** (cf. a bâzâi); DER p. 96 (903); DEX p. 88 și 92 - de la subst. **bondar**; DNF p. 72. Sensul principal este "om care suflă greu, sforăie, gâfâie; **om sâcâitor, enervant**".

BORGĂ-BORGALĂ (ZAG)

DLR T₁P₁ p. 619 - de la subst. **borhot** "fructe fermentate

din care se prepară țuica, rachiul" etim. **necunoscută**; DER p. 107 (1029) - de la **borh** "rădăcină expresivă, care pare a imita ghiorțaitul mațelor"; DEX p. 93; DNF p. 94 - de la subst. **borgă** (cu h > g cf. a borhoti, a horpoti, a mânca cu mult zgomot").

BOSCORODILĂ (HRD)

DLR T₁P₁ p. 624 - de la vb. **a boscorodi** + suf. **-ilă** "a

descânta, a vrăji, a pronunța cuvinte neînțelese, a vorbi în șoaptă, a bodogăni, a bombăni, a bolborosi" este o **formație onomatopeică** (vezi și **magh.** boszorka "vrăjitoare"); DER p. 109 (1045) - etim. **magh.** boszorkányos; DEX p. 93 - etim. **ucr.** bozkorodity; DNF p. 74.

BREAHĂU (POI)

DLR T₁P₁ p.649 - breahău de la vb. **a breh(nu)i** "a imita

sunetele produse de lătratul câinilor; dar și **a înțepa cu vorba**" etim. rut. brecháty "a lătra", sb. brehāti "a tuși tare, a gâfâi" (cu diftongarea destul de frecventă în zonă e > ea).

BUIEU (SGB)

Creație expresivă, probabil din adj. **buiac** cf. DLR T₁P₁ p. 680

- etim. **palslv.** bujaku "nebun" și **magh.** bujak "zburdalnic"; DER p. 121 (1169); DEX p. 102; DNF p. 85 - "ștregar, răsfățat, nechibzuit"; DOR p. 220-221.

BULĂI (ȘAN)

DLR T₁P₁ p. 682 - subst. **bulă** + suf. aug. **-ăi** "haină rea, zdreanță, buleandă; **femeie stricată, târfă, fleoară**" etim. **magh.** bulya "cârpă, femeie depravată"; DER p. 122 (1175) - "prostituată"; DNF p. 86; DOR p. 221.

CABA-CABU (NĂS; ZAG)

DLR T₁P₁ p. 28-30; DNF p. 94 - etim. **tc.** kaba "aspru, grosolan" **magh.** kaba "prost".

CĂPOȘI (POI)

DLR T₁P₂ p. 88-95 - de la subst. **cap** + suf. **-os**, etim. **lat.** caput-capitis "deștept, îndărătnic, minuțios", DER p. 144-145 (1936) - etim. **lat.** *capum; DEX p.116-117; DOR p. 229.

CĂȚAUA (NEP)

DLR T₁P₂ p. 207-208 - femininul subst. **cățel** etim. **lat.** catellus; DER p. 157 (1540) - etim. **lat.** catella - **fig.** "prostituată, femeie de moravuri ușoare"; DEX p. 134; DNF p. 107; DOR p. 234.

CEALI (ZAG)

DLR T₁P₂ p. 250 - adj. **cealău** "înșelător, pungaș" etim. **magh.** csalo vezi și vb. **a celui** "a păcăli, a înșela" DNF p. 109 - etim. **tc.** čalac "strâmb"; DOR p. 425 - "pieziș, năvălaș".

CICĂIALĂ (NĂS)

DEX p. 953 - subst. **ticăială** (variantă fonetică dialectală) "muncă fără spor, moșmondeală, mocăială" (popular "om necăjit, năpăstuit, neajutorat, sărman") etim. **onomatopee**.

CICĂLĂI (HRD)

DLR T₁P₂ p. 400 - vb. **a cicăli** + suf. **-ăi** "a bate la cap pe cineva, a certa fără rost, a cere ceva cu stăruință, a insista, a sta pe

capul cuiva, a vorbi mereu fără rost, a flecări, a sporovăi" etim. derivat din ***cicară**, numele unei specii de greier (cf. it cicala "greier, limbut, nesuferit") etim. **lat. vulgară** ***cicala** < **lat.** cicada; poate fi invocat și subst. **chică** (pron. cică "mătasea porumbului") cf. DLR T₁P₂ p. 346-347 - etim. sl. Kyka; DER p. 177 (1757); DEX p. 149 și 145 - etim. **necunoscută**; DNF p. 121 - din subst. **cicală** ("bărbat sau femeie căroa le place să certe mereu pe altul") și p. 114; DOR p. 236.

CICICU (SLV)

Din limbajul copiilor - **titi** "frumos, curat, drăguț (cu palatalizarea ti > č) cf. DLR T₁P₂ p. 401 - interj. **cici!** "cu care se alunga caprele" (în zonă se folosește însă interj. **cré!**) dar și subst. **cici** "tăieței mai groși" etim **magh.** csik; DNF p. 121; DOR p. 237-238 - din **cici** "denumire dată istroromânilor" sau de la **srb.** čiča "unchi, bade".

CIGĂLITA (ROM)

De la vb. **a pigăli** - DLR T₈P₂ p. 595 - adj. pigulit "migălos, scrupulos" etim. necunoscută (cf. a ciuguli); DEX p. 690 - a ciuguli "a fura, sau a înșela cu încetul, pe nesimțite" (vezi n. fam. Pigulea).

CINILIGU (POI)

DLR T₁P₂ p. 423 - de la vb. **a cinili** (variantă pentru **a cimili** cf. p. 408-409 idem "a ghici, a dezlega tâlcul unei ghicitori") etim. **necunoscută**; DER p. 190 (1935) - subst. **cinie** "unealtă, sculă, vrajă, farmec" etim. sl. cinije "aranjare" DEX p. 150.

CIORHAN (POI)

Creație expresivă având în compunere tulpina de origine slavă **čorn** "negru, rău" - cf. DLR T₁P₂ p. 464; DER p. 196 (1982) - **ciorcan** "hoț, borfaș", etim. **țig.** cor "hoț" + suf. **-an**.

CIORLĂU (SGB)

DLR T₁P₂ p. 467-468 - vb. **a ciorti** (variantă **a ciorli**) + suf. aug. **-ău** "a fura, a șterpeli, a ciordi" etim. derivat din **ciort** "fie că avem înțelesul primitiv de **a se certa ca țigani**, fie cel de **a**

drăcui, ceea ce ne-ar duce la sensul etimologic al cuvântului. Avem și o apropiere a lui **a ciordi**, de **ciort**, sau o confundare a celor două verbe"; DER p. 197 (1995); DEX p. 153 - **a ciordi** "a fura bunuri mărunte, a șterpeli" etim. **țig. cior**.

CIUBUC (ROD)

DLR T₁P₂ p. 488-489 - etim. **tc. čubuk** (čebuk, čibuk); DER p. 205 (2067); DNF p. 129.

CIUCULIN (SGB)

DLR T₁P₂ p. 492 și 498-499 - creație expresivă pornind, probabil, de la vb. **a giuguli** (cu afonizarea g > c) "a rupe cu mâna bucățele dintr-o bucată mai mare, a culege boabe dintr-un ciorchine, a mânca fără poftă, a migăli, a ciupi ceva" etim. necunoscută; DER p. 206 (2078); DEX p. 156; DNF p. 130; DOR p. 241.

CLANȚĂU (LEȘ)

DLR T₁P₂ p. 532-533 - subst. **clanță** + suf. aug. **-ău** "gură spartă, flecar, spurcat la gură, om care vorbește mult, guraliv, om care critică pe alții" etim. interj. **clanț!**; DER p. 211 (2117) formație expresivă; DEX p. 161.

COȘMARIU (ILM)

DLR T₁P₂ p. 824. - creație expresivă.

COTOB (MIT)

DLR T₁P₂ p. 844 - "gură mare, guraliv, nervos, recalcitrant" dar și "lucru mărunț, flecușteț" etim. **necunoscută**.

CREMONEL (BIC)

Ar putea fi:

- o variantă locală a adj. **criminal** (cremenal, creminar) etim. **fr.** < **lat.** *criminalis* cf. DER p. 256 (2573) - din subst. **crimă** etim. **fr.** *crime*; DEX p. 209 - etim. **germ.** *kriminal*;

Sau:

- subst. **cremene** + suf. **-el** (cu închiderea vocalică e > i) etim. **bg.** *kremeni*; subst. **cremonă** + suf. **-el** etim. **fr.** *cremone*.

CULEA (ȘAN; ZAG)

Cf. informatorului "un om cu purtări scandaloase, bețiv și

curvar" (sau hipocoristic de la Nicolae cf. DNF p. 160; DOR p. 117-118).

CUREA-CURI (SLV; SGB)

DLR T₁P₂ p. 1017-1018 - de la vb. (învechit) **a cure** "a fugi, a alerga, a se grăbi, a merge iute" etim. **lat.** curro-currere - *cursi-cursum. Acest verb, des folosit de scriitorii vechi, s-a păstrat în cele mai multe regiuni ale țării în anumite expresii în graiul viu sau în poezia populară, dar și în antroponimie (cf. n. fam. Cursaru); DER p. 268(2694); DEX p. 221; DNF p. 161; DOR p. 254.

DALIBUC (POI)

Creație expresivă având ca punct de plecare, probabil, adj. **(d)alb** + suf. antroponimic **-uc** (vezi: dălcăuc) "bătăuș, scandalagiu, om de nimic, haimana" cf. DEX p. 320 - etim. **tc.** dalcavuk; dar și **hăbăuc** "năuc, buimac, zăpăcit" cf. DEX p. 393 - etim. contaminare lexicală (vezi **magh.** háboka "năuc").

DÂCA-DÂCI-DÂCU (POI; SGB)

DER p. 291 (2933) - subst. **dacă** "furie, mânie" - etim. **sl.** dikŭ "sălbatic".

DÂRLA-DÂRLEA (NĂS; RBR)

Ar putea fi o variantă a subst. **dârdală** "om flecar, om de nimic, gloabă, mârtoagă, **dârloagă**" cf. DEX p. 274 - etim. **ono-****matopee**; DER p. 293 (2962) - creație expresivă; DNF p. 176 - subst. **dârlău** "pitar"; DOR p. 260. Nu este lipsit de interes și vb. **a dârlăi** "a cânta prost, a lălăi" dar și cu sensul de **a cicăli**, a bate pe cineva la cap, a insista.

DODA-DODU (POI; RBR; SGB)

DER p. 296 - subst. **dodă** < vb. **a dodi** "a nimeri fără voie" - creație expresivă de origine infantilă; DNF p. 176 - adj. **dod** "prost, simplu"; DOR p. 262.

DONDOȘ (BIC)

DEX p. 277 - vb. **a dondăni** + suf. **-oș** "a bombăni, a mormăi, a bodogăni" - etim. onomatopee; DNF p. 178; DOR p. 263.

DREOANGĂ (LEȘ)

DEX p. 282 - interj. **drâng** (variantă **drong**/ < subst.

drăngălău "om care își pierde timpul degeaba, pierde-vară". Vezi și subst. **droagă** "căruță mare și hodorogită" etim. rus. droga.

DULCIUC (NEP)

DER p. 306 (3104) - adj. **dulce** + suf. dim. **-uc** etim. lat. dulcis, dulce; DEX p. 284; DNF p. 185; DOR p. 268.

DURĂILĂ-DURALĂI (MAG;POI)

DER p. 308 (3122) - **dura** + suf. **-ilă/alăi** interjecție ce exprimă zgomotul produs de rostogolirea unui obiect rotund"; DEX p. 286 - vb. **a durăi** "a rostogoli, a suna, **a vorbi zgomotos**"; DNF p. 186.

DURLOI (ZAG)

DNF p. 186; DOR p. 268 - subst. **durlău** "copilandru" și p. 430 - **durleu** "bădăran"; nu excludem nici posibilitatea de a proveni din verbul **a durlăi, a dârlăi** "a cânta fals, a îngâna, a imita fără succes".

FANTU (ROM)

DLR T₂P₁ p. 48 - de la subst. **fante** "filfizon cu pretenții de eleganță și frumusețe" etim. ital fante; DER p. 319 (3268) - "crai, curtezan"; DNF p. 194.

FÂSTÂC (ȘAN)

DLR T₂P₁ p. 73 și 131 - vb. **a (se) fâstâci** "a se înverzi la față ca fisticul din cauza unei știri sau întâmplări neașteptate" etim. tc. fystyk (N.B. cf. informatorului, porecla o poartă **un om zgârcit**); DER p. 332 (3408); DEX p. 338; DNF p. 202.

FLIȘCĂU (LEȘ)

DLR T₂P₁ p. 138-139 - vb. **a flișcăi** subst. **flișcoaie** "fluier făcut din salcie cu care se joacă copiii" etim. interj. **flișc!** + suf. aug. **-ău**; DNF p. 203 (cf. informator "om căruia nu-i pasă de nimic, nesimțit").

FLOȘTON (RBȘ)

Creație expresivă - vezi vb. **a fluștura** DEX p. 342 - "a flu-tura" etim. necunoscută (cu deschiderea vocalică u > o) și subst. **fluștan** "cocean de varză, varză care nu are căpățână" (cuvânt neatestat în dicționare). Nu este lipsit de interes subst. fem.

floștină "femeie decăzută și bețivă" sau **floștancă** "femeie leneșă", de la care s-ar fi putut obține masculinul **floșton** (cf. DNF p. 204).

FLUȘTUC (NĂS)

DLR T₂P₁ p. 145 - vezi mai sus - vb. **a fluștura** "a mișca încoace și încolo din cap, a roti ceva deasupra capului (nuia) făcând-o să fluiera; a fluiera, a șuiera". Poate că vb. **a flutura** s-a contaminat cu tulpina **flișc**, adăugându-se astfel noțiunii de mișcare și aceea de sunet șuierător. Nu putem exclude nici o eventuală **etimologie populară** de la **germ.** Frühstück "gustare, mic dejun", devenit **tic verbal**, cu confuzia celor două consoane lichide (l și r); DEX. p. 342.

FOFLEX (MIT)

Creație expresivă pornind, probabil, de la subst. invariabil masculin **foflea** "om puturos, gură-cască, leneș" (sens existent doar în zona Năsăudului cf. Bugnariu), înrudit cu **fofolog** cf. DLR T₂P₁ p. 153; DER p. 338 (3451) - de la rădăcina expresivă -**fof** "care redă ideea de a mormăi, a bălmăji, idee proprie consonanței ff". (N.N. Interesantă și greu de explicat este terminația "x"!).

FREALĂU (HRD)

Creație expresivă ce denumește un om flecar, bun de gură dar lipsit de caracter, molâu, gregar, fără personalitate" (cf. informator).

FRECĂU (ILM)

DLR T₂P₁ p. 173 - vb. **a freca** + suf. aug. -**ău** (aici cu sensul de "om insistent, cicălit" cf. informator) etim. **lat.** frecare; DER p. 340-341 (3480); DEX p. 351; DNF p. 208.

FUFALĂU (MIT)

DEX p. 355 - subst. **fufă** + suf. aug. **alău** "femeie ușoară, plevușcă, femeie neserioasă" etim. **necunoscută**; DNF p. 209 (DLR T₂P₁ p. 184 - propune ca origine vb. **a fufula** "a ninge lin, cu fulgi mari și deși").

FURDUI (SGB)

DLR T₂P₁ p. 197 - subst. **furdă** + suf. -**ui** "rămășiță de proastă calitate de la lucrutul lânei sau a pieilor; om de nimic,

secătură care se ține mândru" etim. **srb.** furda "rest, rămășiță, lucru fără valoare"; DER p. 347 (3529) - **"persoană sau lucru fără valoare"** etim. **tc.** hurda; DEX p. 358; DNF p. 210; DOR p. 278.

GĂINARU (ILM)

DLR T₂P₁ p. 207 - subst. **găinar** "hoț de găini, hoți de lucruri mărunte, borfaș" etim. subst. **găină** (**lat.** gallina) + suf. nom. agent - **aru**; DER p. 351 (3563) - etim. **lat.** gallina; DEX p. 365; DNF p. 216; DOR p. 434.

GĂZDAC (FLD)

DLR T₂P₁ p. 241 - "gazdă mare, gospodar avut, om bogat, chi-abur" etim. **magh.** gazdag; DER p. 366 (3625) - etim. **gazdă** + suf. -**ac** etim. **magh.** gazda; DEX p. 365; DNF p. 216.

GÂCIU (SGB)

DLR T₂P₁ p. 256 - vb. **a ghici** etim. "forma veche **a găci** s-a născut prin asimilare vocalică; probabil avem o formă contrasă* **gâdci** din **gădăci** "derivată dintr-un **sl.** gadač "ghicitor, profet" (cf. **rut.** badač "prooroc") - derivat din **sl.** gadati; DER p. 361 (3696) - etim. **obscură**; DEX p. 371 - etim. **necunoscută**; DNF p. 225; DOR p. 283.

GINARS (POI)

De la subst. **vinars** "țuică" (cu africativizarea v + i > ž) - contaminare lexicală vin + ars ("țuică fiartă") - cf. informator, porecla a fost dată unui om bețiv.

GOAZĂR (NĂS)

DLR T₂P₁ p. 291 - subst. **goz** "gunoi, lucruri netrebuicioase; om de nimic, lepădătură" etim. **magh.** gaz "gunoi, buruiană, om de nimic"; DER p. 374 (3848) - "rest, reziduu, fărâdelege, ticăloșie"; DEX p. 379.

GOLU (SLV)

DLR T₂P₁ p. 282-283 - adj. **gol** "dezbrăcat, sărac cu duhul, fără avere, golan" etim. **palslv.** golă; DER p. 372(3830) - etim. **sl.** golŭ; DEX p. 378; DNF p. 228; PIN p. 42.

GONG (PVA)

DLR T₂P₁ p. 280 și 286 - **gong** "cuvânt batjocoritor pentru băieții prostuți și tonți" etim. din n.p. **Gogu** < bg. Gogu, Goga; DNF p. 228 - etim. adj. **gongu** "prost, tehui"; DOR p. 286.

GUDREA (LNC)

DLR T₂P₁ p. 323 - subst. **gudă** "cățea" etim. **necunoscută** (cf. **srb.** guda "scroafă"). Vezi și vb. **a se gudura** "a se linguși" etim. pare a fi în legătură cu **alb.** gudulis ("a gâdila"); DER p. 382 (3916) - "femeie depravată"; derivat regresiv de la interjecția **gudu-gudu** (cf. cuțu-cuțu); DEX p. 386; DOR p. 289.

HACU (ZAG)

DLR T₂P₁ p. 337 - subst. **hac** "mod, chip, modru, puțință (în formele de tipul "n-are **hac** de blestemat ce-i"); subst **hacă** "necaz, supărare, scârbă, sfadă"; subst. **hac-hacuri** (la plural) "vreascuri, târși, ramuri tăiate, surcele, dărâmături" etim. **germ.** Hack (holz); DER p. 386 (3950-3951) - subst. **hac** "cui de potcoavă" etim. **germ.** Haken (prin intermediul **pol.rut.** hak); Vezi și vb. **a hăcui** "a ucide, a omori"; DEX p.389 - etim. **rut.** hak; DOR p. 437.

HAPLEA (ILM)

DLR T₂P₁ p. 357 - subst. "nătărău, tont, prostalău" etim. **bg.** haplju; DER p. 391-392 (4018) - interj. **hap** "exprimă ideea de a apuca repede, a înghiți" subst. **haplea** "prost, bleg"; DEX p. 391 - "prostănac, nătărău, lacom la mâncare"; DNF p. 237.

HARHALEU (ZAG)

DLR T₂P₁ p. 366 - subst. **harhăl** + suf. **-eu** "salbă, colan" (termen de batjocură "jidan") etim. **onomatopee** (cf. Bugnariu - "harhăl, larmă, zgomot mare, țipăt" (Vezi mai jos **harhotă.**)).

HARHOTĂ (ILm; ȘAN)

DLR T₂P₁ p. 366 - subst. **harhăt** "zgomot ce se naște când mai mulți vorbesc tare deodată, astfel încât nu mai poți pricepe nimic". Cf. Bugnariu - Fam. **Harhotă** "om cu gura mare, sfătos, gura-satului" - etim. **harhăr** "jidov - termen de batjocură", DEX. p. 392.

HAVACUC (POI)

creație expresivă cf. DLR T₂P₁ p. 366 - **hăbăuc** (cu alternanța b > v) "om clătît la minte, amețit, smintit, prostănac, zăpăcit, năuc, pierdut, tăntălău" etim. **magh.** habóka "unul care nu-i cu mintea întreagă, țicnit, zănatic".

HĂLĂU (NĂS)

DLR T₂P₁ p. 348 - vb. **a hălălăi** "a vorbi deodată, a zbiera, a face gălăgie" - subst. **hălău** "ceartă, gură-mare"; DNF p. 241 - **hălălău** - variantă a lui **hăloi** "leneș, greoi, trântor"; DOR p. 438.

HĂNDĂLĂU (ȘAN)

DLR T₂P₁ p. 354 - variantă a lui **hândrălău** < adv. **handrea** "fără treabă, degeaba, fără țință, a umbla lela, a umbla în dorul lelii, în zadar, fără rost"; "flăcău la vârsta când umblă după fete" - etim. **magh.** hadarni "a flecări", **magh.** handra "zdreanță"; DER p. 390 (4007) - subst. handră "cârpă, zdreanță, hărmălaie, zarvă, femeie stricată" - creație expresivă; DEX p. 391 - **handralău** - etim. **magh.** vandórló (prin metateză varianta românească **vandralău**); DNF p. 236; DOR p. 292.

HĂRȚAG (RBR)

DLR T₂P₁ p. 370-371 - subst. **harță** "ceartă, luptă, bătălie, încăierare, bătaie, răzmeriță" etim. **magh.** (sau **pol.**) harc "luptă". Vezi și **arțag** DLR T₁P₁ p. 271-272 - "dispoziție sufletească certăreată" etim. **magh.** harcag; DER p. 53 (433) - "scandal, ceartă, ciocnire, **caracter urât**, proastă dispoziție"; DEX p. 54; DOR p. 293.

HÂRZA (NEP)

DNF p. 243- subst. **hârza** "cinste, castitate, fidelitate" etim. **tc.** -îrz.

HECU (NEP)

DLR T₂P₁ p. 384 - interj. **hec!** "care imită sughițul unui om beat"; DEX p. 394.

HEDEȘ (BIC)

DLR T₂P₁ p. 384 - adj. **hegheș** (cu gh > d - probabil hiperur-

banism) "cu coarne înalte, ascuțite și date pe spate ca ale caprelor" etim. **magh.** hegyes; DER p. 395 (4076); DNF p. 240 - adj. **magh.** hegyes "încrezut, infatuat"; DOR p. 348.

HOATĂL-HOATĂLOAIA (ROD)

Probabil din **magh.** hotálmás "puternic"- cuvânt neatestat în dicționare, dar cunoscut în zonă, dovadă și existența formei feminine.

ISTEȚU (NEP)

DLR T₂P₁ p. 910 - adj. **isteț** etim. **palslv.** istici "debitor, inculpat"; DER p. 437(4529); DEX p. 443.

LIMBĂU (ILm)

DER p. 468 (4832) - subst. **limbă** + suf. aug. -ău "flecă, limbut, guraliv, vorbăreț" etim. **lat.** lingua; DEX p. 500; DNF p. 280; DOR p. 310.

LINIȘTITU (ȘAN)

Poreclă dată unui **om obraznic** (!) - DEX p. 501-502 - subst. **liniște** etim. adj. **lin** + suf. -iște (**lat.** lenus, a, um).

MATAC (FLD)

Probabil din adj. **mătalnic** (învechit și regional) "nebun, ticnit, extravagant, glumeț, guraliv" etim. **necunoscută** (cf. DLR T₆ p. 316)

METELICI (RBR)

DLR T₆ p. 450 - subst. **meteleu** + suf. -ici "om bleg, bărbat neputincios" (vezi și **meteloai** "femeie proastă" - **meteleu**) etim. **magh.** metelő; DNF p. 303; DOR p. 321 - **meteleu** "bădăran" etim. **magh.** metely "gălbează".

MINCINOSU (SGB)

DLR T₆ p. 553-555 - subst. **minciună** + suf. -os etim. **lat.** mentio-onis; DER p. 510 (5295) - etim. **lat.** *mentionem; DEX p. 550; DNF p. 307.

MIROC (FLD)

Probabil forma masculină a subst. feminin **miroa(i)că**

"ființă care deoache" cf. DLR T₆ p. 602 - etim. vb. **a mira** + suf. aug. depreciativ **-oc** (lat. mirari); DER p. 513 (5325); DEX p. 553.

MUCLEA (MAI)

DLR T₆ p. 946 - din vb. **a o mucli** "a nu mai riposta prin vorbe, a nu mai scoate un cuvânt, a tăcea recunoscându-se învins, a amuți" etim. **țig. muklo** (vezi și expresia **mucles!** "ține-ți gura!"); DER p. 526 (5471) - vb. **a mucli** "a abandona, a tăcea, a fi învins" etim. **țig. muk** - participiul verbului **muklo** "a renunța"; DOR p. 328.

NACALĂI (HRD)

Din aceeași categorie cu **nacabăi** (cf. DLR T₇P₁ p. 2 - "om înalt și năuc, distrat, voinic, dar greoi, leneș, trândav, namilă") etim. **necunoscută** (posibil și din n. fam. Nacu + suf. aug. depreciativ **-lăi** cf. DNF p. 323).

NAHURI (ȘAN)

DLR T₇P₁ p.7 - subst. **nahău** (nahăi) < generic **nahuri** "nătărău" - etim. **necunoscută** (Vezi subst. **nahai** < ucr. nagaj "bici, crăvașă" - cf. DNF p. 323).

NEBUNU (POI)

DLR T₇P₁ p.179-183 - din pref. **-ne** + adj. **bun**; DER p. 541 (5646); DEX p. 589; DNF p. 327; DOR p. 333.

NEPUTERNICU (ROM)

Din pref. **-ne** + adj. **puternic**; DER p. 648-649 (6991) - etim. **lat. potere**; DEX p. 598 și 764 - "nevolnic, neputincios, slab, steril, lipsit de forță și voință, bolnav, schilod, infirm"; DNF p. 383.

PĂCALĂ-PĂCĂLICI (RBR)

DLR T₈P₁ p. 219-220 - vb. **a păcăli** + suf. **-ici** - etim. **necunoscută** "persoană care are obiceiul să păcălească pe alții, să facă farse pe socoteala cuiva"; DEX p. 663; DNF p. 357; DOR p. 343-344.

PĂHĂIANU (NEP; RBȘ)

DLR T₈P₁ p. 239-240 - subst. **păhai** "miros" - "epitet depreciativ dat unui câine jigărit, javră" sau "unui om rău, urât, prost sau bătrân; nemernic, netrebnic" - etim. **ucr. pah** + suf. agent **-anu**.

PĂRNĂHĂU (ILM)

DLR T₈P₁ p. 302 - subst. **părnăhai** + suf. aug. -ău "față de pernă - epitet dat unui om mut, nebăgat în seamă" etim. **magh.** pârnahai.

PÂRJOL (ZAG)

DLR T₈P₁ p. 728-729 - vb. **a pârjoli** "a arde" ("om viclean, care nu lasă nimic în urma lui") etim. **magh.** perzsel, pörzsöl; DER p. 602 (6420) - etim. **magh.** pörzsölnei (< **sl.** pružiti); DEX p. 699; DNF p. 369; DOR p. 342.

PÂRLEA (MAI; ROD)

DLR T₈P₃ p. 731 - (familiar) "persoană înșelată, escrocată" cf. vb. **a pârli** "a arde, a păcăli, a înșela" - "om cu forțe fizice și morale epuizate, om sărac, amărât, pârliț" "om care se ține de pungășii, de potlogării, șarlatan, pungaș" etim. **bg.** pârlea < **scr.** prljiti + suf. -ea; DER p. 602 (6421); DEX p. 699; DNF p. 369; DOR p. 348.

PÂȘA (SGB)

DLR T₈P₃ p. 743 - interj. **pâșa!** (< adj. **pâșin** "semeț, îngânfat, trufaș, orgolios" - atestat de Pașcu substantivizat la **Zagra**) etim. **ucr.** pișinii; DER p. 604 (6443) - adj. **pâșen** "încrezut, înfumurat" etim. **sl.** pyšanŭ.

PÂȚAI (ȘAN)

DLR T₈P₃ p. 744 - vb. **a se pâțai** "a se răsfăța (cf. a se fâțâi); DNF p. 369 - subst. **pățâ** "om slab, nevolnic, fără voință".

PIȘCUTĂ (ILM)

DLR T₈P₃ p. 652-653 - vb. **a pișca** + suf. dim. -uță (fig. "a ironiza, a ciupi, a fura, a mangli") etim. **necunoscută**; DER p. 603-604 (6441) - "a fura, a șterpeli" - origine **îndoielnică**; DEX p. 695.

PLECATA (RNC)

DLR T₈P₃ p. 804-812 - vb. **a(se)pleca** etim. **lat.** plicare "umil, servil, îndoit, supus, încovoiat, ascultător, docil"; DER p. 609-610 (6506) - "a ceda, a se supune, a se înclina"; DEX p. 705.

PLOUATU (SLV)

DLR T₈P₃ p.865-866 - vb. **a ploua** etim. **lat.** polvere -"om

fără chef, ursuz, prost dispus, morocănos, abătut, descurajat"; DER p. 612 (6534); DEX p. 709.

POJĂROAIA (ROD)

DER p. 617 (6599) - subst. **pojar** + suf. aug. **-oaia** etim. **sl.** požarŭ; DEX p. 715; DNF p. 373; DOR p. 350 - "om care nu lasă nimic, adună totul, strângător, hoțoman".

POMĂNĂU (ROD)

DER p. 619 (6629) - subst. **pomană** + suf. aug. **-ău** etim. **sl.** poměnu; DEX p. 719-720; DNF p. 373.

POTROMOC (SGB)

DER p. 627 (6725) - vb. **a potromoci** "a ascunde, a masca" - creație expresivă (cf. a cocoloși, a îngăimăci, a mogoroși).

PRIHOANDRA (RBR)

Creație expresivă având la bază subst. **hoandă** "ceartă, gălăgie", cf. DLR T₂P₁ p. 396 - (vezi cioandă).

PUCĂNA (MAI)

DER p. 643 (6955) - de la vb. **a puchini** "a migăli, a-și strica ochii muncind" - creație expresivă.

PUJĂNA (MAI)

DNF p. 382 - subst. **pujină** "sămânță nerodnică, sterilă (cu închiderea vocalică i > â specifică zonei) - etim. **ucr.** puzina. Porecla am găsit-o doar la Maieru, în zonă acest cuvânt având și sensul de "margine mai puțin roditoare a unui teren arabil".

PUPĂZĂ (MAI)

Aici, cf. inf., cu sensul de "femeie fandosită, sclifosită, prostituată" cf. DER p. 646 (6973) - creație expresivă de la numele păsării respective ("Upupa epops"); DEX p. 672- cf. **alb.** pupëzë; DNF p. 382.

PUTREZI (ZAG)

DER p. 649 (6996) - adj. **putred** "stricat, descompus" etim. **lat.** putridus; DEX p. 765 - "alterat, purulent, **decăzut moralicește**, corupt, dăunător; **foarte bogat**".

RABDARE (R.B.Ș)

DLR T₉ p. 54 - subst. **răbdare** (cu ă > a ca în subdialectul

moldovenesc, dovadă că este un **tic verbal**) etim. **necunoscută**; DER p. 650 (7000) - etim. **lat.*** re-e(n)mendāre; DEX p. 774.

RÂCAN (SLV)

DLR T₉ p. 452-453 - vb. **a râcâi** + suf. agent **-an** "a scormoni, a scurma" etim. **onomatopee** (posibil de la subst. **râcă** "ceartă-dispută" (cf. DER p. 663) etim. **sl.** ryku; DEX p. 810; DNF p. 388 și 394.

SCOCIOR (HRD)

DEX p. 839 - vb. **a scociori** "a râcâi, a face o gaură, a scormoni, a răscoli, a cotrobâi, a scotoci, a cerceta, a observa cu atenție, a irita, a ațâța, a încita, a provoca" - etim. **necunoscută** deci poreclă pentru "un om curios, intrigant, iritant" (cf. informator).

SCURI (LEȘ)

Creație expresivă sau tic verbal - cf. DNF p. 410 - etim. **ucr.** skorej "repede, grăbit, iute, mânios, amarnic".

SECU (LEȘ)

DER p. 703-704 (7652) - adj. **sec** "uscat, gol, arid, prost, tont, obtuz" etim. **lat.** siccus; DEX p. 844 - "aspru, lipsit de căldură sufletească, dur, tăios, puternic"; DOR p. 369.

SFÂR-SFÂRĂIALĂ (MAI; RBR; ZAG)

DER p. 710 (7735) - interj. **sfâr!** + suf. **-ăială** "ce imită zgomotul unui obiect lansat în aer sau al unui obiect ce arde"; DEX p. 857 (**fig.** "descurcăreț, șmecher, abil, iute").

SFÂRNARU (R.O.D)

DER p. 710 (7736) - "cel care-și câștigă existența din micul comerț" (mai ales cu cai) - etim. **necunoscută**, legătura cu **lat.** fenerarius este puțin probabilă, mai degrabă cu **sl.** svarati "a amăgi", poate și cu interjecția **sfâr!** (vezi mai sus), sensul fiind de "om care știe să se învâртеască în orice situație, care mănuiește sforile, ițele; DEX p. 857 - etim. interj. **sfâr** + suf. agent **-aru**.

SILA (NEP)

DER p. 714 (7786) - "dezgust, scârbă, aversiune" etim. **sl.** sila "putere"; DEX p. 860; DNF p. 414.

SOCOTEALĂ (LNC)

DER p. 727 (7959) - vb. **a socoti** + suf. **-eală**; DEX p. 874; DNF p. 419 - "om așezat, chibzuit" (N.N. Poate avea și un sens defăimător "organ genital masculin!").

SPĂRIETU (RNC)

DER p. 735 (8065) - vb. **a speria** "a înspăimânta, a înfricoșa, a uimi, a fi surprins" etim. **incertă** (pare a fi lat. expanere); DEX p. 881- etim. lat. *expavarre; DNF p. 421; DOR p. 374.

SUGĂU (NĂS)

DER p. 758 (8334) - vb **a suga** + suf. **-aug** - depreciativ **-ău** "cel care suga, bețiv" lat. sugere; DEX p. 910.

ȘĂRȚ (FLD)

DER p. 686 (7469) - subst. **șarț** (șarțuri) "rânduială, regulă, sens, ordine logică" etim. tc. (< arab) șarț; posibil și de la interjecția **sârț!** "ce imită zgomotul produs de o lovitură cu palma"; DEX p. 922.

ȘOPOTĂ (HRD; ILm)

DER p. 730 (8002) - interj. **șop** "ce indică ideea de șușoteală"; DEX p. 928 - subst. **șopot** "zgomot ușor produs de curgerea apei, de bătaia vântului, de frunze, de glasuri" "**vorbire în șoaptă**"- etim. sl. šipŭtŭ.

ȘOȘOTICU (LNC)

DER p. 732 (8019) - vb. **a șoșăi** + suf. dim. **ic(u)** "a șopti, a vorbi în taină" - creație expresivă bazată pe consonanța -ș-ș; DEX p. 933 - vb. a șușoti (cu deschiderea vocalică u > o), formație onomatopeică (cf. fr. chuchoter). Vezi și mai sus!

ȘPERLOC (SLV)

De la subst. **șperlă** + suf. **-oc** "cenușă" cu sensul de a se purta rău cu cineva, a maltrata - cf. DER p. 735 (8067) - "spuză, funingine, negreală" etim. **incertă**; DEX p. 929 - sensul "a produce scânteii", deci "un om iute la mânie, nervos, care se consumă repede"; DNF p. 436.

ȘURLĂU (P.O.I)

DNF p. 438 - subst. **șurlă** + suf. aug. **-ău** ("un fel de fluier"). În zonă **șurlău** "flăcău cu purtări libertine, șmecher, marțafoi".

TECÂRGĂU (ȘAN)

Variantă locală pentru **techerghieu** "om fără căpătâi, otreapă, neserios, mincinos, becisnic" etim. **nesigură**.

TONDOLI (NĂS)

DER p. 772 (8500) - adv. **tanda-manda** "confuz, dezordonat" etim. **srb.** tandara-mandara; DEX p. 957 - vezi și vb. **a tăndăli** "a pierde vremea fără rost, a umbla încet, a moșmondi" etim. **germ.** tândem; prin extensie de sens "om morocănos, mereu nemulțumit de ceva" (vezi și Tândală).

TROMBOȘ (FLD)

Posibil un derivat al vb. **a trămbăla** "a umbla de colo-colo fără rost" - creație expresivă (cf. lela, tralala); DER p. 801 (8864); DEX p. 965 - vb. **a (se) trambala** etim. **fr.** trimbaler.

TRÂNDĂU (FLD)

DER p. 804 (8909) - adj. **trând(ă)** + suf. aug. **-ău** "leneș, moale, trândav, puhav" - creație expresivă.

TUPCIL (NĂS)

DER p. 605 (6458) - vb. **a se piti** "a se ascunde, a se pitula (variantă dialectală a se tupila); DEX p. 980 - vb. **a se pitula** (vezi și adv. **tiptil** "pe furiș, pe nesimțite) etim. **tc.** (**arab**) tebdil (cf. DER p. 790).

TURBATU (MOC)

DER p. 810-811 (8987) - adj. "înfuriat, furios, mânios, violent, sălbatic, nebun, strașnic" etim. **lat.** turbāre; DEX p. 981; DNF p. 464; DOR p. 393.

TUTU-TUTULEȚU (ROD)

DEX p. 982 - subst. **tută** "persoană care vorbește vrute și nevrute, mut, tont, prostănac" etim. **necunoscută**; DNF p. 466 - de la **tut** "tont"; DOR p. 394.

ȚÂFRAC (HRD)

Ar putea fi vorba de subst. **cifră** + suf. **-ac** (cu trecerea lui **ci** < **ți** și apoi velarizarea **țâ** sub influența limbii germane, folosită în zona năsăudeană ca limbă oficială a grănicerilor) desemnând un om care lucrează cu cifrele, **pedant** (contabil); sau poate fi o conta-

minare **cifră** + **iosag** = **țifroșag** "om cu pretenții, care-și dă aere fără a avea un temei, om arogant și țăfnos"; DOR p. 121 - subst. **cifru**.

ȚUNDRĂ (ȘAN)

DER p. 810 (8982) - "haină groasă, femeie stricată, prostituată" etim. **incertă** cf. **magh.** *condra*, **rut.** *cundra* "cârpă" (vezi mai sus **handră**); DEX p. 990; DNF p. 473.

ȚUPĂ (NĂS)

DER p. 797 - interj. **țop!** (variantă **țup!**) - creație expresivă; DEX p. 989 vb. **a țopăi** - origine onomatopeică; DNF p. 472; DOR p. 399 - (**țop** "poreclă dată moșilor", cf. **germ.** *Zopf* "coadă").

VÂȘCA (ILM)

DER p. 839 (9303) - vb. **a vâșca** "a se mișca" - creație expresivă (cf. a fâșcăi); DEX p. 1026 - "a se mișca din loc în loc, a se clinti, a se urni, a se foi, **a cârti**, a murmura" - etim. **necunoscută**.

VIRTUTE (BIC)

DER p. 839 (8301) - subst. **virtute** "vigoare, forță" etim. **lat.** *virtutem*; DEX p. 1021 - etim. **lat.** *virtus-tutis* "însușire morală pozitivă a omului; integritate morală".

A VRĂJBII (MAI)

DER p. 844 (9364) - subst. **vrajbă** "discordie, conflict, ură, gâlceavă" etim. **sl.** *vražida*; DEX p. 1030; DNF p. 490.

ZBÂNCA (ZAG)

DEX p. 1040 - subst. **zbeng** "zburdălnicie, zbenguială, neastâmpăr" etim. **necunoscută** (probabil onomatopee); DOR p. 457 - onomatopee - **zbanc!** "sunetul pe care-l produce o piatră aruncată pe o suprafață tare" - prin extensie: **om iute, agil**, întreprinzător, focos, neastâmpărat.

ZDROBĂU (LEȘ; NĂS; SGB)

DEX p. 1042 - vb. **a zdrobi** + suf. **-ău** "a strivi, a sfărâma, a se strădui din toate puterile, a se frământa, a se agita, a se zbuciuma" subst. postverbal **zdrobeală** "oboseală, trudă, agitație, zbucium"; DNF p. 497.

III. RELAȚII DE RUDENIE, PRIETENIE, VECINI

BABA-(A)BABII (FLD; NĂS; SGB; ZAG)

DLR T₁P₁ p. 399-401 - "bunică, moașă" - etim. reduplicarea silabei **ba** (vezi: **mama** din același grai al copiilor); DER p. 65 (568) - etim. sl. baba; DEX p. 69; DNF p. 42; DOR p. 185; IPO p. 19, 22, 27, 59, 92, 151; PIN p. 55, 57, 74.

BANDĂ (ROD)

DLR T₁P₁ p. 479-480 - "ceată, grup de oameni întovărășiți pentru un anume scop (de obicei rău)" - etim. fr. bande < **goticul** bandi "steag, drapel"; DER p. 77 (661) - etim. fr. bande; it. banda; DNF p. 46; DOR p. 190.

BUBICU (ROD)

DLR T₁P₁ p. 695 - de la subst. **bunic** (cu n > b) < adj. **bun** + suf. -ic - etim. lat. bonus -a/-um; DER p. 124 (1201); DEX p. 104; DNF p. 88; DOR p. 222.

BUNA (NĂS)

DLR T₁P₁ p. 689-695; DER p. 125 (1202) de la subst. **bunic** etim. lat. *avunus < **indoeuropeanul*** awon "bunic"; DNF p. 87; DOR p. 222.

CÂCA (NĂS)

DLR T₁P₂ p. 10 - în limbajul copiilor "bunică, mamă-mare" etim. **necunoscută**.

COAPĂL (LEȘ) - **A LU'COPIL** (LEȘ; FLD)

DLR T₁P₂ p. 592 și 769-774 - variantă a subst. **copil** - etim. **obscură**, probabil preromană; DER p. 237 (2383); DEX p. 195 - cf. alb. Kopil; DNF p. 145, DOR p. 248 - fig. "om firav, fără experiență" - cuvântul este prezent în toate idiomurile balcanice.

COCA-COCOI (NĂS; NEP; PVA; ZAG)

DLR T₁P₂ p. 608-609 - subst. **cocă** + suf. aug. -oi "prunc de leagăn, păpușă, termen de dezmiardare pentru copiii mici"; DEX

p. 167 etim. cf. scr. Koko "pui de găină", it. cucco; DNF p. 137 - "copil foarte mic, nume afectiv dat femeilor"; DOR p. 245 - derivat din tema **coc** "termen folosit în sensul de **copil, tânăr, fiu**"; PIN p. 78, 96.

CORCIU (SGB)

DLR T₁P₂ p.782-783 - vb. **a (se) corci** "a se încrucișa animalele de soiuri diferite, a se amesteca, a strica puritatea, a altera" - subst. **corci** etim. rut. korč "tufă"; DER p. 238 (2403) - "**bastard, metis, degenerat**" etim. **incertă** "se consideră în general că provine din **magh.** korcs"; DEX p. 197, DNF p. 146; DOR p. 249.

FIU (NEP)

DLR T₂P₁ p. 132 - etim. lat. filius-um; DER p. 332 (3413) DEX p. 337; DNF p. 202; DOR p. 275.

FRĂȚII(ULI) (ROM)

DLR T₂P₁ p.169-171 - etim. lat. frater-fratrem; DER p. 340 (3477); DEX p. 350; DNF p. 207; DOR p. 276; PIN p. 108-110.

GAGA (ZAG)

DLR T₂P₁ p. 205 - "mamă, soră mai mare; țăță în limbajul copiilor" (vezi **bg.** gago "cumnat, unchi"); DOR p. 280.

LARGU (NĂS)

DOR p. 307 - "vecin, megieș"; DNF p. 273.

(A)MAMII (POI)

DLR T₆ p. 70-73 - etim. lat. mamma; DER p. 487 (5035) - creație expresivă; DEX p. 519; DOR p. 315.

MOȘOIU (TEL)

DLR T₆ p. 905-906 - "soțul moașei de botez" etim. subst. **moș** + suf. aug. **-oi** (p. 894-896 idem) - derivat regresiv de la **moașă** (cf. **alb.** moschë "vârstă"); DER p. 522-523 (5441) - origine **suspectă**, în general este considerat **cuvânt autohton** (prezent în toate dialectele limbii române); DEX p. 570; DNF p. 317; DOR p. 327.

MOȘULEA (ROD)

DLR T₆ p. 894-895 și 909 - etim. subst. **moș** + suf. aug. - **(u)lea** (cf. ALRM I/III harta 299/268).

NEPOTU (NEP)

DLR T₇P₁ p. 309-310 - subst. **nepot** "persoană considerată în raport cu bunicii sau unchii și mătușile sale; urmaș descendent" etim. **lat.** nepos-tis; DER p. 543 (5665) - etim. **lat.** nepotem; DEX p. 597; DNF p. 331; DOR p. 447.

SUFLETU (PVA)

DEX p. 909 - cu sensul de "copil adoptiv, înfiat; bătrân dat în întreținerea unei rude apropiate; **luat de suflet**" etim. **lat.*** sufflitus, DNF p. 429; DOR p. 378.

ȘPURIU-ȘPUREANU-ȘPURICU (FLD; MAI; NĂS; POI; RBR; RNC; ROD; ROM)

DER p. 739-740 (8112) - "copil din flori, bastard, fiu natural" etim. **lat.** spurius;

TATA-TAICA-TAICU (ILm; REB; ROD)

DER p. 766 (8553) - etim. **lat.** tata; DEX p. 940; Pentru **taică** DER p. 769 (8461) - etim. **bg.** tajko **sb.** tajka; DEX p. 935 - "termen afectiv cu care se adresează cineva unui om mai în vârstă; nume dat preotului" etim. **scr.** tajko.

(A)TÂNII (POI)

Subst. **tână** "bunică, mamă-mare, mamă bătrână", probabil tot un cuvânt din limbajul copiilor, frecvent în zonă, dar neatestat în dicționare.

(A)VECINULUI (ROD)

DER p. 830 (9196) - etim. **lat.** vĕcinus; DEX. p. 1011; DOR. p. 482.

IV. OCUPAȚII, MESERII, RANGURI, TITLURI, STARE SOCIALĂ

ADVOCATU (ROM)

DLR T₁P₁ p. 53 - etim. **lat** - advocatus; DER p. 23 (100) - "cel care acordă asistență juridică"; DEX p. 67 - etim. **fr.** < **lat.** advocatus.

(A)DĂSCĂLIȚEI (MOC)

DER p. 280 (2792) - etim. **ngr.** dashalos < **gr.** didashalos; DEX p. 229 - etim. **bg.;** **scr.** daskal "învățător, diac la biserică"; DNF p. 166.

BACIU-BĂCIȚA (RBR; SGB; SLV; ȘAN)

DLR T₁P₁ p. 409 - subst. **baci** + suf. **-ița** "cel care face brânza de oaie" etim. **necunoscută**; dar și "termen de respect pentru un frate mai mare, o rudă sau un cunoscut". Etim. **magh.** **bacsi**; DER p. 66-67 (585) - etim. **necunoscută**; DEX p. 69; DNF p. 43; DOR p. 185-186.

BALDAPȚER (POI)

Compus cu cuvântul germ. Wald ("pădure") deci: "omul care se ocupă cu pădurea, **pădurar**, ardău, paznic" (cu trecerea v > b).

BERBINCERI (ȘAN)

Cei care au ca ocupație confecționarea **berbințelor**.

BERLAN (BIC)

DNF p. 62 - etim. **magh.** bélő "chiriaș, **arendaș**" + suf. **-an**; DOR p. 203-204 - subst. **bârlă** pentru care există 3 posibile etimologii:

- a). interj. **bâr!** + suf. **-ea**
- b). **ucr.** berlo "bostan"
- c). **magh.** bérlő "arendaș".

BIDION (SGB)

DLR T₁P₁ p. 256 - de la subst. **bidinar** < **bidinea** "mese-riaș care vopsește cu bidineaua, zugrav" etim. **tc.** badana; DER p. 91 (836); DEX p. 84.

BLEHARU (ROM)

DLR T₁P₁ p. 577 - subst. **blef** (variantă bleh, bleah, plev, plev) "tinichea" etim. **germ.** Blech - **figurat** "om nepriceput, prost, nehotărât" - sensul de bază este "cel care lucrează cu tinicheaua, tinichigiu"; DEX p. 88 - etim. **ucr.** bljacha; DNF p. 66; DOR p. 205.

BLIDARIU (TEL)

DLR T₁P₁ p.581 - etim. subst. **blid** + suf. de agent - **aru** "cel care face blide, **olar**", etim. **palslv.** bljudu, bljuda; DER p. 98 (926) (cf. **blidar** "dulap de bucătărie"): DEX p. 89 - "meșteșugar care face blide, dar și linge-blide, **lingău**" etim. **sl.** bliudu; DNF p. 66 - "om căruia îi place să mănânce de la altul".

BIZNIS (BIC)

Cel care se ocupă cu comerțul, comercinat - etim. **engl.** bussines "afacere, negoț, comerț".

BOACTĂRU (ILm)

DLR T₁P₁ p. 584 - "paznic de noapte, sergent, cantonier" etim. **germ.** Wächter (probabil prin filiațiune maghiară); DER p. 99 (933) - "agent, polițist".

BOGATU (NEP)

DLR T₁P₁ p. 596-597 - adj. **bogat** "cel care posedă multă avere" etim. **palslv.** bogată; DER p. 102(969) - etim. **sl.** bogatŭ; DEX p. 90; DNF p. 69; DOR p. 207.

BOGĂU (ȘAN)

Variantă locală (cu suf. aug. depreciativ -ău) pentru adj. **bogat** (vezi mai sus!).

BOIERU (MAI; POI; LEȘ)

DLR.T₁P₁,p.600-602 - subst. **boier** - etim. **bg.** bol'arinu; DER.p.103(982) - etim. **sl.** bol'iarinŭ; DEX.p.91, DNF.p.70; DOR.p.207.

BOITOȘ (RBR)

DLR.T₁P₁,p.603 - adj. **boitănesc, boitânească** "numele unui joc popular"; DNF.p.70 - **boitan** < boit și **boitar** "paznic de

porci, sămădău, cioban (prin înlocuirea suf. -ar cu suf. -oș); DOR p. 207 (n.familie).

BOLDĂRIȚA-BOLDIȚU (HRD; LNC)

DLR T₁P₁ p. 612;607 și 611 - subst. **boltă** (cu sensul 3° din dicționar) "prăvălie, magazin, crâșmă, dugheană" + suf. -iț(ă) etim. **bg.** bolta, cf. **magh.** bolt (cu sonorizarea t > d) și **germ.** Gewölbe - "cel care vinde într-o prăvălie";

DER p. 105 (1002) - etim. **it.** volta prin intermediul **sb.bg.** bolta și în parte a **magh.** bolt; DEX p. 92; DNF p. 71; DOR p. 208.

BOLOACĂ-BOLOCENI (LEȘ)

Cf. informator "porecliți după obiceiul de a umbla la pescuit" - (vezi vb. **a bălăci** + suf. -oc-oacă/-eni).

BRICTĂR (ROD)

Probabil de la subst. **abricht** + suf. -er (prin afereza lui -a) "cel care lucrează cu această mașină (instalație) etim. **germ.** Abricht.

BRIGADIRU (FLD; ZAG)

DLR T₁P₁ p. 651 - etim. **fr.**; DER p. 113 (1098) etim. **fr.** brigadier; DEX p. 97; DNF p. 80; DNF p. 80.

BRUTARU (FLD)

DLR T₁P₁ p. 660 "cel care are meseria de-a face pâine" etim. derivat din **brut** ("pâine neagră, de calitate inferioară") + suf. de agent -aru, etim. **sl.** brotă < **germ.** Brot; DER p. 117 (1133) - etim. **sl.** brotŭ de la **v.germ.** brot (**germ.** Brot); DEX p. 100; DNF p. 82; DOR p. 218.

BUCNĂRIUC (LEȘ)

DLR T₁P₁ p. 711 - subst. **butnar** + suf. dim. -(i)uc "meșteșugar care face și vinde buți sau orice fel de vase din doage" - etim. **germ.** Büttner; DER p. 127 (1237); DEX p. 106; DNF p. 84 - subst. **bugnar** (cu afonizarea g > c) + suf. -iuc, variantă a subst. **butnar** "dogar".

BURGHEZU (ILm)

DLR T₁P₁ p. 701 din subst. **burg** "orășel, târg" etim. **fr.**;

DER p. 126 (1213); DEX p. 105 - "orășean, târgoveț" (fig. "persoană cu vederi înguste").

BURȘUI (POI)

DEX p. 105 - **burjui** (cu afonizarea j > ș) "burghez, orășean" - prin extensie de sens, om cu avere, înstărit" etim. **rus.** burjiui.

CAIZĂRU (ROM)

DEX p. 484 - "denumire dată împăraților germani" etim. **germ.** Kaiser.

CARÂMBĂȚ (LEȘ)

DLR T₁P₂ p. 126 - subst. **carâmb** + suf. -ăț "bățul cu care se înseamnă, cu vârful cuțitului, înălțimea laptelui de la o mulsoare; răboj" - etim. **lat** *calamulus - cf. informator "porecla a fost dată unui meșter **șindrilar**".

CASARU-CASERIȚA (FLD; HRD; ȘAN)

DLR T₁P₂ p. 175 - derivat din subst. **casă** + suf. de agent -**ar(u)/-ița**; etim. **lat.** casarius; DEX p. 124 - "casier, om care are în sarcina sa casa de bani, distribuirea și încasarea banilor și păstrarea hârtiilor de valoare" etim. **it** cassierie; DOR p. 231.

A CĂLUGĂRULUI (MAI)

DLR T₁P₂ p. 156-157 - etim. **palslv.** kalugeră; DER p. 140 (1343) - etim. **ngr.** kalugheros < sl. kalugeră; DEX p. 130; DNF p. 104; DOR p. 28-29.

CĂPRARIU (MĂG)

DLR T₁P₂ p. 109-111 - subst. **capră** + suf. -**ar(iu)** "cel care umblă la capre" dar și grad în armată (**caporal**), etim. **lat.** capra; DER p. 148 (1431) - etim. **lat.** caprarius ("păstor la capre"); DEX p. 132; DNF p. 105; DOR p. 229.

CĂUACIU (HRD; RNC; ZAG)

DLR T₁P₂ p. 885 - "fierar" etim. **magh.** kovács, **slv** kovac; DER p. 249 (2507); DEX p. 205; DNF p. 153.

CETERAȘU (BIC; FLD; POI; RBR)

DLR T₁P₂ p. 311-312 - de la subst. **ceteră** + suf. -**aș** etim.

lat. cithera; "lăutar, violonist"; DER p. 171-172 (1689); DEX p. 142; DNF p. 111.

CHERECHES (ZAG)

DNF p. 113 - etim. **magh.** kerekes "rotar".

CIUBAN (SGB)

DLR T₁P₂ p. 435-436 - subst. **cioban** (cu închiderea o > u)

etim. **tc.** čoban; DER p. 192 (1951); DEX p. 151; DNF p. 123; DOR p. 239.

CLOPOTARIU (POI)

DLR T₁P₂ p. 569-570 - subst. **clopot** + suf. de agent **-ar(i)u**

- etim. **bg.** klopotŭ; DEX p. 164-165; DNF p. 136.

COFETARU (ZAG)

DLR T₁P₂ p. 636-637 - subst. **cofeturi** - etim. **it.** confetto;

DER p. 224 (2231); DEX p. 169.

COHU (NĂS)

DLR T₁P₂ p. 637-638 și 956 - vb. **a cohăi, a cohi**, subst.

cuhnie - deci "bucătar"- etim. **magh.** (dialectal) koho "cuptor, mașină de gătit".

COJOCARIU (FLD; ILM)

DLR T₁P₂ p. 641-642 - subst. **cojoc** + suf. agent **-ariu**

"haină țărănească purtată de bărbați (și mai rar de femei sau fete) făcută din piele de oaie"- etim. **sl.** kozŭh; DER p. 224 - etim. **sl.** kožuchŭ < koža "piele"; DEX p. 170; DNF p. 140; DOR p. 246.

COLECTĂRU-COLECTĂRIȚA (NEP; PVA; RBȘ; ROM)

DLR T₁P₂ p. 653-654 - "cel (cea) care strânge banii sau

obiecte într-un scop de binefacere" etim. **fr.** < **lat.** collecta < colligere; **colector** - etim. **germ.** Kollektor; DER p. 226 (2256); DEX p. 171 - "cel(cea) care strânge în mod organizat de la producători diferite produse pe bază de contract încheiat cu aceștia".

CRAINICU (SLV)

DLR T₁P₂ p. 808

(1°) - subst. **crainic** "funcționar ales de districte dintre cne-

jii locali pentru a executa sentințele judecătorești și să strângă impozitele (instituția este atestată în Ardealul de nord-vest la sfârșitul secolului al XIV-lea);

(2°) "funcționar inferior însărcinat să aducă la cunoștința publică ("să strige", "să vestească", "să dea de știre") diferite porunci ale unei autorități" etim. **rut.** krajnik ("jude") < de la kraj "rege"; DEX p. 205 - etim. **ucr.** krajnik; DNF p. 155; DOR p. 252 ("crai" se numea și șeful ales de păstori - cf. N. Drăganu).

DASCĂLU (RNC; ZAG)

DER p. 280 (2792) - etim. **ngr.** dascalos; DEX p 229 - etim. **ngr.** didáskalos; DNF p. 166; DOR p. 257 (N.N. În zonă este doar sensul de **învățător** - vezi mai jos **diac!**).

DEPUTATA (ZAG)

DER p. 285 (2861) - etim. **fr.** député "a numi, a desemna". DEX p. 247- etim. **fr.** député.

DIACU (HRD; POI; RBR; SGB; ZAG)

DER p. 291 (2922) - "cantor bisericesc" - etim. **sl.** dijakŭ; DEX p. 262; DNF p. 171; DOR p. 41.

DOBAȘII-DOBĂU (FLD; HRD; SGB)

DER p. 795 (8801) - subst. **tobă** (variantă: **dobă**) + suf. dim. **-aș/aug.** **-ău** - "cel care bate toba, toboșar, dobaș" - etim. **magh.** dob; DNF p. 175; DOR p. 261.

DOCTORU (LEȘ; ROD)

DER p. 296 (2997) - etim. **lat.** doctor; DEX p. 275; DNF p. 176.

DOGARIU (RNC; ȘAN; TEL)

DER p. 295 (2988) - subst. **doagă** + suf. de agent **-ar(i)** "cel care confecționează vase cu doage" - etim. **lat.** dogă; DEX p. 274; DNF p. 176.

DOMNII-DOMNULE (SLV; ROM)

DER p. 298 (3018) - etim. **lat.** dom(i)nus; DEX p. 277; DNF p. 177; DOR p. 45; PIN p. 61.

DROTARIU (PVA; ROD)

DER p. 303 (3076) - subst. **drot** ("sârmă, arc de sârmă,

instrument metalic de ondulat părul") + suf. agent - **ar(i)** - etim. **germ.** Draht prin intermediul **pol. rut** drot, **magh.** drót; DEX p. 282 - deci "cel care repară arcurile de la dormeze".

DRUJBISTU (FLD)

DER p. 303 (3079) - de la subst. **rus** drujba ("prietenie") + suf. -**ist**; DNF p. 183. Porecla provine de la cea mai cunoscută marcă sovietică de fierăstraie mecanice (electrice).

DUBĂLARIU-DUBĂLĂRIȚA (FLD; LNC; ZAG)

DER p. 304 (3082) - vb. **a dubi** ("a argăsi, a tăbăci pieile") + suf. agent - **ariu/-ița**, etim. **sl.** dubiti; DEX p. 283 - etim. **ucr.** duby-ty; DNF p. 183 - tăbăcar; DOR p. 167.(variantă: **a dubăli**)

FAORU (FLD)

DLR T₂P₁ p. 86 - subst. **faur** "meșter care lucrează metale cu ajutorul focului și ciocanului" - etim. **lat. faber** - um "meșter" (cu deschiderea vocalică u > o); DER p. 323 (3298) - "fierar"; DNF p. 194; DOR p. 272.

FĂLCERU (SGB)

DLR T₂P₁ p. 93 - subst. **felcer** (cu velarizarea e > ă) "medic de sat, subchirurg" etim. **germ.** Feldscherer. (În Ardeal cuvântul s-a apropiat ca sens de subst. **falcă**, prin etimologie populară, fiindcă acești "doctori" se ocupau, mai ales, de scoaterea dinților) sau **magh.** felcsér; DER p. 324 (3306); DEX p. 328; DNF p. 196.

FĂTU-FĂTOAIA (FLD; ZAG)

DLR T₂P₁ p. 74 - "slujbaș bisericesc" etim. **lat.** fētos; DER p. 322 (3293); DEX p. 327; DNF p. 196; DOR p. 273.

FIERARU (BIC)

DLR T₂P₁ p. 117 - etim. **lat.** ferrarius; DER p. 327 (3353) - etim. subst. **fier** + suf. agent -**aru** - etim. **lat.** ferrum; DEX p. 333; DNF p. 199; DOR p. 273-274.

FOROGĂU (RBR)

DNF p. 196 - subst. **forogău** "dulgher" - etim. **magh.** faragó.

GHIDU (MIT)

DER p. 361 (3697) - "călăuză" etim. fr. guide; DEX p. 371;

DNF p. 221.

GLĂJARU (ILm)DLR T₂P₁ p. 271-272 - subst. glajă + suf. agent -aru etim.

germ. Glas; DER p. 369 (3800) - etim. săsescul Glöez; glăjer "persoană care fabrică sau vinde geamuri, geamgiu"; DNF p. 226.

GOLEANU (RNC)DLR T₂P₁ p. 284 - subst. /adj. gol + suf. -eanu "a lăsa pe

cineva în pielea goală, a despuia, a fi lipsit de ceva" (cf. golan) etim. palslv. gola; DER p. 372 (3830) - etim. sl. golŭ; DEX p. 378; DNF p. 228; DOR p. 285.

A GROFULUI (ILm)DLR T₂P₁ p. 316 - subst. grof "conte" - etim. magh. gráf;

DER p. 380 (3895); DEX p. 385; DNF p. 231; DOR p. 289.

GREASÎNAȘ (FLD)

Probabil de la subst. gresie (variantă: greasă) cf. DLR T₂P₁ p. 302, 306-307 - "cute de ascuțit coasa; bucată de lemn care vine deasupra osiei dinaintea carului; spetează de lemn suprapusă osiei pe care stă capul grindeiului plugului". Sufixul dim. -aș ar putea indica pe cel care are ca meserie confecționarea acestor obiecte.

HAIDUCU (LEȘ)DLR T₂P₁ p. 342 - subst. haiduc "soldat de infanterie în

armata austriacă; jandarm; păzitor al ordinii publice" etim. bg. srb. hajduk; DER p. 387 (3966) - etim. magh. hajdú; DEX p. 389; DNF p. 235.

HARDĂU (FLD)DLR T₁P₁ p. 232 - subst. ardău "ardelean, român din

Ardeal" - etim. magh. erdélyi (În zona cercetată, ardău = paznic de câmp sau de pădure - cf. magh. erdő). Interesantă este proteza consoanei h, probabil sub influența limbii țigănești.

HONTU-HONTILĂ-HOANTĂȘU (NĂS; MOC; LNC)

DLR T₂P₁ p. 403 - subst. **hoantăr** "roabă de transportat minereul în mină; **cioplitor în piatră, miner**" etim. **germ.** Hund; DNF p. 245 (cu sufixele -ăș/-ilă).

HUPCI (PVA)

DLR T₂P₁ p. 420 - vb. a **hupi** "a flămânzi, a fi lihnit de foame, a fi leșinat de foame" - etim. adj. **hupi** (cu pi>pč) cf. hulpav; DER p. 404 (4207) - origine **necunoscută** "pare a corespunde unei **intenții expresive**, asemănătoare cu cea a lui **hap**".

IMPEGATU (FLD)

DLR T₂P₁ p. 504 - subst. omonim "slujbaș, funcționar (aici la CFR)" - etim. **it.** impiegato; DER p. 415 (4339); DEX p. 417.

INĂȘCĂU (SGB)

DLR T₂P₁ p. 544 - subst. **inaș** "slugă tânără, ucenic" + suf. aug. -ău etim. **magh.** inas; DER p. 418 (4363) - "flăcău" (cuvânt rar în Ardeal); DNF p. 257.

LĂPTARIU (MOC)

DER p. 456 (4707) - subst. **lapte** + suf. de agent -ar(iu) etim. **lat.** lactem "cel care adună sau prelucrează laptele"; DEX p. 488 - etim. **lat.** lactis; DNF p. 272; DOR p. 307.

MARIȚ (NEP)

DLR T₆ p. 138 - (familiar) subst. **marită** "servitoare" etim. de la numele popular respectiv; DNF p. 293; DOR p. 102 - de la Maria < ebr. Maryam.

MECANICU (BIC)

DLR T₆ p. 337-338 - etim. **lat.** mechanica; DEX p. 535.

MERCELOGU (B.I.C)

DLR.T₆.p.394 - subst. **merceolog**, derivat regresiv din subst. merceologie - etim. **it.** merceologia.

MEȘTERILĂ (BIC)

DLR T₆ p. 432-435 - subst. **meșter** + suf. aug. -ilă - etim.

magh. mester; DER p. 504 (5236) - etim. **germ.** Meister; DEX p. 541; DNF p. 303.

MITĂRĂU (ILM)

DLR T₆ p. 637 - subst. **mitar** + suf. aug. **-ău** (învechit) "persoana care avea în sarcină încasarea impozitelor; vameș, cămătar" etim. **slavon** mitără; DNF p. 310.

MORARU-MORĂRAȘU-MORĂRIȚA (FLD; ILM; LEȘ; SGB)

DLR T₆ p. 561, 589 și 751-754 - subst. **moară** + suf. dim. **așu/-ița** etim. **lat.** mola; DER p. 517-518 (5371) - etim. **lat.** mola; DEX p. 560; DNF p. 316; DOR p. 326.

NOTARĂȘU-NOTĂRĂȘĂȚA-NOTĂRĂȘELU (HRD; FLD; LEȘ)

DLR T₇P₁ p. 513-514 - subst. **notar** (variantă notărăș).+ suf. dim. **ița/elu** - etim. **magh.** nótárius, notarus < **lat.** notarius; DEX p. 608 - (în vechea organizare administrativă) "reprezentant al puterii centrale în comune, exercitând atribuțiile de șef al poliției și de secretar comunal" etim. **germ.** Notar; DNF p. 336.

NEGOT (MAI)

DLR T₇P₁ p. 236-237 - subst. **negot** "treburi, afaceri, ocupații, comerț, daraveri, marfă" - etim. **lat.** negotium; DER p. 542 (5660); DEX p. 592; DNF p. 329; DOR p. 334 (Aici cu sensul de "cel care face comerț").

OLĂIERU (N.E.P)

DLR T₇P₂ p. 192 - subst. **ulei** (variantă oloi) + suf. agent **-eru** - "cel care produce și/sau comercializează ulei" etim. **magh.** olaj; DER p. 815 (9035) - etim. **sl.** olei; DEX p. 992; DNF p. 342.

OPINCARU-OPINCĂRIȚA (HRD; ȘAN)

DLR T₇P₂ p. 240-241 - subst. **opincă** + suf. **-aru/-ița** "cel care confecționează opinci" etim. **bg.** opinka; DER p. 561 (5896) - etim. **sl.** opīnŭkŭ "încălțăminte"; DNF p. 344.

PATRONU (RBR)

DLR T₈P₁ p. 200-201 - "proprietar al unei întreprinderi, al unui local sau al unui atelier" etim. **lat.** patronus; **germ.** Patron; **fr.** patron, **magh.** patrónus; DER p. 586 (6214) - etim. **fr.** patron; DEX p. 662; DNF p. 356; DOR p. 343 - etim. **gr.** patron "protector".

PĂRĂLUȚĂ (PVA)

DLR T₈P₁ p. 287 - diminutivul subst. **para** (monedă) "monedă turcească mică, de argint - (a 100-a parte dintr-un leu) etim. **tc.** para; DER p. 578 (6108); DEX p. 651; DNF p. 353 și 358.

PECU (NĂS)

DLR T₈P₂ p. 371 - etim. **magh.** pék "brutar"; DOR p. 345.

PERȚEPTORU (RNC; ZAG)

DLR T₈P₂ p. 416 - subst. **perceptor** (cu c > ț sub influența limbii germane - cf. canțalarie, conțed) etim. **lat.** perceptor; DER p. 590 (6259) - vb. **a percepe** "a încasa, a primi; a simți" etim. **lat.** percipere; DEX p. 675.

PIUĂRĂȘĂȚA (ȘAN)

DLR T₈P₂ p. 675-676 - subst. **piuă** (femininul de la subst. **piuar**) + suf. **-ița** (cu pronunția dialectală pi > pč) etim. **lat*** pilla; DER p. 605 (6464); DEX p. 696; DOR p. 349.

POETU (RNC)

DER p. 616 (6578) - etim. **fr.** poète; DEX.p.714 - etim. **ngr.** poütis < **lat.** poeta.

POLIȚERIU (RNC)

DER p. 618 (6616 și 6618) - variantă pentru **polițai** - prin contaminare cu subst. poliță etim. **ngr.** politseia; DEX p. 718 - din subst. **polițai** (etim. **germ.** Polizei) dar și din **poliție** (etim. **rus.** politija); DOR p. 350.

POȘTARU-POȘTĂRELU (FLD; ROD)

DER p. 625 (6690) - **poștaș** (variantă poștași) etim. **fr.** poste; DEX p. 727 - "factor poștal" din subst. **poștă** + suf. de agent **-ar** - etim. **rus** počta; DNF p. 377; DOR p. 352.

PROCURORU (ROM)

DER p. 639 (6890) - etim. **lat.** *procurator*; DEX p. 748 - etim. **fr.** *procureur*.

PRUNDARIU (MA.I)

DER p. 643 (6948) - subst. **prund** + suf. de agent **-ariu** "pietriș, albie a râului, țărm, mal" etim. **sl.** *prădu* "dună, banc de nisip; DEX p. 756 - subst. **prundar** "persoană care scoate și transportă prund"; DNF p. 381.

RABU (ZAG) - ROBU (ILm)

DLR T₉ p. 500-502 - "rob, sclav" etim. **v.sl.** *robă*; DER p. 668 (7226) - etim. **sl.** *rabŭ* (deci este o formă etimologică!!!); DEX p. 812; DOR p. 361-362; PIN p. 67; IPO p. 63-64.

RADISTU (MAG)

DEX p. 768 - probabil de la subst. **radio** "element de compunere cu referire la mărimi, măsurători, transmisii etc." etim. **fr.** *radio*; **germ.** *Radio* (deci "cel care realizează aceste activități - cf. **depanator**).

ROTĂRIȚA (NEP)

DLR T₉ p. 497-500 și 564-565 - subst. **rotar** + suf. **-ița** - etim. **lat.** *rota*; DER p. 667-668 (7225); DEX p. 811-812; DNF p. 399; DOR p. 361.

SÂNGEAC

DER p. 682 (7419) subst. **sângeac** "drapel turcesc, provincie administrativă turcească, **guvernator de provincie**" etim. **tc.** *sančak*; DNF p. 417.

SÂRDEA (ZAG)

DEX p. 864 - subst. **sârghie** "tarabă" etim. **tc.** *sergi* (prin confuzia g' > d'); DOR p. 371.

SCRIBU (LEȘ)

DEX p. 841 "persoana care copia sau redacta acte, **gazetar fără valoare**, de obicei aservit unui partid politic" - etim. **fr.** *scribe* < **lat.** *scriba*; DNF p. 409; DOR p. 368.

SCRIITORU (LEȘ)

DER p. 698-699 (7610) - vb. **a scrie** etim. **lat.** scribere;
DEX p. 841; DNF p. 410 (cf. informatorului, porecla o purta un slujbaş de la primărie).

SLUGU (ROM)

DER p. 722 (7905) - subst. **slugă** - etim. **sl.** sluga; (interesantă este forma acestui substantiv folosită, poate, cu intenția de a sublinia, de a îngroșa caracterul servil al unui om); DEX p. 871 (fig. "persoană care susține sau apără orbește interesul altuia, în schimbul unor avantaje materiale"); DNF p. 418; DOR p. 372.

SOCĂCIȚA (MAG)

DER p. 727 (7958) - femininul de la subst. **socaci** "bucătar" etim. **magh.** szakács, cf. **sl.** sokaci; DNF p. 419.

STAVĂR (FLD)

DEX p. 889 - subst. **stavă** + suf. agent **-ar** "herghelie, loc îngădit în care se țin vara caii pentru a paște împreună"; "cel care păzește caii" (ca un titlu de noblețe în sec. XV-XVII) etim. **bg.** stava, **alb.** stavë; DNF p. 424.

STRAJA (ILm)

DER p. 750 (8234) - "gardă, santinelă, patrulă, pază, străjer, avangardă" - etim. **bg.** straža; DEX p. 896 - "pază, apărare, scut, post de veghe" etim. **sl.** straža; DNF p. 427; DOR p. 377.

STUDENTU (HRD)

DER p. 775 (8290) - de la vb. **a studia** etim. **it.** studiare; DEX p. 9025 - etim. **lat.** studens-tis.

STUPARU (FLD)

DER p. 755 (8292) - subst. **stup** + suf. de agent **-aru** etim. **sb.** stup "stâlp" cf. **rut.** stub "trunchi găunos de copac"; DEX p. 902 - etim. **lat.** *stypus; DNF p. 429.

SUCIU-SUCIȚA-SUCICI (FLD; LEȘ; POI; SLV)

DER p. 757 (8316) - de la subst. omonim "blănar, croitor" etim. **magh.** szucs; DEX p. 908; DNF p. 429. (sucici= suci + suf. antroponimic **-ic(i)**).

SUBPRIMARIU (ȘAN)

Pentru "viceprimar".

ȘĂFU (BIC)DER p. 705 (7655) - subst. **șef** (cu velarizarea e > ă) etim.

fr. chef; DEX p. 923.

ȘÂNDARI (ZAG)DER p. 442 (4587) - subst. **jandarm** (variantă locală cu afonizarea j > ș) etim. fr. gendarme; DEX p. 477; DNF p. 265.**ȘNAIDAR (ILm)**

Etim. germ. Sneider "croitor".

ȘOFERU (FLD)

DER p. 728 (7968) - etim. fr. chauffeur; DEX p. 927.

ȘPANU (MAI; POI)DER p. 733-734 (8042) - "viceguvernator al unui comitet maghiar, **subprefect**" - etim. magh. spán, ispán; DEX p. 929 - (în orânduirea feudală din Transilvania) "titlu dat nobilului care avea funcția corespunzătoare vicontelui; nobil ce deținea acest titlu; stăpânitor sau **șef administrativ al unui ținut; intendent; administrator**"; DNF p. 436 - (fig. "zbanghiu, aiurit, sașiu").**ȘUȘTĂRU-ȘUȘTĂRELU (FLD; ZAG)**DER p. 764 (8406) - **cizmar** etim. germ. Schuster; DEX p. 933; DNF p. 438.**TRACTORISTU (FLD)**DEX p. 960 - subst. **tractor** + suf. -ist - etim. fr. tracteur.**TRAISTĂ GOALĂ (SGB)**

Creație expresivă "sărac, nevoiaș, sărăntoc, lipit pământului".

ȚĂRANU-ȚĂRANI (L.E.Ș; P.O.I)DER p. 773 (8512) - de la subst. **țară** + suf. -an(i) etim. lat.

tĕrra; DEX p. 985; DNF p. 468; DOR p. 396.

VAMĂȘU (SGB)DER p. 826 (9153) - sibt. **vamă** + suf. -eș etim. magh. vám

(cu velarizarea e > ă); DEX p. 1007 "funcționar însărcinat cu controlul și taxarea mărfurilor care trec prin vamă" - etim. magh. vámos; DNF p. 479.

VĂCĂRIȚA (ROD)

DER p. 824 (9118) de la subst. **vacă** + **-ar** (forma feminină cu suf. **-iță**), etim. **lat.** vacca; DEX p. 1009 - de la subst. **văcar** + suf. **-iță** etim. **lat.** vaccarius; DNF p. 481; DOR p. 403.

VĂRNICERU (LEȘ)

DER p. 827 (9163) - subst. **var** - etim. **sl.** varŭ; DEX p. 1007 (cf. informator "vânzător ambulant de var").

VĂRZARU (ILM; LNC; SGB)

DER p. 828 (9173) - de la subst. **varză** + suf. agent **-aru**, etim. **lat*** virdia (în loc de viridia); DEX p. 1010 - subst. **vărzar** "cultivator sau vânzător de varză"; DNF p. 462; DOR p. 403.

VÂNĂTORU (FLD)

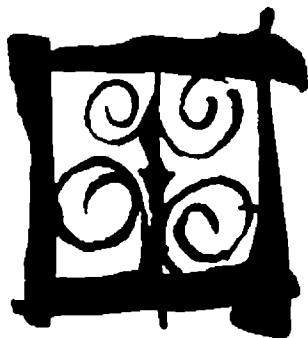
DER p. 836 (9263) - vb. **a vâna** + suf. **-or** etim. **lat.** vênări, prin intermediul formei vulgare vênăre; DEX p. 1024 - etim. **lat.** venatorem; DNF p. 487.

VIGILU (ZAG)

Cantonier, cel care se ocupă cu îngrijirea drumurilor etim. **lat.** vigilus (vezi adj. **vigilent**).

ZAPCIU (ROD)

DEX p. 1037 - "grad de armată echivalent cu cel de căpitan, agent de poliție, agent de stradă" (aici cu sensul de cantonier la drumuri - sinonim cu **vigil** - vezi mai sus) etim. **tc.** zaptiye; DNF p. 495.

V. VIAȚA OSTĂȘEASCĂ

AZÓ (NĂS)

Probabil din **germ.** al so "deci", devenit tic verbal al cuiva care a efectuat serviciul militar în armata austro-ungară.

BOAMBA (NĂS)

DLR T₁P₁ p. 612 - subst. **bombă** (cu diftongarea o > oa) "proiectil din fier sau oțel" etim. **ital.** bomba; DER p. 105 (1004); DNF p. 67; DOR p. 205 - cf. informator "om mic și îndesat").

CARELA (POI)

DLR T₁P₂ p. 142 - subst. **carela** (variantă **carelă**) "trupă de pedestrimă așezată astfel în apărare încât să formeze un **pătrat**" etim. **fr.**(?!).

CASCETA (ILM)

DLR T₁P₂ p. 176 - etim. **fr.** < **sp.** casca "cap, căpătână"; DER p. 155 (1505) - subst. **cască** etim. **fr.** casque, casquette; DEX p. 124; DNF p. 101.

CĂTANA (NEP; TEL)

DLR T₁P₂ p. 198-199 - subst. **cătană** "soldat, recrutar" etim. **magh.** katona; DER p. 156 (1528); DEX p. 134; DNF p. 107; DOR p. 231.

CĂTĂMĂROIU (ROD)

DLR T₁P₂ p. 201-202 - subst. **cataramă** + suf. aug. **-oiu** etim. **săsesc** (neatestat) Kattenramen, ce corespunde **germ.** Kattenriemen "curea cu lanț"; DER p. 157 (1532) etim. **incertă**, alături de substantivele germane se propune și **tc.** Kantarama; DNF p. 102; DOR p. 231.

CECAN (P.O.I)

DLR T₁P₂ p. 265 - variantă a subst. **ceacăn** "un fel de chipiu de paradă cu cozoroc tare, purtat de soldații austrieci" etim. **magh.** csáko, **germ.** Tschako; DEX p. 135.

COLONELU (BIC; SLV)

DLR T₁P₂ p.664 - etim. **fr. it.** colonnello; DER p. 228 (2274); DEX p. 173 - etim. **fr.** colonel; DNF p. 142.

DRĂGĂU (R.B.R)

DER p. 300 (3042) - subst. **dragon** "soldat" + suf. aug. -ău etim. **pol.** dragon, drogan, **germ.** Dragoner; DEX p. 279 etim. **fr.** dragon; DNF p. 181; DOR p. 266.

ENSAI (POI)

La origine sunt, fără îndoială, numerele **germane** eintz - zwei devenite tic verbal căpătat în timpul exercițiilor militare la care participau, cu regularitate, grănicerii năsăudeni.

FURTIC (HRD)

Este un calc lingvistic după expresia (comanda) militară **austriacă** "hurti-hurti", asemănătoare celei românești "hei-rup!" la care s-a adăugat sufixul dim. -ic. (De notat este faptul că cel poreclit așa îndeplinea funcția de cantonier).

GĂGEU (RBR)

DLR T₂P₁ p. 205 - subst. **gagist** "tocmit cu plată; muzicant în fanfara unui regiment, care nu este soldat, ci este plătit pentru munca sa" - etim. **fr.**; DER p. 350 (3558) - subst. **gagiu** "domn, stăpân" etim. **țig.** gagă "român" djik "domnișor".

GOANȚĂ (ROD)

De la pronunția greșită a subst. **gloanțe** (cf. informator); DLR T₂P₁ p. 277 - etim. **necunoscută**; DER p. 371 (3817) - creație expresivă pe baza rădăcinii **glo-**; DEX p. 377.

HOIOABĂ (POI)

DLR T₂P₁ p. 399 - subst. **hoioabă** < hoiob "cal (iapă) bătrân(ă), slab(ă), mârțoagă" etim. **necunoscută** (poate creație expresivă). O altă etimologie posibilă și perfect plauzibilă ar fi de la subst. **goiob-goioabă** (neatestat în dicționare) "glonț" (cu g > h atât de frecventă în zonă datorită influenței limbii ucrainiene și rutene).

HUZĂROAIA (ROM)

DLR T₂P₁ p.422 - femininul subst. **husar** (cu sonorizarea s > z) "soldat din cavaleria ungurească (roșior, călăraș) "etim. **magh.** huszár < husz "numeralul 20" (În trecut, în zona la care ne referim, se recruta din fiecare sat sau orașel tot al 20 -lea fecior în acest corp al cavaleriei). Vezi și DLR T₂P₁ p. 424 - de la subst. **húzár** "butuc gros la un capăt; partea dinspre rădăcina unui copac, partea unui snop de grâu de la legătoare în jos" etim. **rut.** huzer (cu velarizarea e > ă, obișnuită în zona dialectală cercetată; DER p. 405 (4215); DEX p. 409; DNF p. 250.

KAIZĂRU-KAIZĂROAIA (NEP; HRD; ROD)

Vezi explicațiile la capitolul precedent.

PLUMBU (ROD)

DER p. 613 (6536) - "muniție, glonț, cartuș, alicie" etim. **lat.** plumbum; DEX p. 709; DNF p. 371.

PUȘCA-PUȘCATU-PUȘTILĂ (MAI; NĂS; RBȘ; SLV; SGB)

DER p. 647 (6985) - subst. **pușcă** + suf. **-at/-ilă**, etim. **sl.** pušika; DEX p. 764 - etim. **magh.** puska, **pol.** puszka, **rus** пушка; DNF p. 383; DOR p. 354.

PUȚI-CĂTANA (NĂS; SLV)

De la subst. (regional) **puțăr** "ordonanță" (vezi și verbul a puțul(u)i "a curăța" - frecvent în zona cercetată).

SUȘTAC (MAI)

DER p. 764 (8405) - de la vb. **a sușta** "a se răscula" + prefixul de agent **-ac**, etim. **lat.** suscitare (neconfirmat în texte, dar, iată, confirmat de antroponimie).

TISTU (ZAG)

DER p. 793 (8777) - variantă a subst. **țist** "slujbaș, ofițer, funcționar" etim. **magh.** tiszt; DNF p. 453 - "comandant de dorobanți", dar și "dezertor, om decăzut, defăimat, dezonorat".

TUNARU (FLD; HRD; TEL; ZAG)

DER p. 810 (8980) - de la subst. **tun** < vb. a tuna + suf. agent **-ar(u)** "artilerist" - etim. **lat.** tonare; DEX p. 980; DNF p. 464; DOR p. 393.

VÂRTAN (RNC)

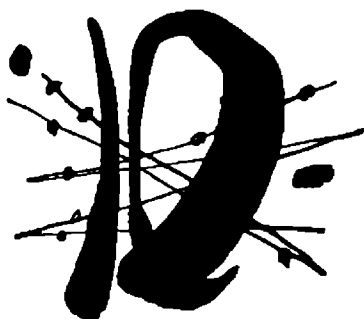
DER p. 828 (9172) - de la subst. **vartă** + suf. **-an** "pază, gardă, santinelă, custodie, temniță" etim. **germ.** Warte prin. **pol.** warta; DNF p. 480 - etim. **ucr.** varta "strajă".

VOLONTIRU (MAG)

DER p. 843 (9348) - de la subst. **volintir** "soldat voluntar" etim. **fr.** volontaire prin intermediul **germ.** Volontair și **rus.** voluntjor; DEX p. 1028 - etim. **fr.** volontaire < **lat.** voluntarius, **rus.** volentir; DNF p. 489; DOR p. 411.

VOVISTĂR (RBR)

DER p. 825(9129) - din subst. **vagmistru** (prin etimologie populară) "plutonier de cavalerie, sergent major" (variantă **vahmistru**) cu alternanțele fonetice respective - etim. **germ.** Wachtmeister, prin intermediul **rus.** vachmistru; DEX p. 1005 - "cel care se ocupă de administrarea unui escandron de cavalerie sau a unei baterii de artilerie".

VI. RELIGIOASE. SUPERSTIȚII

AGHIUȚĂ (ȘAN)

DLR T₁P₁ p.69 - "termen familiar și glumeț pentru "drac" etim. derivat prin suf. -uț din gr. aghioss "sfânt"; DER p. 26 (130) - subst. **aghios** "imn liturgic" etim. ngr. aghis "sfânt". **Aghiută**, folosit mai frecvent ca nume propriu, este un diminutiv, **expresie eufemistică**, având o nuanță comico-familiară pentru "dracul"; DEX p. 18; DNF p. 22.

BALAU (PVA)

DLR T₁P₁ p. 450-451 - subst. **balaur** "monstru cu înfățișare fioroasă, având formă de șarpe și fiind acoperit cu solzi verzi sau aurii" - etim. **necunoscută**, fiind înrudit cu alb. bolë "șarpe acvatic" și cu srb. blavar, blavur, blaor.

BOSGOANĂ-BOZGOANĂ (HRD; LEȘ)

DLR T₁P₁.p.624 subst. **bosgoană** "farmec, vrajă, magie, obiceiuri superstițioase" etim. ngr. baasania - "vrăji".

CRĂCIUN (MIT; NEP; ROM; RNC)

DLR T₁P₂ p. 866-867 - "Sărbătoarea Nașterii Domnului" - etim. **nesigură**:

a). (in)carnatio - onem - **latin** (cf. "Lexiconul de la Buda");

b). colatio -onem. **latin** (Pericle Papahagi);

c). general **balcanic** - slavii l-au împrumutat de la români iar ungurii de la slavi; DER p. 250-251 (2524) - etim. lat. creatio-onem; DEX p. 206 - etim. lat. creatio-onis; DNF p. 156; DOR p. 36.

CRUCIȚA (ȘAN)

DLR T₁P₂ p. 923-924 - se la subst. **cruce** + suf. dim. -ița, etim. lat. crux, crucem. Cuvântul poate reprezenta:

a). diminutivul subst. cruce;

b). nume feminin de botez;

c). plantă cu flori galbene "brânca ursului" ("Heracleum

sphondylinum"); DER p. 258 (2602); etim. **lat.** *crucem*; DEX p. 213; DNF p. 159.

DRACU-FIU DRACULUI-DRĂCUȚU (FLD; HRD; ILM; ZAG)

DER p. 299-300 - subst. **drac** (diminutivul *drăcuțu*) etim. **lat.** *dracu* ("dragon"), probabil cu forma *dracus cf. alb. *drek*; DEX p. 279 - etim. **lat.** *draco* ("șarpe, balaur"); DNF p. 180; DOR p. 263.

CĂTANA-GAVRILA LUI DUMNEZAU (SLV; ȘAN)

Creație expresivă desemnând un om fie foarte credincios, fie încrezut, plin de sine, trufaș; DER p. 307 (3113) - etim. **lat.** *domine deus*; DEX p. 285; DOR p. 47.

GOGA-GOGOTA (BIC; SGB)

DLR T₂P₁ p.280 - subst. **gogă** "ființă închipuită cu care se sperie copiii" cf. **alb.** *gogë* (cf. *gogoriță*); DER p. 371-372 (3826) "bau-bau, sperietoare" - creație expresivă; DNF p. 227; DEX p. 378 "băiat sau tânăr prost".

HOGE (NĂS)

DLR T₂P₁ p. 398 - "preot la mahomedani"; "om înalt, prăjină"; "drac, naibă, focul negru" etim. **tc.** *hoğa* "dascăl, predicator"; DER p. 400 (4145) - "preot musulman, imam" etim. **tc.** *hoča*; DEX p. 405; DNF p. 244; DOR p. 438.

MUCENIC (ROD)

DLR T₆ p. 940-941 - subst. **mucenic** "persoană care a avut de îndurat suferințe, chinuri sau moartea apărând creștinismul; **colac** (cozonac) ce se coace la 9 martie, ziua celor 40 de mucenici și de care sunt legate diferite datini" etim. **slavonul** *mucenică*; DER p. 526 (5468) - "un fel de **covrigi** ce se servesc la sărbătoarea Sf. Mucenici" - etim. **sb.** *mučenik*; DEX p. 573 - "un fel de **colăcel** (împletit în formă de 8) din aluat copt sau fiert, cu nuci și zahăr sau cu miere"- etim. **rus.** *mučnik* "plăcintă de secară"; DNF p. 319; DOR p. 113.

NAIBA (RBR)

DLR T₇P₁ p. 8-9 - **drac** (eufemistic) etim. **necunoscută**

(Al. Graur propune țig. naibah "nenoroc, ghinion"); DER p. 535 (5575) - probabil din tc. naibe "nenorocire"; DEX p. 581- etim. **necunoscută**.

POCĂITU (ROM; ZAG)

DLR T₈P₃ p.896 - subst./adj. **pocăit** "adept al unei secte creștine, sectant" - etim. **slavonul** pokaiti; DER p. 614 (6550) - etim. **sl.** pokajati; DEX p. 712.

POMINOC (LEȘ)

DER p. 619 (6629) - subst. **pomană** < derivat **pominoc** "dar, danie" - etim. **sl.** poměnu "memorie, amintire", **bg. srb. rut,** pomana "binefacere, milostenie"; DEX p. 720 - etim. **sl.** pomeniti.

POPA (NEP)

DER p. 621 (6643) "preot, rigă la jocul de cărți, snop" - etim. **sl.** popu < **ngr.** popos; DEX p. 721; DNF p. 374.

PRESCURE (SGB)

DER p. 632 (6797) - "pâine sfințită" etim. **sl.** preskura < **gr.** prosphora "ofrandă"; DEX p. 739; DNF p. 379.

SATANA (NEP; SLV)

DER p. 687 (7481) - "numele diavolului" etim. **ngr.** Satanos prin **sl.** satana; DEX p. 827.

SENTU (LEȘ)

De la **magh.** szent "sfânt" - cf. informator porecla este dată unui "om care blestema folosind acest cuvânt".

SFÂNTU (NĂS; ȘAN)

DER p. 709-710 (7734) - adj. **sfânt** "sacru, divin, respectabil, cuvios, venerabil" etim. **sl.** svętŭ; DEX p. 857; DNF p. 413; DOR p. 145-146.

TORTOROSU (POI)

Putem bănui prezența subst. **tartor** de la care să fi derivat adj. **tărtăros** (cu asimilarea ă > o) cf. DER p. 775 (8548) - etim. **gr.** tartaros; DEX p. 939 - "om fără scrupule, care își impune voința, cate terorizează, comite fapte reprobabile" (cf. **tartar** "locul din fundul iadului + suf. antroponimic -os(u)).

TRICOLICI-TRICOLICIOAIA (ILM)

DER p. 634 (6818) - subst. **pricolici** (variantă **tricolici**)

"strigoi, duh rău cu înfățișare de lup" etim. **necunoscută**; DEX p. 472 - "epitet dat unui copil neastâmpărat"; DNF p. 460 - "posedat, lunatic"; DOR p. 392.

VRACIU (RBȘ)

DER p. 844 (9361) - "medic" etim. **sl. vrači**; DEX p. 1030 -

"doctor, tămăduitor, vrăjitor" etim. **sl. vraci**; DNF p. 490.

ZMĂU (NĂS)

DEX p. 1047 - subst. **zmeu** (cu velarizarea e > ă) - etim. **sl.**

zmij; DNF p. 500.

VII. NUME DE FAMILIE ȘI DE BOTEZ DEVENITE PORECLE

AGAPE (NEP)

De la n. botez Agapi, Agape cf. DNF p. 22; DOR p. 5 - nume calendaristic Agapia < **gr.** agapi "afecțiune, simpatie, dragoste".

ALEXA (ZAG)

Nume calendaristic **gr.** Alexis, cf. DNF p. 25; DOR p. 7.

ANDRON (NAG; SGB)

De la n. fam./botez omonim cf. DNF p. 30; DOR p. 11-12.

ARGHIL (MIT)

Numele de botez Arghir (cu schimbarea consoanelor lichide $r > l$) cf. DNF p. 35; DOR p. 15-16 < **gr.** arghiros "argint".

ARITON-ARITOANA (MĂG; SGB)

Numele de botez (m și f) Ariton cf. DNF p. 36; DOR p. 73-74, Hariton < **armenescul** Harutinium "înviere".

AVACUMENI (RBR)

De la numele ebraic calendaristic Avacum + suf. **-eni**, cf. DOR p. 18.

BANCU (POI)

De la n. fam. al unui vestit bancher clujean, cf. DNF p. 46; DOR p. 189-190.

BANFI (NĂS)

Om deosebit de bogat, cu referire sigură la familia baronului Banffi, mare proprietar de terenuri și imobile în Transilvania.

BARNA (FLD)

De la n. fam. omonim frecvent, mai ales, în satul Maieru cf. DNF p. 49 - etim. **magh.** barna "bour" sau **ucr.** barna "bou cu părul cenușiu închis". Ar putea intra în discuție și subst. bârnă (cu deschiderea vocalică $\hat{a} > a$) - fals etimologic.

BĂCĂȘĂNI (LEȘ)

De la n. fam. Bachiș (Bacăș) + suf. **-ani** cf. DNF p. 43.

BÂGA (RBR)

Cf. DNF p. 65 - n. bg. Bâga (vezi n. fam. rom. Bâgea - Bâgiu cu monoftongarea ea > a); DOR p. 203.

BÂGIOAIA (LEȘ)

De la n. fam. Bâgiu (tipic pentru satul Leșu) + suf. aug. **-oaia** cf. DNF p. 65; DOR p. 203.

BÂRSANI (ILM)

De la n. fam. Bârsan - cf. DLR T₁P₁ p. 503 - "oaie, țigaie, stogoșă, oaie cu coadă scurtă și lată" - etim. n. topic Bârsa + suf. **-ani**; DER p. 94 (882); DEX p. 88; DNF p. 65; DOR p. 204.

BÂZU (SLV)

DOR p. 205 - interj. **bâz!** DNF p. 66 - subst. **bâză** "muscă, albină"; DLR T₁P₁ p. 531; DEX p. 88 - onomatopee; DER p. 96 (903) - "zeflemirea cuiva plângăcios" - creație expresivă comună mai multor limbi (cf. sl. buzati, germ. biesen). (Vezi n. familie omonim, cu largă răspândire în zona Monor).

BELGEA (SGB)

N. topic Beldiu - cf. DNF p. 59; DOR p. 198 - radicalul slav **bel**. "alb" (vezi n. fam. Belcea cu c > g).

BENȚA-BENEDI-BENȚAN (SGB; BIC; ILM)

De la n. fam. omonim + suf. **-an** cf. DNF p. 61 - **magh.** hipocoristic Bentse < Benedikt; DOR p. 22-23 - n. calendaristic.

BERZA-BERZUC (ROD)

DNF p. 62 - de la subst. **barză** + suf. **-ea** (devenit **a** din cauza pronunției dure a consoanei z (dz); DOR p. 192- etim. **alb**. barz "alb". (Vezi mai sus).

BOBI (BIC)

Hipocoristic de la n. fam. Bob, cf. DOR. p. 205.

BOCA (NEP)

Nume de familie des întâlnit, mai ales pe Valea Ilvelor, cf. DLR T₁P₁ p. 592 - interj. **boca** "ce imită loviturile de ciocan" (vezi și subst. **boc** "scăunelul pe care reazimă fierarul piciorul calului

când îl potcovește") - etim. **germ.** Bock); DER p. 101 (957); DEX p. 90; DNF p. 67; DOR p. 206.

BOICU (RBR; SGB)

DLR T₁P₁ p. 600 - subst. **boicuș - pasăre** ("Aegithalus castaneus"); DNF p. 70 - n. botez **bg.** Boiko (cu o > u, adaptare la sistemul limbii române); DOR p. 207 - etim. **sl.** boi "luptă" (n. fam. din Ardeal).

BOLOAGA-BOLOGĂI (HRD; SGB)

De la n. fam. Bolog + suf. **-a/-ăi** (cu diftongarea ó > oa) cf. DNF p. 71; DOR p. 208 - etim. **magh.** bolog "stângaci".

BONDANE (BIC)

N. fam. frecvent în satul Telciu cf. DNF p. 72; DOR p. 209; vezi și DLR T₁P₁ p. 614 - vb. **a bondăni** (a bondări) "a face ca bondarul, a bâzâi" etim. **tulpina onomatopeică bond.**

BONTEA (SGB)

De la n. fam. omonim cf. DNF p. 72; DOR p. 209 - etim. subst. bont "conjurație, răzvrătire" + suf. **-ea** < **germ.** Bund (DLR T₁P₁ p. 615; DER p. 125; DEX p. 104).

BORĂNI (P.O.I)

De la n. fam. Bora + suf. antroponimic **-ăni** (numele este frecvent pe Valea Ilvelor).

BORLEANU (MĂG)

DNF p. 73 n. topic Borlea + suf. antroponimic **-eanu** (cf. Borliana, Burleanu, Borleșteanu etc.); DOR p. 210 - n. fam. Borlea (vezi satul Borleasa din județul B-N). Unii crecetători (Pașca) îl pun în legătură cu n. magh. Barla (nume biblic < Barabas) etim. - **ebr.** Bar -abbas "fiul tatălui".

BORTĂȘAN (POI)

De la n. fam. Bortăș + suf. antroponimic **-an** cf. DLR T₁P₁ p. 622 - subst. **bortă** "gaură, scorbură" etim. **rut.** bort "scorbură, trunchi găunos de copac"; DER p. 108 (1038) - etim. **germ.** Borte; DEX p. 93; DNF p. 74; DOR p. 211.

BORȘOTĂ-BOȘOTĂ (PVA; ȘAN)

O contaminare lexicală curioasă (sau etimologie populară) compusă din n. fam. Bașota (variantă Boșotă) + suf. **borș** N.N. Boșotă a fost un cunoscut luptător anticomunist din zona Năsăudului. (Pentru Bașotă vezi DNF p. 50 - subst. **bașă** "pașă", căpetenie" + suf. **-otă**; DOR p. 193.

BOȘCANU (RBȘ)

De la n. fam. Boșca + suf. **-anu** cf. DNF p. 75 - subst. **boșcă** "butoiaș": DOR p. 211.

BOZBICANI (LEȘ)

De la n. fam. Bozbici (frecvent la Rebrișoara - jud. B-N) + suf. **-ici** cf. DNF p. 77 (vb. **a bozbăi**, variantă a vb. **a băjbăi**).

BOZGA (RBR)

De la n. fam. omonim, cf. DNF p. 77; DOR p. 213.

BRINDIOALA (ȘAN)

De la n. fam. Brindea + suf. **-oaia** cf. DNF p. 80 (vezi Berindei); DOR p. 217 (n. fam. Brânda, Brândușa).

BRINEA (ZAG)

Probabil nume hipocoristic sau un nume de familie.

BULBUC (MOC)

Cf. DOR p. 221 - etim. **lat.** bulbus "glob"; DLR T₁P₁ p. 683 - **bulbuc** "plantă cu flori" - etim. **onomatopee** (< **lat.** bulla "bășică"); DER p. 122 - creație expresivă în care se pare că s-au împletit două rădăcini diferite: una ce exprimă ideea de "rotund" (**bull** - **lat.** bulla) și alta ce imită zgomotul bulbucelii (**blb** - cf. a bălbăi); DEX p. 102; DNF p. 86.

BUCENI (PVA)

De la n. fam. Bucea (subst. bucă) + suf. **-eni**, cf. DNF p. 82; DOR p. 218.

BUGANI (POI)

De la n. topic Buga + suf. antroponimic **-ani** cf. DNF p. 84; DOR p. 220 - subst. **bugă** "taur" (Ar putea fi vorba și despre n. fam. rar în zonă - **Buga**).

BUGNARU (SGB)

De la n. fam. omonim cf. DLR T₁P₁ p. 675 și 677 - vb. **a bufni** (variantă **a bugni**); DNF p. 84 - subst. **bugnar**, variantă, absentă din dicționare, a subst. **butnar** "dogar" (pentru tn > gn - prin faza dn) cf. **bugnar**; DOR p. 220.

BULEA-BULICA (RBR; SLV)

DLR T₁P₁ p. 682 - "turcoaică" - etim. **sb.** bula + suf. dim. **-ica**; DNF p. 86 - subst. **bulă** "turcoaică; haină rea, zdreanță", DOR p. 221. (Ar putea fi și fem. de la legendarul **Bulă**, eroul bancurilor românești).

BUTA-BUTANU-BUTEANU-BUTICA-BUTICEL (SGB; ZAG; POI)

De la n. fam. Buta + suf. **-anu/-ica/-icel** cf. DLR T₁P₁ p. 709; DNF p. 91 - (**butan** "prost"); PIN p. 20, 58; 87; IPO p. 99 (Vezi și subst. **but** "necaz, supărare").

BUȚI-BUȚU (BIC; NĂS; ROD)

Hipocoristic de la n. botez Iacob, cf. DNF p. 92; DOR p. 225 - nume biblic.

A LU'CALISTRU (ȘAN)

De la n. botez/fam. omonim cf. DNF p. 96 nume calendaristic; DOR p. 27 < **gr.** Kallistos "prea frumos" - dar și Calistrat < **gr.** kallistros "oaste frumoasă".

CANDIDA (NEP)

De la n. botez omonim cf. DNF p. 97; DOR p. 27 - nume calendaristic Candid < **lat.** Candidus "alb, curat".

CARP (PVA)

Nume calendaristic cf. DNF p. 101; DOR p. 28 etim. **gr.** karpos "fruct".

CATARIG (SGB)

De la n. fam. omonim cf. DNF p. 102; DOR p. 231 (nume relativ răspândit în zona cercetată).

CATINCA (RBR)

DLR T₁P₂ p. 212 - "nume de floare, nedefinită mai precis";

DNF p. 102 - hipocoristic de la Ecaterina; DOR p. 48.

CĂLINA (ȘAN)

Nume feminin de botez cf. DNF p. 104; DOR p. 26.

CĂNDALE (SGB)

De la n. fam. Candale (frecvent pe valea Ilvelor) cf. DNF p. 97; DOR p. 228 și 367 - de la subst. **gr.** scandalos "păcat, intrigă".

CĂSIAN (SGB)

De la n. fam./botez omonim cf. DNF p. 102; DOR p. 28-29 nume calendaristic - etim. **lat.** Cassianus < Cassius cf. cassus "gol".

CĂTRINA (SGB)

De la n. botez Catrina, cf. DNF p. 102 - Catrina < Ecaterina; DOR p. 48 < **gr.** ekateros "care lovește de departe".

CÂRÂLOAIA (ȘAN)

Probabil de la n. botez Carol + suf. aug. fem. **-oaia**, cf. DNF p. 100; DOR p. 231 și 233 Cărl-Cârle < **germ** Karl, latinizat Carolus.

CÂRCOAIA (LEȘ)

De la n. fam. Cărcu (răspândit mai ales în Rebrișoara - B-N) + suf. aug. **-oaia**, cf. DNF p. 134; DOR p. 242.

CERCEJĂNI (LEȘ)

De la n. fam. Cerceja + suf. antroponimic **-ăni**, cf. DNF p. 110; DOR p. 235.

CEȘĂU-CEȘOAIA (ILM; RNC)

De la n. fam. Ceșa + suf. aug. **-ău/-oaia** - etim. **magh.** csésze "ceașcă, taler, cupă" - cf. DNF p. 111; DOR p. 425.

CEUCOAIA (HRD)

De la n. fam. Ceuca (foarte răspândit pe valea Sălăuței) + suf. aug. **-oaia** etim. subst. **ceucă** (o specie de cioară "stăncuță"), cf. DNF p. 111; DLR T₁P₂ p. 313 - etim. **magh.** csóka "stăncuță"; DEX p. 143.

CHIDVA (LEȘ)

Cf. informator - hipocoristic de la Paraschiva cf. DNF p. 120; DOR p. 127-128.

CHIFA (NĂS)

Numele ebraic al lui Petru "piatră" cf. DNF p. 114; DOR p. 29.

CHIMUȚ (FLD)

Hipocoristic de la Ioachim cf. DNF p. 115; DOR p. 80 - etim. ebr. Jehojakim.

CICEDEA (SGB)

De la n. fam. omonim, cf. DNF p. 121.

CIFOR-CIFORAȘ-CIFORUC (RBȘ; ROD; SLV; ZAG)

De la n. fam. Cifor (frecvent în zonă) + suf. dim. -aș/-uc, cf. DNF p. 121; DOR p. 117, n. calendaristic Nichifor < gr. Nechiforos "victorios, cel care învinge".

CINICĂ (MĂG; RBȘ)

De la Constantin > Tinu > Tinică (ti>č) sau de la Eftenia, Iftimia, Valentina > Tina > Tinica, cf. DNF p. 452; DOR p. 34-35 și 162 - hipocoristic de la n. calendaristic Constantin.

CIORBEA (MIT)

De la n. fam. omonim, cf. DNF p. 126; DOR p. 240. (Ar putea fi vorba și de numele fostului prim-ministru!?).

CIRICĂ (LEȘ)

De la n. botez/fam. Chirică, cf. DNF p. 117; DOR.p.31.

CIRILĂ-CIRILEANU (ILm; ILM; RBȘ)

De la n. botez/fam. Chirilă (cu palatalizarea specifică zonei) + suf. antroponimic -eanu cf.DNF p. 117 - nume calendaristic; DOR p. 31 - etim. gr. Kyrillos.

CIUCIULIN (ROD)

Nume de familie cf. DNF p. 130 de la subst. **ciucă** "vârf de munte"; DOR p. 241 (Poate fi vorba și de o contaminare lexicală).

CIURLENI (LEȘ)

De la n. fam. Ciurlea + suf. antroponimic -eni, cf. DNF p. 132; DOR p. 242 - subst. **ciurlă** "batjocură pentru cei nepieptănați" dar și subst. **ciurlan** "buruiană cu ramuri ghimpoase și foarte ramificate sub formă de glob".

CONDRATE (ILm; ZAG)

De la n. botez rus. Kondrat, cf. DNF p. 144; DOR p. 33 etim. gr. Kondratos < lat. Qadratus ("pătrat") + suf. -e.

CONDRENI (SGB)

De la n. fam. Condrea + suf. antroponimic **-eni.**, - cf. DNF

p. 144; DOR p. 33.

CONON (BIC; PVA; SGB; ZAG)

Nume calendaristic, cf. DOR p. 34 - etim. gr. Konon.

CORNILĂU (HRD)

DLR T₁P₂ p. 796 și 801 - de la subst. **corn** (lat. cornus);

DER p. 240-241 (2428) - etim. lat. cornū; DNF p. 148 - de la Cornilă (numele unui bou cu coarne mari - **figurat** "om prost") cf. ucr. Kornilo; DOR p. 249.

COȘBUC (SLV)

De la numele marelui poet născut în această zonă; cf. informator, porecla se referă la un om cu ușurință în versificație (strigături).

COTĂ-COTĂNI (LEȘ; NEP)

De la n. fam. Coț(e)a + suf. **-ăni** cf. DNF p. 153; DOR p. 251.

COZMA-COZMANU-COZMEANA (HRD; NEP; ZAG)

De la n. botez/fam. omonim, cf. DNF p. 154; DOR p. 35-36

- nume biblic < gr. Cosmas "ordine, podoabă, sărbătoare" + suf. **-anu, -eana**.

CRĂȘTEOACĂ (SGB)

Ar putea proveni de la n. botez/fam. Cristea, forma feminină cu suf. aug. **-oacă** (și transformarea s > ș).

CULEA (ZAG)

Hipocoristic de la Nicolae - cf. DNF p. 160; DOR p. 118; IPO p. 141 (La Zagra porecla este dată unei femei!).

CUZA (HRD; TEL)

Numele domnului Unirii de la 1859.

DAVID (HRD)

Nume biblic (în pronunția locală v > g) cf. DNF p. 166; DOR p. 40.

DĂNILUCI (PVA)

De la n. fam/botez Dănilă + suf. dim. **-uci**; cf. DNF p. 167 (Dan + suf. **-ilă**); DOR p. 39 (Dan < Daniel).

DĂRĂNI (RBR)

Hipocoristic de la Todor + suf. -**ăni** cf. DNF p. 166 (**bg.** Doro); DOR p. 158 și 257.

DICU (ILm)

Hipocoristic de la Toader (Todor), cf. DNF p. 171; DOR p. 42 și 158-159.

DIDĂ (NĂS)

Hipocoristic de la Alexandra (sau Adriana), cf. DNF p. 171.

DIMU (FLD)

Hipocoristic de la Dimitrie (Dumitru), cf. DNF p. 172; DOR p. 42-43 - **gr.** Dimitrios.

DOCĂU (HRD)

DER p. 296 (2995) - de la vb. **a docăni** "a insista, a pisa la cap, a cicăli, a deranja" - creație expresivă; DNF p. 176 - **sl.** Doka < Evdochia + suf. aug. -**ău**; DOR p. 53 - de la Eudochia ("bunăvoință") cu c depalatalizat: Doca, Docu, Docan etc.

DODU (ROD)

De la subst. **dod** "simplu, prost", cf. DNF p. 176; DOR p. 262 - **bg.** doda "soră mai mare, lele".

DOLHOAIA (RBR)

De la n. fam. Dolha (frecvent în zonă) + suf. aug. -**oaia** cf. DNF p. 177 - din n. fam. Dolga "înaltă" (cu g > h, sub influența limbii ucrainiene); DOR p. 263 - etim. **rus.** dolghii "lung".

DOMEDIANU-DOMNIȚAN (SLV; RBȘ)

De la n. botez Dometie, cf. DOR p. 45 < **lat.** dometio "întoarcere acasă" (cu t > d); DNF p. 177.

DONIZĂ-DONIZOAIE (HRD; POI; RNC)

De la n. botez Dionisie (variantă Doniză) + suf. aug. -**oaie**; cf. DNF p. 178; DOR p. 44 nume calendaristic **gr.** Dionysos (< **lat.** Bachus).

DOROFTEI-DOROTEȘ (ILM; SGB)

Nume de fam./botez Doroftei (variantă Dorotei) cf. DNF p. 179; DOR p. 46 - nume calendaristic **gr.** Dorotheus "Toader" (al doilea nume este un hipocoristic al primului).

DRĂGOI (ȘAN)

De la n. fam. omonim cf. DNF p. 181; DOR p. 264-266.

DUDI (MIT)

Este, mai mult ca sigur, un hipocoristic, cf. DNF p. 184:

DUNCA (HRD)

Nume de fam. **bg.** Dunka, cf. DNF p. 184; DOR p. 268.

EFTENIA (POI)

Numele de botez omonim, cf. DNF p. 189; DOR p. 49-50 - etim. **gr.** eftimios "voie bună, veselie, bucurie".

FETINCA (RNC)

Nume de familie omonim (frecvent la Salva - B-N) cf. DNF p. 198.

FIULUȚ-FILUȚERI (SLV; ZAG)

Hipocoristic de la n. botez Filothei **-gr.** philoteos "credincios, pios" sau de la Filic - **gr.** philikos "atent, ascultător" + suf. - **uț/-eri**, cf. DNF p. 200; DOR p. 57-58.

FIRONIA (FLD)

Hipocoristic de la n. calendaristic Veronica **-gr.** Veronihi "purtaătoare de victorie" - cf. DOR p. 59 și 171 (variante: Verona, Firona, Firoana).

FIRA-FIRU (MOC; LEȘ)

Hipocoristice de la Zamfir - Pamfir cf. DNF p. 153; DOR p. 124, 366 și 413.

FLORĂU-FLOREANU (SGB; TEL)

Hipocoristic de la n. botez/fam. Florea, cf. DNF p. 203; DOR p. 58 - numele calendaristic Florea < **lat.** Florus.

FLUCUȘ (R.B.R)

Creație expresivă ce pornește de la subst. **floc** etim. **lat.** floccus; cf. DLR T₂P₁ p. 141; DNF p. 204; DOR p. 275 (atestat ca nume de persoană).

FONTU (ILm)

De la n. fam. omonim (frecvent la Mititei - B-N), cf. DLR T₂P₁ p. 157- subst. **font** < funt "unitate de măsură pentru greutate

de cca. 1/2 kg. etim. **germ.** Pfund; DER p. 346 (3525) - etim. **germ.** Pfund prin **magh.** funt; DNF p. 206.

GABOR (RBȘ)

De la n. fam. omonim, DER p. 350 (3554) - gabor "prost, tont", cf. DNF p. 212 - < **magh.** Gábor - etim. **săș.** gabur "țăran"; DOR p. 63 - Gavriil < **ebr.** Gabhriel.

GAFTA-GĂFTAN (POI; RNC; SGB)

De la n. fem. Gafta + suf. **-an**, cf. DOR p. 61 - Gafta < Agatha, **gr.** agaphtos "bun" sau de la n. masculin Gafton < Agafton, cf. DNF p. 212.

GANEA (SLV)

Nume de familie, cf. DNF p. 214 - **bg.** Gane(v); DOR p. 62 - nume biblic.

GAVRIȘ (ZAG)

Hipocoristic de la n. botez Gavrilă cf. DNF p. 125; DOR p. 63.

GĂCIȚA (RBR)

DER p. 351 (3555); DNF p. 212 - de la n. fam. Gaciu (cf. DLR T₂P₁ p. 203 - subst. **găci** "izmene largi") + suf. **-ița**, etim. **magh.** gatyā sau **sl.** găci, **sb.** gáce.

GĂCIULENI (LEȘ)

De la n. fam. Găciulea + suf. **-eni** cf. DNF p. 213; DOR p. 281 și 283 (vezi mai sus Gaciu).

GÂBÂROIU (FLD)

Probabil augmentativul de la n. fam. Gabor (vezi mai sus).

GEORGICĂI-GEORGESCU (NĂS; SGB)

Prima poreclă este un plural augmentativ depreciativ al diminutivului Georgică +suf. **-ăi**; al doilea provine de la n. fam. omonim, cf. DNF p. 217; DOR p. 71-72 - numele calendaristic Gheorghe (variantă George) < **gr.** Gheorghios "agricultor".

GHIDION (RBR)

De la n. botez Ghedeon (cu închiderea vocalică e > i) cf. DNF p. 218 - nume biblic; DOR p. 64 - **ebr.** Ghidhom "tăiere".

GHILUȚ (ROM)

Hipocoristic de la n. botez Gavrilă, cf. DOR p. 69

GHINOAIE (RBȘ)

Hipocoristic de la n. botez Reghina > Ghina + suf. aug. **-oaie**.

GIANI-GIANĂU (HRD; MAG; ȘAN)

De la n. it. Gianni, cf. și **bg.** Džani - DNF p. 223.

GICĂ-GIGI-GICANI (ROD; ȘAN)

Hipocoristic de la n. botez Gheorghe cf. DOR p. 65-68.

GIMI (BIC)

Hipocoristic de la n. botez Vasile.

GLIGA (NEP)

De la n. fam. omonim cf. DNF p. 226 - "hipocoristic de la Gligor, Grigorie"; DOR p. 71-72 - < **gr.** grigorios "cel treaz, cel care veghează".

GOGA-GOGU-GOGI-GOGUȚU (MAI; HRD; ROD)

Hipocoristice de la n. botez Gheorghe, cf. DNF p. 227; DOR p. 65-68. (NN. **gogă** este supranumele dat aromânilor, în genere, de către albanezi).

GOGOIAȘU SÂRBULUI (SLV)

DOR p. 285 - de la n. fam. Gogon; DNF p. 227 - de la Gogoiu < Gogu; DOR p. 66 - de la Gheorghe; DEX p. 378 - de la subst. **gog** "băiat prost, tont" + suf. dim. **-așu**; DER p. 371-372 - (3826) de la subst. **gogă** "sperietoare, bau-bau (este sensul pentru care optăm și noi) - creație expresivă cf. **alb.** gogë "bau-bau", **magh.** gogó "nucă" (cf. N. Lahovary - acest tip de cuvinte (**cocă**, **gogă**, **a gogi**, **gogoloș**) sunt anterioare indoeuropenilor").

GORCEA-GORIȚĂ-GORLA-GOREA (BIC; LEȘ; NĂȘ; RBȘ; SGB; SLV)

Hipocoristice de la n. botez Grigore, cf. DNF p. 65; DOR p. 71-72.

GRIȘA (POI)

Vezi mai sus Grigore, cf. **rus.** Griša.

GUȚANU (FLD)

DLR T₂P₁ p. 333 - de la subst. **guț** "porumbel"; DNF p. 233

- n. fam. **bg.** Gutsan; DOR p. 290 - diminutivul subst. **neg** (neguț) p. 333-334 - "ca semn distinctiv al feței, negul a inspirat **numeroase porecle** (s.n) sau **nume**, în bună parte omomorfe sau cu neputință de a fi din derivatele lui **Neagu**" - **sl.** neaga.

GUZU (BIC)

De la n. fam. omonim (de pe Valea Ilvelor), cf. DNF p. 223 - subst. **guzu** "cârțiță, sobol"; DOR p. 290 și 402 - **uz** "neam înrudit cu cumanii". Vezi și DLR T₂P₁ p. 334 - "animale din ordinul rozătoarelor" etim. **magh.** gűzű (gözű) "șoarece"; DER p. 385 (3941) "șobolan"; DEX p. 388.

HAROSA (NEP)

De la n. fam. omonim (frecvent în satul Prislop - B-N), cf. DNF p. 237.

HĂNGENI (ILm)

De la n. fam. Hangea (frecvent la Maieru - B-N) + suf. antroponimic **-eni**, cf. DNF p. 236; DOR p. 292.

HÂNCU (LEȘ)

De la n. fam. omonim cf. DNF p. 242.

HERȚA (ILm)

De la n. fam. omonim cf. DNF p. 241- **ucr.** gerts-gertsya "încăierarea care precede lupta propriu-zisă" (Vezi n. topic Herța-Basarabia).

HILUȘ (MAI)

Hipocoristic de la numele biblic Filip < **gr.** filikos "atent, ascultător", cf. DNF p. 57 și 199 - "prietenos".

HOJDĂU (ILM)

De la n. fam. Hojda (frecvent în zonă) + suf. aug. **-ău**, cf. DNF p. 244 - **ucr.** hoždati "a merge, a umbla".

HORZOALA (RBR)

De la n. fam. Orza + suf. aug. **-oia** (cu h aspirat), cf. DNF

p. 346; DOR p. 340 - de la subst. **orz**, cf. DLR T₇ p. 328-329 - etim.
lat. hordeum (Vezi și Hordou!).

HRINEA (MOC)

Tema **hren** < **ucr.** grenij "verde" sau de la tema **hrin** + suf.
-ea cf. DNF p. 247; DOR p. 299 și 400; Posibil și din vb. **a hrenui**
 (< hrean) "a amări, a supăra, a necăji" cf. DLR T₂P₁ p. 414.

IACOBU TOMII (ILm)

De la n. botez - calendaristic cf. DNF p. 252; DOR p. 76.

ICIM (NEP)

De la n. fam./botez Ichim, cf. DNF p. 254 - "variantă a
 numelui de botez Ioachim"; DOR p. 80 - nume calendaristic < **ebr.**
 Jehojakim.

ICU (NEP)

Hipocoristic de la Ioan cf. DNF p. 254; DOR p. 76.

IFTENIE (RNC)

De la n. fam./botez omonim cf. DNF p. 255; DOR p. 49-50
 și 78 - nume calendaristic Eftimie < **gr.** eftimios "voie bună".

ILĂ (LEȘ; NEP)

Hipocoristic de la Mihai (Mihăilă) cf. DNF p. 255; DOR p. 108
 - nume calendaristic **ebr.** Mikha'el.

ILIȘCA (ȘAN)

Femininul de la n. botez Ilie cf. DNF p. 256; DOR p. 79-80
 - **ebr.** Eliyâhu > Elohim > Yahve.

INDREI (SGB)

Variantă a n. botez Andrei, cf. DNF p. 257; DOR p. 11 -
 nume calendaristic < **gr.** Andreas "bărbătesc".

IOBĂNEL (ROD)

Hipocoristic de la Iosif sau Iov cf. DNF p. 258; DOR p. 86
 - 87 "cel deștept".

IONEL (NEP)

Hipocoristic de la Ioan (Ion) cf. DNF p. 258, DOR p. 80-85.

IORGA (ROD)

Numele cunoscutului istoric și om politic folosit ca poreclă.

IOSTIM (SLV)

Probabil de la Iosif cf. DOR p. 86 - (variantă Iosim); DNF p. 260 - de la Iosu + suf. **-in(m)**; posibil și de la Justin, cf. DNF p. 270; DOR p. 90 - (adj. lat. justus "drept, cinstit").

IOVU (SGB)

Nume biblic, cf. DNF p. 260 ("sau hipocoristic de la Iovan"?!); DOR p. 87 - < **ebr.** Iyyobh "dorință mare".

IRINOACA (ILM)

De la n. botez Irina + suf. aug. **-oaca** cf. DNF p. 261; DOR p. 87 - nume calendaristic < **gr.** Eirin "pace".

ISAC-ISACI (POI; RBR; ZAG)

De la numele patriarhului biblic Isaac cf. DNF p. 261; DOR p. 88 - < **ebr.** Isaak (Yshâq).

ISTRATE (TEL)

DNF p. 262 - **gr.** Eustratiu - cf. DLR T₂P₁ p. 914 - "om cu care nu te poți înțelege".

JACOTA (NEP)

De la n. fam. omonim, cf. DNF p. 256 - subst. **jak** (jaf) + suf. **-otă**; DOR p. 304.

JÂGA-JÂGĂLĂU (ZAG)

Cf. DNF p. 268 - variantă a n. fam. Jiga (Vezi și expresia a **tăia jâgul** "a arde, a durea stomacul după o anumită mâncare").

JENICA (BIC)

Hipocoristic de la n. botez Eugenia, cf. DNF p. 266; DOR p. 54 - Evghenia < **gr.** eugenos "nobil".

JUCA (RBȘ)

Cf. DNF p. 269 - de la numele **bulgar** Džuka. Credem, mai degrabă, că reprezintă un hipocoristic.

LĂZĂRICA (SGB)

Varianta feminină a n. botez/fam. Lazăr + suf. dim. **-ica**, cf. DNF p. 274 - nume biblic; DOR p. 94-95 - **ebr.** Eleazar "Doamne ajută!"

LENCU (LEȘ)

Hipocoristic cf. DNF p. 277; DOR p. 50 și 95.

LEONTIN (BIC)

De la n. botez omonim cf. DNF p. 277; DOR p. 95 - < **lat.**

Leontinus.

LIA (NEP)

Hipocoristic cf. DOR p. 96.

LILE (NĂS)

Hipocoristic de la Vasile cf. DNF p. 280; DOR p. 168-170.

LIMBIANA-LIMPA (BIC; ROD)

Hipocoristice de la n. botez Olimpia, Olimpiada, cf. DOR p. 96 și 122 - etim. **gr.** olimpios -ados ("locuitor al Olimpului, zeu").

LION (BIC)

De la n. calendaristic Leon (cu închiderea vocalică e > i) cf. DNF p. 277; DOR p. 95 - < **lat.** leon-nis "leu - ideea de forță și curaj".

LIȚĂ (SGB)

Hipocoristic de la Nicolae < Niculiță < Liță cf. DNF p. 281; DOR p. 117-119.

LIUCU-LIUCI (NĂS)

Hipocoristic de la Leon, cf. DOR p. 95 și 311.

LOGINĂU (POI)

De la n. botez/familie Login + suf. aug. -ău, cf. DNF p. 282; DOR p. 96 - numele calendaristic Loghin < **lat.** Longinus < longus "lung".

LUCOAIA (RBȘ)

Femininul de la n. botez/fam. Luca + suf. aug. -oaia cf. DNF p. 283; DOR p. 97 - **lat.** Lucas < Lucius.

MAFTEI (NEP)

De la n. botez/fam. omonim cf. DNF p. 287 - variantă a lui Matei (grupul **ft.** provine, în unele limbi slave, din **gr.** th); DOR p. 103-104 - nume calendaristic **-ebr.** Mătithyâh < **gr.** Mathaios < **lat.** Mattheus.

MANIU (M.O.C)

Probabil este vorba de un ins care seamănă cu marele om

politic din perioada interbelică - vezi: DNF p. 290, sau de la n. fam. omonim frecvent pe Valea Zăgrii.

MANOILĂ (NEP)

De la n. botez/fam. omonim cf. DNF p. 290 - variantă a numelui Emanuel; DOR p. 100 < **ebr.** Emmanoil (Dumnezeu).

MARCU-MĂRCENI-MĂRCAN (SGB; LEȘ; POI)

De la n. botez/fam. omonim - nume biblic cf. DNF p. 291, DOR p. 101 - < **lat.** Marcus "dedicat zeului Marte" (războinic, curajos, îndrăzneț).

MAU MOROȘENCII (SLV)

DLR T₆ p. 193-194 - etim. **scr.** mah "substantiv ce intră în combinația cu verbele: a lua, a avea, a pierde etc. cu sensul de putere, vlagă, elan, avânt"; DER p. 498 (5168); DEX p. 528; DNF p. 317 - (A doua parte a poreclei este un toponimic).

MAXÂNIOIU (FLD)

De la n. botez/fam. omonim + suf. aug. **-oiu**, cf. DNF p. 296; DOR p. 104 - < **lat.** maximus "superlativul lui magnus" (**mare**).

MĂRICUȚU (ROD)

Hipocoristic de la Marica cf. DNF p. 291-292 - (Marica, diminutiv de la Maria cf. **magh.** Marika); DOR p. 102 - "diminutiv masculinizat de la Maria".

MĂRIȘCĂU (RBR; SGB)

De la n. botez Marișca + suf. aug. **-ău**, cf. DNF p. 293 - (**magh.** Mariska "Mărioara"); DOR p. 316.

MÂTEA (NĂS)

Hipocoristic de la Dumitru-Dimitrie (cu velarizarea i > â) cf. DOR p. 42.

MELINCEA-MELINTEȘTI (SGB; LEȘ)

De la n. botez/fam. Melent(i)e, cf. DNF p. 302 + suf. **-ești**; DOR p. 106 - nume calendaristic < **gr.** meleti "grijă".

MENTU (HRD)

Hipocoristic de la Clement (Căliment) - nume biblic cf. DNF p. 145

METI (LNC)

Hipocoristic de la n. botez feminin german **Meta** (vezi și n. fam. Metea) cf. DNf p. 303. În DOR p. 45 - hipocoristic de la Dometie < lat. Domitius < domitio "întoarcere acasă, în țară".

MICHI (ROD; BIC; NEP)

Hipocoristic de la Mihail cf. DNf p. 304; DOR p. 108-109.

MICOR (MIT)

Probabil hipocoristic de la Nicoară, cf. DNf p. 304 (cu n > m prin hipercorectitudine - vezi n. fam. Micoroiu).

MILU (SGB)

Hipocoristic de la Emil cf. DNf p. 307; DOR p. 51, Emilian < lat. Aemilianus < Aemilus.

MIRONĂU (SGB)

De la n. botez/fam. Miron + suf. aug. -ău cf. DNf p. 309 - nume calendaristic; DOR p. 111 - < gr. miron "parfum".

MIȘCA (POI)

Hipocoristic de la Mihai(l) cf. DNf p. 309 magh. Miska; DOR p. 108 - < gr. Mihail < ebr. Mikhă'el.

MITĂRĂU (LNC)

Hipocoristic de la Dumitru + suf. aug. -ău cf. DNf p. 310; DOR p. 42-43.

MOISA-MOISE-MOISUCA (FLD; NEP; RBR)

De la n. biblic Moise + suf. dim. -uca, cf. DNf p. 314; DOR p. 113 - < ebr. Mōsheh < radicalul egiptean ms "fiu".

MON-MONU-MONI (LNC; ȘAN; NEP; NĂS)

Hipocoristice de la Ioan, Paramon, Solomon sau Filimon cf. DOR p. 113.

A MORCHII (FLD)

Pare a proveni din n. fam. **Marcea** (subst. **morc** "morcov") cf. DOR p. 327 (vezi și n. fam. Morcheș, Marchiș).

MORHAN (MOC)

Probabil de la n. fam. Mora, Moru(?!); DLR T₆ p. 868 - subst. **morhă** "păsat, uruiă pentru păsări" - etim. **necunoscută**

sau vb. **a morhăi** "a obliga să muncească mult, din greu" (atestat la SGB) cf. **marhă, mărhaie** (vită de tracțiune).

MOȘOIU (SLV)

De la n. fam. omonim cf. DNF p. 317 - subst. **moșoi** "soțul moașei; naș de botez"; DOR p. 327 - subst. **moș** + suf. aug. **-oi(u)**.

NADIA (HRD)

De la n. botez omonim cf. DOR p. 114 (Porecla a fost influențată, cu siguranță, de prenumele celebrei noastre gimnaste!).

NAN-NANI (MAI; ȘAN; POI)

Probabil tot un hipocoristic de la Octavian, cf. DNF p. 324 și 340, DOR p. 9 și 114 (de la Anania).

NAPOLEON (HRD)

Cf. informator, porecla a plecat de la asemănarea cu marele general francez (mic de statură, chel, etc.).

NATU-NĂTOI-NĂTULEA-NĂTEANU (MIT; NĂS; RBR; SLV; ȘAN)

Hipocoristice de la Ignatie, cf. DNF p. 325; DOR p. 115; IPO p. 65 (sau de la Natanail?!).

NĂRĂȘĂU (RBR)

Probabil de la n. fam. Naroș + suf. **-ău**.

NEAMȚU (R.B.R)

De la n. fam. omonim cf. DNF p. 327; DOR p. 333.

NEDEA (NĂS)

Hipocoristic de la n. fam. Nedelea (frecvent pe Valea Rebrei), cf. DNF p.328; DOR p. 116 - ("numele de persoană cu inițialele NE- sunt, de cele mai multe ori, forme modificate de la Nedelja); IPO p. 19.

NECITA (RBR)

De la n. botez Nichita, cf. DNF p. 328; DOR p. 117-119 - < etim. **gr.** *nechitis* "biruitorul".

NEȚU-NETĂU (FLD; ILM; RBR; RBȘ)

Hipocoristice de la Ioan sau Niculae, cf. DNF p. 335-336; DOR p. 80-85.

NICĂU-NICĂI (HRD; ROD)

Hipocoristice de la Nicolae, cf. DOR p. 118; DNF p. 332 -

Nicău < **magh.** Niko ("Nicolae").

NICON (FLD)

Pare a fi un hipocoristic de la Nicanor, cf. DNFp. 116-117.

NISTOREASA (ROD)

De la n. botez/fam. Nistor + suf. **-easa**, cf. DNFp335; DOR p. 119-120.

NIȚĂ-NIȚU (MOC; RBR)

Hipocoristic de la Ioan, Ioniță >Niță>Nițu cf. DNF p. 335-336; DOR p. 80-85 și 120.

NONEA (NEP)

Hipocoristic de la Ioan (vezi mai sus!).

OFILATUC (ILM)

De la n. botez Ofilat + suf. dim. **-uc**, cf. DNF p. 340.

OGENIA (S.G.B)

De la n. botez Eugenia, cf. DNF p. 191; DOR p. 54.

ONICĂ-ONICANI-ONIGARI (NEP; POI; ȘAN)

De la n. fam. Onica (variantă Oniga), hipocoristic de la Ioan + suf. **-ani, -ari**, cf. DNF p. 343; DOR p. 80.

ONOFILENI (ȘAN)

Probabil de la n. botez Onofeni, cf. DNF p. 344; DOR p. 80-85.

OSTACE (SGB)

De la n. fam. omonim (frecvent mai ales la Salva) cf. DNF p. 346-347.

PALAGHIA-PĂLĂGUȚA (SGB; SLV)

De la n. botez omonim + suf. dim. **-uța**, cf. DNF p. 350; DOR p. 124 - nume calendaristic.

PAMFIRENI (POI)

De la n. fam. Pamfir(l) + suf. antroponimic **-eni**, cf. DNF p. 350 - **gr.** Pamfilis; DOR p. 124.

PANTEA-PANTICA (NĂS; SLV)

Hipocoristic de la Pantelimon cf. DNF p. 352; DOR p. 126;

PIN p. 82.

PARAMON (SGB)

De la n. botez omonim cf. DNFp. 353.

PAȘCALĂU-PĂȘCOI (ZAG) Contaminarea lexicală între Paște + Pascu, cf. DNF p. 355-
subst. **pașcalău** "flăcău tomnatic"; DOR p. 129.**PĂRĂSCĂU (SGB)**De la n. botez/fam. Parasca + suf. aug. -ău, cf. DNF p. 353;
DOR p. 127-128.**PÂRVU (SGB)**De la n. botez/fam. omonim cf. DNF p. 369; DOR p. 349 -
< sl. pravă "primul".**PÂȘCU (ROD)**

Cf. DNF p. 369 - n. bg. Paško; DOR p. 129.

PECHERENI (P.V.A)

Creație expresivă.

**PETREA BABII-BALTĂ-PETRIȘOR-PETRIUCA (HRD;
MOC; POI; RNC)**De la n. biblic Petru + suf. -ișor/-uca, cf. DOR p. 132-133;
DNF p. 364 - lat. petra "stâncă, piatră".**PETREUȘ (RBR)**De la numele vestitei familii de cântăreți maramureșeni, cf.
DNF p. 383 - Petre + suf. dim. -uș.**PIA (POI)**

Hipocoristic de la Olimpia.

PILAT (NĂS)

Nume biblic cf. DNF p. 365; DOR p. 133.

PILUC-PILUȚ (FLD; ILM) Hipocoristic de la Filip sau Spiridon, cf. DNF p. 366; DOR
p. 133.**PIMIL (ZAG)**

Nume calendaristic.

PINTEA-PINTENI (FLD; ILM; BIC; SGB)

De la n. fam. omonim + suf. **-eni**, cf. DNF p. 366 (subst.

pintă "măsură de capacitate egală, aproximativ, cu un litru" + suf. **-ea**).

PIȘTOACĂ-PIȘTALĂI (ROD)

De la n. botez magh. Pista (hipocoristic de la István) + suf.

aug. **-oacă/-ălăi** cf. DNF p. 367.

PIȚILĂ (ROD)

De la n. bg. Pitsa sau de la Piticariu "persoană ce adună

cârpe, petice" cf. DNF p. 367-368; DOR p. 348 - de la pitic, pitican.

(NN. Piți - nume de țigan).

PODOBA-PODOBEA (NEP; HRD)

De la n. fam. Podobea cf. DNF p. 372 (subst. podoabă);

DOR p. 350.

POLODE (FLD)

Probabil un hiperurbanism de la n. fam. Palage (< subst.

polog "pală de fân, postată" cf. DER p. 619 (6621) - etim. sl. pologŭ

"depozit"; DEX p. 719 - etim. bg. scr. polog; DNF p. 373.

POLICARP (LEȘ)

De la n. botez omonim cf. DNF p. 373.

POPANU (NĂS)

De la n. fam. Pop + suf. **-anu** cf. DNF p. 374; DOR p. 134.

PORȘORIȚĂ (ROD)

Prin evoluție fonetică de la n. fam. Porc (Porcius) >

Porcușorița > Porșorița cf. DNF p. 375; DOR p. 351.

POTOSCHI (NĂS)

Nume de fam. de origine poloneză cf. DNF p. 377; DOR p.

352 (n. fam. Potea).

PRECĂU-PRECOPAȘ (ILM; FLD)

De la n. fam. Precup (frecvent pe Valea Ilvelor) + suf. aug.

-ău/dim. **-aș**, cf. DNF p. 378; DOR p. 136-137 (de la n. calendaris-

tic Procopie).

PROCOPEA-PROCOPOAIA (ZAG)

De la Pricopie < gr. procopios "progres", cf. DNF p. 380;

DOR.p.136-137.

PUICA (RBȘ)

De la n. fam. omonim < subst. **pui**, fem. **puică** etim. lat. pul-lus - cf. DER p. 644 (6962); DEX p. 759; DNF p. 382; DOR p. 354.

PURCELOAIE (BIC)

De la n. fam. Purcea sau Purcel + suf. aug. **-oaie**, cf. DNF p. 383; DOR p. 351 și 354.

PUȚURA-PUȚUREANU (ILM; POI)

De la n. fam. omonim + suf. **-eanu**, cf. DNF p. 384; DOR p. 354.

RAFILA (NEP)

De la n. botez Rafila (calendaristic) cf. DNF p. 386 - etim. **bg.** Rahila (cu h > f prin hipercorectitudine fonetică); DOR p. 138 - etim. **ebr.** Rāhēl (soția lui Iacob).

RAFTA (LEȘ)

De la n. fam. omonim (rar) cf. DNF p. 386.

RÂCAN (SLV)

De la n. fam. Rican (cu velarizarea i > â) cf. DNF p. 394 - subst. **râcă** + suf. antroponimic **-an**; DOR p. 361; DER p. 663 (7175) de la vb. **a râcăi** - creație expresivă cf. **sl.** rkati "a sforăi"; DEX p. 810 - onomatopee + suf. **-an**.

RÂLEA (SGB)

De la n. fam. Relea (cu velarizarea e > â) cf. DNF p. 392 (hipocoristic de la Aurel-Aurelia); DOR p. 299 și 360.

RICIU (NĂS)

Nume de botez (**bg.** Rico) cf. DNF p. 393; DOR p. 361.

ROMAN-ROMANEȘTI (MOC; FLD; LEȘ)

De la n. botez/fam. omonim + suf. **-ești**, cf. DNF p. 397.

ROTEI (PVA)

De la n. fam. Rotea + suf. **-eni**, cf. DNF p. 399; DOR p. 363.

A SALOMEII (ȘAN)

De la n. botez omonim cf. DNF p. 404; DOR p. 141 - **ebr.** Salōme "domnia păcii".

SANFORICA (HRD)

De la n. botez Safir (Zamfir) cf. DOR p. 366 - etim. **sl.** Samafira, Samfora - nume monahal de origine ebraică + suf. dim. **-ica**.

SÂDOR (RBŞ)

Hipocoristic de la n. botez Izidor (Isidor) cf. DNF p. 262 și 414; DOR p. 89 - nume calendaristic - **gr.** Isidoros.

SĂSĂU (RBR)

De la n. fam. Sas(u) + suf. aug. -ău, cf. DNF p. 405; DOR p. 367; DER p. 686 (7472) - etim. **sl.** sasu; DEX p. 827.

SĂIOACA (LEŞ)

Hipocoristic de la Anastasia < Nastasia < Sia + suf. aug. -oaca, cf. DNF p. 29; DOR p. 9-10.

SÂMNIONEAGU-SÂMNIONICĂ (MĂG; ZAG)

De la n. calendaristic Simion + suf. diminutiv -onică. Pentru prima poreclă, considerăm că este o contaminare curioasă între două nume de botez: Simion + Neagu.

SÂNEFTA (BIC)

De la n. botez calendaristic Asineta, cf. DOR p. 18 și 148.

SCURTOAIE (SGB)

De la n. fam. Scurtu + suf. aug. -oaie, cf. DNF p. 410; DOR p. 368.

SFRÂNGEU (PVA)

De la n. fam. omonim cf. DEX p. 858 - **sfrângeu** "pasăre migratoare" ("Lanius exubitor") - etim. **scr.** svracăk + suf. -eu; DNF p. 413.

SIMINICANI (SGB)

De la n. fam. Siminic (frecvent la Sg. Băi) + suf. -ani, cf. DNF p. 415; DOR p. 370.

SOLOMONENI (ILm)

De la n. fam./botez Solomon + suf. -eni, cf. DNF p. 420; DOR p. 150 - **ebr.** Solomo < Shōlōmōh "norocos".

SUSANA (NEP)

De la n. botez omonim cf. DNF p. 431; DOR p. 153 - < **ebr.** Shushan "crin".

ȘILIPUC (FLD)

Hipocoristic de la n. calendaristic Filip (cu fi > ș) cf. DOR p. 57-58.

ȘOFRONĂU (SGB)

De la n. botez/fam. Șofron + suf. aug. -ău, cf. DNF p. 435; DOR p. 150 - nume calendaristic < gr. Sofron "înțelept, cu spirit sănătos".

ȘOROBETUC (SGB)

Hipocoristic de la n. fam. Șorobetea, cf. DNF p. 436.

ȘOTROPOAIA (POI)

De la n. fam. Șotropa + suf. aug. -oaia, cf. DNF p. 436 (variantă de la Șontropea "șchiop" - cu sens depreciativ); DOR p. 383.

ȘTEFU (NĂS)

Hipocoristic de la Ștefan, cf. DNF p. 346; DOR p. 155; IPO p. 99.

ȘTOFIL (ZAG)

Hipocoristic de la Teofil cf. DOR p. 160 (Poate fi și o contaminare Ștefan+Teofil > Ștefanu'lu' Teofil - Ștofil?!).

TANA (SGB)

Hipocoristic cf. DNF p. 411; DOR p. 385.

TEOFIEASA (ȘAN)

Femininul augmentativ de la n. botez Teofil, cf. DNF p. 448 - gr. Theophilos ("iubit de Domnul"); DOR p. 160.

TERENTEU (RBȘ)

De la n. botez Terente + suf. aug. -eu < lat. Terentius, cf. DNF p. 448; DOR p. 160 - cf. subst. terentus "sector la jocurile seculare din Câmpul lui Marte".

TIMIȘOAIA (BIC)

De la n. fam. Timiș + suf. aug. -oaia cf. DNF p. 451; DOR p. 161-162 (hipocoristic de la Timotei < gr. Thimoteus).

TIȘA (NĂS)

De la n. fam. omonim (cf. Titu < sl. "liniștit"), cf. DNF p. 453; DOR p. 389.

TITI (MIT)

Hipocoristic de la Dumitru, Pompei sau Constantin, cf. DNF p. 453; DOR p. 34.

TIUȚU (ROD)

Hipocoristic de la Filotei, cf. DNF p. 200; DOR p. 58 - < **gr.** filoteos "piosul".

TODOROIU (ROM)

Augmentativ de la Teodor (Todor) cf. DOR p. 158-159; PIN p. 65.

TOFANII (POI)

De la n. fam. Tofan cf. DNF p. 456; DOR p. 159 - < Teofan < **gr.** Teofanis "arătarea Domnului: Boboteaza").

TOMANU-TOMEGEU-TOMOIU (ȘNȚ; ILM; ZAG)

De la n. calendaristic Toma + suf. **-anu/-oiu**, cf. DOR p. 163; DNF p. 456.

TOMOROAGĂ (HOR)

Variantă a n. fam. Tomoroga - cf. DNF p. 457 - subst. **tumurug** "stâlp gros de lemn, butuc de prins picioarele deținuților".

TRIFAN-TRIFON (SLV; RBȘ; RBR)

De la n. botez/fam. omonim, cf. DNF p. 461 - < **gr.** Trifonus, **rus.bg.ucr.** Trifon; DOR p. 163-164 - nume calendaristic "cel care trăiește în desfătare".

TROFIM (SGB)

De la n. botez/fam. omonim cf. DNF p. 462; DOR p. 164 - numele calendaristic **gr.** Trofimos "hrănitor".

TRUȚU (FLD)

De la n. fam. **Truță**, hipocoristic de la numele calendaristic Dumitru-Dimitrie, cf. DNF p. 462; DOR p. 42-44.

ȚABREA (FLD)

De la n. fam. omonim, cf. DNF p. 467 - < **gr.** Tsabros; DOR p. 395 - de la subst. **țabru** < etim. **magh.** czambora "camarad".

ȚÂLEA (SGB)

De la n. fam. omonim, cf. DNF p. 469; DOR p. 397.

ȚÂMOCOAIA (SGB)

De la n. fam. Cimuca (frecvent la Maieru - B-N) cu varianta **Țâmuca** (cu ci > ț sub influența limbii germane) + suf. aug. **-oaia**.

ȚOGA (SGB)

De la n. fam. Țogu, cf. DNF p. 471 (**bg.** Tsoko); DOR p. 396.

ȚOLCA (NĂS)

De la n. fam. omonim (cf. **bg.** Tsolca) cf. DNF p. 371; DOR p. 398.

ȚURCAN (SGB)

De la n. fam. omonim < adj. **țurcan** "cu lână creată, lungă și moale", cf. DNF p. 372; DOR p. 399.

UIUIU (SGB)

De la n. fam. omonim (frecvent, mai ales, la Feldru - B-N) cf. DEX p. 192 - interj. **uiuiu!** ("chiot de bucurie"); DNF p. 474.

URLIANU (HRD)

De la **ucr.** Iura - cf. **sb.** Iuraș < Uroș + suf. antroponimic **-anu**; cf. DOR p. 67 și 165; cf. DNF p. 476 - dim. n. topic Uriu (BN) + suf. **-anu** (este și opinia noastră).

VALERUCI (POI)

De la n. botez Valer + suf. dim. **-uci**, cf. DNF p. 479; DOR p. 166 (de la Valerian, Valeriu < **lat.** valeo, ere "a fi tare, în putere, sănătos").

VARLAM (NEP)

De la n. botez/fam. omonim cf. DNF p. 480 - numele calendaristic Varlaam; DOR p. 167 < **gr.** Varlaam < geogian Balavari < **sanskrit**, Bhagvāru (epitetul lui Buddha "cel venerat").

VÂRTIC (NEP)

De la n. fam. Vartec (variantă Vârtic), cf. DNF p. 480 - < **armean** vart, "trandafir" sau **ucr.** varta "strajă" + suf. dim. **-ic**.

VICHINȚOI (ȘAN)

Probabil de la n. botez Vichent(i)e, Vicențiu + suf. aug. **-oi**, cf. DNF p. 484; DOR p. 171 - < **lat.** Vicentius "cel care învinge".

VIRONI (ILm)

Masculinul n. botez Viroana < Veronica, cf. DNF p. 486.

VISU (ȘAN)

Hipocoristic de la Visarion, cf. DNF p. 486; DOR p. 172.

VLAICU (RBR)

De la n. botez/fam. omonim, cf. DNF p. 4888 (sl. Vlaiko);

DOR p. 409-410.

ZLĂVOANCĂ (LEȘ)

Nume de familie frecvent pe Valea Ilvelor - cf. DNF p. 500;

(DEX p. 1044 - subst. **zglăvoc** - pește "Cattus gobio").

ZNOVENI (PVA)

Probabil de la n. botez Zenovie + suf. **-eni** (prin afereza lui

e?), cf. DNF p. 498; DOR p. 175.

ZOE (NEP)

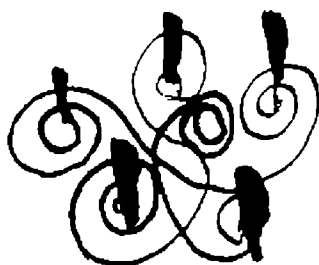
Numele de botez omonim, cf. DNF p. 500; DOR p. 175 <

gr. Zon "viață".

ZUBAȘCU (ROM)

N. fam. frecvent în Maramureș - cf. DNF p. 501 - subst. **zub**

(rus. "dinte") + suf. **-așcu**; DOR p. 415 - n. fam. Zub (vezi Moldova).

VIII. TOPONIMICE ȘI ETNICE

ALI (BIC)

Nume turcesc reprezentativ.

ALIOȘA (SLV)

Hipocoristic de la n. botez **rus** Alexandr, cf. DNF p. 27.

ALTĂR (SGB)

Nume dat unui evreu cf. DNF p.27 - < **germ.** alter "bătrân".

AMERICANU-AMERICANI (FLD; RBȘ; PVA; NEP; NĂS)

Numele populației (etniei) celor două continente - cf. DLR T₁P₁ p. 144; DER p. 37 (243); DEX p. 30.

ARMENI (LEȘ)

Numele etnic al poporului din Armenia cf. DLR T₁P₁ p. 261, etim. **palslv.** armëninû; DER p. 51 (415) - etim. **ngr.** armenis; DEX p. 52; DNF p. 37; DOR p. 183.

BĂCICI (ZAG)

Subst. **băcie** "colibă"; **băcit** "partea locului unde se instalează coliba baciului" DLR T₁P₁ p. 409 - **deci este toponimic la origine**; DNF p. 51 ("băcie = stână").

BĂDEAN (NEP)

De la n. topic Bădeni cf. DER p. 194 (derivat de la subst. **bade**); DNF p. 52.

BĂRCAN (SGB)

Subst. **bărc** + suf. **-an** "tufiș, dumbravă, lăstăriș, luceag, pădurice la malul unui râu etc." cf. DLR T₁P₁ p. 497 - etim. **magh.** berek; DNF p. 56; DOR p. 196.

BÂRAN (ROD)

De la n. topic Bâra (Transilvania) + suf. **-an** cf. DNF p. 55; DOR p. 191 și 195 - cf. **rus** baran "berbec". Vezi și DLR T₁P₁ p. 490 - vb. **a bărăni** "a stârni, a insista, a sta pe capul cuiva, a cicăli" etim. **necunoscută**; DEX p. 79.

BÂRGĂOANU (NEP)

De la n. topic Bârgău + suf. **-an** cf. DNF p. 65 și 73; DOR

p. 203

BÂSCĂ (NĂS)

Cf. DNF p. 66 - "nume topic ce denumește un râu, pârâu"

(apelativul nu este menționat în dicționare).

BIBU (NĂS)

Numele topic Bibulești, cf. DNF p. 63; DOR p. 201 - subst.

bibă "gaură" etim. scr. biba < lat. bibiana.

BICHIGEANU (NĂS)

De la numele satului Bichigiu (BN) + suf. antroponimic -

anu; cf DNF p. 63 - etim. **magh.** bökkös - бүкк "fag".

BLUM (ZAG)

Nume evreiesc de familie utilizat ca poreclă pentru români.

BORLESĂU (ILM)

De la numele satului Borleasa (BN) + suf. aug. **-ău**, cf. DNF

p. 73; DOR p. 210.

BORȘANCA (HRD)

De la numele topic Borșa (MM) + suf. **-anca** cf. DNF p. 74;

DOR p. 210-211.

BRĂILA (LEȘ)

De la nume topic omonim.

BRATEA-BRĂTEANU (M.I.T)

De la numele topic Brăteni (BN) + suf. **-ea/-anu**, cf. DNF

p. 79; DOR p. 387.

BRUK (ROD)

Cf. informatorului - numele localității pe care cel poreclit

așa se lăuda mereu că a văzut-o în timpul unei campanii militare - (devenit tic verbal).

BUCOVINEANCA (ROM)

Provenită din Bucovina (vezi Iorgu Iordan, Top. rom., p. 373)

BUDILĂ (ILM)

De la n. topic Budila, cf. DNF p. 84; DOR p. 219.

BURCUȘ (ZAG)

Cf. DNF p. 89 - "vechi nume românesc pentru **prusac**, **prusian**" (asimilat cu un nume de câine); DLR T₁P₁ p. 697 - etim. **magh.** burkus (nume de familie răspândit în satele: Bichigiu, Zagra, Alunișul); DOR p. 423 - etim. **magh.** burkos < **lat. medieval** borusus "câine").

CANADA (SLV)

Numele țării de pe continentul american.

CALO (RNC)

De la n. botez - **magh.** Kállo.

CARP (NEP)

Nume calendaristic **slav** cf. DNF p. 101; DOR p. 28.

CÂȘVAN (LEȘ)

De la n. topic Cașvana - cf. DNF p. 102.

CEHU (RBȘ)

Numele locuitorilor Cehiei - cf. DLR T₁P₂ p. 266 - etim.

palslv. cehu; DER p. 167 (1640) - etim. **sl.** cěhŭ; DEX p. 137; DNF p. 109.

CHINEZU (MIT)

Numele locuitorilor Chinei - cf. DLR T₁P₂ p. 362; DER p. 180

(1798); DEX p. 146; DNF p. 116; DOR p. 237.

COȘBUCĂ (BIC)

Femininul interesat de la n. topic Coșbuc (Hordou) (corect

"Coșbuceanca").

COȘNEANU (FLD)

De la n. topic Coșna (SV) +suf. **-eanu**, cf. DNF p. 151.

CUȘĂR (MOC)

Cf. DLR T₁P₂ p. 1042 - adj. **cușer** (despre mâncăruri și bău-

turi la evrei, în opoziție cu trif) "curat, gătit după ritual, **evreiesc**"; DER p. 273 (2727) - "aliment pregătit după ritualul conform religiei mozaice" (prin extensie: **evreu**) - etim. **ebr.** Kāšer; DEX p. 223 - etim. **ebr.** Kāšcher. Puțin probabil că provine de la subst. (vari-

antă) coșar "îngrăditură de nuiete pentru adăpostul vitelor" cf. DNF p. 151.

DANEZU (ILM)

Locuitor al Danemarcei - cf. DEX p. 228.

DICHIȘANU (FLD)

De la n. topic Dichiseni + suf. top. **-anu**, cf. DNF p. 171.

DOBOCA (MAG)

De la n. topic Dăbâca (**magh.** Dobóka) cf. DNF p. 175;

DOR. p. 261.

FARAON (ROD)

Cf. DLR T₁P₂.p.61 - "poreclă generică dată țiganilor, după credința că ei ar fi urmașii egiptenilor; are și înțelesul de drac" etim. **palslv.** Faraonă, **gr.** Pharaoni; DER p. 320 (3275) - etim. **v.sl.** faraonŭ; DEX p. 323 - etim. **fr.** pharaoni; DNF p. 194; DOR p. 271.

FELDRIHANU (LEȘ)

De la n. topic Feldru (BN) + suf. **-anu**, cf. DNF p. 196.

FORTINI (ȘAN)

Probabil de la n. fam. **italian** sau **rus** cf. DNF p. 206 (n. fam. Fortin).

GABOROI-GABORETA (SGB)

De la subst. **gabor**, nume generic pentru o parte a etniei rrom + suf. **-oi/-eta**, cf. DLR T₂P₁ p. 203 - etim. **magh.** gábor "prost, prostovan"; DER p. 350 (3554) - etim. subst. **gabor** "tont"-**magh.** Gábor, **săș.** Gabur "țăran"; DNF p. 213.

GĂGEL (POI)

Cf. DLR T₂P₁ p. 205 - subst. **gagă** "cuvânt din limbajul copiilor" cf. **bg.** gago "cumnat, unchi" + suf. dim. **-el**; DOR p. 280 - subst. **gag** - etim. **țig.** gagio "om" + suf. **-el**.

GHEȚA (POI)

DLR T₂P₁ p. 255 - subst. gheț < îngheț (puțin probabil!); DEX p. 371; DNF p. 220 - numele sășesc Getz.

GHEZA (NEP)

De la n. botez **magh.** Géza.

GEREGANU-GIRIGAN (SGB; ZAG)

De la n. topic (maghiarizat!) Vireag (**magh.** virág "floare" + suf. **-anu** (azi satul Florești - B-N)- cu transformările fonetice specifice ariei dialectale respective, cf. DNF p. 485.

GIUGĂSTREANU (LEȘ)

De la n. topic Jugăstreni (o parte a satului Leșu) + suf. **-eanu**, cf. DLR T₂P₁ p. 269 - subst. **jugastru** ("Acar campestra"); DER p. 448 (4638); DEX p. 481.

GIULA-DIULA (ȘAN; BIC)

De la n. botez **magh.** Gyula "Iulius" cf. DNF p. 222. Al doilea termen este o variantă hiperurbanizată a primului termen.

GIURI (SLV)

Hipocoristic de la n. botez **magh.** György (cf. **gr.** Giuris) cf. DNF p. 224.

GRANA (FLD)

Probabil un hipocoristic, cf. DNF p. 299.

HERMAN (SLV)

De la n. botez german Hermann cf. DOR p. 294.

HERSU (ROD)

Contaminare lexicală interesantă între subst. **germ.** Herr ("domn") și prima literă de la numele de familie a celui poreclit (Sângherorzan - cf. informator) - creație expresivă deosebită.

HOCEANU (RBR)

De la n. topic Hoceni - cf. DNF p. 243.

HOHON (MAG)

DLR T₂P₁ p. 398-399 - subst. **hohonă** "pustie" cf. vb.

hohăni "a necheza" (vezi și a hohoti) - origine onomatopeică. Nu este lipsit de interes nici subst. **gogon** "obiect mic, tare și rotund" (id. p. 282 - cu alternanța g > h specifică unor graiuri ale arealului dialectal nordic). Opinăm însă pentru varianta propusă de DNF p. 244 - subst. **hohol** "poreclă dată rutenilor din Pocuția de către ruși". (Vezi mai jos Huhulea!).

HONȚI (SLV)

DLR T₂P₁ p. 399 - de la vb. **a hoi** (**a honcăli**) cu sensul de a se giugiuli (verb existent doar pe valea Someșului!); sau de la vb. **a honțai** "a merge săltat (vezi și Hontilă - Mocod B-N); Putem bănuși și n. botez **germ.** Hans (variantă Hanț); DNF p. 245 - propune subst. **honț** (neatestat în dicționare).

HORAIȚII (LEȘ)

Cf. DNF p. 245 - n. fam. Horaeț < **ucr.** gora "munte" + suf. **ucr.** -ets cf. informatorului, "porecla a fost dată după strămoșii lor, care s-a căsătorit cu un croat, **horat** în graiul local".

HORDOUANU (ILm; ZAG)

De la n. topic Hordou (Coșbuc) + suf. **-anu(u)**. cf. DNF p. 246.

HUHULEA (ZAG)

Cf. DNF p. 248 - **hoholea** "poreclă dată **rutenilor ucrainieni** din Pocuția de către ruși"; subst. **hohol** "moț de păr, ciuf" ("hoholii își rădeau capul, lăsând în vârf doar un smoc"); Poate fi discutat și subst. **hohulja** "guzgan"; DOR p. 299.

HUNU-HUNI (POI; PVA)

Cf. DLR T₂P₁ p. 420 - popor migrator (sec. IV d.H); DEX p. 409 - etim. **fr.** hunus < **lat.** huni; DNF p. 249.

HUZA (LNC)

Cf. DLR T₂P₁ p. 424 - de la subst. **huzăr** "butuc gros la un capăt; partea unui snop de grâu de la legătoare în jos" etim. **rut.** huzer; DER p. 405 (4255); DNF p. 251 - etim. **ucr.** guza "partea din spate a unei bărci"; DOR p. 300 - de la subst. **huz** "cuman" (Optăm pentru această ultimă etimologie, credibilă din punct de vedere istoric).

ILOVANI-ILUANI (LEȘ)

De la n. topic Ilva (Ilua) + suf. **-ani**, cf. DNF p. 256.

INDIANU (ILM)

Cf. DLR T₂P₁ p. 630; DER p. 422 (4394); DEX p. 423 - etim. **fr.** indian; DNF p. 257 - "poreclă ironică pentru țigan".

IȚIC A LU'HENDĂLA (SLV)

De la n. biblic Isaac < **ebr.** Isaak (Yshâq), DNF p. 263; DOR p. 88. (De semnalat că și a doua parte a poreclei este tot un nume propriu evreiesc).

IVAN (SL.)

De la n. botez rus omonim (nume generic), cf. DNF p. 263; DOR p. 90 și 83 - de la n. biblic Ioan.

JÂDANU-JÂDU (POI; ROD ; RBR)

Cf. DER p. 444 - subst. **jid** (jidan) "evreu" etim. **sl.** židŭ + suf. **-an**; DEX p. 479; DNF p. 267.

JERSA (MIT)

Probabil de la n. topic Gersa (jud. B-N) (cu g > j ca în Sălaj).

JUCU (TEL)

De la n. topic Jucu (jud.CJ) cf. DNF p. 269; DOR p. 305.

LĂPUȘANU (NĂS)

De la n. topic Lăpuș (jud. MM) + suf. **-anu** cf. DNF p. 274.

LEAHU (FLD)

De la n. fam. **Leah** (frecvent în satul Perișor - B-N) cf. DNF p. 275, **leah** "polonez"; DOR p. 308 - "polon" - "etnic folosit ca prenume de evocare, alături de alte etnice, fără să se indice originea, decât în puține cazuri, așa cum circulă și numele **langlois** ("Englezul") în Franța". (Vezi **A.Dauzat**).

LEMAC (ILm)

Cf. DNF p. 277 - subst. **lemac** "ucrainian care trăiește în Ungaria" etim. **ucr.** lemak.

LUNCANU (RBȘ)

De la n. topic Lunca (Ilvei) + suf. **-anu**, cf. DER p. 478 (4943) - etim. **sl.** laka; DEX p. 512; DNF p. 284; DOR p. 312.

MADEARU (ILm)

Hipercorectitudine de la subst./adj. **maghiar**, cf. DNF p. 287.

MARIȘCANI (LEȘ)

De la n. botez **magh.** Marișca + suf. **-ani**, cf. DNF p. 294.

MĂGUREANCA-MĂGUREANU (ILM; LEȘ; NEP)De la n. topic Măgura (Ilvei) + suf. **-eanca/-eanu** cf. DNF

p. 297.

MENDĂL (NEP)

Nume de botez evreiesc - cf. DNF p. 302.

MITITEANCA (HRD)De la n. topic Mititei (jud. B-N) + suf. **-eanca**, cf. DNF p. 310.**MOCODEANU** (FLD)De la n. topic Mocod (jud. B-N) + suf. **-eanu**.**MOISANCA** (ROM)De la n. topic Moisei (jud. MM) + suf. **-eanca**, cf. DNF p. 314.**MOLDOVANCA** (ILM)De la provincia Moldova + suf. **-anca**, cf. DNF p. 315; DOR

p. 326.

NEAMȚU (FLD)DLR T₇P₁ p. 166 - "german sau austriac" "epitet dat uneipersoane îmbrăcate în haine de oraș" etim. **slavonul** neamț; DER p. 541 (5649) - "german, străin" etim. **sl.** němċī < němŭ "barbar", DEX p. 583; DNF p. 327; DOR p. 333.**ORZA** (FLD)Din n. topic Orzul + suf. **-a**, cf. DNF p. 346; DOR p. 340.**PÂNCOTARU** (NĂS)De la n. topic Pâncota + suf. **-aru**, cf. PIN p. 14; DOR

p. 120-121.

PIȘTA-PIȘTI-PIȘTĂU-PIȘTALĂU (LNC; ȘAN; BIC; RNC)De la n. botez **magh.** Pișta (hipocoristic de la István) + suf.**-i/-ău/-ălău**, cf. DNF p. 367.**PLĂIANCA** (ZAG)De la n. topic Plai (azi Suplai - B-N) + suf. **-anca**, cf. DLRT₉ p. 618; DOR p. 364.**POLEAC** (ROM)Cf. DOR p. 351 - "polonez" etim. **ucr.** poleak; DNF p. 373; DERp. 617-618 (6603) - etim. **sl.** poljakŭ "polon" < **lat.** polonus (sec. XIV).

PRUȘU-PRUȘANI (PVA; ZAG)

Cf. DER p. 643 (6948) - subst. **prus**, **pruși** + suf. **-ăni**; "prusian, persoană din Prusia" etim. **sl.** prusinŭ; DEX p. 757; DOR p. 454; DNF p. 382 - propune subst. **prusu** "același cu bruș - boț-cocoloș".

PURDE-PURDEA-PURDI-PURIU-PURILĂ (ROM; SGB; TEL; NĂS)

Cf. DNF p. 383 - variantă de la **puradel** "copil de ȝigan"; DER p. 646 - **purd** (6742) și **puradel** (6975) **puriu** (6980) - cuvinte de origine ȝigănească, dar etimonul exact nu este sigur. S-au propus **ȝig.** **purde** ("nu"); DEX p. 762 - etim. **magh.** **purdé**; DOR p. 374 - adj. **purd** "surd".

RĂBRIȘORENI (LEȘ)

De la n. topic Rebrișoara (B-N) + suf. **-eni** cf. DNF p. 392.

REBREANCA (HRD)

De la n. topic Rebra (B-N) + suf. **-anca** cf. DNF p. 392.

RIGA (ROD)

Numele capitalei Estoniei - toponimicul Riga.

ROCNEANU (FLD)

De la n. topic Rodna (variantă Rocna B-N) + suf. **-eanu**, cf. DNF p. 396; DOR p. 362.

RUDOLF (POI)

Nume germanic de botez - cf. DOR p. 364.

RUNCANU (MOC; LEȘ; ZAG)

De la nume topic Runc (jud. B-N) + suf. **-anu**, cf. DNF p. 401; DOR p. 364-365.

RUSAN-RUSANU-RUSCA-RUȘI (POI; ȘAN; SGB; LEȘ; ZAG)

Cf. DER p. 673 (7291) - de la adj. **rus** "roșu" etim. **sl.** rusŭ < **lat.** **russus** + suf. antroponimic **-an/-ca**; DEX p. 820; DNF p. 401 - de la n. topic **Rus(u)**; DOR p. 364-365 - "etnic luat, ca și celelalte etnice, în funcție de prenume, din care se creează, în a doua generație, un **patronim** (**s.n.**) sau nume de familie, așa că **el nu mai**

poate indica totdeauna originea etnică (s.n); mai intervine și sensul de "blond, roșcat" - al cuvântului **rus**". (Optăm pentru varianta toponimico-etnică).

RUTENI (LEȘ)

De la n. etnic omonim - cf. DNF p. 401.

SĂPARI (ROD)

Creație expresivă pornind, probabil, de la un nume străin de botez sau familie.

SASU (FLD; ZAG)

De la n. etnic omonim - cf. DER p. 686 (7472) - "saxon din transilvania" etim. **sl.** *sasu*; DEX p. 827 - "persoană care face parte din populația germană colonizată, între sec. XII-XIII, în unele regiuni ale Transilvaniei" etim. **magh.** *szász*; DNF p. 405; DOR p. 367 - etim. **germ.** *Sachse* "saxon - luat mai întâi ca prenume, devine apoi nume de familie; **rar indică originea etnică**" (s.n.).

SĂLĂGEANU (FLD)

De la n. topic Sălaj + suf. **-eanu**, cf. DNF p. 406.

SĂLĂUANU (RBR; LEȘ)

De la n. topic Salva (local Salua) + suf. **-anu**, cf. DNF p. 407.

SĂRĂȚENI (LEȘ)

De la n. topic Sărata sau Sărățel (jud. B-N) + suf. **-eni**, cf. DNF p. 407.

SÂRBU (NEP; SGB)

De la n. etnic omonim cf. DNF p. 417; DOR p. 371 (Vezi mai sus explicațiile de la Rus-Ruși!).

SĂTARU (SGB)

De la n. topic Sita (B-N) + suf. **-aru** (cu velarizarea i > â), cf. DNF p. 417; DOR p. 370.

STEOPA (NEP)

Hipocoristic de la n. botez rus Stepan - cf. DNF p. 425; DOR p. 155.

STUPAI (SLV)

Nu credem că provine din subst. **stup** (DNF p. 429), nici

de la **stupină**; putem bănuî un **tic verbal** de la vb. **rus stupati** (la imperativ **stupai!**) "a sări, a merge săltat, a țâșni pe nepregătite" - poate o rămășiță (**tic verbal**) de la comenzile militare rusești, folosite și în armata română o perioadă de timp.

SUCEANU (ILM)

De la n. topic Suciu (MM) + suf. **-eanu**, cf. DNF p. 429;

DOR p. 378.

ȘANDOR (PVA)

De la n. botez **magh. Sándor** (Alexandru) cf. DNF p. 432.

ȘANI - pron. Șoani (BIC; ROD)

Hipocoristic de la n. botez **magh. Sándor**. (vezi mai sus!).

ȘĂNȚANCA (FLD)

De la n. topic Șanț (B-N) + suf. **-anca**.

TĂTARU-TĂTĂRENI-TĂTARUȚU (ILM; LEȘ)

De la n. etnic tătar + suf. antroponimic **-eni** /suf. diminutiv **-uțu**; cf. DER. p. 776 (8557) - etim. **tc. tătar**; DEX p. 943; DNF p. 445.

TEKERI (ROD)

De la n. fam. **magh. Teker** + suf. **-i**.

TELCEANU (LEȘ)

De la n. topic Telciu (B-N) + suf. **-eanu**, cf. DNF p. 446.

TEREC (RBR)

Numele de botez **polonez Terek**, cf. DNF p. 475; DOR p. 400.

TOTOLICI (NĂS)

DER p. 799 (8845) - **tot** "rădăcină expresivă care pare să exprime ideea de rotunjime" + suf. **-ici** (vezi: cocoloș, totoloț, dodoloț); DNF p. 459. Opinăm că este vorba de subst. **tot "slovac, în limba maghiară"**, cf. PIN p. 26.

TURCU (NĂS)

De la numele etnic respectiv, cf. DER p. 811 (8992) - etim. **tc. turk**; DEX p. 981; DNF p. 465; DOR p. 393-394.

ȚÂBUC (ZAG)

DER p. 784 (8667) - interjecția **țiba!** + suf. dim. **-uc** (vari-

antă: **Ciba!** - cu care se alungă câinii) etim. **magh.** csiba "câine"); DEX p. 986 - etim. **ucr.** cibo. Considerăm însă că provine din n. topic Țibucani cf. IPO p. 137.

ȚĂGANU-ȚĂGANII-ȚĂGĂNUȘU (SLV; HRD; POI; FLD; RBȘ; ILM; LEȘ)

De la n. etnic respectiv + suf. dim. **-ușu**, cf. DER p. 785 (8683) - etim. **ngr.** tsigganis < **sl.** ciganinŭ; DEX p. 986; DNF p. 469; DOR p. 397.

ȚOPU (NEP)

Creație expresivă pornind de la interjecția **țop!** "ce exprimă ideea de salt sau săritură neașteptată" - cf. DER p. 797 (8828); DEX p. 989 - onomatopee; DNF p. 472. Opinăm că DOR p. 399 are dreptate - subst. **țop** fiind "porecla generică pentru moți" cf. **germ.** Zopf "coadă" - vezi și **alb.** tsupa "felie".

UBRIC (POI)

De la n. polonez de persoană Ulbrych < Ubrich < Ubric, -cf. DNF p. 474.

UNGUREANU (RBR)

De la n. topic respectiv cf. DNF p. 475; DOR p. 400.

VORODI (TEL)

De la n. familie maghiar identic "om al cetății; orășean" cf. DNF p. 480.

VĂRĂREANU (LEȘ)

De la n. topic Vărarea (azi nepos - B-N) + suf. **-anu**, cf. DNF p. 482.

ZĂGREANCA-ZĂGRENI (LEȘ; SLV)

De la n. topic Zagra (B-N) + suf. **-anca/-eni**, cf. DNF.p.496.

**IX. OBIECTE DE UZ CASNIC, UNELTE,
INSTALAȚII, DIVERSE USTENSILE,
INSTRUMENTE, JUCĂRII, ALIMENTE,
ÎMBRĂCĂMINTE**

BAGĂU-BOGĂU (ROD)

DLR T₁P₁ p. 425 - "tutunul rămas după fumat", etim.

magh. bagó "rămășiță dintr-o pipă care nu a fost fumată întregă".

BAIER (SLV)

DLR T₁P₁ p. 432-433 - subst. **baier** "cureaua sau ața de la

traistă care se pune după grumaz" - etim. **necunoscută**; DER p. 70-71 (613) - "șiret, curea, panglică, talisman, amuletă, brățară, șirag" etim. **incertă**, se consideră ca etimon **lat.** baiulus ("hamal"); DEX p. 70 - etim. **lat.** bajulus, bajula; DNF p. 44.

BALICA (SGB)

DLR T₁P₁ p. 457 - subst. **balie** + suf. dim. **-ica** "albie de

spălat rufe" - etim. **rut.** bálja; DER p. 74 (645) - "albie, cadă" - etim. **rut.** balja, **pol.** balia < **germ.** Balje < **fr.** baille; DEX p. 71 - balie < bală "monstru".

BANDU (SLV)

Din subst. **bandă** "ceată de soldați puși sub același **bandieră** (steag); ceată de oameni asociați pentru un scop rău" etim. **fr.** bande < **it.** banda < **gotic** bondi "steag, drapel" < **germ.** bande cf. DER p. 77 (661); DEX p. 72-73; DNF p. 47; DOR p. 190-191.

BAROSU (SLV)

DLR T₁P₁ p. 502 - etim. **țig.** < **gr.** baros "greutate"; DER p. 80

(702) - etim. **țig.** baro "mare, important"; DEX p. 74; DNF p. 49 (de aici subst. **barosan**).

BĂDÂNA (ZAG)

DLR T₁P₁ p. 412 - subst. **bădană, bădan** "vas mare, cazan

mai lat la fund decât la gură în care se face vin sau țuică (în zonă, se păstrează laptele)"; **putină** etim. **sb.** badan; DNF p. 52.

BĂRBÂNȚA (SLV;ȘAN;TEL)DLR T₁P₁ p. 544 - subst. **berbință** (variantă bărbântă) -etim. **magh.** berbence, börbönce "butoiaș" și **rut.** berbenicja; DER p. 88 (791); DEX p. 79; DOR p. 196.**BÂRLAN (FLD)**DLR T₁P₁ p. 501 - de la subst. **bârlă** (variantă de la brâglă)+ suf. **-an**, etim. "pare a deriva dintr-o formă mai veche + **bârdlă** (cf. **arom.** Bârdilă) < **sl.** bārdla "spatele războiului de țesut"; DNF p. 65 (vezi n. fam. Bârlea, Bârleanu); DOR p. 203-204 - dă trei etimologii posibile:a). bâr - interj. + suf. **-lan**b). **ucr.** berla "baston"c). **magh.** bérlo "chiriaș".

(Optăm pentru varianta propusă de DLR).

BĂZARCĂ (LEȘ)DLR T₁P₁ p. 532 și 551 - subst. **băzărău** (derivați: bazară,băzărău, bazară) < **bezer** + suf. **-că** "membrana grasă și creată care înconjoară intestinul"; **încrețitură la gulerul iilor femeiești** etim. **necunoscută**; DER p. 89 (815) - etim. **gr.** (posibil prin intermediul unor limbi slave), cf. **pol.** bryże "tiv încrețit"; DNF p. 51.**BECU (RBR; ZAG)**DLR T₁P₁ p. 534 - etim. **fr.** bec "cioc"; DER p. 85 (755);DEX p. 80; DNF p. 58 - (nume de familie); DOR p. 197 - (prescurtare familiară a subst. **berbece**). Considerăm că metafora este destul de sugestivă pentru a desemna un om cu tenul măsliniu și lucios (tuciuriu).**BELCIUG (FLD; NĂS)**DLR T₁P₁ p. 538 - "verigă, sau inel de metal având menireade a agăța ceva în el" - etim. **palslv.** bālăciugă; DER p. 87 (776) - etim. **sl.** belucugu; DEX.p.81 - etim. **sl.** běličugŭ; DNF p. 59.**BITICĂLEA (ZAG)**Variantă a subst. **bicicletă** + suf. **-ea** (sub influența lb. ger-

mane etim. fr.; DER p. 91 (832) - "vehicul cu două roți"; ochelari" etim. fr. bicyclette; DEX p. 84 - (metaforă pentru un om crăcănat).

BONDĂU (NĂS)

DLR T₁P₁ p. 614 și 694 - variantă pentru **bundă** + suf. aug. -**ău** "haină din piele de oaie; cojocel fără mâneci pentru bărbați" etim. magh. srb. rut. pol bunda; DER p. 125 (1205); DNF p. 72; DOR p. 209; PIN p. 77.

BORCAN (ȘAN; ILM)

DLR T₁P₁ p. 617 - etim. bg. burkán; DER p. 106 (1021) etim. magh. borkancsó (bor = vin; kancsó = cană); DEX p. 93; DNF p. 73.

BORODĂU (NĂS)

DLR T₁P₁ p. 621 - **borodău** (numai în zona Năsăudului!!!) "cuptor de făcut cărămizi" - etim. necunoscută.

BOȘCĂU (MAI)

DLR T₁P₁ p. 623 - subst. **boșcău** "butoiaș, butelie, balercă, - etim. magh. bocska; DER p. 108 (1041) - etim. magh. bocska < sl. būčiva, būčika; DNF p. 75; DOR p. 211.

BOTÂȘĂLU (NEP)

DLR T₁P₁ p. 631 - diminutivul subst. **botoș** "căpușă"; DER p. 110 (1060) - subst. **botuș** (variantă **botiș**, botoșel, butușel) "încălțăminte, pantof" etim. magh. botos "papuci"; DNF p. 76; DOR p. 212.

BOTICA (RBȘ)

DLR T₁P₁ p. 627-628 - "doniță, fedeleș de lemn de brad" etim. bg. bota "vas de lemn pentru iaurt" dar și subst. **bătă** (variantă **botă**) etim. magh. bot + suf. dim. -ica (cf. srb. bota "lovitură"); DER. p. 110 (1056) - "băț, toiag, par" etim. magh. bot; DEX. p. 94; DNF p. 75; DOR p. 212 - (Apelativul a devenit n. fam. care, apoi, s-a transformat în poreclă).

BRÂGLĂ (POI)

DLR T₁P₁ p. 638 - "tânjală", pare derivat dintr-o formă mai

veche *brâdlă < sl. bārdla, **ceh** brdlo "spata războiului de țesut"; DER p. 113 (1099) - "partea mobilă a războiului de țesut" etim. **bg.** burdila; DEX p. 98 - etim. **necunoscută**.

BRÂNZUCĂ-BRÂNZIȘOARĂ-BRÂNZENI (PVA; ROM; ȘAN)

DLR T₁P₁ p. 641-642 - diminutive de la subst. **brânză** sau cu suf. antroponimic **-eni** etim. "probabil de la numele orașului Brienz (deci la început numele **unui anumit fel de brânză**); cuvânt apoi răspândit de păstorii români și la popoarele slave"; DER p. 114-115 (1106) - etimologii diferite: **Hasdeu-dac**; **Cipariu lat.** *brancia; **Densusianu** - rădăcină **iraniană*** **renc-renz**; **Giu-glea lat.** *brandia < **indoeuropeanul** *gurendh; **Capidan** - relicvă a idiomurilor balcanice; DEX p. 98 - etim. **necunoscută**; DNF p. 81; DOR p. 217.

BRICI (RNC; TEL)

DLR T₁P₁ p. 651 - etim. **palslv.** brici; DER p. 113 (1097) etim. **sl.** briči; DEX p. 97; DNF p. 80.

BROCU (RBR)

DER p. 116 (1117) - subst. **broc** "cozonac" etim. **săș.** brök.

BUCA-BUCU (ZAG)

DLR T₁P₁ p. 663 - subst. **buc** "resturi din unele materiale textile; pleavă" **dar și** subst. **bucă** "fesă" etim. **lat.** bucca; DER p. 118 (1213) - etim. **necunoscută**; DEX p. 100 - etim. **alb.** byk; DNF p. 82 - etim. **gr.** buka "buc de cânepă"; DOR.p.218 "câlți, obraji"; PIN p. 39.

BUDANU-BUDEȘCAN-BUDEȘCARI-BUDIȘLOANCA-BUDULĂU (NĂS; NEP; ZAG)

DLR T₁P₁ p. 672-673 - substantivele: **budac**, **budană**, **budăi**, **budulău** "vase din doage de lemn cu cercuri în care ciobanii toarnă laptele din găleți, după ce au muls oile, și-l încheagă" etim. **magh.** bödöka "putinică"; DER p. 122 (1154) - etim. **magh.** bödöny "butoi"; DNF p. 84; PIN p. 51 (budală). În zona cercetată este prezent și subst. **budeșcă** (neatestat în

dictionare) - vas de lemn, de capacități diferite, pentru păstrat laptele acru sau brânza frământată" (cf. informatori). Tot aici este atestat subst. **budalău** cu sensul "oier, cioban, păcurar", dar și cu sensul de **fecior blăstamat; leneș**. Ar putea fi vorba și de o contaminare reciprocă între aceste cuvinte care, în zonă, datorită importanței creșterii animalelor, chiar și acum, fac parte din fondul lexical principal.

BUFALĂI (POI)

DLR T₁P₁ p. 675 - subst. **bufă** "gălușcă de post" + suf. aug. **-ălăi** (vezi și subst. **bufă**, variantă de la **buhă**); DEX p. 101 - **bufă** "cută înfoiată, fald la un obiect de îmbrăcăminte" cf. it. *buffa*; DNF p. 85; DOR p. 220.

BUHAI (FLD)

DLR T₁P₁ p. 677-678 - "berbece sau țăp trecut de 2 ani; instrument folosit la roata morii; cârligul coasei; țăndră neagră cu glugă (s.n.) etim. rus. *buhaj* < tc. *buga*; DER p. 121 (1165) - "pelerină, instrument muzical" etim. rut. *buchai*, rus. *bugaj* < tc. *buga*; DEX p. 102; DNF p. 84; DOR p. 220.

BULINCĂ (BIC)

DLR T₁P₁ p. 686 - feminin curios de la subst. **bulin(ă)** "medicament, hap, pilulă" etim. ngr. *bulini*; DER p. 123 (1191) - "pastilă"; DEX p. 103; DNF p. 87.

BUMBENI (LEȘ)

DLR T₁P₁ p. 687 și 688 - subst. **bumb** "nasture" + suf. **-eni**, etim. magh. *gomb* (cu asimilarea g-b în b-b); DER p. 124 (1197) etim. magh. *gömb*, *gomb*; DEX p. 103; DNF p. 87; DOR p. 222.

BUMBUȘCĂ (NEP)

DLR T₁P₁ p. 689 - "ac cu gămălie, bold, spilcă" etim. probabil singular refăcut din pl. **bumbuște** < magh. *gombostü* și rut. *bumbuška*; DER p. 124 (1196) - subst. **bumb**; DEX p. 103; DNF p. 87; DOR p. 222.

BURI-BURIAC-BURIECI (BIC; ILM)

DLR T₁P₁ p. 701-702 - adj. **buria** < subst. *buriiu* + suf. **-ac/-**

eci "vas din doage de lemn pentru vin" etim. **bg.** burija "butoiaș" cf. **alb.** buril; DEX p. 105; DNF p. 89; DOR p. 224.

BUTICELU (FLD)

DLR T₁P₁ p. 710 - de la subst. **bute** + suf. dim. **-el** "vas mare de lemn pentru conservarea lichidelor, mai larg la mijloc decât la capete, alcătuit din doage de stejar prinse în cercuri de fier sau de lemn" etim. **lat.** **pop.** buttis; DER p. 127 (1235) - etim. **lat.** buttem; DEX p. 106; DNF p. 91; DOR p. 225.

BUZDUG (ILM; LNC)

DLR T₁P₁ p. 715 - variantă a subst. **buzdugan** "măciucă scurtă ținută; unealtă de tors; cunună de spice de grâu în formă de cruce; maiul cu care se crapă lemnele; nume de câine; patronimic" etim. **tc.** bozdogan "ghioagă, măciucă (vezi și subst. **buzdugea** "săculeț, pungă"); DER p. 128 (1240); DNF p. 92; DOR p. 226.

CAFEI (ILM)

DLR T₁P₂ p. 22 - subst. **cafea** (variantă **cafei**) etim. "cuvânt intrat pe diferite căi în limba română, mai ales prin contactul cu turcii (Kahoé) și prin negustorii italieni (caffé); DER p. 133 (1272) etim. **tc.** kahve, **arab** qahwa; DEX p. 109 - etim. **tc.** kahve, **ngr.** kafés, **fr.** café; DNF p. 94.

CANDREA (ZAG)

DOR p. 228 - subst. **candre** "numele unei cuverturi"; DNF p. 97; IPO p. 77 - "variantă pentru **cană**, **canea**" - etim. incertă.

CARCALIU (RBR)

DLR T₁P₂ p. 134 - "unealtă de tăiat mămăliga, făcută dintr-o ață prinsă cu o coardă de spatele unui arc de nuiele" - etim. necunoscută; DNF p. 100.

CASTRAVEȚU (MĂG)

DLR T₁P₂ p. 186-187 - etim. **bg.** krastavica, **srb.** krastavac; DER p. 155 (1515) - etim. **bg.** krastavica din **sl.** krastavu ("râios"); DEX p. 125; DNF p. 102.

CĂLBAȘ-CĂLBĂȘĂU (ȘAN; POI; LEȘ; ILM)

DLR T₁P₂ p. 36 - subst. **calștaboș** + suf. aug. **-ău**, etim. **sl.**

(**rus** kolbasa; **bg.** kalbasa) sau **magh.** kolbász "cârnaț"; DNF p. 104.

CĂLȚÂNA (ILM)

DLR T₁P₂ p. 55-56 - subst. **călțun** (variantă **călțân**, cu deschiderea vocalică u > â) "un fel de ciorapi fără talpă; un fel de jambiere care ocrotesc partea de la glezna piciorului; un fel de pantofi de lână de umblat prin casă; gheată, cismă de sărbătoare, cu tureacul scurt" - etim. it. calzone, ajuns la noi prin **bg.** kalcun, trecut și la **turci** kaľcyn; DER p. 140 (1342); DEX p. 130 - etim. **ngr.** kartsóni; DNF p. 104.

CĂNTUȚ (BIC)

DLR T₁P₂ p. 83 - diminutiv al subst. **cantă** "vas de sticlă sau de lut cu coadă, îngust la gură" - etim. **sb.** **magh.** kanta.

CÂRPUȚ (RBR)

Derivat masculin de la subst. **cârpă** "batistă" + suf. dim. - **uț**, cf. DLR T₁P₂ p. 156-157 - etim. **palslv.** kârpa; DER. p. 202 (2035) - etim. **sl.** Krupa; DEX p. 159 - etim. **bg.** kârpa; DNF p. 134; DOR p. 243.

CĂRUCIOR (POI)

DLR T₁P₂ p. 168 - derivat diminutival din subst. **car**, etim. **lat.** carus (ID. p. 117-118); DER p. 148-149 (1442); DEX p. 119.

CĂSOAIA (FLD)

DLR T₁P₂ p. 181 - "casă mare; **bucătărie de vară** (s.n.); un fel de cămară de ținut vase și alte lucruri din gospodărie" etim. **casă** + suf. aug. -**oaie** < **lat.** casa; DER p. 154 (1499); DEX p. 124. În zonă, **căsoaie** = casă în câmp unde se iernează oile.

CAȘ-CĂȘANU-CĂȘUȚ (PVA; ROM; RNC)

DLR T₁P₂ p. 169-170 - de la subst. **caș** + suf. -**anu/-uț**, etim. **lat.** caseus-um; DER p. 154 (1498); DEX p. 125; DNF p. 102.

CĂUȘ (TEL)

DLR T₁P₂ p. 222-223 - "vas în formă de cupă sau de lingură mare, cu mâner sau coadă, cu care se scoate un fluid sau o materie

care "curge" dintr-un recipient spre a se turna în altul; cupa roatei de moară; unealtă de pescuit; lingura cu care zidarul ia varul" etim. derivat cu suf. **-uș** dintr-un vb. ***cau** - ***care** < lat. cavo-are; DEX p. 134; DNF p. 108; DOR p. 231.

CÂRJA-CÂRJERIU (RNC; ZAG)

DLR T_1P_2 p.145 - subst. **cârjă** + suf. **-er(iu)** "baston pastoral înalt și puțin încovoiat; unealtă cu care cojocarul rade pieile" etim. **palslv.** crajă "cruce"; DER p. 200-201 (2027) - "cuțit de tăbăcar, baston, băț, par, macara pentru mine" etim. **slv.** križi "cruce"; DEX p. 159; DNF p. 134; DOR p. 242.

CÂRLIG (NĂS; NEP)

DLR T_1P_2 p. 146-148 - etim. **necunoscută**; DER p. 201 (2029) - creație expresivă; DEX p. 159 - etim. **bg.** kârlik; DNF p. 134; DOR p. 243.

CÂRȚA (NEP)

DLR T_1P_2 p. 160 - subst. **cârță** "petic, zdreanță, cârpă" etim. **necunoscută**; DNF p. 134; DOR p. 243.

CEACLĂU (ȘAN)

DLR T_1P_2 p. 242; 262-263 - subst. **ceatlău** "gânjului cu care se leagă proțapul la sanie; lemnul care prinde loitrele carului; băță, ciomag, lemn gros; **bucată de lemn tare cu care se răsuțește funia sau lanțul spre a strânge cât mai mult** (s.n.); instrument de tortură" etim. **magh.** csaltó; DER p. 166 (1630); DEX p. 136.

CEACU (RBR)

DLR T_1P_2 p 247 - subst. **ceac** "băț lung prevăzut cu un fier ascuțit și, la același capăt, cu un cârlig de fier care servește la prinderea butucilor crăpați sau la mânărea lor la apă" (un fel de **țapină** - **n.n**) [Să nu uităm faptul că pe Someșul Mare s-a practicat **plutăritul** la începutul veacului trecut] etim. **magh.** csák "vârf, cui"; DNF p. 108.

CEAN (NEP)

DLR T_1P_2 p. 251 - subst. **cean** "luntre mică, ambarcațiune"

etim. tc. *čeam* (la origine "brad"); DER p. 164 (1607); DEX p. 135; DNF p. 108. (Vezi explicația de mai sus despre *plutărit*!).

CEANĂU (MĂG)

Creație expresivă ce denumește un om molău (cf. *tântălău*). În DLR T₁P₂ p.252 - este atestat subst. *ceanâie* "diverse lucruri de tâmplărie"; DEX p. 135 atestă subst. *ceanac* "strachină mare de lut sau de lemn" (cu schimbarea sufixelor *ac* > *ău*) - etim. tc. *čanak*; DNF p. 108 (n. fam. *Cean* - vezi mai sus!); DOR p. 234-235 (n. fam. *Cehan* "câine" < *ceahnă*).

CEAONU (NĂS)

DLR T₁P₂ p. 263 - subst. *ceaun* (variantă *ceaon*) "căldare mică de tuci, cu toartă, cu fundul rotunjit, în care păstorii fac mămăliga" etim. *tătar* *ča(h)un* - cf. tc. *cuyen* "tuci" și *rut*. *ča(v)un* "oală de tuci"; DER p. 166 (1632) - etim. *tătar* *čahun*; DEX p. 136.

CEAPLI (RBR)

DLR T₁P₁ p. 253 - subst. *ceaplău* "pleasnă de bici" etim. *magh.* *csaplo*; DNF p. 109 (n. fam. *Ceplen*).

CENCAN (POI)

DLR T₁P₂ p. 251-252 - de la subst. *ceanac* (prin metateză) "vas mare de pământ, smălțuit pe dinăuntru, în parte, și pe dinafară, care conține mâncare pentru mai multe persoane" etim. tc. *canaq*; DER p. 164 (1610) - "lighian" etim. tc. *čanak*; DEX p. 135 "strachină mare de lut sau de lemn".

CHILOȚERIU (ȘAN)

Creație expresivă cf. DLR T₁P₂ p. 357 subst. *chiloți* + suf. *-er(i)u*; DER p. 179 (1785) - etim. fr. *culotte*; DEX p. 146.

CHINTOIA (POI)

DLR T₁P₂ p. 365 și 743 - augmentativ feminin de la subst. *chinteș* (variantă de la *contăș*) "haină bărbătească lungă și îmblănită" etim. pol. *kontusz* (cf. *magh.* *köntos*, bg. *kontós*); DEX p. 190; DNF p. 116 (n. fam. *Chintoiu*, *Chintu*, *Chintea*, *Chintescu* etc.).

CHIȘAFĂU (LNC)

Cuvânt neatestat în dicționare - obiect utilizat la înhămatul cailor; bucata de lemn de care se leagă lanțul pentru a putea fi tratată căruța, etim. probabil **magh.** kis + fa "lemn mic" + suf. aug. -ău.

CHIȘCUTĂ (NEP)

DLR T₁P₂ p. 382 - subst. **chișcă** + suf. dim. -uță "stomac de vită sau de porc; rânză; un fel de caltaboș - etim. **rut.** kýška < **pal-slv.** kýšaka "maț, burtă"; DER.p.183 (1834) - "colon, intestinul gros al animalelor; tobă, cârnaț îndesat, dens"; DEX p. 142; DNF p. 119; DOR p. 237.

CHITĂU (RBȘ)

DLR T₁P₂ p. 385 - subst. **chit** + suf. aug. -ău "suman negru sau alb (cuvântul a fost semnalat de N. Drăganu la Zagra și de Viciu la Sg. Băi) etim. **germ.** Kittel (de aici provine și n. fam. tipic năsăudean Chitu(l)); DER p. 184 (1851); DNF p. 119. (Vezi și mai sus).

CIBICEU (ROD)

DLR T₁P₂ p. 398 - de la subst. **cibică** "capelă militară, un fel de pălărie" etim. **necunoscută**; DNF p. 121.

CIMPOI (NEP)

DLR T₁P₂ p. 410 - 411 - "burduf; **unealtă de fierărie**, instrument muzical popular" - (**Fig.** "om gras și umflat") etim. la origine însemna "stomacul rumegătoarelor" < **lat*** centipollium - contaminare **centipolia** (centipellio + folia "o sută de foi"); DER p. 188 (1917) etim. **lat.** centipolium; DEX p. 150 - etim. **necunoscută**; DNF p. 122; DOR p. 238.

CIOBA-CIOIBA (NĂS)

DLR T₁P₂ p. 422-423 și 434 - subst. **ciobacă** etim. **rut.** čobak "vas" cf. **magh.** csobák "ploscă de lemn"; DER p. (1950); DNF p. 123 etim. **magh.** csoba "vas de lemn, fedeleș".

CIOMAC (NĂS)

DLR T₁P₂ p. 454-455 - variantă a subst. **ciomag** etim. **tc.** čomak (čumak); DER p. 195 (1975) "bătă mare; tăvălug de treierat"; DNF p. 125; DOR p. 427 (**fig.** "om prost").

CIORBEA-CIORBA (NĂS; MĂG)DLR T₁P₂ p. 462 - subst **ciorbă** + suf. **-ea** etim. tc. *čorba*;

DER p. 196 (1984); DEX p. 153; DOR p. 240; IPO p. 35

CIPCĂ (LEȘ)DLR T₁P₂ p. 471 - 472 - subst. **cipcă** "dantelă, fundă, panglică" etim. **magh.** csipke; DER p. 198(2003); DNF p. 128.**CIPERI (ILM;POI)**DLR T₈P₂ p. 621-622 - de la subst. **piper** (cu africativizareapi > c) etim. **ngr.** pipéri < **sl.** piperi; DER p. 600 (6403); DEX p. 692; DNF p. 128 și 366.**CIRICANI (POI)**DLR T₁P₂ p. 479 - de la subst. **cirică** + suf. antroponimic -**ani** "joc de copii din Transilvania - etim. derivat din **ciric** "sfert, halcă de carne, codru de pâine" etim. tc. *čerek* (*čevrek*); DER p. 200 (2022); DNF p. 129 - de la subst. **cirică** "țiglă".**CIUCI-CIUCU (POI; NEP; NĂS; ILm)**DLR T₁P₂ p. 490 - subst. **ciuci** "tăietei, mâncare făcută dinaluat" etim. **magh.** csócsa "mâncare pentru copii, papa" (Vezi și subst. **ciuc** "târâncop" etim. **bg.** *čuk* "ciocan" - **sb.** *čuc* "mai de băttorit pământul"); DER p. 205 (2070) - **ciuci** "membru viril, penis" - etim. **țig.** *čuči* "țată"; DNF p. 129; DOR p. 241.**CIURBĂU (MIT)**DLR T₁P₂ p. 516 - derivat din vb. **a ciubăl(u)i** "ungurism deprin părțile Năsăudului"; "a scurge zeama (moarea) de pe curechiul pus în bute și apoi a o turna iarăși îndărăt (cf. Bugnariu); "a pritoci" etim. **magh.** csoborló (prin metateză) "fedeleș, vas de lemn în care se pritocește varza" (Vezi N.Drăganu "Dacoromania", IV, p. 779) + suf. aug. depreciativ **-ău**; DNF p. 132; DOR p. 242.**CIURU (FLD)**DLR T₁P₂ p. 514 - 516 - subst. **ciur** "unealtă de cernut pleava, gunoiul și neghina din cereale" - etim. **lat.** **pop.** *cibrum*; DER.

p. 209 (2093); DEX p. 156-157; DNF p. 132; DOR p. 292.

CLEȘTĂU (NĂS)DLR T₁P₂ p. 550-551 - subst. **clește** + suf. aug. **-ău** etim.

palslv. klešta (**pl.** Klešti, Klešte); **DER.** p. 213 (2141); **DEX** p. 163 (N.N. În zonă subst. **cleștău** denumește cleștele mic, în ciuda sufixului augmentativ!).

CLOPOTĂL (NĂS)DLR T₁P₂ p. 569 - 570 - diminutivul subst. **clopot** etim. **bg.**

klopotŭ; **DER** p. 215 (2166) etim. **sl.** klopotŭ "zgomot"; **DEX** p. 164; **DNF** p. 136.

COCĂRĂ (ROD)DLR T₁P₂ p. 610 - de la vb. **a cocări** (numai în zona

Năsăudului cf. N. Drăganu) "a coace, a găti" - etim. derivat de la **a coace** + suf. **-ar**; **DNF** p. 137.

COHEAN (LEȘ)DLR T₁P₂ p. 637 - subst. **cohe** + suf. **-ean** "bucătărie de

vară" - etim. **magh. dialectal** kohó "cuptor la plita de gătit".

COLEȘĂ (FLD; ILM; BIC)DLR T₁P₂ p. 652 - 653 - subst. **coleașă** (variantă **coleșă**

prin monoftongare) "termen păstoresc de origine **obscură (s.n.)** care se găsește și la unguri (Köls "mei") și la slavi **bg.** kuljaša "un fel de terci" **sb.** kúliješ "un fel de mămăligă"; **pol.** kulesz, **rus.** kulešu, **ceh** kulaše etc.

COLEȘĂRU (LNC)DLR T₁P₂ p. 652 - derivat din subst. **coleașă** "instrumen-

tu de lemn cu care se amestecă mămăliga în ceaun; făcăleț"; **DER** p. 226 (2255) - etim. **necunoscută**; **DNF** p. 141 (N.N. Poate însemna și **cel ce mănâncă multă mămăligă**).

COLIBĂ-COLIBUȚĂ (TEL; ILM)DLR T₁P₂ p. 655-656 - subst. **colibă** + suf. dim. **-uță** etim.

bg. sb. koliba ("prin păstorii români, cuvântul s-a răspândit și la: **cehi**, **slovaci**, **polonezi** și **unguri**"); **DER.** p. 226 (2259) - etim. **necunoscută**; **DEX** p. 171; **DNF** p. 141; **DOR** p. 246.

COLȚUN (SLV)

DLR T₁P₂ p. 55 - "un fel de ciorap (fără talpă); ciorapi scurți cusuți din bucăți de pânură pe care-l poartă mai ales femeile, în loc de obiele (variantă: **călțun**); gloată, cizmă, ciubotă de sărbătoare pentru bărbați" - etim. **it.** calzone, ajuns la noi prin intermediul limbii **bulgare** (kalcun), **turcă** (kalčun) sau **maghiară** (kalcon); DER p. 140 (1432); DEX p. 130 - etim. **ngr.** kartsoni ("a încălța"); DNF p. 105; DOR p. 232.

CORȚENI (POI)

Probabil din subst. **scoarță** + suf. **-eni** (cu afereza lui **s**) etim. **lat.** scortea ("de piele"); DER p. 696 (7586); DEX p. 838; DNF p. 409.

COSÂREA (ROD)

DLR T₁P₂ p. 817 - 818 - etim. **magh.** kosár "coșniță rotundă"; DER p. 243 - "hambar, pățul, grajd, staur" etim. **sl.** košára; DEX p. 201 din subst. cosar "lopătar" etim. **necunoscută**; DNF p. 149.

COȘUȚ-COȘUȚU (NĂS; RBȘ)

DLR T₁P₂ p. 815 - 818 - diminutivul subst. **coș** etim. **lat.** cossus; DER p. 243 (2453) - etim. **sl.** koši; DEX p. 203; DNF p. 151; DOR p. 250; IPO p. 36; 45 și 65.

COTOZ-COTOZALĂ (MIT;POI)

DLR T₁P₂ p. 851 - subst. **cotoz** + suf. **-(e)ală** "mâncare făcută din pâine sau mămăligă, dumicate mărunț, peste care se toarnă lapte acru"; "mâncare rău pregătită", prin extensie: tină, noroi, nămol, murdărie - etim. **necunoscută** (cf. **magh.** kotu "tină subțire"; **kotyfolni** "a găti prost, a strica mâncarea") derivat: **cotozât** = murdărit, pătat cu noroi pe haine, pe corp; DER p. 248 (2501); DNF p. 153.

COȚOBĂR (SLV)

De la adj. **coțob-coțoabă** "nărăvaș, recalcitrant, guraliv cf. DLR T₁P₂ p. 844. În zonă însă există subst. **coțob** "lucru mic dar important"; mai există și subst. **coțobără** "veveriță" (doar în Ardeal) - etim. **neprecizată**; DNF p. 153 (variantă **coțop**).

CUGLĂR (NĂS)

DLR T₁P₂ p. 956 - subst. **cuglă** "popice" + suf. **er** - etim.

germ. Kugel "bilă, glonț"; DNF p. 159.

CUPA (FLD)

DLR T₁P₂ p. 995 - 996 - subst. omonim "vas de lemn sco-

bit întrebuințat de ciobani la stână; servește la mulsul oilor; se leagă deasupra găleții pentru ca laptele să nu stropească și să nu facă prea multă spumă"; "unitate de măsură pentru lichide mai mare de un litru" etim. **lat.** cuppa, cuvânt păstrat în toate limbile romanice; DOR p. 267 - 268 (2684) - "blid, vas de lemn"; DEX p. 219 (vezi și **magh.** kupa).

CUȘ-CUȘ (ROM)

Puțin probabil de la numele pastelor făinoase cu același nume (cf. DEX p. 223 - etim. **tc.** kuskus; DER p. 275 - **fr.** cous-cous). Credem că este o interjecție (cf. DLR T₁P₂ p. 1041).

CUTE (ȘAN)

DLR T₁P₂ p. 1048 - "piatră de ascuțit coasa și late instrumente tăioase" etim. **lat.** cos, cotem (schimbarea o > u nu este încă lămurită de lingviști); DER p. 274 (2737) - etim. **lat.** cos; DEX p. 223 - **lat.** cos-cotis; DNF p. 162.

CUTĂT BÂRNAC (ZAG)

DLR T₁P₂ p. 1050 - etim. **lat.** **pop.*** cotitus-um (de la un verb* cotire, derivat din subst. cos-cotem - cu sensul de "tras pe cute; ascuțit"; DER p. 274; DEX p. 224. (Pentru **bârnac**, vezi explicația de la capitolul I!)).

DIBLE (BIC)

DER p. 291 (2932) - subst. **diblă** "vioară" etim. **sb.** **slv.** dipla "fluier"; DEX p. 263 - etim. **scr.** diple "cimpoi"; DNF p. 171.

DROAGĂ-DRONGI (ZAG)

DEX p. 282 - vb. **a drângăni** "a produce sunete discordante la un instrument muzical" cf. **a zdrângăni**; vezi și subst. **drângă** (variantă a lui **drâmbă** și adj. **drângălău** "om care-și

pierde vremea degeaba" (cf. informator), dar și subst. **droagă** (regionalism) "căruță mare, greoaie și hodorogită" - etim. **rus** droga. Ar putea intra în discuție și o contaminare între acești termeni. (În zonă însă **droanga** este clopotul mare pe care-l poartă, de obicei berbecii, alt termen: **dubă** sau **avion!!!**).

DRUGĂ (ZAG)

DER p. 303 (3078) - variantă a subst. **drug** - etim. **sl.** drogu; DEX p. 282 - subst. **drugă** "fus mare și gros pe care se pune fuiorul de tors urzeală" (vezi și verbul **a îndruga**) etim. **scr.** druga; DNF p. 183; DOR p. 267.

DUBALĂ-DUBĂU (POI; MAI; LEȘ)

Derivă de la vb. **a dubi** "a argăsi, a tăbăci"; DER p. 304 (3082) - etim. **sl.** dubiti; DEX p. 283 - **dubală** < **ucr.** dubyty; DNF p. 183; DPR p. 267 (**Fig.** om nespălat, leneș, trândav).

FANU (ZAG)

DLR T₂P₁ p. 43 - subst. **fan** "cutia de sticlă a felinarului" etim. **ngr.** fanos "lanternă, fanal"; DER p. 319 (3265). (Ar putea fi și un hipocoristic de la Ștefan, cf. DOR p. 154).

FELERIȚA (MOC; ZAG)

DLR T₂P₁ p. 93 - subst. **fele** + suf. **-ița** "măsură de 2/3 litri etim. **magh.** felé, formă flexionară a lui fél "jumătate"; DEX p. 324; DNF p. 197; DOR p. 273 (fele = 0,5l). Avansăm și propunerea subst. **filer**, monedă austro-ungară + suf. **-ița** (cu deschiderea i > e) - (vezi mai jos, Salva).

FESU (ȘAN)

DLR T₂P₁ p. 106 - etim. **tc.** fes; DER p. 326 (3336); DEX p. 331.

FILERU (SLV)

De la subst. **filer**, monedă austro-ungară (a suta parte dintr-o coroană) etim. **magh.** fillér (< **lat.** follarus - monedă a Imperiului Roman de Răsărit); DLR T₂P₁ p. 122-123; DER p. 329 (3368); DNF p. 199.

FISTĂR (ILM)

DLR T₂P₁ p. 131- subst. **fistău** "ciocan mare cu care se sparg pietrele" etim. **germ.** Fänstel; DER p. 332 (3407) - etim. **germ.** Füstel; DNF p. 201.

FLOTISTU (ZAG)

DLR T₂P₁ p. 135 - subst. **flaut** (cu monoftongarea au > o) + suf. **-ist**, etim. **it.** flauto; DER p. 333 (3426) - etim. **-it** flauto cf. **tc.** flaota; DEX p. 339; DNF p. 204 - etim. **magh.** flota.

FOFA-FOAFE (ZAG)

DLR T₂P₁ p. 152 - subst. **foafe** "fusele vârtelniței; tălpii de la războiul de țesut, aripile de la roata morii" vezi și **foflea** "om puturos, leneș, trândav, gură-cască (ID. p. 153). (În zonă sensul este de "om care morfoleşte, chelfănește când mănâncă, sau fonfăne (vorbește pe nas); DER p. 348 (3451) - de la **fóf-** "rădăcină expresivă care pare a reda ideea de a mormăi, a bălmăji" cf. **sl.** fufati "a se bâlbâi"; DEX p. 343 - etim. **necunoscută**.

FOȘALĂI (POI)

DLR T₂P₁ p. 161 - subst. **foșalău** "unealtă de scărmanat lână sau cânepa, având formă de țesală" etim. **necunoscută** (cf. **magh.** fozslani "a se destrăma"); DEX p. 347 - vb. **a foșăi** "a fâsâi" - formațiune onomatopeică; DNF p. 206 - vb. **a foșălui** "a pieptăna lână cu foșalăul".

FRANZELĂ-FRANZELUCĂ (ILm; ȘAN)

DLR T₂P₁ p. 169 - subst. **franzelă** + suf. **-ucă**, etim. **gr.** franțola "pâine franțuzească"; DER p. 340 (3472); DEX p. 350.

FRUNZĂLĂ (BIC)

DLR T₂P₁ p. 181 - 182 - subst. **frunză** + suf. **-ilă** etim. **lat. pop.** frondia (< frons-frondem); DER p. 343 (3500) - etim. **lat.** frondia; DEX p. 354; DNF p. 209; DOR p. 278.

FUCI (NĂS)

DLR T₂P₁p. 197 - subst. **fucie** "vas de lemn în formă de butoi" etim. **sb.** fucija; DER p. 344 (3504) - "butoiaș".

FUFAZA (ȘAN)

DLR T₂P₁ p. 152 - subst. **fofează** (cu o > u și monoftongarea ea > a) "tălpile războiului de țesut; fusele vârtelniței; fălcelele tânjalei; talerul balanței; petec de pânză curată" etim. **nesigură**; DEX p. 343 - etim. **necunoscută**; DNF p. 209 - (n. fam. Fufezan < fufă). N.N. cf. informator "porecla unui om care bârfește, umblă cu vorbe mincinoase").

FURCEA-FURCOIU (NĂS; RBR)

DLR T₂P₁ p. 197 - subst. **furcă** + suf. **-ea/-oiu** etim. **lat.** furca; DER p. 347 (3528); DEX p. 358; DNF p. 210; DOR p. 278.

GANȚI (RNC)

DNF p. 214 - etim. **magh.** gants "cârlig, nod" (n. fam. Ganț(i)u); DOR p. 208 - subst. **ganță** "cange".

GĂLUȘCĂ-GALOȘTE (POI; RNC; ZAG)

DLR T₂P₁ p. 218 "cocoloș făcut din aluat sau carne tocată" etim. **rus, pol.** galuška, **magh.** galuska; DER p. 353 (3585); DEX p. 383; DNF p. 230; DOR p. 288; PIN p. 100.

GÂF-GÂFU (MAG; POI; MIT)

DLR T₂P₁ p. 204 - subst. **gâf** (numai pe valea Someșului!) "covată mică și rotundă pentru frământatul aluatului; măsură de cca 3 l cu care se ia uiumul la moară" (cf. **gâvan**); **gâfă** "poreclă dată oamenilor care, fiind grași, **gâfâie**" etim. onomatopee; DEX p. 374.

GÂNJU (ROM; RBR)

DLR T₂P₁ p. 224 - subst. **gânj** "nuia de salcie (tei, carpen) pârlită în foc și bine răsucită (în formă de colac sau verigă) de care se servesc țăranii în loc de funie" - etim. **palslv.** gânja "nuia"; DER p. 372 (3772) - etim. **sl.** *gązi; DNF.p.225.

GÂRLICI (BIC; NĂS)

DLR T₂P₁ p. 230 - "intrarea în pivniță; strungă; gaura de la piatra de moară; tinda caselor țăărănești" etim. **sb.** grlič "gâtul sticlei"; DER p. 347 (3528); DEX p. 358; DNF p. 210; DOR p. 278.

GĂVOZD (LEȘ)DLR T₂P₁ p. 240 - subst. **găvoz**d "cui (de obicei de lemn)"etim. **palslv.** găvozdă; DER p. 356 (3622) - etim. **sl.** gvozdi (cf. vâz-doagă); DEX p. 366; DNF p. 216.**GEOAGA (NEP)**DER p. 363 (3714) - **ghioagă** "măciucă" etim. obscură (cf.**lat.** clava); DEX p. 372; DNF p. 221; DOR p. 284.**GHINUȚ (NĂȘ)**DLR T₂P₁ p. 259 - diminutivul subst. **ghin** "unealtă de dul-gherie, fierărie, rotărit; cazma îndoită la ambele părți laterale" etim. **necunoscută**; DER p. 362 (351) - "sapă, cazma, daltă" etim.**incertă**; DEX p. 372.**GRAPALĂI (ȘAN)**DLR T₂P₁ p. 298-299 - subst. **grapă** + suf. aug. **-alăi** - etim.**necunoscută**; DER p. 375 (3865) - etim. **sl.** grapa "greblă"; DEX p. 381-
cf. **alb.** grep, gërepë "undită, cârlig"; DNF p. 229.**GREBLĂ (ZAG)**DLR T₂P₁ p. 303 - etim. **bg.** greblo; DER p. 376 (3873);

DEX p. 383; DNF p. 230; DOR p. 288; IPO p. 100.

GUGIU (ZAG)DLR T₂P₁ p. 323 - subst. **gugiuman** "un fel de căciulă"etim. **tc.** gugemin; DER p. 383 (3917); DNF p. 232 - subst. **gugiu**

"un fel de guler lat și pătrat care atâră pe spatele sumanelor țărănești"; DOR p. 289.

HAMZA (ILm)353 - susbt. **hamză** "scocul morii" etim. **necunoscută**;

DNF p. 236; DOR p. 292.

HARAMPĂU (POI; SGB)

Cuvânt învechit "clește de scos cuie sau cel cu brațele lungi

folosit la fierărie" - etim. **magh.** harapó (-fagó).**HÂLBOTE (LEȘ)**DLR T₂P₁ p. 348 - subst. **hâlbe** (< vb. **a hâlboti** "a mânca

zgomotos, a clefăi"); "rămășițele de la mâncare, ceva ce se spală de pe vase și se dă la porci; **lături**"; DER p. 397 (4104) - "lături, zoaie" - origine expresivă ca și în rădăcina **bâlb**. (N.N. Cuvânt rar, folosit și de Liviu Rebreanu).

HERING (SLV)

De la peștele cu același nume (scrumbie) - DLR T₂P₁ p. 388

- etim. **germ.** Häring; DER p. 396 (4090); DEX p. 397.

HINTIOASA (ILM)

Creație expresivă, probabil de la subst. **hinteu** + suf. - **oasa**, DLR T₂P₁ p.391-392 - "trăsură, caleașcă, rădvan" etim. **magh.** hintő "leagăn, trăsură"; DER p. 397 (4110); DEX p. 401.

HOABARU (SLV)

De la subst. **hoabăr** (variantă **hobăr**) neatestat în dicționare care denumește un instrument de tăiat legume - cf. **gilău**, **gealău**, **rindea**, cf. DLR T₂P₁ p. 242- etim. **magh.** gyaló; DEX p. 366; DER p. 357 (3629).

HOASPĂ (ZAG)

DLR T₂P₁ p.396 "pojghița în care este învelit grăuntele cerealelor și al unor legume; pelița bobului de strugure" etim. **necunoscută**; DEX p. 405; DOR p. 439 - "tărățe" (N.N. Este **porecla generică** pentru locuitorii satului Suplai).

HONTU (POI;RBR)

DLR T₂P₁ p. 403 - subst. **hont** "roabă, tăărăboanță" etim.

germ. Hund; DNF p. 245 - subst. **hontar** (hoantăr) "cel care scoate piatră din carieră".

HULUDUC (SGB)

DLR T₂P₁ p. 419 - subst. **huludeț** (cu schimbarea sufixului

-**uc**) - (la războiul de țesut) "bețișorul (numit și **fus** sau **surcel**) pe care se învârtă țeava suveicii"; (**lacar**) "cuiul care leagă proțapul de piscul carului, numit și cuiul din urechi"- etim. poate dintr-un **palslv.** *chludăsă < chlodă "vargă, nuia, vergea"; DER. p. 404 (4203); DEX p. 409 - etim. **necunoscută**; DNF p. 249.

IZMANĂ (NĂS)

DLR T₂P₁ p. 932 - etim. **palslv.** izmena "îmbrăcămintă care se schimbă"; DER p. 440 (4570); DEX p. 445 - etim. **bg.** izmeni; DNF p. 262.

ÎMBLĂCIUL SCURTULUI (SLV)

Subst. **îmblăciu** "unealtă agricolă, băător", DER p. 413 (4327) - etim. **sl.** mlatu, omlatŭ "ciocan, mai". Fonetismul pare să indice o încrucișare cu **sl.** blŭči "spin"; DEX p. 447- etim. **sl.** mlatŭti.

ÎNTINGUȘ (SGB)

DER p. 430 (4444) - vb. **a întinge** + suf. dim. **-uș** "a muia, a îmbiba" etim. **lat.** tingere; **în parte**, omonim al vb. **a intinde**, datorită omonimiei participiului întins (ca și în cazul verbelor - **a încinge**, **a incinde**); derivat: întinsoare "mâncare cu sos sau grăsimă, care se mănâncă **întingând**"; DEX p. 470.

JAC-JACU (MIT; MOC; ZAG)

DER p. 441 (4577) - subst. **jacă** "săculeț, traistă" etim. **magh.** zsák ("sac"); DEX p. 477 - "sac, traistă, săculeț de pânză rară, în care se pune la scurs cașul, urda sau brânza de vaci"; DOR p. 304; IPO p. 13.

JAMBIERU (ROM)

DEX p. 477 - subst. **jambieră** "învelitoare de piele, de lână sau de postav, care acoperă și protejează piciorul de la gleznă în sus, până aproape de genunchi" (echipament sportiv) etim. **fr.** jambière.

JĂBUC (SGB)

DER p. 443 (4595) - diminutivul subst. **jeb** + suf. dim. **-uc** "buzunar" (cu velarizarea e > ă) etim. **magh.** zseb; DEX p. 478; DNF p. 266.

JÂNTIȚĂ (SGB)

DER.p.445(4612) "produs lactat preparat din zer" etim. **sl.** zętica < **sl.** žinka "sită"; DEX p. 479 - "produs lactat preparat prin încălzirea lentă a zerului provenit de la scurgerea cașului" - etim. **necunoscută**.

JUMĂRUCĂ (LNC)

DER p. 449 (4644) - diminutivul subst. **jumară** "resturile rezultate din topirea slăninei; papară, scrob, omletă" etim. **germ.-austriac** Schmarren "mâncare de ouă bătute prăjite în untură"; DEX p. 482 - etim. **bg.** žumerki < **germ.** Schmarren; DNF p. 270.

LABOȘU-LABOȘĂL (SLV; SGB)

De la subst. **laboș** + suf. dim. **-el**, etim. **magh.** lábos "vas de metal, de dimensiuni diferite, folosit la prepararea mâncării".

LAMPU (ROD)

Masculin interesant de la subst. **lampă**; DER p. 455 (4693) - etim. **it.** lampa, intrat prin filieră germană (Lampe); DEX p. 487; DNF p. 272.

LĂDOI (POI)

DER p. 453 (4676) - din subst. **ladă** + suf. aug. **-oi**, etim. **germ.** Lade, prin intermediul limbii maghiare - láda sau **sl.** lada; DEX p. 486; DNF p. 274.

LEAC (MIT)

DER p. 460 "medicament" etim. **sl.** lěkŭ; DEX p. 492; DNF p. 275.

LEBEȘ (ROD)

Probabil din **magh.** lévés "supă" (cu trecerea v > b) frecventă în zonă și în fonetica istorică) - (cf. *vervex > berbece).

LIPICI (MIT)

DER p. 471 (4861) - de la vb. **a lipi** + suf. **-ici**, etim. **sl.** lipiti; DEX p. 503.

LOGĂU (NĂS)

Cuvântul neatestat în dicționare - parte componentă a sistemului de prindere a cailor la căruță, etim. **lb.** maghiară.

MARMELADĂ (ILM)

DLR T₆ p. 139 - etim. **fr.** marmelade, **germ.** Marmelade; DEX p. 524.

MĂCIUCĂ-MĂCIUCUȚĂ (ROM; ROD)

DLR T₆ p. 211 - subst. **măciucă** + suf. dim. **-uță**, etim. **lat.**

*matteuca; DER p. 481 (4970) - formație expresivă bazată pe rădăcina **măc** - (cf. **coc** < căciulă); tradițional, se admite etimonul **latin** *matteuca, dar este greu de admis, bazându-se pe un **latin** mateola (rar și puțin atestat) și pe suf. **-uca**, considerat de origine **galică**; DEX p. 529; DNF p. 496; DOR p. 318.

MĂȘTELEAGU (BIC)

DLR T₆ p. 368 și 432 - subst. **melesteu** "făcăleț, râșniță (cu metaza **ste** > **le** și velarizarea **e** > **ă**) + suf. **-ag(u)** "epitet depreciativ pentru un om care vorbește greu, încurcând vorbele, sau care merge urât", cf. vb. **a melestui** "a melița, a zdrobi, a fărâmița, a bate, a lovi foarte tare, a mesteca" - etim. **magh.** mállaszt; DER p. 501 (5200) - "a da cu parul" etim. **magh.** melleszteni; DEX p. 537 - "derivat regresiv din vb. a melestui"; DNF p. 301.

MĂTUROI (NĂS)

DLR T₆ p. 328 - 329 - subst. **mătură** + suf. aug. **-oi**, etim. **necunoscută**; DER p. 498 (5166) - origine **obscură**; DEX p. 534; DNF p. 300 - "calificativ depreciativ pentru un bărbat nătâng".

MIERȚOIU (TEL)

DLR T₆ p. 503 - 504 - subst. **mierță** + suf. aug. **-oiu** "măsură de capacitate pentru cereale sau alte produse agricole, a cărei mărime variază după regiuni, de la 8 la 200 kg." etim. **magh.** mérce; DEX p. 548; DNF p. 305.

MIȘTAC (POI)

DLR T₆ p. 636 - subst. **miștoc** "oală sau cazan în care se fac diverse amestecuri" - etim. **germ.** Mischtopf.

MOTORU-MOTORAȘU (ROM)

DLR T₆ p. 915 - subst. **motor** + suf. dim. **-așu** - etim. **fr.** motor < **lat.** motor, **germ.** Motor; DEX p. 571; DNF p. 318 - derivat regresiv de la motoran "om prost, bleg" - etim. **obscură**; DOR p. 328 - adj. motoran "tont".

MUJDEI (TEL)

DLR T₆ p. 961 - 962 - derivat din formula **must** + **de** + **ai** "pe teren românesc"; DEX p. 574; DNF p. 319.

OLOIETE (ȘAN)

DER p. 815 (9035) - de la subst. **ulei** (variantă **oloi**) + suf. **-ete**, etim. **sl.** olei, **magh.** olaj; DEX p. 624 și 992; DNF p. 342.

OȚĂT (ȘAN)

DLR T₇P₂ p. 387 - 388 - subst. **oțet** (cu velarizarea e > ă) etim. **v.sl.** oțetă; DER p. 566 (5969) - etim. **sl.** očitŭ; DEX p. 640; DNF p. 347; DOR p. 450.

OUĂ-OU (MAG; SLV)

Subst. **ou** (Pe Valea Ilvelor n. fam. **Oul** este frecvent); DER p. 567 (5982) - etim. **lat.** ovum; DEX p. 640; DNF p. 347.

PACICA (POI)

DLR T₈P₁ p. 52 și p. 175 - subst. **pașcă** "pachet de tutun (cu variantele locale **poc** sau **paclă**), tutun de calitate inferioară, mahorcă" etim. **ucr.** packa.

PALANEȚ-PALANEATĂ (LEȘ)

DLR T₈P₁ p. 29 - "turtă făcută din aluat de pâine, coaptă pe vatră, uneori umplută cu brânză, urdă, magiun" etim. **ucr.** palanitia; DER p. 572 (6039) - etim. **rut.** polnica; DNF p. 357.

PANCOVĂ-PANCOVEL (NEP; POI; LEȘ)

DLR T₈P₁ p. 56 - subst. **pancovă** + suf. dim. **-el** "gogoasă, uscățele, minciunică" - etim. **magh.** pánkó; DER p. 574 (6069) - etim. **germ.** Pfanukuchen, prin intermediul limbii maghiare; DNF p. 351.

PAPĂ-ACRĂ (RBȘ; ILm)

DLR T₈P₁ p. 76 (pct.e) - "mâncare preparată din mămăligă" (la Ilva Mică - cf. Chestionar V 21/15); "mâncare ciobănească preparată din caș și urdă prăjite împreună" (sinonime: **balmuș**, **cocârță**, **zăvârdacă**) etim. **lat.** **pop.** pappa; DER p. 576 (6092); DEX p. 650; DNF p. 353; DOR p. 342.

PAPRICĂȘ (NĂS)

DLR T₈P₁ p. 80 - "un fel de tocană" etim. **magh.** paprikás; DER p. 577 (6099) - "tocană cu mult ardei, după obicei unguresc"; DEX.p.650.

PARȘON (TEL)

DLR T₁P₁ p. 503 - probabil de la subst. **barșon** (cu afonizarea b > p) "catifea" - etim. **magh.** bársony; DEX p. 74.

PATENT (BIC)

DLR T₈P₁ p. 185 - "clește special cu care se pot executa diferite operații de apucare, tăiere etc" - etim. **germ.** Patent; DEX p. 660.

PATINA (ILM)

DLR T₈P₁ p. 190 - etim. **fr.** patin; DEX p. 661; DNF p. 355.

PATROANĂ (SLV)

Aici cu sensul de: **glonț, cartuș, exploziv** - DLR T₈P₁ p. 200 - etim. **germ.** Patrone; DER p. 586 (6214) - etim. **fr.** patron; DEX p. 661 - 662; DNF p. 356; DOR p. 343.

PĂPUC (RBȘ; ILM; ZAG)

DLR T₈P₁ p. 80 - 81 și 276 - etim. **tc.** papuç, **magh.** papucs; DER p. 577 (6101); DEX p. 650; DNF p. 353.

PĂRUȘĂLU (NĂS)

DLR T₈P₁ p. 83 - diminutivul subst. **par**; id. p. 307 - subst. **părușel** "perii pe care se împletesc nuielele (la casele cu pereții din gard de nuiele)" etim. **lat.** palus; DER p. 577 (6105); DEX p. 651; DNF p. 318; DOR p. 342; IPO p. 142.

PĂSTAIE (LEȘ)

DLR T₈P₁ p. 316 - cf. **alb.** pistaë; DER p. 583 (6187) - etim. **îndoielnică**; DEX p. 667.

PCISĂLIȚĂ (ȘAN)

DLR T₁P₂ p. 383 - subst. **chisăliță** (cu chi > pč) etim. **rut.** kyselyča; **bg.** kiseliča, **srb.** kiselika, toate din **paleoslavul** kys(e) la "acru"; DER p. 181 (1837); DEX p. 148; DNF p. 118.

PCITOC-PITA (ILM; SGB)

DLR T₈P₁ p. 659-660 - subst. **pită** + suf. aug. **-oc** (cu pi>pč) etim. **ngr.** pita; DER p. 605 (6455); DEX p. 695 - etim. **bg.** pita.

PEDALĂ (NEP;ȘAN)DLR T₈P₂ p. 383 - etim. fr. *pédale*; DEX p. 671.**PENIȚA** (RNC)DLR T₈P₂ p. 403 - 404 - dim. subst. **pană** etim. lat. *pinna*;

DER p. 574 (6062); DEX p. 647 - 648; DNF p. 350.

PETROMAX (SGB)DLR T₈P₂ p. 515 - "lampă de iluminat cu sită incandescență care funcționează cu petrol" etim. **comercială**; DEX p. 684.**PICSU** (RBS)Cunoscutul și banalul instrument de scris dar neatestat în dicționare: **pix**.**PILA** (SGB)DLR T₈P₂ p. 597 - etim. v.sl. *pila*; DER p. 598 (6375) -etim. sl. *pila* "fierăstrău"; DEX p. 690; DNF p. 365.**PIȘTALĂU** (POI)DLR T₈P₂ p. 657; DER p. 604 (6446) - subst. **piștă** + suf.aug. **-alău** "hrană, mâncare bună, huzur, desfătare, încântare" etim. sl. *pište*; DNF p. 367.**PLANCA** (RBR)DLR T₈P₃ p. 756 - subst. **plancă** "drum în pantă podit cutrunchiuri de copac și mărginit pe laturi, pe care se transportă, prin alunecare, sub acțiunea greutatei proprii, bușteni și alte sortimente de lemn" etim. germ. *Planke*; DEX p. 701**PLĂCINTĂ** (NEP; RBȘ; ZAG)DLR T₈P₃ p. 783 - 784 - etim. lat. *placenta*; DER p606

(6471); DEX p. 704; DNF p. 370; DOR p. 349.

POCLOG (ROD)

DER p. 626 (6714) - "bucată din piele cu care se cârpește

încălțăminte, petic" etim. sl. *podulogu*, bg., scr. *podlog*; DNF p. 377; DOR p. 352.**POHACI** (ZAG)DLR T₈P₃ p. 942 - subst. **pogace** "turtă făcută din făină de

grâu, cu jumări de porc" - etim. **magh.** pogácsa; **germ. dialectal** Pogatsche, **scr.** pogača; DER p. 616 (6584) - etim. it. foccacia, prin intermediul **bg.**, **sb.** pogača (variantă **pohace**); DEX p. 714; DNF p. 372 (cu g > h sub influența limbii ucrainiene); PIN p. 83.

PRĂJÂNCĂ (NEP)

DER p. 629 (6746) - de la vb. **a prăji** + suf. **-incă** etim. **sl.** praziti; DEX p. 732; DNF p. 378; DOR p. 353. (N.N. Pâine prăjită în ulei sau untură frecată cu usturoi).

PUDIC (NĂS)

Cuvânt neatestat în dicționare; desemnează o jucărie cu care se trage la țintă (cf. Darts!).

PUFI-PUFULETE (BIC)

DER p. 643 (6958) - "pene mici și noi"; perișor; obiect care servește la pudrat; scăunel; etim. **sl.** puchŭ; DEX p. 759 - etim. **bg.**, **scr.** puh; DNF p. 406; DOR p. 366.

RAȘCĂU (NĂS)

DLR T₉ p. 44 - subst. **rașcău** (variantă **jașcău**) din **rașcă** + suf. **-ău** "unealtă asemănătoare cu o sulă" etim. **necunoscută**; DEX p. 773; DNF p. 388; DOR p. 358 - "pungă de piele pentru tutun, cremene și amnar".

RAȘPILI (NĂS)

DLR T₉ p. 44 - subst. **rașpel** (variantă **rașpilă**) "pilă de oțel cu una sau mai multe fețe, cu dinți tari, folosită la prelucrarea lemnului sau a metalelor moi" - etim. **germ.** Răspil, Raspel, **magh.** ráspoly, raspó; DER p. 657 - etim. **germ.** Raspel, prin intermediul **sb.**, **slov.** rašpa; DEX p. 773; DNF p. 388.

RĂCILĂ (SGB)

DLR T₉ p. 63 - subst. **racilă** "unealta cu care se prind racii, alcătuită dintr-un cerc de lemn pe care se fixează o plasă de forma unei farfurii" etim. **scr.** račile; DEX p. 775; DNF p. 388; DOR p. 359.

RĂVAȘ (LEȘ)

DER p. 659 (7119) - "scrisoare, bilet, mesaj scris" etim. **magh.** rovás; DEX p. 780 "răboj". N.N. În zonă, cuvântul este

sinonim cu **răboj** și **carâmb**, unealtă cu care se măsoară laptele de la o mulsoare. (Vezi pentru relația: carâmb - răboj - **M. Prahase** - "Nicolae Drăganu - etimolog" în: "Arhiva someșană" nr. 2, Năsăud, 2003, p. 255 - 257).

RĂZUȘENI (LEȘ)

DER p. 659 (7120) - subst. **raz** (variante: **răzuș**, **răzușă**) + suf. **-eni** "unealta cioplitorului de piatră, răzuitoare" - etim. **sl.** **razŭ** "tăiș" cf. **sb.** **raz**; DEX p. 782 - subst. **răzuș**; DNF p. 391.

ROABĂ (POI)

DLR T₉ p. 494 - "unealtă casnică de transportat greutate mijlocii, tărăboanță, hont" etim. **necunoscută**; DEX p. 811; DNF p. 395.

ROATĂ-ROȚILĂ (ROM; MĂG)

DER p. 667 - 668 (7225) - de la subst. **roată** < vb. **a(se)rotili** + suf. aug. **-ilă**, etim. **lat.** **rota**; DEX p. 816; DNF p. 399 - subst. **rotilă** "rotiță"; DOR p. 361.

SANIA-SĂNIUCA (HRD;RBR)

DER p. 682 (7421) - subst. **sanie** + suf. dim. **-uca**, etim. **sl.** **sani**; DEX p. 826 - etim. **bg.** **sani**; DNF p. 405.

SARICĂ (LEȘ)

DER p. 685 (7457) - "manta de lână" etim. **lat.** **sarica** (în loc de **serica**); DEX p. 827; DNF p. 405.

SĂCULEȚ (BIC)

DER p. 676 (7314) - diminutivul subst. **sac** etim. **lat.** **sacus**; DEX p. 822 și 829; DNF p. 406; DOR p. 366.

SĂCURICE (ȘAN)

DER p. 704 (7662) - diminutivul subst. **secure** etim. **lat.** **securis**; DEX p. 846; DNF p. 411.

SĂPĂLĂI (ROM)

DER p. 683 (7427) - de la subst. **sapă** + suf. aug. depreciativ **-ălăi**, etim. **lat.vulg.** **sappa** sau **sappare**; DEX p. 830 - etim. **lat.** **sappare**.

SÂRMĂ (ILM)

DER p. 719 (7854) - etim. **ngr.** sirma; DEX p. 869.

SCÂNCIOB (NĂS)

DER p. 699 (7614) - subst. **scrânciob** - etim. **incertă**; DEX p. 841; (N.N. Poate fi și o contaminare: a scânci + scrânciob).

SCÂNDURICĂ (ZAG)

DER p. 694 (7592) - diminutivul subst. **scândură**, etim. **lat.** scandula; DEX p. 837.

SCHIPA (ZAG)

DEX p. 836 - subst. **schip** "vas de metal, folosit în minerit" + suf. **-a**, etim. **fr. engl.** Skip; DNF p. 409 (n. fam. Schipu < **gr.** Skipos).

SCUFIȚA (ILM)

DER p. 700 (7226) - subst. **scufă** + suf. dim. **-iță** "bonetă, tichie, scufăe" etim. **ngr.** skufos; DEX p. 842 - etim. **ngr.** skúfia; **it.** scuffia; DNF p. 410.

SEMNALUL LUI CATONE (SLV)

Cf. inf. poreclă dată unui om, care, se zice, ar semăna cu un semnal luminos utilizat la C.F.R (!); DER p. 706 (7680) - derivat din subst. **semn** etim. **lat.** signum; DEX p. 850 - subst. **semnal** etim. **fr.** signal.

SOPON-SOPONEL (BIC; NEP)

DER p. 683 (7435) - subst. **săpun** (variantă **sopon**) + suf. dim. **-el**, etim. **lat.** saponem; dar și **magh.** szoppan; DEX p. 831 - etim. **lat.** saponis; DNF p. 407.

SORBUȘCĂ (FLD)

DER p. 731 (8809) - de la vb. **a sorbi** + suf. **-ușcă** etim. **lat.** sorbere; subst. **sorbușcă** "supă, zeamă" (variantă **sorbală**); DEX p. 868 - etim. **lat.** sorbire < sorbere; DNF p. 420; DOR p. 373.

STĂCIUNERI (ZAG)

DER p. 767 - 768 - subst. **tăciune** + suf. **-er(i)**, etim. **lat.** titionem; DEX p. 941 (N.N. La Zagra apare poteza consoanei **-s** - "unealtă de lemn de esență tare, cu care **se scormonește** focul, tăciunii, pentru a inteți flacăra și a cădea cenușa; **vătrai de lemn**").

SULĂ-SULHAC (NĂS; MIT; SGB)

DER p. 759 - 760 (8352) - subst. **sulă** "dorn, priboi" etim. lat. subula; DEX p. 911; DNF p. 430; DOR p. 378. (N.N. Poate fi și o contaminare între **sulă** + **ac**).

ȘEICA (NĂS)

DER p. 678 (7346) - etim. tc. şaika "barcă, barjă"; DNF p. 422 - subst. **șaică** "un fel de butie"; DOR p. 372 - "butie făcută dintr-un trunchi de copac scobit" etim. bg. sajka, tc. sayka (N.N. În zonă sinonim cu **oticul**).

ȘFÂRCU (MĂG)

DEX p. 857 - subst. **sfârc** "vârful moale, cartilaginos și elastic al unor organe" etim. **necunoscută**; dar și de la vb. **a sfârâi** (despre grăsimi și alimente care se prăjesc) - etim. onomatopee - sfâr! (sub influența lb. germane are loc frecvent trecerea s > ș); DNF p. 413 (N.N. În zonă există și subst. **șfârlaic**, **șfârloit(ă)** - fumul care se produce când se frig unele alimente - ex. slănină, unt, carne etc).

ȘFEREA (MĂG)

DEX p. 924 - de la vb. **a șfârui** "a lega cu sfoară" etim. **sfoară** < ngr. sfōra; DNF p. 434.

ȘORICU (TEL; ȘAN; ILM)

DER. p. 731 (8005) - subst. **sor** "piele rasă de porc" - etim. **incertă**, probabil lat. *suris (în loc de sus, suis); DEX p. 928 - subst. **șorici**, etim. **necunoscută**; DNF p. 436.

ȘORUB-ȘORUBĂ (MIT; NEP)

DER. p. 763 (8395) - subst. **șurub** (cu deschiderea u < o) "tijă filetată; truc; șiretlic" etim. germ. Schraube; DEX p. 933; DNF p. 438.

ȘOȘU (HRD)

DER p. 732 (8019) - subst. **șoș** (neatestat în dicționare) "stâlp gros" etim. probabil **magh**.

ȘPOANCA (RBR)

DER.p.738(8094) - subst. **sponcă** (variantă: **șpoancă** cu

diftongarea o > oa) "copcă, agrafă, cataramă" etim. **pol.** szponka, **sb.**, **sl.** sponka; DEX p. 884 - etim. **rus** sponka; **ucr.** špo'ka.

ȘTIUCUȚU (NĂS)

DER p. 747 (8202) - subst. **știuc** + suf. dim. **-uțu** "bucată, fărâmă" etim. **tc.** istulec. În zonă "bucată de mămăligă sau de brânză, boț" (cf. inf.).

ȘTRIMPU-ȘTRIMPUC (ILM; NĂS; POI)

DER p. 753 (8269) - "șosetă, ciorap" etim. **germ.** Strumph, **săs.** Strümpfl + suf. dim. **-uc**.

TAPLĂU (ROD)

DER p. 770 (8482) - etim. incertă; DEX p. 937 - subst. **talpă** + suf. aug. **-ău** (și metateza l > p) etim. **magh.** tálp; DNF p. 441 și 444; DOR p. 384.

TAȘCĂ ROȘIE (ROM)

DER p. 776 (8551) - subst. **tașcă** "traistă, tolbă, geantă, sac, raniță" etim. **germ.** Tasche, prin intermediul **magh.** táska, **pol.** taszka, **rus** taška; DNF p. 443.

TĂLPIG (SLV)

DER p. 770 (8482) - subst. **talpă** "partea inferioară a labei piciorului; baza războiului de țesut, etim. incertă, se pune în legătură cu **magh.** tálp, **bg.sb.** talpa, care par să fi avut în comun etimonul **latin** *talpa; DEX p. 942 - subst. **tălpig** "fiecare dintre pedalele de la războiul de țesut; fiecare din tălpile unei sănii; încălțăminte rudimentară"; DNF p. 441 și 444; DOR p. 384 și 386.

TĂPĂLAGĂ (NĂS; SGB)

DNF p. 444 - "încălțăminte greoaie; om cu piciorul mare și grosolan"; DOR p. 461.

TĂRNUȘ (ZAG)

DER p. 792 - diminutivul subst. **târn** "smoc de mărăciuni sau nuiele, folosit ca măturoi" etim. **sl.** trunu; DEX p. 958 - subst. **târn-târnă** (regional) "coș de nuiele mai larg la gură decât la fund; coșarcă; coșniță de nuiele; vas mare cu care se transportă mâncarea lucrătorilor la câmp"- **fig.** "a mătura pe cineva cu târnul, a

târî pe cineva trăgându-l de păr; a bate zdravăn, a păru (deci: "om iute la mânie, bătaș").

TĂȘULA (ZAG)

DEX p. 943 - subst. regional **tășulă** "tașcă (vezi mai sus!), pungă de pânză sau piele în care se țin diferite obiecte" - etim. **necunoscută**.

TELEGUȚĂ (LEȘ)

DER p. 780 (8602) - diminutivul subst. **teleagă** "căruță mică cu două roți" etim. **sl.** telega; DEX p. 946; DNF p. 447; DOR p. 388.

TIOACA-TIOCU (MAI; SGB)

Subst. **tioc** (variantă **tiocă**) - cf. inf. "recipient, de obicei din lemn, în care se ține cutea (gresia) pentru ascuțit coasa" cf. DER p. 795 (8802) - variantă de la **toc** - etim. **sl.** tokŭ; DEX p. 959, etim. **magh.** tok; DOR p. 390.

TOPOR (ȘAN)

DER p. 798 (8832) - "bardă, secure" - etim. **sl.** toporŭ; DEX p. 961; DNF p. 458; DOR p. 391.

TORTIC (ROD)

Probabil diminutiv de la subst. **tort** + suf. dim. **-ic**, cf. DEX p. 962, etim. **lat.** tortus.

TOȘMAG-TOȘMĂGEL (LEȘ; NĂS)

DER p. 796 (8811) - variantă a subst. **tocmag** + suf. dim. **-el**, "mai, ciocan de lemn" - etim. **tc.** tokmak; DEX p. 959 - variantă regională de la tocmagi, **tăieței**.

TRIȘCUTĂ (ROM)

DER p. 805 (8917) - creație expresivă - subst. **trișcă** "fluier, tilincă"; DEX p. 875 - etimologie **necunoscută**; DNF p. 461; DOR p. 393.

TURCA (MAI; NĂS; SLV)

DER p. 811 (8993) - subst. **turcă** (doar în Transilvania) "măscărici, mascat, paiată (sinonime: capră, brezaie) ce colindă pe la case în perioada Crăciunului", etim. **incertă**, probabil din **țurcă**

"căciulă de oaie" (cf. țurcană), datorită unei contaminări cu subst. **turc**, ținând seama de aspectul său, care vrea să inspire frică", DEX p. 981 - etim. **necunoscută**; DNF p. 465; DOR p. 394.

ȚÂBRILĂ (LEȘ)

De la subst. dialectal **țibri** + suf. aug. **-ilă** (cu velarizarea i > î) cf. inf. "gem de prune, marmeladă, silvoită" - etim. **nesigură** (creație expresivă).

ȚÂPOI (FLD)

DNF p. 468 - subst. **țăpoi** (cu velarizarea ă > â) "furcă pentru fân cu dinții de fier" - creație expresivă.

ULCHICĂ (POI)

Hiperurbanism de la subst. **ulcică** - DER p. 815 (9033) - "vas de lut sau de porțelan, cu mâner" etim. ***lat.** ollicella (diminutiv de la olla); DEX p. 992.

UNTUROIU (ILM)

DER p. 818 - 819 (9068) - subst. **untură** + suf. aug. **-oiu** etim. **lat.** unctura; DEX p. 998; DNF p. 475; DOR p. 400.

URDĂ (MAI)

DER p. 819 (9078) - subst. omonim "un fel de brânză care se scoate din zer fierț" etim. **lat.** orare; DEX p. 999 - "derivat al laptelui (de oaie) care se obține prin fierbere și închegarea zerului gras rămas de la prepararea cașului sau de la alegerea untului" - etim. **necunoscută**; DNF p. 476; DOR p. 400 - 401.

VERIGU (ROM)

Probabil masculinul subst. **verigă** - DER p. 832 - 833 (9218) - etim. **sl.** veriga; DEX p. 1014; DNF p. 483.

VEȘCĂ-VĂȘCAN (HRD; NĂS)

DEX.p.1016- subst. **veșcă** + suf. **-an** "coajă de copac din care se face marginea circulară a sitelor; cercul din jurul pietrelor de moară sau al rășnițelor" etim. **ucr.** vecka; DNF.p.484.

ZAMĂ (SGB)

DER p. 852 (9476) - subst. **zeamă** (cu monoftongarea ea > a) etim. **gr.** zena prin intermediul **lat.** *zēma; DEX p. 1042 - etim. **lat.** zema; DNF p. 494; DOR p. 413.

X. FAUNĂ. NUME DE ANIMALE, PĂRȚI ALE CORPULUI ANIMALELOR

ARICI (MIT)

DLR T₁P₁ p. 251 - 252 - etim. **lat.** ericius; DER p. 50 (404);

DEX p. 51; DNF p. 36; DOR p. 182.

BÂZA-BÂZAI (NEP; ROD; TEL)

DLR T₁P₁ p. 531 - vb. **a bâzâi**, derivat postverbal de la **bâz!**

"a produce sunetul caracteristic insectelor; a necăji, a cicăli, a ațâța"; DER p. 96 (903) - creație expresivă pornind de la interjecția **bâz!**, comună mai multor limbi; DEX p. 88; DNF p. 66; DOR p. 204. (N.N. În zonă, **muscă de bâzai** = tăun ("Tabanus bovinus").

BECEA (FLD; MIT; NEP)

DER p. 86 (759) - etim. **bg.sb.** biča "taur tânăr"; DLR T₁P₁

p. 534; DNF p. 57 - becea < bece, variantă a lui beci "berbec de doi ani"; DOR p. 197.

BIBILOAIA (BIC)

DLR T₁P₁ p. 544 - subst. **bibilică** (variantă: bibiloi,

bibiloaică, **bibiloaie**) etim. cf. **bg, sb, tc, alb.** biba "curcă"; DER p. 90 (825); DEX p. 83.

BICU (ZAG)

DLR T₁P₁ p. 555 - subst. **bic** "taur" etim. **bg. sb.** bic; DER

p. 90 (828); DNF p. 63; DOR p. 201 (vezi și mai sus becea!).

BIZOM (MIT)

DLR T₁P₁ p. 569 - "bour, zimbru" etim. **lat.** bisom; DEX p. 87.

BOIEȘTEANU (NEP)

DLR T₁P₁ p. 603 - "un pește de apă dulce" ("Phoxinus lae-

vis") etim. **sl.** bojište "loc de luptă", **bg.** bojenica; DER p. 103 (984); DEX p. 91; DNF p. 70.

BONCALĂI (ROM)

De la vb. **a boncăl(u)i**, **a boncăi** "a scoate mugete, a mor-

măi ca taurul " etim. **palslv** + bankati "a mugi"; mai sigur de la **boncalău**, "om prost" - cf. DER p. 106 (1011); DEX p. 92- etim. **necunoscută**; DNF p. 72; DOR p. 209 (n. fam. Boncu).

BONDALĂI (SLV)

De la subst. **bondar**, cf. DLR T₁P₁ p. 615 - etim. derivat dintr-o tulpină onomatopeică **bond** - (cf. bonzar, bondriș); DER p. 101 (964) - cf. subst. **bodăi** "om arțăgos, ursuz, nesuferit" etim. necunoscută (Vezi **sl.** bodo "a lovi cu picioarele sau cu coarnele, a împunge"); DEX p. 92 - de la subst. **bondar**; DNF p. 72 - de la subst. **bondă** (variantă a lui bundă) (Vezi și n. fam. Bondane - frecvent în Telciu, satul vecin).

BOU (SLV; ȘAN)

DLR T₁P₁ p. 631 - 632 - etim. **lat.** **pop.** *bovus-um (pentru bos-bovem); DER p. 110 (1061) - etim. **lat.** *bovum; DEX p. 94; DNF p. 76; DOR p. 212.

BROASCĂ-BROSCUȚĂ-BROSCOI (LNC; PVA; ROD; RBR)

DLR T₁P₁ p. 652 - 653 - subst. **broască** + suf. dim. **-uță** și aug. **-oi**, etim. **lat.** **pop.** *broasca; DER p. 115 - 116 (1114); DEX p. 98; DNF p. 81; DOR p. 217.

BUCIU (ROD)

DLR T₁P₁ p. 668 - subst. **buci** "cal galben pe sub burtă"; DNF p. 83; DOR p. 218.

BUF (MAI; POI)

DLR T₁P₁ p. 674 - 675 - interjecția **buf!**, dar și variantă a subst. **buhă** ("Strix bubo").

BUGU (RNC)

DLR T₁P₁ p. 676 - forma masculină a subst. **bugă** "taur" etim. **tc.**, **bg.** buga; DER p. 121 (1161); DNF p. 84; DOR p. 220.

BUHĂ-BUHĂI-BUHU (ROM; FLD; ILM; NĂS)

DLR T₁P₁ p. 677 - subst. **bufniță** (variantă: buhă) + suf. **-ăi**, etim. onomatopee; DER p. 120 (1159) etim. **lat.** bufus, de la buho, bufo; DEX p. 102; DNF p. 85; DOR p. 220.

BULIGA (NĂS)DLR T₁P₁ p. 686 - subst. **buligă, buligaie**; DNF p. 87

"pasăre de pradă"; IPO p. 54.

BURSUC (FLD; NEP)DLR T₁P₁ p. 703 - "viezure" etim. tc. (**bg, rus, pol, rut**)borsuk; DER p. 126 (1221) - **fig.** "leneș, trândav, morocănos"; DEX p. 105; DNF p. 90.**CAI-CALU (SLV; MĂG; POI; RBR; PVA; SGB; ZAG; NĂS)**DLR T₁P₂ p. 28 - 30 - etim. **lat.** *caballus* (care, în graiul popu-lar, l-a înlocuit pe **equus**); DER p. 135 (1294); DEX p. 110; DNF p. 96; DOR p. 227 - 229; PIN p. 19; IPO p. 13.**CAIACA (POI)**DNF p. 94 - subst. **caie** (variantă de la gaie) "pasăre răpitoare".**CAPĂU-CAPĂI (POI; ZAG)**DLR T₁P₁ p. 101 - varianta subst. **copoi** și p.755 - 756"câine de vânătoare" (**fig.** "om isteț") etim. **magh.** *kopó*, **bg.** *kopoi*; DER p. 237 (2387) - "câine polițist sau de vânătoare"; DEX p. 196; DNF p. 145; DOR p. 248.**CAPRĂ-CĂPRIȚĂ-CĂPROI (TEL; ȘAN; PVA; NĂS)**DLR T₁P₁ p. 109 - 111 - subst. **capră** + suf. dim. **-iță/** aug.**-oi**, etim. **lat.** *capra*; DER p. 147 - 148 (1430); DEX p. 118; DNF p. 98; DOR p. 229; IPO p. 14**CĂPUȘĂ (SLV)**DLR T₁P₁ p. 116 - subst. omonim "acarian parazitar pe ani-male" - etim. pare a fi derivat de la subst. **cap** + suf. **-uș(ă)** (cf. **alb.** *kapuše*, **bg.** *kápuš*, **sb.** *krpuša*); DEX p. 132 - **alb.** *këpushë*; DNF p. 106.**CÂNELE (ROM)**DLR T₁P₁ p.77-78 - etim. **lat.** *canis-canem*; DER p. 187(1901) - etim. **lat.** *canis*; DEX p. 157; DNF p. 133; DOR p. 242.**CÂRLANI (POI)**DLR T₁P₂ p. 145 - 146 - "miel după înțărcat; mânz de un an"

(fig. "bărbatul care se ține numai de femeii") etim. **necunoscută** (G. Weigand sl. *krdlan; G. Giuglea lat. carnalis "pentru carne"); DEX p. 159; DNF p. 134.

CÂRTIȚA (SGB)

DLR T₁P₂ p. 165 - ("Talpa emopaea") etim. **bg.** kârtica, **sb.** krtica; DER p. 203 (2046) - etim. **sl.** krūtū; DEX.p.160; DNF p. 134.

CEACLĂU-CEAHLĂU-CICLOAIE (ROD; POI; NĂS)

DLR T₁P₂ p. 249 - subst. **ceahlă** "vultur auriu, zăgan" (variantă **cilioaie**) ("Aegyptius monacus") etim. **magh.** csaholá "care schiaună"; DER p. 164 (1602) - varietate de vultur ("Gypaetus barbatus") etim. **magh.** csagoló "care urlă"; DEX p. 135.

CERBU-CERBAN (LNC; ȘAN; RBR)

DLR T₁P₂ p. 285 - etim. **lat.** cervus; DER p. 169 (1661); DEX p. 140; DNF p. 110 - **cerban** (cerb + suf. -an) "nume de bou, cu coarneau mari și simetrice, frumos crescute".

CHIȚU-CHIȚANI (RBȘ; POI)

DLR T₁P₂ p. 386-387 - onomatopeea **chiț-chiț**, sinonim pentru **chițcan** (șobolan) "diferite specii de rozătoare, de la șoarece la guzgan"; pare a fi un derivat de la vb. **a chițcăi** + suf. antroponim -an; DER p. 148 (1852); DEX p. 148; DNF p. 119; DOR p. 426.

CIOARA (MIT; MOC)

DLR T₁P₂ p. 432 - 433 - "Corvus monedula" etim. onomatopee cf. **alb.** sore; DER p. 192 (1947); DEX p. 151 - **alb.** sorrë; DNF p. 123; DOR p. 239 (N.N. Termen generic depreciativ pentru etnia rromă).

CIOCĂNITOAREA (ILM)

DLR T₁P₂ p. 442 - "Pica pica" - subst. postverbal de la **a ciocăni** < subst. ciocan etim. **palslv.** čekanu; DER p. 193-194 (1956); DEX p. 152; DNF p. 124; DOR p. 239.

CIOCÂRLAN (NĂS; SLV)

DLR T₁P₂ p. 442 - 443 - "Alanda cristata" etim. probabil un

adjectiv substantivizat de origine onomatopeică; DER p. 194 (1960) - etim. probabil de la ***ciocârlă** "obiect cu forma curbată sau în spirală"; DEX p. 152 - cf. **cioc**, **moț**; DNF p. 124 - (fig. "om mândru, fudul, împăunat, cu moț"); DOR p. 239.

CLOȘCA (FLD)

DLR T₁P₂ p. 572 - 573 - etim. **bg.** klóčka; DER p. 215 (2168)

- etim. **sl.** **bg.** kloča; cf. **alb.** kločkë; DNF p. 165; DNF p. 136.

COCOSTÂRCU (NEP)

DLR T₁P₂ p. 626 - "Ardea ciconia" etim. contaminare între

cocor + **stârc**; DER p. 222 (2223) - etim. **sl.** kokori, kokora "creț" cf. **alb.** sterkoko < **sl.** strūkū; DNF p. 134.

COCOȘ-COCOȘĂLU (RNC; NEP)

DLR T₁P₂ p. 623-625 - subst. **cocoș** + suf. dim. **-elu**, etim.

sl. kokoši; DER p. 222 (2224) - creație expresivă bazată pe strigătul specific cf. **lat.** coco < **lat. med.** coccus "găină"; DEX p. 168; DNF p. 138; DOR p. 245.

CODAȚ (ZAG)

DLR T₁P₂ p. 628 - subst. **coadă** + suf. **-aț** etim. **lat.** coda;

DER.p.216-217(2239); (N.N. În zonă **codăț** este numit "viermele, cu coadă, care se face în brânză, carne, slănină" cf. informator).

CODEIE (ZAG)

DLR T₁P₂ p. 628 - de la subst. **coadă** + suf. **-ei(e)**; DEX p. 169;

DNF p. 139 - **codău** (n. fam. frecvent la Zagra) "câine ciobănesc"; **codel** "câine ciobănesc cu coada mare, termen folosit comic și pentru oameni"; IPO p. 68.

CORBU (NĂS)

DLR T₁P₂ p. 780 - 782 - "Corvux corax" etim. **lat.** corvus;

DER p. 238 (2401); DEX p. 197; DNF p. 146; DOR p. 249; IPO p. 41.

CORCA (ROD)

DLR T₁P₂ p. 782 - de la vb. **a corcăi** "a face zgomot asurz-

itor sau de la subst. **corcalău** "fag mare" - la origine fiind onomatopee; localnicii îl asimilează subst. **corb**; DER p. 238 (2402) -

origine **necunoscută**; DNF p. 146 - de la subst. **corcău**, **corcoaie** "locul unde corcăie apa, urlătoare, cascadă"; DOR p. 249 (corcă = corcău = corb).

COROBETE (ILm)

DLR T₁P₂ p. 804 - subst. **corobete** "vierme alb și lung de 2-3 cm (variantă **scorobete** "larvă de insectă, ascunsă sub pietre și folosită de pescari ca nadă") - etim. probabil derivat din ***coroabă** + suf. **-eț**, cu sensul original de "vierme de sub coaja sau din scorburile copacilor".

COROIU-CORUIU (ZAG; SGB)

DLR T₁P₂ p.805 și 812 - pasăre răpitoare "Corvus corone" - "Falco tinunculus") etim. **magh.** károly; DER p. 242 (2432) - **șoim** ("Falco nisus"); DEX p. 200; DNF p. 148 - ("țigan"); DOR p. 249.

CUCU-CUCI (SLV; FLD; RBR; RNC; ILM; LEȘ; NĂS; ZAG)

DLR T₁P₁ p. 943 - 945 - etim. **lat.** cuc(c)us -um; DER p. 260 (2621); DEX p. 215; DNF p. 159; DOR p. 253; PIN p. 32-33.

CURCA (NĂS)

DLR T₁P₂ p. 1014 - 1015 - "Fumaria officinalis" etim. **bg.** kurka; DER p. 269 (2700) - etim. **sl.** (**bg.** **pol.**) kurka < **sl.** kurŭ "cocoș"; DEX p. 221; DNF p. 161; DOR p. 254.

DIHANIE (POI)

DER p. 292 (2943) - "ființă, animal, vietate, fiară, lighioană" etim. **sl.** dychanije, **srb.** divni "monstru"; DEX p. 265.

DIHORI (HRD; PVA; ZAG)

DER p. 292 (2944) - "Mustela putorius" etim. **sl.** *duchori "miros urât"; DEX p. 265 - etim. **sl.** *dyhorŭ; DNF p. 172.

FLUTURU TICUȚULUI (SLV)

De la subst. fluture - DLR T₂P₁ p. 147 - etim. **lat.** **pop.** *fluctulus; DER p. 336 (3438) - de la vb. **a flutura** - creație expresivă; DEX p. 342; DNF p. 204; DOR p. 275 (Pentru a doua parte a sintagmei - dim. de la subst. **tată**).

FOARCOȘ (NĂS)

DOR p. 312 - etim. **magh.** farkas "lup" (cu diftongarea o > oa, specifică zonei cercetate).

FURNICA (MIT)

DLR T₂P₁ p. 199- etim. **lat.** formica; DER p. 347 (3534);

DEX p. 359; DNF p. 210; DOR p. 278.

GĂINĂ-GĂINUȘĂ (BIC; FLD)

DLR T₂P₁ p. 206-207 - etim. **lat.** gallina -am + suf. dim. -

ușă; DER p. 351 (3563); DEX p. 365; DNF p. 216.

GÂNDACU (NEP)

DLR T₂P₁ p. 221 - "numele generic al insectelor, mai ales ale celor din fam. coleoptere"- etim. **sl.** *gădakă (de la tulpina gad "bâzâitor"); DEX p. 374 - **alb.** gundelj; DNF p. 225 (N.N. La Zagra șarpele este numit gândac!!!)

GÂȚĂ-GÂȚU (BIC; RBR; ZAG)

DLR T₂P₁.p.235 - subst. **gâț** "miel, ied, purcel"- creație expresivă.

GÂZA (HRD)

DLR T₂P₁ p. 240 - subst. **gâză** - etim. **necunoscută**, poate fi onomatopee (cf. bâza), fiind înrudit cu **pol.** giez "tăun"; DER p. 369 (3796) - "creație expresivă rezultată din imitarea zumzăitului" (cf. **sl.** g(ũ)myži - "insectă"); DEX p. 375; DNF p. 226.

GODIN-GODINA (MIT; ȘAN)

DLR T₂P₁ p. 279 - 280 - subst. **godin** = **godac** "porc tânăr de un an, după ce nu mai e "purcel", dar nu-i încă "porc"; pui de porc sălbatic; pui de urs; copil mic" etim. derivat din **palslv** godă "an"; DER p. 371 (3824) - "sobă de fier" - numele provine de la o marcă de fabrică"; DEX p. 378 - "sobă de fier", etim. **fr.** Godin; DNF p. 226.

GONDĂ (NĂS)

DLR T₂P₁ p. 279 - subst. **goangă** (variantă gondă, **goandă**)

"orice insectă care nu are nume în graiul poporului" - etim. **onomatopee** (cf. tulpina **sl.** gag); DEX p. 377; DNF p. 228; DOR p. 285.

GOȚU (ZAG)

DLR T₂P₁ p. 290 - subst. **goță** "dihanie cu care se sperie copiii când plâng" (variantă: goață) - creație expresivă.

HĂLENI (NĂS)

DLR T₂P₁ p. 346 și 349 - 350 - subst. **hală** + suf. **-eni** "monstru, namilă, lighioană, bidiganie, fiară, jivină" - etim. **sb.** hala "uragan, monstru" (Vezi și interjecția **halea!** - avertisment pentru păsările de curte); DER p. 388 (3975) - etim. **sl.** (**bg.** **sb.**) hala.

HOLOBĂRIȚA (MĂG)

DLR T₂P₁ p. 419 - de la subst. **hulub** + suf. **-ar** + **ița** etim. **rut.** holub; DER p. 404 (4201); DEX p. 408; DNF p. 249.

HUBĂLU (LNC)

DLR T₂P₁ p. 419 - cu sensul "nume de vițel sau bou cu păr cenușiu sau deschis, ca penele porumbelului" - etim. **rut.** holub; DER p. 404 (4201) - etim. **rut.** holub < golobi; DNF p. 249.

HUHUREZI (ILM; NĂS; ZAG)

DLR T₂P₁ p. 427 - subst. **huhurez** "pasăre răpitoare de noapte din familia bufnițelor ("Asio otus") - derivat din onomatopeea **huhura** "a produce țipătul caracteristic al al acestei păsări"; DER p. 403 (4194) - interjecția **hu!** "ce imită strigătul unor păsări cum sunt ciuful și cucuveaua" - creație expresivă; DEX.p.408; DNF.p.250; DOR.p.439.

IAMBOR (NĂS)

Nume de bou.

IEPĂI (I.L.M)

DLR T₂P₁ p. 430 - subst. **iapă** + suf. **aug.** **-ăi** - etim. **lat.** equa-am; DER p. 407 (4238); DEX p. 410; DNF p. 253; DOR p. 301.

IEPURĂ-IEPURE-IEPURICĂ-IEPUROIU-IEPURENI

(POI; FLD; RBȘ; RBR; BIC; RNC; SGB; ZAG; NĂS)

DLR T₂P₁ p. 452-453 - subst. **iepure** + suf. **-ică**; **-oiu/-eni**; etim. **lat.** lēpus, lēporem; DER p. 410 (4285); DEX p. 413; DNF p. 254; DOR p. 302.

LEU (NEP)

DER p. 466 (4799) - etim. **lat.** leo; DEX p. 497; DNF p. 278; DOR p. 310.

LUP-LUPU-LUPCI-LUPULEȘTI (ROD; POI; FLD; ȘAN; RNC; LEȘ; ZAG)

DER p. 478 (4948) - etim. **lat.** lupus; DEX p. 513; DNF p. 284; DOR p. 97 și 312 - ("nume frecvent datorită sensului de exorcism").

MAIMUȚĂ-MOIMĂ (ȘAN; NEP; SGB)

DLR T₆ p. 53 - 54 - etim. **ngr.** maimú, **tc.** maymun; DER p. 485 (5016) - etim. **tc.** (arab) maimum; DEX p. 518; DNF p. 288.

MALANCA (SLV)

DLR T₆ p. 62 - 63 - "bărbați mascați în ceată de colindători; femeie urâtă" etim. **necunoscută**; DEX p. 518 - de la subst. **malac** "pui de bivoliță, epitet pentru un om greoi, leneș și gras" etim. **bg.** malak; DNF p. 288 - "pereche de flăcăi deghizați care întovărășesc cetele de urători în seara Anului Nou" - etim. **ucr.** melanka; DOR p. 315 - "colindător travestit în capră, turcă".

MĂGAR (NEP)

DLR T₆ p. 217 - 218 - etim. cf. **alb.** magar; DER p. 482 (4986) - etim. **lat.** onagārius (disimilat în *onogarius, al cărui rezultat * unagariu a trebuit să sufere altă **disimulare de ordin sintactic**: un + năgar > un măgar) cf. **fr.** onagrier; DEX p. 529; DNF p. 297; DOR p. 318.

MĂMĂRUȚĂ (ILM)

DLR T₆ p. 242 - sinonim cu **buburuză** ("Coccinella septempunctata") etim. **necunoscută**; DER p. 488 (5037) - creație spontană cf. **sb.** mumuruz "porumb"; DEX p. 530.

MÂȚU-MÂTOCU (SLV; PVA; ȘAN; RNC; NEP; ILM; LEȘ)

DLR T₆ p. 728 - 732 - subst. **mâț** + suf. aug. **-oc**; etim. probabil formație onomatopeică; DER.p.516(5360) - creație expresivă comună multor idiomuri; DEX p. 559 - cf. **alb.** mica; DNF p. 312; DOR p. 324.

MÂNZU (NĂS; TEL)

DLR T₆ p. 710 - 711 - cf. **alb.** mës; DER.p.512(5319) etim.

posibil de la un **iliric** *mandus sau *manzos ce corespunde **lat.** *mannus* "căluț, ponei"; DEX p. 559; DNF p. 312; DOR p. 324.

MELCU (NEP)

DLR T₆ p. 364 - 365 - "*Helix pomatica*"- etim. **necunoscută**; DER p. 520 (5197) - origine îndoielnică; DEX p. 537; DNF p. 301.

MULĂ-MULĂI (SLV)

DLR T₆ p. 962 - subst. **mulă** + suf. aug. -**ăi** etim. **latinism învechit** (**mul**) *mulus*-i; DER p. 527 (5487) etim. **lat.** *mulus* - cf. **sb.** *mula*; DEX p. 574; DNF p. 319.

MUSCĂ-MUSCOI (RBȘ; TEL)

DLR T₆ p. 1023 - 1024 - subst. **muscă** + suf. aug. -**oi** etim. **lat.** *musca*; DER p. 531 (5519); DEX p. 577; DNF p. 320; DOR p. 329.

OAIA-OICA (LEȘ; MOC; ROM)

DLR T₇P₂ p. 3 - 4 - etim. **lat.** *ovis-em*; DER p. 550 (5746) etim. **lat.** *ovem*; DEX p. 613; DNF p. 338; DOR p. 337.

PANDA (NEP)

De la numele cunoscutului ursuleț.

PARIP (POI)

DLR T₈P₁ p. 126 - subst. **parip** "cal tânăr, sprinten și frumos (numai în Ardeal!)", în opoziție cu **mârtoagă** - etim. **magh.** *paripa*; DER p. 581 (6156) - "*bidiviu*" etim. **gr.** *parippos*; DEX p. 655; DNF p. 354; DOR p. 343 - subst. **parep** "cal mic, lăturaș" etim. **sl.** *paripă* "cal slab".

PĂSĂROIU (ILM)

DLR T₈P₁ p. 162 - 163 și 313 - augmentativul susbt. **pasăre**, etim. **lat.** *passer*; DER p. 583 (6175) - etim. **lat.** *passarem*; DEX p. 658; DNF p. 354; DOR p. 343.

PEȘTUC (ILM)

DLR T₈P₂ p. 494 - 495 - subst. **pește** + suf. dim. -**uc**, etim. **lat.** *piscis*; DER. p. 593 (6305) - etim. **lat.** *piscem*; DEX p. 683; DNF p. 363; DOR p. 346.

PICIRI (NĂS)

DLR T₈P₂ p. 534 - interjecția **pichiri!** "cuvânt care imită strigătul bibilicii ("Numida meleagris"); DER p. 595 (6346) - subst. **pichire** "bibilică" etim. **îndoielnică**, dar legată sigur de **ngr.** poi-hilos "pestriț"; DEX p. 686.

PISICA (ROM)

DLR T₈P₂ p. 643 - 644; DEX p. 694 - etim. interjecția **pis** + suf. **-ica**; DNF p. 367 (N.N. De semnalat faptul că în zonă se folosește, aproape în exclusivitate, sinonimul **mâță** - vezi mai sus!).

PÎȚU (NĂS)

DLR T₈P₂ p. 670 - subst. **pitulice**; DNF p. 368; DOR p. 384 ("nume de vită").

POARCĂ-PORCI-PURCEL-PORCĂU (ROM; FLD; PVA; NEP; LEȘ)

DER p. 646 (6977) - etim. lat. **porcus** + suf. dim. **-el/aug. -ău**; DEX p. 763; DNF p. 383.

PORUMBELU (ILM)

DER p. 623 (6668) - "Columba palumbus"- etim. lat. polum-bus; DEX p. 725; DNF p. 376; DOR p. 351.

PUICUȚĂ (BIC)

DER p. 644 (6962) - subst. **pui** + suf. **că** + suf. dim. **-uță**, etim. lat. pullus; DEX p. 759 - 760 - etim. lat. *pulleus; DNF p. 382; DOR p. 354.

RACATEȚU (NĂS)

DLR T₉ p. 4 - subst. **brotac** ("Hyla arborea") - etim. de la subst. **rac**.

RACU (FLD; NĂS)

DLR T₉ p. 3 - etim. v. sl. rakā; DER p. 650 - 651 (7008) etim. sl. raku; DEX p. 767; DNF p. 385; DOR p. 355; IPO p. 63.

RAȚĂ-RĂȚUCĂ-RăȚUȘCĂ-RĂȚOI (ROM; MIT; BIC; NEP; LEȘ; NĂS)

DLR T₉ p. 46 - 47 - subst. **rață** + suf. dim. **-ucă**, **ușcă** - aug.-

oi, cf. **alb.** rosë, **scr.** raca, **friulan** raze, **basc** eratz; DER p. 658 (7110) - etim. **sl.** (**sb.** **slov.** rača; **bg.** rëca), **magh.** réce; DNF p. 388; DOR p. 358.

SCROAFĂ (MĂG)

DER p. 699 (7621) - etim. **lat.** scrofa; DEX p. 842.

STELNIȚĂU (ILM)

DER p. 744 (8156) - subst. **stelniță** + suf. aug. -**ău** "ploșniță" ("Acanthia lectularia") - etim. **sl.** stënica; DEX p. 890 - etim. **scr.** stenica; DNF p. 425.

STICLEȚI (LEȘ)

DER p. 745 (8170) - pasăre cântătoare ("Carduelis elegans") etim. **germ.** Stieglitz; DEX p. 829 - etim. **scr.** steglic, **bg.** stiglic; DNF p. 426.

ȘARPĂU (ILM)

DER p. 685 (7465) - subst. **șarpe** + suf. aug. -**ău**, etim. **lat.** serpes (în loc de serpus); DEX p. 922; DNF p. 432; DOR p. 380.

ȘOAREC-ȘOARECI-ȘORICEI-ȘORICĂU (MAI; MĂG; RBȘ; PVA; RNC; ILM; LEȘ; NĂS)

DER p. 726 (7952) - subst. **șoarece** + suf. dim. -**ei** -aug. **ău** -etim. **lat** soricem; DEX p. 927; DNF p. 435.

ȘOBOLANU (ILM)

DEX p. 873 și 927 - etim. **sobol** ("cârțiță") + suf. -**an** cf. **rus. ucr.** - sobol.

ȘOLDANI (ILM)

DER p. 729 (7985) - subst. **șoldan** "pui de iepure, iepuraș" -etim. **magh.** sıldö; DEX p. 927; DNF p. 435; DOR p. 382.

ȘOPÂRLA (TEL)

DER p. 730 - 731 (8004) - creație expresivă plecând de la rădăcina **șop**-care indică ideea de mișcare tăcută, greu sesizabilă (se admite că este identic cu **alb.** șapi) evoluția din **lat.*** sepinula (G. Weigand) este îndoielnică; DEX p. 928 - etim. **alb.** shapi; DNF p. 436; DOR p. 382.

ȘOȘOI (FLD)

DNF p. 436 - "iepure; copil în fașă" etim. **țig.** omonim; DOR p. 382.

ȘUICA (ROD)

DER p. 759 (8347) - de la subst. **șui** (șuiuri) "astmă" etim. **magh.** suly "artrită"; DEX p. 932 - de la adj. **șui** "strâmb, diform, nătâng, zănatic" - etim. **sl.** šuj; DNF p. 438 - de la subst. **șuică** "oblete, lătăuș" (un soi de pește de apă dulce); DOR p. 483.

ȘUȚU (NĂS)

DER p. 209 (2102) - creație expresivă; DEX p. 933 - "ciut, fără coarne"; DNF p. 133; DOR p. 483.

ȚAPU-ȚĂPICU (ROM; MAI; PVA; NEP; NĂS)

DER p. 772 - subst. **țap** + suf. **-ic(u)**- origine obscură cf. **alb.** škjap; cap; DEX p. 984; DNF p. 467; DOR p. 395.

ȚĂPURLEA (ȘAN)

DEX p. 985 - subst. **țăpurlean** "țap tânăr" etim. **nesigură**; DNF p. 468 (n. fam. Țăpordei); DOR p. 395 (n. fam. Țăpurdea, Țăpordei).

ȚARCĂ (PVA; ILM)

DER p. 774 (8524) - "coțofană" - ("Pica caudata") etim. **magh.** szarka < **sl.** svraka; DEX p. 984; DNF p. 467.

ȚĂRCĂNIȚA (RBR)

DER p. 774 (8524)- subst. **țarcă**. După părerea noastră, porecla ar presupune existența unui verb, **-a țărcăni**, neatestat în dicționare, cu sensul de "a vesti, a cleveti, a prevesti ceva rău"-creație expresivă.

ȚIPARI (LEȘ)

DEX p. 988 - subst. **țipar**, specie de pește ("Misgurnus fossilis"); DNF p. 470; DOR p. 398.

ȚOABĂ-ȚOBÂC (RBR; NĂS)

DER p. 794 (8789) - subst. **țoabă** (variantă **țobâc**) "țânțar" origine îndoielnică (După H.Tiktin provine din **kirghizul** zebük). În zonă, este, alături de boarză, nume generic pentru insectele mici.

ULI-ULII (SLV;ROM;POI;ILM)

DER p. 821 (9093) - subst. **uliu** ("Astur polumbaris", "Accipiter nisus") - etim. **magh.** olyu; DEX p. 992; DNF p. 475.

URSU-URSOAIA-URSAC (POI; SGB; ȘAN; ZAG)

DER p. 821 (9093) - subst. **urs** + suf. **-oaia**, **-ac**, etim. **lat.** urssus; DEX p. 1001; DNF p. 477; DOR p. 401.

VACA (SLV)

DER p. 824 (9118) - etim. **lat.** vacca; DEX p. 1005; DNF p. 479; DOR p. 403.

VĂTUIU (FLD)

DER p. 830 (9186) - "animal (mai ales **ied** sau **iepure**) de un an" etim. **lat.** vituleus; DEX p. 1011 - etim. **lat.** vituleus < vitulus; DNF p. 482.

VERU (ROM)

DER p. 834 (9242) - subst. **vier** etim. **lat.** vevies; DEX p. 1018; DNF p. 485; DOR p. 405 (N.N. Fapt lingvistic interesant deoarece, în zonă, se produce frecvent trecerea **ve-vi** < **že, ži**; se poate explica fie datorită apocopei lui **-i**, dar, mai sigur, fenomenului de hiperurbanism).

VEVERIȚĂ (BIC)

DER p. 833 (9229) - "Sciurus vulgaris"- etim. **sl.** věverica; DEX p. 1016; DNF p. 484; DOR p. 406.

VRAB(G)IE (FLD)

DER p. 844 (9362) - subst. **vrabie** (cu **bi** > **bğ** specific zonei) "Passer domesticus"- etim. **sl.** vrabij; DEX p. 1030; DNF p. 490; DOR. p. 411.

VULPE-VULPOI (PVA; RNC; SGB; NEP; ILM; NĂS; ZAG)

DER p. 845 (9378) etim. **lat.** vulpes; DEX p. 1031; DNF p. 490; DOR p. 412 (N.N. Pronunția este, fără excepție, **hulpe-hulpoi**).

**XI. FLORĂ. NUME DE PLANTE, PĂRȚI
ALE PLANTELOR, CARACTERISTICI
ALE FRUCTELOR ȘI PLANTELOR,
COLECTIVITĂȚI DE PLANTE**

BACON (ȘAN)

DLR T₁P₁ p. 410 - subst. **bacon** (cuvânt foarte rar!) "tutun turcesc" ("Nicotiana rustica") etim. **rus.** bukunŭ ("cuvântul pare a fi străbătut la noi cu ocupațiunile rusești"- **sic!**); DNF p. 43.

BAMBU (FLD)

DLR T₁P₁ p. 471 - subst. **bambu** "plantă graminee arborescentă din a cărei scoarță se împletesc coșuri și rogojini". "La românii din Austro-Ungaria, sub forma germană **bámbus**" etim. **fr.** (împrumutat din malaezul bambu); DNF. p. 46; DOR p. 189.

BARABOU-BARABOI (PVA; ZAG)

DLR T₁P₁ p. 488 - 489 - cartof ("Solanum tuberosum") "cuvântul se găsește și la magh. (baraboly), bg. (baraboi), rut. (barabolja) și se pare că în română a pătruns concomitent din cele trei limbi". DER. p. 77 - 78 (673) - etim. **magh.** baraboly; DEX p. 73; DNF p. 47.

BĂRBÂNOC (MOC; MIT)

DLR T₁P₁ p. 492; 634 și 648 - subst. **brebenoc** "saschiu" etim. **sl.** barvinok; DER p. 78(678) - "varietate de saschiu ("Vinca herbacea"; "Vinca minor"), etim. **sl.** *barvinoku < **lat.** pervinca.

BÂRCANI (ȘAN)

DLR T₁P₁ p. 297 - subst. **bârc** + suf. antroponimic **-ani** "dumbravă, lăstăriș de arini, pădurice pe malul unei ape curgătoare" - dar și subst. **bârc** "creștătură pe carâmb (răboj) cu care măsoară bacia laptele la stână"- etim. **magh.** berek; DOR p. 192; IPO p. 85.

BILA (NĂS)

DLR T₁P₁ p. 558 - subst. **bilă** "buștean, trunchi de arbore, cu deosebire de brad, întreg sau scurtat" etim. **bg.** bilo "bârnă"; DEX p. 84; DNF p. 64; DOR p. 202; IPO p. 112; PIN p. 24.

BOANĂ (NĂS)

DLR T₁P₁ p. 585 - **vâzdoagă** "specie de garoafă sălbatică ("Tagetes patula"), etim. **germ.** Bohne; DER p. 99 (938); DNF p. 67 "boabă, bob de strugure".

BOBU (FLD; NĂS)

DLR T₁P₁ p. 587 - 588 - subst. **bob** "plantă din familia leguminoaselor ("Lathyrus platyphyllos") etim. **sl.** bobă; DER p. 100 (947) - etim. **sl.** bobŭ; DEX p. 90; DNF p. 67; DOR p. 205; IPO p. 76.

BOBOCU (SLV)

DLR T₁P₁ p. 589 - 590 - subst. omonim - etim. **ngr.**; DER p. 100 (952) - cf. **alb.** bubukje; DEX p. 90 - etim. **ngr.** bubúki; DNF p. 67; DOR p. 205.

BOCA (NĂS)

DOR p. 206 - **volbură** ("Convolvulus arveasis") etim. **magh.** boka; DNF p. 67; IPO p. 14, 55 și 60.

BOJOR (HRD)

DLR T₁P₁ p. 682 - subst. **bujor** ("nume de floare, dar și de vițel sau de bou cu părul roșu")- etim. **sl.** (**bg.** și **sb.**) božur; DEX p. 102 - etim. **bg.** božur; DNF p. 86; DOR p. 221.

BORBONU (RBȘ)

DLR T₁P₁ p. 617 - "numele unui arbust - **agriș**" (nume popular **borbonar**).

BORTĂ-BORTE-BORTOAIE-BORTICUȚĂ (ZAG)

DLR T₁P₁ p. 622 - subst. **bortă** + suf. **-oaie, -icuță** "gaură în trunchiul unui copac, scorbură" etim. **rut.** bort "scorbură; trunchi de brad găunos"; DER p. 108 (1002)- etim. **germ.** Borte; DEX p. 93; DNF p. 74; DOR p. 211.

BORZA-BORZU (NĂS)

DLR T₁P₁ p. 623; DNF p. 74 - **busuioc** ("Ocinum basilicum") - etim. **magh.** borz; PIN p. 51; IPO. p. 151 și 155; DNF p. 90; DOR p. 225.

BOSUIOCU-BOSUIACU (ILM; FLD)

DLR T₁P₁ p. 708 - subst. **busuioc** (variantă bosoio, bosuioc), (vezi etimologiile de mai sus!).

BRUSTUR (SGB)

DLR T₁P₁ p. 659 - 660 - "Lappa maior" - etim. **necunoscută**; DER p. 117 (1132) - etim. **sl.** broști (cu singular reconstituit cf. fagure, ciucure etc.); DEX p. 100; DNF p. 82.

BUHAȘ (RBȘ)

DLR T₁P₁ p. 678 - "copăcel scurt, închircit, cu crengile întinse roată la pământ; brad bătrân" etim. **necunoscută** (N.N. În zonă, **buhaș** este termenul generic pentru toate rășinoasele; cónul de brad se numește **pară de buhaș**).

BUJA (RBR)

DLR T₁P₁ p. 681 - 682 - variantă pentru **bujor** (cunoscut în zona și sub numele de **ruja-buja**) etim. **bg.** sb. božur; DER p. 122 (1176) etim. **sl.** božuru; DEX p. 102; DNF p. 86; DOR p. 221.

BULBUC (MOC; ROD)

DLR T₁P₁ p. 683 - **sensul 5°** "plantă ierboasă, cu flori mari, globulare, galbene și cu vinișoare verzi (numită și **bâlb**or, **bulb**or, **bulbucel**, **gloanță**, **mărauriu**, **fusta rânduncii** etc), etim. origine **onomatopeică** (de la **lat.** bulla "bășică" și de la **rus.** bubulja "picătură de ploaie"); DER p. 122 (1183) - creație expresivă în care par a se fi contopit două rădăcini diferite: una care exprimă ideea de "rotunjime" (bull - **lat.** bulla, bulbus) și alta care imită zgomotul bulbucelii (blb cf. a bâlbâi); DEX p. 102 - etim. onomatopee; DNF p. 86; DOR p. 221.

CÂMPU (ROD)

DLR T₁P₂ p. 69 - 70 - etim. **lat.** campus; DER p. 188 (914); DEX p. 157 - 158; DNF p. 133; DOR p. 242.

CEAPĂ-CEPOIU (ILM; RBR; NÂS)DLR T₁P₂ p. 252-253 ("Allium cepa") - subst. **ceapă** + suf.aug. -**oiu**, etim. lat. *caepa*; DER p. 164 (1612); DEX p. 108; DOR p. 234.**CHICIU (NEP)**DLR T₁P₂ p. 349 - subst. **chiciu** "pădure pentru tăiatnuiele" etim. **necunoscută**; DER p. 177 (1761) "tufiş, hăţiş, desiş" etim. sl. kiče "crengi"; DNF p. 114.**CIMBREA-CIMBRĂU (MĂG; SGB)**DLR T₁P₂ p. 407 - 408 - subst. **cimbru** + suf. -**ea/-ău** ("Sature-ja hortensis") etim. gr. *thymbros*; DER p. 187 (1909) - etim. **necunoscută**; DEX p. 150 - etim. cf. gr. *thymbra*; DNF p. 122.**CIRA (FLD)**DLR T₁P₂ p. 473 - "un fel de arbore răşinos" etim. tc. *čira*"esență răşinoasă"; DNF p. 128 (n. fam. de la bg. *Čiro*).**CIURLEA (ROD)**DLR T₁P₂ p. 158 - "vorbă de batjocură pentru oamenii careumblă nepieptănați (cf. ciuru-buru, **ciurlan**), zbârliți" - creație expresivă, DEX p. 157 - subst. **ciurlan** - plantă țepoasă ("Salsola ruthenica"); DNF p. 132 și 242.**CIUCĂU (ZAG)**DLR T₁P₂ p. 439 și 490 - "ciucalău de porumb" etim. sb.čokov, magh. *csukló* "vârf de frunză".**CORJAN-CORJAU-CORJĂUȚ (SGB; ZAG)**DLR T₁P₂ p. 793 - subst. **corj** + suf. -**an/-au/-ăuȚ** "tufă" (veziși vb. **a corji** "a decoji un copac") - etim. subst. coajă; DNF p. 147.**COTOBRELU (ILM)**DLR T₁P₂ p. 844 - subst. **porumbar** ("Prunus spinosa")etim. rut. *kocjurbá* "mălin" ("Prunus pados"); DER p. 247 (2496) - **coțobrea** (N.N. Este porecla generică pentru locuitorii satului Maieru).

DUDĂU (ZAG)

DER p. 304 - 305 (3088) - "arbore cu fructe mici, cărnoase, albe sau negre" ("Morus alba ~ nigra") etim. **tc**, dud < **persanul** tud; DEX p. 284 - subst. **dudău** "cucută" ("Conium maculatum") etim. **magh.** dudva; DNF p. 184; DOR p. 268 (N.N. În zonă, arborele se numește **pomnițar** iar fructele **pomnițe**).

FANSULĂ (MAI; MIT; PVA; NEP; ZAG)

DLR T₁P₂ p. 72 - variantă a subst. **fasole** ("Phaseolus vulgaris")- etim. **ngr.** fasoli; DER p. 321 - 322 (3291); DEX p. 324; DNF p. 194; DOR p. 432.

FĂGAN (BIC)

DLR T₂P₁ p. 30 - subst. **făgan** (fag + suf. **-an**) "fag tânăr și des" etim. **lat.** fagus-um ("Fagus silvatica"); DER p. 316 (3239); DEX p. 321; DOR p. 271.

FÂȘCA (RBR)

DLR T₂P₁ p. 70 - subst. **fâșcă, fâșcău, fâșcău** "un fel de iarbă", etim. **necunoscută** (ar putea fi un derivat al vb. **a fâșcăi**, cu sensul de iarbă care foșnenște, fluieră când bate vântul); DER p. 226 (2261) și 331 (3403) - din interjecția **fâș!** "care exprimă șuieratul sau fluieratul"- creație expresivă; DEX p. 338; DNF p. 201; DOR p. 272 și 275; (N.N. fâșcă=**colilie** "Stipa pennata").

FLORĂU (NĂS)

DLR T₂P₁ p. 139 și 141 - subst. **floare** + suf. aug. **-ău** etim. **lat.** flos-florem; DER p. 334 - 335 (3433) - etim. **lat.** florem; DEX p. 340; DNF p. 203; DOR p. 58 - 59.

GÂTEJ (NĂS)

DLR T₂P₁ p. 236 - subst. **gătej** "vreasc, surcică" etim. derivatb din **sl.** gată, cf. **pol.** gac "legătură de vreascuri"; DER p. 355 (3615) - etim. **sl.** gatī "snop"; DEX p. 366; DNF p. 216.

GHIOCCEL (POI)

DLR T₂P₁ p. 261 - "Galanthus vivalis" etim. derivat din subst. **ghioc** (după formă) etim. **lat.** coclea-am; DER p. 363 (3717)

etim. ghioc < lat. caŭum ("gaură"); DEX p. 372; DNF p. 222; DOR p. 283.

GORUN (POI)

DLR T₂P₁ p. 288 - "varietate de stejar" etim. **necunoscută**; DER p. 373 (3842) - etim. sl. gorun; DEX p. 379; DNF p. 229; DOR p. 286.

HARBUZU (ROM)

DLR T₂P₁ p. 363 - etim. tc. harbuz; DER p. 393 (4031) etim. tc. harbuz, Karbuz < **persanul** gharbusa; DEX p. 391 - etim. ucr. harbuz; DNF p. 327.

HOLDA (SLV)

DLR T₂P₁ p. 400 - etim. **magh.** hold "iugăr"; DER p. 400 (4151) - etim. **magh.** hold "baniță, măsură"; DEX p. 405; DNF p. 244.

HRANA (NĂS)

DLR T₂P₁ p. 412 - cu sensul de **secară** etim. **palslv.** chrana; DER p. 402 (4179); DOR p. 298 - (tema **hran** "păstaie").

HRIBA (NĂS)

DLR T₂P₁ p. 414 - etim. rut. hryb ("Boletus edulis"); DER p. 403 (4185) - etim. sl. chribu "spinare"; DEX p. 408; DNF p. 247.

JUP-JUPU-JUPIȚA (MIT; SLV)

DLR T₂P₁ p. 450 - subst. **jup** + suf. dim. -iță "snop"- etim. **magh.** zsúp; DNF p. 270 (N.N. În zonă: claie, snop, căpiță de tului de porumb).

MACU-PIIU MACULUI (NĂS)

DLR T₆ p. 1-2 - subst. **mac** ("Papaver somniferum") etim. sl. mak; DER p. 480 (4956) - etim. sl. makû; DEX p. 515; DNF p. 286 - etim. **magh.** makk "ghindă"; IPO p. 80.

MĂCRIȘ (MAG)

DLR T₆ p. 212 - 213 - plantă erbacee ("Rumex acetosa"; "Rumex ariflorius"), etim. **necunoscută**; DER p. 481(4972) etim. **bg.** mokreš < mokăr "umed"; DEX p. 529 (cf. acru); DNF p. 297.

MĂLIN (SGB)

DLR T₆ p. 237 - 238 - "arbust sau arbore mic din familia rozaceelor, cu flori mici, albe, puternic mirositoare, dispuse în ciorchine" ("Lygustrum vulgare"); - etim. derivat regresiv de la subst. **mălină** < bg. malina "zmeură"; DER p. 487 (5030) - etim. sl. malina; DEX p. 530; DNF p. 298; DOR p. 319.

MĂȘCANU (NĂS)

DLR T₆ p. 315 - "cu bobul mare" (despre cereale) etim. măciucă suf. -an; DEX p. 534 - "mare, gros măcinat" - etim. derivat din **măcinat**; DNF p. 294.

MEIU-MEIUȚU (ZAG)

DLR T₆ p. 359 - 360 - cereală omonimă ("Panicum miliaceum") etim. lat. milium-ii; DER p. 500 (5194); DEX p. 537; DNF p. 301; DOR p. 320.

MICȘA (RNC)

DLR T₆ p. 485 - subst. **micșă** "zambilă" ("Hyacinthus orientalis"), etim. **necunoscută** (cf. **micsandă**); DER.p.505(5254)-origine **nesigură**; DEX.p.547; DNF.p.304; DOR.p.322.

MOJDROAGĂ (RNC)

DLRT₆.p.602, subst. **mojdrean** (variantă **mojdran**) + suf. aug. "arbore cu frunze compuse din 7-9 foliole, pețiolate, cu flori albe, mirositoare - **frasin de munte** ("Fraxinus ornus")- regional **paltin** ("Acer pseudoplatanus"), etim. **necunoscută**.

MORCOV (SLV)

DLR T₆ p. 684 - etim. bg. morkov; DER p. 521 (5425) - etim. bg. rus. morkov; DEX p. 568; DNF p. 316; DOR p. 327.

MUZUC (RBR)

DLR T₆ p. 1076 - "arbore mic, bătrân și plin de crengi; butuc în jurul căruia cresc lăstari; brădet", etim. **necunoscută**.

NAPU (SGB)

DLR T₇P₁ p. 16 - 17 - "Brassica esculenta"- etim. lat. napus; DER p. 537 (5599); DEX p. 582; DNF p. 324.

OVĂZ (ȘAN)

DLR T₇P₁ p. 393-394 - "Avena sativa" - etim. **sl.** ovesă; DER p. 567 (5983) - etim. **sl.** ovisŭ, ovesŭ; DEX p. 641; DNF p. 348; DOR p. 340.

PĂIUȘ (MAI)

DLR T₈P₁ p. 246 - 247 - diminutivul subst. **pai** "nume generic dat mai multor specii de plante graminee", etim. **lat.** palea; DER p. 570 (6017) - "tulpină uscată de cereale"; DEX p. 665; DNF p. 357; DOR p. 341.

PETRINJĂL (BIC; NĂS)

DLR T₈P₁ p. 341 - 342 - etim. **lat.** petroselinum; DER p. 587 (6218) legumă rădăcinoasă ("Apium petroselinum") - din **lat.** prin intermediul **magh.** petrezselyem; DEX p. 669; DNF p. 364.

PICIOC-PICIOAIE-PICIOACĂ (FLD; NĂS)

DLR T₈P₂ p. 535 - 536 - subst. **picioică** "cartof" ("Solanum tuberosum"), etim. **magh.** pityóko; DEX p. 686.

PUIEȚU (ROD)

DER p. 644 (6962) - cu sensul de "vlăstar, mlădiță", etim. **lat.** pullus, probabil din forma vulgară *pulles; DEX p. 760 - subst. **puiet**, derivat din subst. **pui** + suf. **-et**; DNF p. 382; DOR p. 354.

RĂGĂZAN-ROGOZ (ROD; SGB)

DLR T₉ p. 521, subst. **rogoz** + suf. **-an** "numele mai multor plante erbacee care cresc prin mlaștini" etim. **v. sl.** rogožu; DEX p. 813; DNF p. 396; DOR p. 362.

SÂMBUREL (ZAG)

DEX p. 868 - diminutivul subst. **sâmbure** - etim. **lat.** symbola, symbola; DER p. 715 (7804); DOR p. 370.

STRUGUREL (BIC)

DER p. 754 (8278) - "coacăză" ("Saxifraga adscendens"), etim. incertă; DEX p. 901 - etim. **necunoscută**.

ȘOVRE (MĂG)

DER p. 732 - 733 (8028 și 8031) - creație expresivă ce

pornește de la planta **șovar** (rogoz "Typha angustifolia") sau de la **șovârf-șovar** ("Origanum vulgare"); DEX p. 929 - etim. **ucr.** šuvar, **scr.** suhovrh; DNF p. 436.

ȘTIULEȚI (NĂS)

DER p. 748 (804) - etim. **sl.** štulec; DEX. p. 931- etim. **necunoscută**; DNF p. 337.

TISA (MIT)

DER p. 783 (8774) - arbore rășinos ("Taxus baccata") etim. **sl.** tisa, **magh.** tizza; DEX p. 957; DNF p. 483.

TRESTIA (ZAG)

DER p. 803 (8912) - "Arundo donax", etim. **sl.** truști, truști-je; DEX p. 972; DNF p. 460; DOR p. 392.

TRIOSCOTĂL (ROD)

DER p. 806 (8938)- "brebenel, iarbă roșie" ("Polygomen aviculare"), etim. **sl.** troskotŭ (vezi și interjecția **trosc!**); DEX p. 977; DNF p. 462.

TULIPĂU (RBR)

DEX p. 979- subst. **tulipă** "lalea"+ suf. aug. -ău etim. **fr.** tulipe; DNF p. 464 - tulipan.

TURICE (MIT)

DEX p. 981 - subst. **turicel** "plantă erbacee din familia cruciferelor, cu flori mici, albe și galbene" ("Turritis glabra"), etim. **necunoscută**; dar și subst. **turiță** "plantă erbacee cu tulpina în patru muchii, cu flori albe sau verzi" ("Galium aparine"); DNF p. 465 - (n. fam. Turiceanu).

VÂSCUȚ (LEȘ)

DEX p. 1025 - subst. **vâsc** (variantă **văsc**) + suf. dim. -uț "plantă semiparazită medicinală ("Viscum album"); DNF p. 487.

VILAI (ZAG)

Cuvânt regional, inexistent în dicționare - floare din familia cruciferelor divers colorată (alb, roz, mov) și puternic mirositoare - cf. micsandă ("Mathiola incana").

ZĂRZĂREL (NĂS)

DER p. 851- diminutivul subst. **zarzăr** etim. tc. zerdali;

DEX p. 1037 **corcoduș** ("Armenica vulgaris"), etim. bg. zarzala;

DNF p. 495 "specie de cais".

ZÂMBRUC (LEȘ)

DEX p. 1046 - subst. **zâmbru** + suf. dim. -uc "arbore conifer cu frunze în formă de ace, cu lemnul foarte rezistent" ("Pinus cembra"); DNF p. 499; DOR p. 415.

ZVÂNGA (RNC)

DNF p. 502 - "Primula veris".

XII. FENOMENE CLIMATERICE ȘI TERMENI GEOGRAFICII

BÂRGA-BÂRGU (ZAG)

DOR p. 204 - etim. **germ.** Berg "munte" (cu velarizarea e > â).

BÂTCĂ (FLD)

DLR T₁P₁ p. 518 - "munte mai mic, deal, delușor" (cf. Bâta

Doamnei), etim. **necunoscută** - cf. **magh.** botkó, bötök, bötöc "măciulie"; DNF p. 66; DOR p. 204.

BUDURI (ILM)

DLR T₁P₁ p. 674 - subst. **budur** "stâncă mare și cu vege-

tație neregulată" - etim. **magh.** gugyor, **srb.** gudura "vale îngustă și prăpăstioasă între doi munți"; DNF.p.84- subst. **budură** "locuința Necuratului".

BURA (MIT)

DLR T₁P₂ p. 696.

a). **bură** "furtună, vijelie, vifor, zbucium sufletesc" - etim.

palslv. burja;

b). **bură** "ceață; negură amestecată cu ploaie mărunță; pro-

romoacă; chiciură; polei" - etim. **necunoscută** ("cuvântul pare a fi înrudit cu **boare** și ar putea fi de origine latină"); DER p. 125 (1209) - origine **incertă**; DEX p. 104 - etim. **scr.** bura; DNF p. 88; DOR p. 223.

CĂRĂRUȘĂ (POI)

DLR T₁P₂ p. 128 - 129 - diminutivul subst. **cărare** (înțele-

sul originar fiind "drum de care"), etim. **lat.** carraria (din carrus); DEX p. 132; DNF p. 106.

CIUH-CIUHA (NĂS; ZAG)

DLR T₁P₂ p. 499 - 500 - "vârf de munte; semn de opreliște

pe ogoare; semn pe vârf de deal sau munte"; DER p. 205 (2068) - subst. **ciucă** "culme, pisc, vârf" - "cuvântul apare în toate limbile

balcanice, unica explicație posibilă fiind aceea a unei creații expresive"- cf. **alb.** čuka; DEX p. 156; DNF p. 130; DOR p. 241. (N.N. În zona cercetată, subst. **șuhă** desemnează un mănunchi de mlădițe tinere având la capăt o măciulie (nod), care se așează la marginea unui teren (arabil sau fânaș) pentru a se atrage atenția că este interzisă trecerea animalelor sau a atelajelor - prin **metaforă**: om înalt, slab și urât).

DÂMBU (ILM; RNC)

DER p. 292 (2947) - "deal, munte mai mic, înălțime" etim. **magh.** domb < **sl.** dąbu "arbore"; DEX p. 274; DNF p. 174; DOR p. 260.

(A) DUMBRĂVII (FLD)

DER p. 306 - 307 (3108) - subst. **dumbravă** "pădure tânără; pădure de stejar" etim. **sl.** dobrovā < dobru "stejar"; DEX p. 285 - "pădure tânără și nu prea deasă"- etim. **sl.** donbrava; DNF p. 185; DOR p. 26

GHEȚOIAIA (ȘAN)

DLR T₂P₁ p. 251 - subst. **gheață** + suf. aug. **-oaia** etim. **lat.** glacia (glacies); DEX p. 370; DOR p. 282.

GORGAN (LEȘ)

DER p. 373 - subst. omonim "movilă de pământ" etim. **persanul** gorkhānah "monument funerar", intrat în limba română prin **tc.** kurgan; DEX p. 379; DNF p. 228.

IMBREA (NĂS)

Denumirea populară a **lunii decembrie** cf. DNF p. 257; DOR p. 302.

LUNA (SLV)

Celebrul satelit al Pământului - cf. DER p. 477 - 478 (4942) etim. **lat.** luna; DEX p. 512; DNF p. 284; DOR p. 312.

LUNCANU (SGB)

DER p. 478 (4943) - de la subst. **luncă** + suf. **-an** "pădure de pe marginea unui râu; teren inundabil" - etim. **sl.** loka; DEX p. 512 - "șes de-a lungul unei ape curgătoare caracterizat prin soluri aluvionare și vegetație specifică; pădure formată din sălcii, răchită, arini, plop etc. zăvoi" etim. **sl.** lonka; DNF.p.284; DOR.p.312.

MALU (NEP)

DLR T₆ p. 59-61 - "ridicătură de pământ mai puțin înaltă ca dealul, având coastele cu povârnișuri repezi; marginea râpoasă a unei adâncituri de teren; fâșie îngustă de pământ de-a lungul unei adâncituri" cf. **alb.** mall "munte"; DER p. 486 (5023) - etim. **necunoscută** (coincide cu **alb.** malj "munte"); DEX p. 518; DNF p. 288.

OBREJA (SGB)

DLR T₇P₂ p. 63 - "loc neted, platou pe marginea unei ape sau un deal de obicei nisipos, sterp; costișă pe malul unui râu; surpătură de pământ; câmp lângă pădure" etim. **sl.** obrejnie, **srb.** obrežja; DER p. 554 (5784) - "mal, pantă" etim. **srb.** obražje; DNF p. 339.

OMĂT (ȘAN)

DLR T₇P₂ p. 200 - 201 - etim. **ucr.** obmet "măturare"; DER p. 560 (5876) - etim. **sl.** obeta "a arunca", **rus.** omet "morman", **sb.** omet "măturat"; DEX p. 625 - etim. **sl.** ometu; DNF p. 342.

PAMPAS (POI)

DLR T₈P₁ p. 49 - "câmpie întinsă acoperită de ierburi, tipică regiunilor sub-tropicale" - etim. **fr.** pampa; DEX p. 647.

PÂCLĂ (BIC)

DLR T₈P₁ p. 685 - "ceață deasă, care apare mai ales dimineața și seara; negură; mocirlă, chiciură, vulcan noroios" etim. **slavonul** păclă "păcură, smoală"; DER p. 595 (6350) - "mlaștină, băltoacă, negură, ceață, zăduf, zăpușeală" etim. **sl.** pīclū "ceață, întunecime, iad"; DEX p. 697.

PLOAIA (ȘAN)

DLR T₈P₃ p. 853 - 854 - etim. **lat.** * plovīa; DER p. 612 (6534) - etim. vb. a ploua, etim. **lat.** plovere; DEX p. 708 - etim. **lat.** * plovīa < pluvia; DNF p. 371; DOR p. 350.

PRELUCĂ (ȘAN)

Subst. omonim "poiană de pe coastă, poiană fără locuri umede", DNF p. 379; DOR p. 67.

RÂPAN (POI)

DLR T₉ p. 481 - de la subst. **râpă** + suf. antroponim **-an**, etim. **lat.** *ripa*, dar și de la vb. intransitiv **a râpă** (doar în Ardeal!) "a se acoperi de rapăn (rapor), cu pielea crăpată de murdărie"; DER p. 654 (7058) - "râie câinească sau porcească", etim. **sl.** *rapo* "bubă"; DEX p. 772; DNF p. 395 (de la râpă); DOR p. 361 (de la râpă).

GAVRILĂ DIN RÂT (MOC)

DLR T₉ p. 487 - subst. **rât** "șes cu iarbă de-a lungul unei ape curgătoare", etim. **magh.** *rét*, *rit*, **scr.** *rit*; DER p. 667 (7216); DEX p. 811.

SFORGACI (SLV)

DER p. 710 (7740) - de la **sfoară**, cu sensul 5° "truc, șiretănie, secret, partea invizibilă a unui negoț" etim. **sl.** *săvora*; DEX p. 857 - de la subst. **sfor** "curent în mijlocul apei", **sforac** "loc mlăștinos, smârc (de la sfor + suf. **-aci**) etim. **scr.** *svor*.

STANA (NEP)

DER p. 741 (8130) - subst. **stană** "bloc de stâncă; bolovan" etim. **sl.** *stanŭ* "ședere, oprire", probabil confundat cu **sl.** *stena* "zid, stâncă"; DEX p. 887; DNF p. 423; DOR p. 375.

DE PE VALE (FLD)

DER p. 826(9143) - subst. **vale** "depresiune, luncă, râu, bazin, curent", etim. **lat.** *vallis*; DEX p. 1006 - "depresiune, adâncitură de teren alungită, străbătută de o apă curgătoare"; DNF p. 479.

VÂNTU (MIT; NĂȘ)

DER p. 837 - 838 (9280) - etim. **lat.** *ventus*; DEX p. 1024; DNF p. 487; DOR p. 408.

VÂRF DE MUNTE (LEȘ)

Creație expresivă.

XII. PORECLE DEFĂIMĂTOARE*

BARABOAIE FRIPTE (RBR)

Creație expresivă

BĂȘINA-BEȘA-BEȘÂN-BEȘUC (TEL; ROD; ȘAN; RNC; ZAG)

DLR T₁P₁ p. 509 - subst. **bășină** (variantă beșină) + suf.

dim. -uc- etim. lat. vissina; DER p. 81 (717) - etim. lat. visina < vb. vissire; DEX p. 79; DNF p. 63 - etim. gr. basis "a se băși"; DOR p. 200.

BEȘĂCĂ (NEP)

DLR T₁P₁ p. 508 - subst. **bășică** "membrană elastică;

umflătură sub epidermă" etim. lat. vessica; DER p. 81 (716) - "vezică; glob; bulă", etim. lat. vessica; DEX p. 79; DNF p. 57; DOR p. 196.

BUCĂ-BUCA SÂDOR - GEANA CU BUCA-BUCIOAIA

(ROM; MIT; NEP)

DLR T₁P₁ p. 663 - subst. **bucă** + suf. aug. -oaia "partea

cărnoasă a feței omului", etim. lat. bucca; DER p. 118 (1139) "obraz, falcă, fesă, șold" - etim. lat. bucca "gură"; DEX p. 100; DNF p. 82; DOR p. 218.

BOALA (MIT)

DLR T₁P₁ p. 584 - 585 - etim. sl. bolă; DER p. 99 (937)

etim. sl. boli; DEX p. 89 etim. sl. boli.

BUDA BENȚII (SGB)

DLR T₁P₁ p. 672 - "umblătoare" etim. rus, pol. buda,

germ. Bude, magh. buda "latrină"; DER p. 120 (1152) - "closet"-etim. pol. rus, buda "colibă", DNF.p.83; DOR.p.210.

*Notă: Deși foarte frecvente, pline de ironie și sarcasm, unele adevărate metafore, am "cenzurat" o serie de porecle aparținând acestui capitol, păstrându-le doar pe acelea pentru care am găsit corespondențe în **Dicționarul Academiei Române**, pe considerentul că, așa cum spun românii, nu trebuie să fim "mai catolici decât Papa", cu atât mai mult cu cât apelativele respective fac încă parte din fondul lexical principal al limbii române (**Autorul**).

BUDULĂ (POI)

DLR T₁P₁ p. 673 - subst. **budală** (variante: budălac, budălaș, budulău), etim. tc. budală "prost, nătărău, imbecil, tâmpit (vezi și vb. **a budului** "a hoinări, a pribegi, a răscoli"- etim. **magh.** bódulni "a rătăci"); DER p. 120 (1157) "tont, prost, stupid"; DNF p. 84; DOR p. 220.

LA BULĂU (SGB)

Creație expresivă pornind de la subst. **bulău** (jargon) "arest, carceră, temniță, închisoare".

BULENDRENI (LEȘ)

DLR T₁P₁ p. 684 - subst. **buleandără** + suf. antroponimic - **eni** "haină veche, folosită, care nu mai poate fi întrebuințată; cârpă; zdreanță"; femeie stricată (depravată, curvă, târfă, fleoartă, prostituată) - etim. **necunoscută**; DER p. 123 (1185) - creație expresivă de la **bulă** + suf. expresiv -**andără** (cf. fleandură, handră); DNF p. 86; DOR p. 222.

CACĂ-CURECHI (ROD)

Creație expresivă.

CACIBENI (LEȘ; POI)

Creație expresivă.

CAP DE BOU (ILM)

Creație expresivă.

CĂCĂȚOI

DLR T₁P₂ p. 9 - 10 - subst. **căcat** + suf. aug. -**oi**, etim. lat. cacare; DER p. 131 (1251); DEX p. 109; DNF p. 103.

CĂCĂREAZĂ (NĂȘ; RBȘ)

DLR T₁P₂ p. 9 - 10 - de la vb. **a căca**, etim. lat. cacare; DER p. 131 (1251) - "excrementele de oaie, capră, iepure, șobolan, cu formă caracteristică ovoidală", etim. lat. cacare, ce presupune forma * **căcărea** + suf. -**ză**; DNF p. 103.

CELOVEC (LEȘ)

De la **rus.** celovek "om" - (cu nuanță depreciativă "comunist").

CIFILITIC (POI)

Mai mult ca sigur, un hiperurbanism de la subst., **sifilitic** (cf. DEX p. 859), etim. fr. syphilitique.

CIOFLINC (LEȘ)

DLR T₁P₂ p. 450 - subst. **cioflic** "om care nu știe și nu se pricepe la nimic; termen de batjocură pentru orășenii sărăntoci; sărac dar îmbrăcățel; persoană ce vrea să pară ceea ce nu este; vagabond, secătură" etim. (probabil) germ. Schuhflicker "cizmar care peticește încălțăminte, **cârpaci**"; DER p. 195 (1966) - cioflânc "cârlig" etim. germ. Schiebling; DEX p. 152; DNF p. 125.

CIURILĂ (NEP)

DLR T₁P₂ p. 514 - 515 - interj. **ciuri!** "cu care se strigă porcii" (porcar?!). Posibil și de la subst. **ciur** + suf. aug. -**ilă**; DER p. 209 - creație expresivă; DEX p. 156; DNF p. 132 - "nume de bou"; DOR p. 242.

CIUCURĂ RĂZĂ (ȘAN)

De la vb. **a ciuciura** "a trage de păr, de urechi, a țutura, a ciuciuriga, a țuturiga" etim. **onomatopee**, cf. DLR T₁P₂ p. 493; subst. **răză** "cârpă", zdreanță, haină uzată, îmbrăcămințe veche" etim. slavon riza, sb. riza.

COADA IEPII (ILM)

Creație expresivă.

COIU-COAIE CREȚE (POI; ROD)

DLR T₁P₂ p. 639 - etim. lat. coleus; DER p. 224 (2236), DEX p. 170; DOR p. 246.

CRACU BENȚII-CRĂCUȚU (SGB; NĂS)

Creație expresivă pornind de la adj. **cracoș** < susbt. **crac** + suf. dim. -**uț**; cf. DLR T₁P₂ p. 863 - 864 - "fiecare din cele două părți ale pantalonilor (izmenelor, cioarecilor) care acoperă picioarele omului", etim. bg. kraku "picioar"; DER p. 250 (2523) - etim. bg. Krak; DEX p. 205; DNF p. 155; DOR p. 252.

CRAN (RBR)

DLR T₁P₂ p. 883 - **cran** "onomatopee care imită croncăni-

tul ciorii" "când cineva vrea să batjocorească un țigan, îi zice ... cran!"; DEX p. 253 (2549).

CUFURITU (MĂG)

DLR T₁P₂ p. 953 - de la vb. **a (se) cufuri** "a murdări cu excremente în stare lichidă; a avea diaree". (figurativ "a fi apucat brusc de o mare frică"), etim. **lat.** conforio-ire "a murdări cu balebă lichidă (din subst. **foria** "diaree")"; DER p. 262 (2641) - "a avea diaree, a muri de frică" etim. **lat.** *conforire.

CUR LARG (RBR; RNC; ȘAN)

Creație expresivă.

"Două bețe prinse-n cur -

Motoraș de mărș pe drum" (ȘAN)

Creație expresivă.

FRENCĂL (NĂS)

DLR T₂P₁ p. 174 - derivat din subst. **frențe** "sifilis" etim. **magh.** franc "boală franțuzească".

FRIGE CACA DI...DA (ȘAN)

Tic verbal.

FUTICA (SLV)

Cf. DER p. 349 (3547) - etim. **lat.** fut(u)ere.

F...mi DUNGA (POI)

Imprecație.

GAURA CURULUI CU TOARTĂ (ȘAN)

Creație expresivă.

GĂOZU (SGB; ZAG)

DLR T₂P₁ p. 225 - "anus"- etim. **necunoscută** (tulpina pare a fi ***gauă**, de aceeași origine cu **găoace**, sau din **lat.** cava "scobitură" la care s-a adăugat sufixul diminutival de origine **albaneză -ză**).

GUDICA (RBR)

DLR T₂P₁ p. 323 - diminutivul subst. **gudă** "cățea, haită, femeie răutăcioasă, stricată, curvă" **dar și**: subst. **gudă** "vătaful

flăcăilor care umblă a colinda în noaptea de Crăciun" - etim. **necunoscută** (cf. sb. guda "scroafă"); DER p. 382 (3916) - "prostituată" etim. "pare a fi derivarea expresivă de la interjecția ***gudu**, paralelă a lui cuțu-cuțu"; DNF p. 232; DOR p. 289.

HABANU (MIT)

DLR T₂P₁ p. 335 - subst. **habă** "boală, bube rele, **sifilis**" + suf. -**anu** (N.N. Sens existent doar în zona Năsăudului cf. I. Bugnariu); DER p. 386 (3943); subst. **habă** "priveghere"- etim. **necunoscută**. (N.N. Ar putea fi și un tic verbal din repetarea continuă a întrebării **haba?** Cu răspunsul **nu** (?).

HARAPCIUC (LEȘ)

DLR T₂P₁ p. 357- subst. **harap(i)** + suf. dim. -**iuc**; DEX p. 391; DNF p. 327.

HÂRLIOIU (ȘAN)

DLR T₂P₁ p. 367 - subst. **hârlă** + suf. -**oiu** "scroafă rău hrănită (doar în zona Năsăudului cf. I. Bugnariu) - etim. derivat din subst. **hârlog** "mascur, vier bătrân"; DNF p. 242; DOR p. 295.

HOLEANDRĂ (LNC)

Probabil o contaminare lexicală între subst. **hoală** ("pasăre mare, corb") + **buleandă** ("haină ponosită, cârpă, zdreanță, fleoartă, femeie depravată") - cf. DLR T₁P₁ p. 684 - etim. **necunoscută**.

HRUBALĂI (HRD)

DLR T₂P₁ p. 415 - subst. **hrubă** + suf. aug. -**alăi** etim. **magh.** huruba, hurba "colibă, bordei de pământ"; DER p. 403 (4193) - "colibă îngropată în pământ"; DEX p. 408 - etim. ucr. hruba.

IJDANE (RBȘ)

DLR T₂P₁ p. 464 - vb. **a ijdăni** (variantă: **ișdăni**) "a afla, a descoperi, a iscodi, a răscoli, **a se naște**" verb folosit, mai ales, la imprecății cu sensul de **naștere** -etim. **necunoscută** (Vezi și **magh.** Istén).

LIORCU (..)

DER p. 470 - 471 (4854) - interjecția **liorc!** "exprimă zgo-

motul bălăcelii în apă"- creație expresivă rară - (Vezi și **leoarcă** "femeie stricată, broască râioasă, cioc, gură, plisc, poșircă, flecar, limbut, intrigant"); DEX p. 495; DNF p. 277.

MAFIA (BIC)

DLR T₆ p. 16 - "asociație teroristă secretă din Sicilia" etim.

it. mafia.

MAMA MORTII (ILm)

Creație expresivă.

MANGALĂU (LEȘ)

DLR T₆ p. 85 și 247 - subst. **măngălău** "organul genital al calului" etim. **magh.** mángoló; DER p. 488 - 489 (5057) - etim. **magh.** mangallo; DEX p. 531.

MĂLANCĂ (FLD)

DLR T₆ p. 62 - 63 - subst. **malancă** "pereche de flăcăi deghizați (unul cu chip de moșneag ghebos, iar celălalt în chip de babă gătită și submenită) care însoțesc cetele de urători în seara de Anul Nou"; "femeie urâtă și bătrână, etim. **necunoscută**; DNF.p.288 etim. **ucr.** melanka; DOR p. 315 - etim. **ucr.** melanca "colindător travestit în capră".

MĂTĂLĂU (ȘAN)

DLR T₆ p. 320 - subst. omonim "organul genital masculin" etim. **necunoscută**.

MUCĂLEA-MUCEA (NEP)

DLR T₆ p. 933 - 934 - de la subst. **muc** + suf. aug. -ăl(e)a / -ea, etim. **lat.** mucchi (pluralul subst. mucus); DER p. 525 (5461); DEX p. 573; DNF p. 319; DOR p. 328.

MUTU CU CIUCĂU - CU COPACU - LU' HORGOS - IOANII-PIPI-LU'PROCOPEA-LU'SPCIL (ROM; SLV; ȘAN; SGB; ZAG)

DLR T₆ p. 1057 - 1059 - etim. **lat.** mutus; DER p. 533 (5540); DEX p. 579 și 693; DNF p. 321; DOR p. 330.

NĂDRĂGĂU (LEȘ)

Creație expresivă pornind de la subst. **nădrag** + suf. aug. -

ău, cf. DLR T₇P₁ p. 74 - 75 - etim. **sl.** nadragy, **magh.** nadrag; DER p. 534 (5563) - etim. **sl.** nadragy; DEX p. 585 - subst. **nădrăgar** "nume depreciativ dat de țărani orășenilor"; DNF p. 325.

NEBUNII DEDII-LU'VIZUR (SLV)

DLR T₇P₁ p. 179 - 183 - etim. din adj. **bun** + prefix **ne-**; DER p. 541 (5646); DEX p. 589; DNF p. 327; DOR p. 333 - //DEDEA - n. fam. cf. DNF p. 168- etim. **bg.** Dedju; DOR p. 333 - etim. **sl.** deadi ("bunic")//VIZUR posibilă etim. cf. DEX p. 1023 - subst. **vizor** (cu alternanța o > u) cu sensul de "vizetă, ochelarii măștilor de gaze (!), I. Iordan (DNF p. 486 și **Top. rom.** p. 290) propune o variantă necunoscută dicționarilor a subst. **viezure**.

OAIA BOȘULUI (NĂS)

(Pentru prima parte a poreclei vezi subcapitolul X-**Faună**). DLR T₁P₁ p. 623 - subst. **boș**, derivat de la **boașă** etim. **lat.** *byrsea -am < **gr.** byrsa "piele"; DER p. 99 - 100 (946) - etim. **necunoscută**.

ORBU LU'PURI (SGB)

Creație expresivă (Vezi explicațiile la subcap. I și subcap. VIII).

PARAȘUTA (ILM)

DEX p. 653 - etim. **fr.** parachute (aici cu sensul peiorativ de "femeie de moravuri ușoare, prostituată").

PARTIDU (RBR)

DLR T₈P₁ p. 152 - 153 - etim. **ngr.** partida; DEX p. 657 - etim. **fr.** parti.

PĂDUCIOASA (ILM)

DER p. 569 (6008) - subst. **păduchi** - etim. **lat.** peduculus; DEX p. 664; DNF p. 357.

PECHINEZU (NEP)

De la rasa canină respectivă.

PIȘĂ BLUGI-POARTĂ (MĂG; ȘAN)

Creații expresive.

PITBULU (NEP)

De la cunoscuta rasă canină.

PORȘILĂU (ILM)

Creație expresivă având la bază subst. **porci** + suf. aug. -**lău** (cf. porcalău), etim. lat. *porcus*, DER.p.621-622(6652); DEX.p.723; DNF.p.376; DOR.p.351 (Vezi și capitolul XI!).

PI..ERI - PI...DOC;PI....ULUCĂ (POI;ȘAN)

DER p. 606 (6466) - "organ genital feminin + sufixele **-eri/-oc/-ulucă**; etim. sl. idem.

P...LĂU-P...ĂNI-P..LETEA-P...AI;P....Ă LUNGĂ ~ ROȘĂ;**PULIS (TEL; ROD; POI; FLD; ȘAN; RNC; SGB; NĂS; ZAG)**

DER p. 644 (6968) - "organul genital masculin" + suf. **-ău/-ăni/-ete/-ai/-is**, - etim. lat. *pulla* < *pullus* "pui".

PUȚĂ ALBĂ ~ IOANEI ~ ÎN PETIC - PUȚUCI - PUȚOI**(ȘAN; SGB; NĂS; MAI; ILM; SLV)**

DER p. 648 (6990) - creație expresivă de la radicalul **piț** - ce indică un obiect mic. Cel mai probabil este trimiterea la lat. *praeputium*, care indică existența unui *putium ("mic"); DNF p. 384; DOR p. 354.

RUHĂLAUCA (ȘAN)

Cuvânt peiorativ pornind, se pare, de la numele feminin evreiesc Raschela (fam. Ruhălă) + suf. aug. **-auca**.

SCREM (POI)

DER p. 698 (7609) - de la vb. **a screme** etim. lat. *exprimare* (vezi subst. **scremet** "efort, încordare"); DEX p. 841 - **scremet** - etim. lat. *excrementum*.

SOCOTEALĂ (BIC; ILM)

DER p. 727 (7959) - de la vb. **a socoti** + suf. **-eală**, etim. **incertă** (se consideră a proveni din magh. *szokótálni* < sl. *sokotŭ* "vită mică"); DEX p. 874 - etim. ucr. *sokotyty*; DNF p. 4719; DOR p. 372. (N.N. Aici este vorba de denumirea eufemistică a organului sexual bărbătesc - cf. informator).

ȘAPTE BĂRBAȚI (NEP)

Creație expresivă.

TRI CHILOȚI (POI)

Creație expresivă.

TRI OPINCI (NĂS; ZAG)

Creație expresivă.

TRI PĂDUCHI (MAI)

Creație expresivă.

ȚUGULEAN (LEȘ)

DER p. 808 (8957) - interjecția **țugu-țugu** "cu care se cheamă porcii" + suf. **-ean** - creație expresivă; DEX p. 990; DNF p. 472; DOR p. 399 (N.N. Vezi și Țugulea, numele unui personaj din lumea basmelor populare românești).

VIȘTA PU...PU..P...A (SLV)

Creație expresivă pornind, probabil de la o onomatopee, de la un defect de vorbire, sau tic verbal.

XIV. ALTE PORECLE

ACIU BUGHII (SLV)

Probabil un hipocoristic devenit tic verbal (sau defect de vorbire).

ALADIN (NEP)

Cunoscutul erou al poveștilor orientale - cf. DNF p. 23;

DOR p. 419 < **arab** Alaeddin.

ALBĂ CA ZĂPADA (POI)

Eroina poveștii omonime.

ANA DRUMULUI (BIC)

Creație expresivă spontană.

APĂ RECE (NĂS)

Cf. DNF p. 33 - "nu este exclus ca primul termen să fie identic cu etimonul **magh.** apa "tată", pe care necunoscătorii acestei limbi să-l fi confundat cu subst. românesc **apă** - etim. **lat.** aqua"; În acest caz s-ar putea vorbi de **etimologie populară**. Nu poate fi exclusă nici varianta unui **tic verbal**.

APUSCĂL (MIT)

Creație expresivă.

ASPIRINĂ (BIC)

DEX p. 57 - "nume comercial dat acidului acetilsalicilic întrebuințat ca medicament febrifug și calmant" - etim. **fr.** aspirine; **germ.** Aspirin.

BABA CU TUNELU (SGB)

Creație expresivă.

BABOR (FLD)

Probabil masculinul subst. **babură** "picăturile mari de ploaie care uneori sunt amestecate cu grindină" - există și vb. **a babura** cf. DLR T₁P₁.p.405.

BALON CHINEZESC (ILM)

Creație expresivă.

BARDAZIN (POI)

Creație expresivă având în componere subst. **bardă** (cf. DLR T₁P₁ p. 497 - 498 - "secură mică cu tăișul mai lung și puțin curbat, cu coadă scurtă, cu care se cioplește"), etim. **magh.** bárd.

BARGHENDERT (BIC)

Creație expresivă interesantă.

BĂDĂDAG (PVA)

Creație expresivă ce se aseamănă unei onomatopei.

BĂLAȘ (MIT)

DLR T₁P₁ p. 450 - "rubin cu o tentă portocalie"; DER p. 73 (631) - "rubin" etim. **it.** balascio; DNF p. 44; DOR p. 195 (**nume de familie devenită poreclă**).

BĂNDĂLIC (RNC)

Creație expresivă rezultată, probabil, din subst. **bandă** + suf. **-ic** "ceată de soldați sub același steag (bandieră); ceată de oameni întovărășiți pentru un scop (de obicei rău)" etim. **it.** banda < **gotic** bandi "steag, drapel" - (cf. DLR T₁P₁ p. 479 - 480); Vezi și: vb. **a bântăli** "a bântui, a pricinui necazuri, a nu lăsa în pace, a prizoni, a tulbura liniștea, a încălca proprietatea cuiva, a prăda, a fura, a distruge", etim. **magh.** bántani "a nu lăsa în pace, a chinui"; DER p. 77 (661) și 93 (864); DEX p. 72 și 87; DNF p. 46 (n. fam. Bandaloc) "desinența amintește de **magh.** lak "locuință, reședință"; DOR p. 190-191.

BĂNICĂ JUNIOR (ȘAN)**BĂS (MIT)**

Ar putea fi o prescurtare a subst. **băsău** "răzbunare, ură", cf. DLR T₁P₁ p. 507; DER p. 81 (710).

BÂCTODORA (ȘAN)

Creație expresivă rezultată din interjecția **bâc** + n. botez Todoră (Teodora); probabil un tic verbal.

BÂCUL (SLV)

DLR T₁P₁.p.406 - de la **bâc**, numai în expresia "**a-i umbla cuiva în bâcuri**", "a căuta să-i faci pe voie, a răsfăța" (de la **Zagra** - atestată de I. Corbul). Sensul original pare a fi "a face cuiva închinăciuni" etim. **magh.** bók "compliment, închinăciune, temenea"; DER p. 90 (827) - "creație expresivă bazată pe consonanța tipică pentru a evoca o lovitură sau cădere (variantă: **bâca**) de tipul - cioc-boc"; DNF p. 65 - de la subst. **bâc** "tată" (în limbajul copiilor); DOR p. 201 și 203 - subst. **bâc** "tată".

BĂJĂNI (RBR)

DLR T₁P₁ p. 439 - interjecția **bâja** ("se spune copiilor ca să nu se frigă") + suf. **-eni**; DOR p. 203 - **vb. sl.** băjati "a fugi, a se feri (de foc)".

BĂZĂRIU-BIZĂNĂU (ILM)

Creații expresive cf. DLR T₁P₁ p. 531 și 571 - subst. **biză** = bâză ("muscă, albină") derivat din interjecția bâz! cf. **rus.** byză "streche și **vb. german** bisen "a străchia" + prefixele **-ău/-ariu**.

BEGANDEU (BIC)

Creație expresivă.

BELADEN (NEP)

Creație originală după numele lui Osama bin Laden.

BEN (BIC)

Personaj din filmele de animație pentru copii (ursul **Blândul Ben**).

BERENI (LEȘ)

DLR T₁P₁ p. 545 - subst. **bere** + suf. **-eni** "petrecere angajată la țară, de tineret, la începutul Cășlegilor, numită și berean", etim. **germ.** Bier, cf. informator "cei care aveau rolul de organizatori și conducători ai acestei petreceri".

BILI (NEP)

Hipocoristicul american Billy "autohtonizat" sau subst. **bili** (regional) "oală de noapte".

BINGOLINO (LEȘ; NEP)

Creație expresivă pornind de la jocul de noroc **Bingo**.

BIRCU (SLV)

DLR T₁P₁ p. 544 - 545 - de la adj. **berc** "cu coadă scurtă, retezat, ciumpav" dar și de la subst. **berc** (numai în nordul Transilvaniei) "partea cărnoasă dintre nările nasului numită punctionică" etim. **necunoscută**; DER p. 88 (793); DEX p. 82; DNF p. 56; DOR p. 199 și 202 - etim. **magh.** birka "oaie creață" (variantă pentru care optăm și noi).

BIRLIC (NEP)

DLR T₁P₁ p. 566 - "as, tuz la jocul de cărți" etim. **tc.** birlik "unitate" (bir = unu); DER p. 94 (873); DEX p. 86. (Cf. informatorului, cel poreclit așa seamănă cu cunoscutul actor Gr. Vasiliu-Birlic).

BLOATĂ (FLD)

Creație expresivă.

BOANĂ-BONĂI (LEȘ)

DLR T₁P₁ p. 585 - subst. **boană** "bob, boabă de strugure" + suf. aug. -ău, etim. **germ.** Bohne; DER p. 99 (938); DOR p. 205 (cf. informator este un tic verbal, vorbește nazalizat).

BOBRETE (SLV)

DLR T₁P₁ p. 589 - subst. **bobleț, boblete** (cu l > r), oblete, obleț (cf. DLR T₇P₂ p.40 - pește mic din apele de șes și munte - albișoară, sorean-lătauș "Alburnus alburnus") etim. adj. **oblu** + suf. -ete (oți) < v. slav obălă; DEX p. 614.

BODALE (LEȘ)

Creație expresivă - tic verbal (cf. informator "spunea mereu **bodale** în loc de **bogdaproste**, după orice gest de mică importanță"). Vezi și n. fam. omonim.

BOGĂLEA (ZAG)

Formație onomatopeică.

BOCIOTĂ (MIT)

Creație expresivă - probabil din **magh.** buco "biluță < rom.

bocioc + suf. **otă**; cf. DER p. 101 (963).

BORII LU' AFRIM (S.L.V)

Din adj. **bor-boară** "albastru vinețiu" cf. DLR T₁P₁ p. 616 -

etim. necunoscută; DEX p. 93; DNF p. 72; DOR p. 209 - etim. **sl.** bora "luptă" sau **bg.** bor, borika "molid".

BOGNA (RBR)

Probabil din vb. **a bogonisi** "a spune încet rugăciuni, nedeslușit - a bodogăni" formație spontană din vb. **a bolborosi** și cuvântul **slavon bog** "Dumnezeu" cf. DLR T₁P₁ p. 599; DER p. 102 (973) - creație expresivă (N.N. Se întâlnește și în proza lui Al. Odobescu).

BOVILAN (SLV)

Putem bănuî o contaminare lexicală expresivă între **bou** +

Vilan (nume de animal) sau o anagramă (!) de la bivolă.

BOJAC (ȘAN)

Probabil de la subst. **bojoc** "plămân"- forma originală pare a fi **bojog** (de unde, prin metateza foniei - **bojoc**), cf. DLR T₁P₁ p. 604; DER p. 103 (985) "buzunar".

BORIȘCA (RBR)

DLR T₁P₁ p. 620 și 633 - subst. **boriște** (variantă pentru

bouriște) "locul îngrădit unde se odihnesc caii; coliba boarului"; DOR p. 209 - subst. **boru** + suf. **-iște** etim. **sl.** bora "luptă".

BOU ȘTIORII (ZAG)

Partea a doua parte a sintagmei pare a fi un hipocoristic cf.

DNF p. 76; DOR p. 212.

A LU' BRABZA (FLD)

Creație expresivă.

BRAȘOVICI (SGB)

Probabil un tic verbal sau de la numele orașului Brașov.

BRICA (NEP)

DLR T₁P₁ p. 650 - interjecția prin care se strigă oile, derivat din **b(â)r** + suf. -ică; DNF p. 80 (N.N. Posibilă o contaminare **bâr** + **oică**).

BRIGITTE BARDOT (ZAG)

Numele cunoscutei actrițe franceze.

BRINGĂL (PVA)

Creație expresivă.

BRUJĂU (ILM)

DLR T₁P₁ p. 659 - subst. **bruș** (variantă **brușj**) + suf. aug. -**ău** "bulgăre de pământ, cocoloș, boț"; DER p. 117 (1131) - etim. **sl.** **bruš**; DNF.p. 82; DOR p. 217.

BRUSLI (BIC)

Numele "autohtonizat" al actorului american Bruce Lee.

BUDIDIC (NEP)

Creație expresivă pornind, probabil, de la un tic verbal.

BULEXA (SLV)

Poate fi o contaminare între subst. **bulă** ("femeie stricată, haină rea, zdreanță") și n. propriu **Alexa** - cf. DLR T₁P₁ p. 682; Pentru **Alexa**, vezi DNF p. 25 și DOR p. 7. (N.N. Cuvântul apare și în incantațiile copiilor "Alexa-Bulexa").

BURA URSULUI (SLV)

DLR T₁P₁ p. 696 - subst. **bură** "furtună, vijelie, ceață, promoroacă", etim. **incertă**; DER p. 125 (1209); DEX p. 104 - vb. **a bura** "a îndesa balastul sub traversele unei linii ferate"; DNF p. 88; DOR p. 223.

BURATIN (LEȘ)

Personaj cunoscut din poveștile pentru copii.

BUSNĂRENI (LEȘ)

Creație expresivă ce are la bază o anomalie fonetică (cf. informator pronunția **b** în loc **m**).

BUXI (RNC)

Creație expresivă.

BUZNAR (HRD)

DLR T₁P₁ p. 716 - subst. **buzerant** "pederast" - cuvânt venit de la **italieni** (buzzerone "sodomit") prin mijlocire **maghiară** (buzeráns) cf. **alb.** bűzar.

CANȚA (SGB)

Creație expresivă rezultată din subst. **cantă** (germanism rar în Transilvania) "fâșie colorată de la capătul unei bucăți de stofă" etim. **germ.** Kante "margine, muchie".

CÂȘTĂLU (ROM)

DLR T₁P₂ p. 182 - de la subst. **căștei** "zgârcit, avar" + suf. aug. **-alău**; DER p. 155 (1513) - etim. **rus** kaștei; în DNF p. 102 întâlnim n. fam. Caștă ("cutia în care se țin literele la tipografie").

CĂU (SGB)

Creație expresivă (probabil defect de vorbire).

CEAUȘESCU (MIT; ILM; SGB)**CECICATA (SGB)**

Creație expresivă pornind, probabil, de la interjecția **ceci-che!** Cu care se alungă caprele.

CENCU (POI)

Creație expresivă ce ar putea proveni din subst. **ceanac** (variante: cenac, cenăcut) "vas mare de pământ ce conține mâncare pentru mai multe persoane; **strachină mare**" etim. **tc.** čanaq - cf. DLR T₁P₂ p. 251 - 252; DOR p. 235.

CENTU (POI)

Creație expresivă cf. DLR T₁P₂ p. 273; DER p. 167 (1651); DEX p. 138; DNF p. 109 - etim. **lat.** centum "sută".

CHEMPES (RBR)

De la numele fostului mare fotbalist Mario Kempes.

CHICHEZ (PVA)

Creație expresivă; am putea bănuî un derivat postverbal de la **a ticăzuî** "a curăța, a ferchezuî" cu hipercorectitudinea ti > chi (!!).

CHICIUCU (ILm)

DLR T₁P₂ p. 349 - subst. **chiciu** + suf. dim. **-ucu** "pădure

din care se pot tăia nuiele" etim. **sb.** kiće "ramuri"; DER p. 177 (1761) - subst. **chici** "desiș, tufiș, hățiș" etim. **sb.** kiće "crengi"; DNF p. 114. (N.N. Poate în discuție și adj. **magh.** kicsi "mic" + suf. dim. **-ucu**).

CHIJA (SLV)

(pronunțat čiza) - Creație expresivă, subst. **tijă**, care ar conveni din punct de vedere al transformărilor fonetice dialectale, nu este cunoscut în zonă.

CHIRI (ȘAN)

Cuvânt cu care se apelează câinele (cf. informator).

CHIȘCHET (RBR)

Hiperurbanism de la vb. **a pișca** < subst. chișcot (variantea **chișchet**) putând însemna "pișcătură, înțepătură, ciupitură"- cf. DLR T₈P₂ p. 652 - 653; DNF p. 119.

CICIOC (ILM;LEȘ)

DLR T₈P₂ p. 399 și 402 - subst. **cicioacă**- locuțiune adverbială **cică** "se zice că" (prin haplologie)- probabil un tic verbal.

CIOANĂ (SLV)

DLR T₁P₂ p. 433 - subst. **cioană** "talpa găștei, creasta cocoșului" (plante medicinale); DER p. 192 (1946) - nume dat mai multor plante - etim. **necunoscută**; DNF p. 123 - "variantă absentă în dicționare a lui **cioane**, numele a două plante de câmp"; DOR p. 239.

CIOPÂRNAC (LEȘ)

Creație expresivă, probabil de la vb. **a ciopârți** + suf. **-ac**, derivat din **ciopotă** "bucată, felie, ciosvârtă" (La Zagra - cf. N. Drăganu "jumătate de măr sau de nucă"), etim. **magh.** csapat "trupă, ceată, grămadă" și vb. **csapni** "a tăia, a amputa".

CIOR (SLV)

(Pronunțat šor) onomatopee (vezi subst. **cioroi** "izvor"), cf. DLR T₁P₂ p. 514 și p. 443 (II, 1°) "poreclă dată țiganilor"; DER p. 192 (1947) - etim. **necunoscută**; DEX p. 151 - cf. **alb.** sorrë; DNF p. 123; DOR p. 239.

CIORGODEL (LEȘ)

Creație expresivă.

CINIA (BIC)

Tic verbal.

CIOSTOFAC (SGB)

Creație expresivă.

CIPI-CIPENI (LEȘ)

Creație expresivă pornind de la subst. **chip** (pron. čip) cf. informator "oameni mici de statură".

CIRCULAȚIE (RBR)

Creație expresivă cf. DLR T₁P₂ p. 474 - 475 - vb. **a circula** etim. **lat.** circulo-are; DEX p. 154 - etim. **fr.** circulation < **lat.** circulatio-onis.

CIRI (NĂS)

Tic verbal cf. DLR T₁P₂.p.479 "conjuncția **tiri...tiri** (pron. dialectal **ciri**), cu sensul de ori că...ori că (sau...sau)".

CIRICĂ-CIRICANI (FLD;POI)

DLR T₁P₂ p. 479 - "joc de copii din Transilvania" etim. interj. **ciric!**; DER p. 200 (2022) - "sfert, parte, bucată" etim. **tc.** çerek; DNF p. 129; DOR p. 31.

CITA (BIC;ILM)

Celebra maimuță Cheeta din filmele cu Tarzan.

CIUCARI (MIT)

DLR T₁P₂ p. 489 - subst. **ciucă** (aici cu sensul de **măciulie**) + suf. **-ari** etim. **nesigură**; DER p. 205 (2068); DNF p. 130.

CIUCNA (PVA)

Creație expresivă.

CIUMINGĂR (NĂS)

Creație expresivă cf. DLR T₁P₂ p. 472 - vb. **a ciumili** "a molfăi mâncarea" și p. 507 - vb. **a ciumurlui** "a-și strica stomacul, a-i fi greață" etim. **magh.** csömörlik < **sl.** cemeră "venin".

CIUSCĂU (NĂS)

Probabil de la subst. **ciuș** în expresia **în ciuș** "în cârcă" (cf.

DLR T₁P₂ p. 519 - 520), dar nicidecum de la subst. **ciușcă** "ardei iute", total necunoscut în zonă.

COANDI (SLV)

Ar putea fi de la adv. **coandă** (variantă **contra**) vezi DLR T₁P₂ p. 592; DNF p. 136; DOR p. 247 - adj. conda etim. **gr.** kondos "scurt, încârligat"), dar și **sb.** konda, hipocoristic de la Constantin.

COAȚA (LEȘ)

Creație expresivă - cf. informator - defect de vorbire.

COCIRLĂU (POI)

Creație expresivă interesantă rezultată, probabil, din contaminarea subst. **ciocârâu** ("os mare, ciolan"- derivat din **bg.** čocur "cracă, nod în copac") cu **ciocârlan** ("Alanda cristată")- cf. DLR T₁P₂ p. 442 - 443.

COCOCIALĂ (RBR)

DLR T₁P₂ p. 609 și 619 - subst. **cococi** < cocă "păpușă" + suf. aug. **-eală**, etim. cuvânt din limbajul copiilor; termen dezmiardător pentru "copil mic", vezi și **sb.** koko "pui de găină".

CODOBÂCI (RNC)

Creație expresivă pornind, probabil, de la subst. **codobatură** ("Cauda tremula") cf. DLR T₁P₂ p. 631 - 632 - etim. **lat. pop.** *coda-battula-am; DER p. 223 (2226) - etim. **lat. pop.** codobattula; DEX p. 169.

COHEAN (LEȘ)

DLR T₁P₂ p. 638 - interj. **cohi!** "care imită tusea" + suf. **-ean** (cf. a chehăli).

COJALĂ (LEȘ)

DLR T₁P₂ p. 588 - 590 și 640 - 641 - subst. **cojan** "poreclă dată țăranilor munteni de către cei ardeleni; nume de câine ciobănesc" etim. **necunoscută** (probabil subst. **coajă** + suf. **-eală**); DER p. 217 (2181); DEX p. 170; DNF p. 140.

CONCAR (ILM)

Sigla unei întreprinderi care prelua carnea de la animalele contractate de cetățeni (contract + carne)

CONDELA (RBȘ)

Vezi mai sus Coandi (SLV)

CORINDELU (ILM)

Creație expresivă, provenită, probabil din subst. **corindăm** (colindă) + suf. dim. **-el**.

COȘOFLEI (ILm)

Creație expresivă.

CORUȘMĂU (FLD)

Creație expresivă în care suf. **-ău** întărește nota depreciativă.

COTABIȚĂ (ȘAN)

Numele cunoscutului interpret de muzică ușoară românească.

COTANAC (ILm)

Ar putea fi o variantă a subst. **cotângan** "copiloi, copilandru de 12-14 ani, fecior bine făcut" - cf. DLR T₁P₂ p. 835 etimologia presupune **magh.** *katangó în loc de kotangoló "cel care umblă făcând gălăgie".

COTROINA (RBR)

Creație expresivă ce are în compunere, probabil, vb. **a cotroci** "a căuta cu amănuntul, a scotoci, a cotrobăi, a scormoni" etim. **magh.** kotorni și kotorázni; dar și subst. **cotrău** "măturător de coșuri, coșar, hornar" - etim. **magh.** kotro + suf. **-ina**; DER p. 248 (2503); DNF p. 153 (n. fam. Cotrocea); DOR p. 251.

CRÂP (PVA)

Creație expresivă rezultată, posibil, din vb. **a crăpa** cf. DLR T₁P₂ p. 879.

CRIZA (SGB)

DLR T₁P₂ p. 916 - etim. **fr.** < **lat.** crisis < **gr.** krisis "decizie"; DEX p. 211.

CROCHI-CROCĂI-CROCU (NEP; ILM; ȘAN)

Creații expresive având la bază, se pare, interj. **crac!** "ce imită sunetul produs de un obiect când crapă, plesnește"; DER p. 250 (2522); DEX p. 205.

CRUCEA BRADULUI (ZAG)

Creație expresivă.

CUBÂȘ (ROM)

DLR T₁P₂ p. 943 - adj. **cubleș** "ghebos, încovoiat" etim.

magh. köblös "găunos, concav", dar evoluția fonetică, în acest caz, ar fi stranie. Mai sigură este o creație expresivă.

CURCIOARA (ȘAN)

Tic verbal - subst. diminutiv **cursișoară**, cf. informator - autobuz ce efectuează o cursă între două localități.

CURILOAIE (NAS)

DLR T₁P₂ p. 1025 - subst. **curie** "corp electoral habzburgic" + suf. aug. **-loaie**, etim. **lat.** curia; DNF p. 161. (n. fam. Curelea + suf. aug. **-oaie**).

CURSA (ILM)

DLR T₁P₂ p. 1032 - 1033 - subst. **cursă** "laț de prins animale, capcană; primejdie" etim. **alb.** Kurthē - **dar** și "distanța străbătută de cineva, drum; plata pentru un drum făcut cu autobuzul, automobilul" etim. **fr.**; DER p. 272 (2715); DEX p. 222; DNF p. 161. (N.N. În zonă, acest subst. denumește autobuzul care efectuează, cu regularitate, același itinerar).

DADA LU' ZĂBALĂ (SLV)

DER p. 277 (2753) - subst. **dadă** "tată" etim. **țig.** dadă; DEX p. 227; DNF p. 164; DOR p. 256. Al doilea termen este nume de familie.

DALERG (SGB)

Creație expresivă.

DAREA (MIT)

DEX p. 229 - "impozit" etim. **lat.** dare.

DÂRDACA (NĂS)

DER p. 293 (1962) - vb. **a dârdâi**, aici cu sensul de "a bodogăni, a bombăni", creație expresivă- vezi și **dârdală, dardăr** "slobod de gură"; joc de cărți); DEX p. 265 "gloabă, mârtoagă"; DNF p. 174 - **dârdală** "om de nimic, flecar"; DOR p. 260.

DÂRLENTĂU-DÂRLINTĂU (NEP; ILM)

Creație expresivă pornind, probabil, de la vb. **a dârlâi** "a cânta fals, a lălăi; a sâcâi, a bate la cap, a cicăli". Nu este lipsit de interes nici subst. **dârlău** "rang boieresc" (pitar) cf. DNF p. 174; DOR p. 260.

DEBI (SLV)

Creație expresivă.

DECIU (ILm)

Putem bănuî o creație expresivă spontană bazată pe ticul verbal "deci", care, prin repetiția, cu sau fără rost, s-a transformat în poreclă- cf. DNF p. 168; DOR p. 259.

DEDEȘ (FLD)

Creație expresivă ce ar putea proveni din vb. **a(se) deda** "a se consacra, a se obișnui, a se familiariza, a se năruî" cf. DER p. 282 (1820)- origine **incertă**, probabil de la **lat.** *dedere*, prin intermediul unei variante din **lat.** populară *dedare; DEX p. 236; DNF p. 168- de la n. fam. **Dedea** + suf. **-eș** (frecvent în zona Năsăudului).

DE FEL (POI)

Tic verbal.

DENGHEL (SGB)

Creație expresivă.

DEREDA (SLV)

Creație expresivă în care adj. **dereș** ("cal cu părul roșu, cu pete albe, murg") pare să fie prezent, cf. DER p. 285 (1865) - etim. **magh.** *deres* "brumat"; DEX p. 247; DNF p. 170.

DEPI (POI)

Pare a fi un hipocoristic.

DILOHOIU-OAIA (POI)

Creație expresivă.

DIRIJABIL (NĂS)

Creație expresivă cf. DEX p. 249.

DOI DESAGI (RBR)

Creație expresivă.

DOȘCAN (BIC)

Creație expresivă cf. DNF p. 179; DOR p. 159. (hipocoristic de la n. botez Teodosie sau n. fam. Dosie).

DROIBAN (FLD)

Creație expresivă ce are în componență subst. **roaibă** "cal bătrân, slab, mârtoagă" cf. DLR T₉ p. 254 - etim. lat. robeus; DER p. 669 (7241) - "cal șarg" etim. lat. rubeus; DEX p. 813; DNF p. 397. Este dificil de explicat proteza consoanei **d** (N.N. Nu lipsit de interes pentru zona cercetată este subst. **roiban** = tren forestier cu șine înguste, **mocăniță**).

DRUJBA (NĂS)

Numele fierăstrăului (mecanic sau electric) de tăiat lemne cf. DER p. 303 (3079) - etim. rus družba "prietenie"; DNF p. 183.

DUHANSCHI (MIT)

Probabil de la subst. **duhan** "tutun".

DURA (ROM)

DER p. 308 (3123) - de la adj. **dur** (puțin probabil); DEX p. 286 - interjecția **dura!** "care imită zgomotul produs de un lucru care se rostogolește sau se învârtește repede" - (cf. informator- porecla este al unui om care turuie mereu vrute și nevrute); DNF p. 186 - etim. rus. dura "femeie proastă".

ECOU (NEP)

Creație expresivă cf. DER p. 310 (3148) - etim. fr. écho; DEX p. 290 - etim. lat. eccho. (N.N. În zonă singurul cotidian era "Ecoul!").

EUROPA LIBERĂ (ȘAN)

Creație expresivă - numele binecunoscutului post de radio.

FANTEA (NĂS)

DLR T₁P₂ p. 48 - subst. **fante** "valet la jocul de cărți", dar

și "tânăr filfizon, cu pretenții de eleganță și frumusețe" etim. it. fante; DER p. 319 (3268) - "curtezan, crai"; DNF p. 194 - etim. gr. fantis "elegant, filfizon".

FÂLĂ-FÂLU (LNC; FLD; MAI; NEP)

DLR T₂P₁ p. 35 - de la vb. **a fălălăi**, derivat postverbal ("cuvânt rar, neobișnuit") a fâșâi, a vâjâi"- **formație onomatopeică**.

FERTINZ (HRD)

Ar putea fi o derivație curioasă de la subst. **fertun** "monedă reprezentând un sfert de marcă sau 12 groși" cf. DLR T₂P₁ p. 106.

FEU (BIC)

Creație expresivă (probabil de la inițialele numelui de botez și de familie!).

FIFOTĂ (ȘAN)

Probabil de la vb. **a fifăi** + suf. **-otă** "a produce sunetul caracteristic bobocilor de găscă" (cf. informator) - etim. derivat din **onomatopeea** fi-fi-fâ-fâ.

FINGĂR (RBR)

Creație expresivă- nu credem că ar putea fi invocat **germ.** Pffinger "deget".

FLÂȘTAC (MAG)

DLR T₂P₁ p. 136 - de la onomatopeea **fleașc!** + suf. **-ac** "imită un sunet înfundat"; DER p. 334 (3428) - creație expresivă; DEX p. 339 - onomatopee.

FLINCA (ROM)

Probabil de la subst. **flintic** "limba dinainte la cioareci prin care intră cureaua" - cf. DLR T₂P₁ p. 138; DNF p. 203 - etim. **germ.** Flinker "luciu, strălucire, **fluturaș din metal**".

FOTALĂ-FOTI (HRD; ȘAN)

Creație expresivă ce ar putea cuprinde subst. **fotel** (fotoliu) cf. DLR T₂P₁ p. 163; DNF p. 206.

FREDON (NEP)

Creație expresivă rezultată prin adaptarea locală a subst. engl. Freedom "prietenie, amicitie". (Cf. informator).

FRUNZĂ VERDE (ILM)

Creație expresivă.

FUCSA (ȘAN) Creație expresivă (vezi **germ.** Fucs "vulpe").**FUMUȚU (SGB)**Diminutivul subst. **fum** - DLR T₂P₁ p. 189 - etim. **lat.**

fumus, DER p. 345 (3516); DEX p. 356; DNF p. 210; DOR p. 278.

GAGARIN (ȘAN)

Numele primului om care a zburat în spațiul cosmic.

GĂJDĂLEA (SGB)

Creație expresivă pornind, se pare, de la vb. **a găji** (a găjdi; a găjdăli) + suf. **-elea** "a face drum prin noroi, a face pârtie prin zăpadă; a se da la o parte, a se feri, a face loc"- etim. **sl.** gaža < gaziti "a trece prin apă"; cf. DLR T₂P₁ p. 209; DER p. 351 (3567).

GÂLEA (SGB)

DLR T₂P₁ p. 215 - interj. **gâle-gâle!** "cu care se cheamă găștele la mâncare"; DNF p. 225.

GEUȘĂ (MIT)

Creație expresivă.

GHEȚ (MIT)

Creație expresivă - tic verbal- subst. **îngheț**, cf. DLR T₂P₁ p. 255; DNF p. 220.

GHEU DIȚÎ (POI)

Creație expresivă defect de vorbire - adj. **greu** + hipocoristicul Diță.

GHIȚULESCU (ZAG)

Numele unui cunoscut comentator de fotbal.

GIOLBA (ȘAN)

Creație expresivă ce ar putea include subst. **giol** de la jocul de arșice, etim. **tc.** gül "totalitate". (N.N. Nu putem explica însă prezența consoanei **b**.).

GOIAȘU DANULUI (SLV)DNF p. 227 subst. **goia** + suf. **-aș** etim. **magh.** gólya

"cocostârc". (N.N. Ar putea fi și un hipocoristic cf. DOR p. 285 - de la Neagoie sau Gheorghe).

GREU PĂMÂNTULUI (ILM)

Numele unui personaj din basmele populare românești.

GREUCEANU (NEP)

Vezi explicația de sus.

GULIM (ROM)

DLR T₂P₁ p. 324 - subst. **guleai** "petrecere cu băutură multă" etim. **rus** guleati " a face chef, a petrece". (N.N. conjugat însă după paradigma românească!); DER p. 382 (3920) - subst. **gulai**; DNF p. 232.

GURĂ DE AUR (SGB)

Creație expresivă de la numele marelui ierarh bisericesc.

HABA (ILM)

DLR T₂P₁ p. 335 - subst. **habă** "boală, bube rele, sifilis"; DER p. 386 (3943) - subst. **habă** "priveghere"- origine necunoscută; DNF p. 234 - subst. **haba** "gloabă, mârtoagă"; DOR p. 291 - subst. **habă** (doar în Ardeal) "șezătoarea". (N.N. Presupunem un tic verbal **haba** = poftim? ce-ai spus?).

HAHU-HOHOANA (ȘAN)

Creație expresivă ce pleacă de la mai multe cuvinte, cf. DLR T₂P₁ p. 339 -

a) **haha!** "interjecție cu care mănăm animalele (porcii, oile, caprele, vitele mari) când sunt multe" (cf. informator);

b). vb. **a hâhâi** " a râde pe înfundate";

c). subst. **hahău** "băț gros, par; om mare, subțire și gârbov" (vezi romanele lui Titus Popovici!);

d). **hahol** "poreclă dată rutenilor" (Vezi DNF p. 234).

Pentru **hohoana** vezi DLR T₂P₁ p. 399 - adj. **hohonă** (cu diftongarea specifică o > oa) "pustie" și vb. **a hohăni** "a necheza"- provenit dintr-o **onomatopee**.

HALPĂU (ILM)

Creație expresivă având în compunere vb. **a hălpi** "a se lăsa la pământ (cerealele)" cf. DLR T₂P₁ p. 350; DER p. 391 (4018)
- vb. **a hălpi** "a înghiți repede mâncarea".

HARĂ (POI)

DLR T₂P₁ p. 358 - interjecția ce "imită lătratul câinilor - rezultată dintr-o onomatopee; DER p. 392 (4023) - creație expresivă.

HAROM (RBR; ROM)

Tic verbal - numeralul **magh. három** "trei".

HAU-HAU (ROD)

Onomatopee - cf. DLR T₂P₁ p. 381.

HĂHUIE-HĂJA (ILm; SGB)

Creație expresivă ce pare a avea în componență subst. **hăji** "bordei" etim. **pol. hyz**, **rut. chyza**, dar și interjecția **haja!** Cu care se alungă găștele cf. DLR T₂P₁ p. 345.

HĂRĂNAȚ (LEȘ)

Creație expresivă ce pornește de la o variantă locală a subst. **hrană** < **hărană** cf. DLR T₂P₁ p. 361 și 412.

HĂRLĂMCEANU (RBR)

Creație expresivă.

HÂPU (ILM; LNC; PVA)

DLR T₂P₁ p. 356 - 357 - interj. **hâp!** "cu care se strigă între ei vânătorii; strigătul călușerilor" dar și vb. **a hăpăl(u)i** "a lătra" etim. **magh. happolni** "a mânca repede"; DER p. 391 - 392 (4018) - creație expresivă cf. **sl. chapati** "a mușca", **rut. chapati** "a apuca"; **germ. happen, schnappen** "a apuca", **fr. happer** "a prinde, a înhăța"; DEX p. 391; DNF p. 239; DOR p. 437.

HEHEA (SGB)

Creație expresivă - de la interj. **hehe!** cf. DLR T₂P₁ p. 385; DER p. 395 (4077); DEX p. 394.

HEȘCU-HEȘCĂL (SGB; LEȘ)

Creație expresivă (vezi n. botez Heșcu - cf. DNF p. 241).

HIDE-BOU (ZAG)

Îndemn pentru vite devenit tic verbal și poreclă cf. DLR T₂P₁ p. 390.

HINDĂR (NĂS)

Poate proveni din țig. hinghel (variantă hindel - cu l > r) "rahat, excrement".

HIȘTA-PIȘTA (LEȘ)

Creație expresivă dintr-un tic verbal.

HOLGOȘ-TE (BIC)

Tic verbal - **magh.** holgos-te "ține-ți gura!"

HOPISĂNI (LEȘ)

Creație expresivă pornind de la interjecția **hop!** (vezi și vb. **a hopăi** "a striga la joc"), cf. DLR T₂P₁ p. 403; DER p. 401 (4159); DEX p. 406; DNF p. 245; DOR p. 297. (N.N. În zonă există și expresia "ochiul lui Hopis" cu sensul "niciodată, degeaba, în zadar", Hopis + suf. -antroponimic - **ăni**).

HOPU (ROD)

Creație expresivă din interj. **hop!** care însoțește o săritură cf. DLR T₂P₁ p. 403.(vezi mai sus!).

HORIZ (MAI)

Creație expresivă - ar putea fi un hipocoristic.

HORA-HOROIU (FLD; ROD)

DLR T₂P₁ p. 404 și 406 - vb. **a hori** + suf. aug. **-oiu** < derivat din subst. **horă**, etim. bg. *hóra* < ngr. *horos*; DER p. 401 (4160); DEX p. 406; DNF p. 245 - 246 - subst. **horoi** "ciocănitore".

FREAZU LU' MACARIE (SLV)

Creație expresivă de origine onomatopeică.

HRULĂ (SLV)

Creație expresivă în care grupul **hru** accentează nota depreciativă.

HUCIRI (SLV)

DLR T₂P₁ p. 416 - subst. **huciu** (pl. *huciuri-huciri*) "mașină

de scărmanat lână, darac"; DNF p. 248; DOR p. 299 - subst. **huc** "pleavă, resturi vegetale".

HUDEA-GAGA (SLV)

DLR T₂P₁ p. 417 - interj. **huideo** "cu care se alungă porcii"

ID p. 205 - **ga-ga!** onomatopee; **gaga** "cuvânt din limbajul copiilor"; DNF p. 213 și 24 - etim. ucr. hudij (fem. hudja "slabă, uscățivă"); DOR p. 280; 289 și 299 - din subst. **gudă** (cu g > h sub influența limbii ucrainiene) "cățea" (numai în Ardeal).

HUII LARII (SLV)

DLR T₂P₁ p. 415 - de la interj. **hu!** și **hui!** "prin care își cheamă vânătorul câinele; se strigă și la porci (vite) când se mână în staul" (cf. informator), DEX p. 408 - vb. **a hui** (a vui) formație onomatopeică; DNF p. 249. (**Lari** n. fam. răspândit în zonă).

HUNDĂRMAN (PVA)

Creație expresivă rezultată din două cuvinte **germane**: numeralul **hunder** "sută" și subst. **Mann** (într-o traducere liberă "om de sută, destoinic, vrednic")

HURDUCUȚĂ (ZAG)

DLR T₂P₁ p. 421 - vb. **a hurduca** "a tremura, a zgâlțâi" + suf. dim. **-uță** etim. onomatopee; DEX p. 409. (porecla a fost dată unui stomatolog!).

HUSEIN (ȘAN)

Nume arab.

HUZDUBAN (FLD)

Creație expresivă ce pornește de la interjecția **huzdup** + suf. **-an** "care imită căderea sau alunecarea repede a unui lucru în jos"; DER p. 405 (4216); DEX p. 409 - verbul **a huzduba** "a mânca lacom și urât" (sonorizarea p > b); DNF p. 251. (N.N. În zonă există însă și subst. **huzdup** cu sensul de "carceră, temniță, închisoare, arest", sens de la care credem că provine porecla).

ICON (RBȘ)

Creație expresivă; pare a fi o variantă a subst. **icoană** (cf.

adj. **iconic** "exprimat prin imagini") etim. **sl.** ikona cf. DLR T₂P₁ p. 445 - 446; DER p. 409 (4265); DNF p. 254.

IENTA Ș-AȘA (LEȘ)

Creație expresivă - tic verbal.

IHAI-HALE (LEȘ)

Creație expresivă - strigătură la horă.

INDIVIDU (NEP)

DLR T₂P₁ p. 633 - "orice ființă considerată ca unitate deosebită în raport cu specia din care face parte" - etim. **fr.** < **lat.** *individus*-a-um "indivizibil"; DEX p. 424.

ION DE TABLĂ (RBR)

Creație expresivă.

IOTIPICI (POI)

Creație expresivă rezultată, probabil, dintr-un hipocoristic (Iosif, Josep).

IVRON (SGB)

Creație expresivă (cf. informator - poreclă dată unui țigan).

ISPRAVĂ (NĂS)

Creație expresivă cf. DLR T₂P₁ p. 905 - 906 - etim. **palslv.** *isprava* "faptă dreaptă"; DER p. 437 (4523); DEX p. 443.

JALIPU (ROD)

Creație expresivă, probabil o contaminare lexicală.

JDRIMILIC (NEP)

Creație expresivă.

JERETIC (ZAG)

DER p. 443 - subst. **jar** (variante: jărat, jeretic) etim. **sl.** *žarŭ*; DEX p. 478.

JMIR (MIT)

Creație expresivă rezultată, probabil, din numele de botez sau hipocoristicul evreiesc *Šmil* (cu sonorizarea *ș* > *j* și schimbul consoanelor lichide *l* > *r*).

JOMBE JELO (NEP)

Creație expresivă.

JONCĂU (MĂG)

DLR T₂P₁ p. 480 - subst. **joncă** "ambarcațiune rudimentară din lemn" + suf. aug. -ău; creație expresivă depreciativă.

JUCA (SGB)

Cf. DNF p. 296 (n. fam. **bg.** džuka); DOR p. 305 - etim. **sl.** juk "cărăbuș".

LAICA (ILM)

Prima ființă astronaut - cățelușa Laika.

LEDI (ZAG)

Cf. subst. **engl.** Lady "doamnă".

LEUCĂ STRÂMBĂ (POI)

Creație expresivă cf. DER p. 466 (4800) - subst. **leucă** "parte a carului", etim. **germ.** Leiche prin **magh.** löcs (forma leucă fiind o construcție analogică plecând de la pl. leuci); DEX p. 497 - etim. **bg.** levka; DNF.p.278.

LIBĂR (RNC)

DER p. 497 (4810) - adj. **liber** (cu velarizarea e > ă) etim. **lat.** liberus; DEX p. 498; DNF p. 279.

LEVINT (HRD)

DEX p. 497 - de la subst. **levant** cu sensul de "viteaz, voinic", etim. **tc.** levant; DER p. 466 (4803) etim. **tc.** levend; DNF p. 279 - de la adj. **leventi** "afemeiat"; DOR p. 310.

LIBU (HRD)

Creație expresivă, probabil de la verbul (regional) **a libovi** "a se desfăta, a avea tot ce-și dorește, a huzuri".

LIGOZ (MIT)

Creație expresivă.

LINDA (ILM)

Numele unei eroine din serialul "Dallas" (cf. informator).

LIOCU (SGB)

Creație expresivă ce pornește de la onomatopeea **lioc!** (cf. leoarcă).

LISTIM (NEP)

Creație expresivă.

LIURCU GANII (SLV)

DEX p. 504 - subst. **liurcă**, etim. ucr. liura "vin slab, amestecat cu apă"; DER p. 473 (4882) - origine îndoielnică ("poșircă, must"). După L. Gáldi etimonul este **magh.** löre, fiind un cuvânt uzual doar în Transilvania. Al doilea termen este n. fam. Ganea.

LOAIDĂR (ROD)

Creație expresivă.

LOPA (NEP)

Creație expresivă, probabil onomatopoeie la origine.

LUCIU (RBR)

Probabil un hipocoristic (cf. Lucian)

LUPT PENTRU FINU (POI)

Creație expresivă- tic verbal.

MADIDA (NĂS)

Probabil tic verbal.

MAHĂL (SLV)

DLR T₆ p. 31 - subst. **mahal** "funie groasă, ștreang" etim. necunoscută; DNF p. 287- **mahal** - "variantă de la hamal".

MANDEA (ILM)

DLR T₆ p. 79 "nume pe care și-l dă persoana care vorbește (argotic), mandiru, prieten, amic, tovarăș" etim. tc. mande (locativ al pronumelui personal mé "eu"); DER p. 488 (5046) - "eu însumi"-cuvânt argotic; DEX p. 520; DNF p. 289.

MANDELA (PVA)

Numele cunoscutului om politic sudafrican Nelson Mandela.

MAREA DE PE GUNOI (ZAG)

Creație expresivă.

MAROCA (LEȘ)

Creație expresivă rezultată din ticul verbal "mă rog" (**ma roc**).

MAU (MIT)

DLR T₆ p. 193 - 194 - "în legătură cu verbele: a lua, a

prinde, a avea, a-și face **"avânt, elan, forță, putere, energie"**
etim. scr. mah; DER p. 498 (5168); DEX p. 528.

MAZILU (BIC)

Probabil de la numele omului politic D. Mazilu.

MĂGULEA (NAS)

Derivat de la subst. **gămălie** (variantă **măgălie**) + suf. **-ea**
cf. DNF p. 297; DOR p. 314; IPO p. 96.

MÂCIU-N HOLDĂ (SLV)

Creație expresivă rezultată dintr-un defect de vorbire (pronunțat măș "măț").

MEN (NEP)

Probabil un tic verbal de la cuvântul englezesc respectiv.

MIA BRAIA (POI)

Cunoscuta solistă de muzică populară.

MICHIMAU (SLV)

Numele îndrăgitului erou din filmele de desene animate.

MICKEL (MIT)

Nume de persoană englez.

MILIONARU (NAS)

DLR T₆ p. 538 - etim. **fr.** millionaire, **germ.** Millionär; DER
p. 508 (5282); DEX p. 549.

MINAITĂN (MIT)

Creație expresivă.

MIȘTIU (SGB)

Creație expresivă.

MOATAȘU (ILM)

Creație expresivă având, probabil, în componentă rădăcina expresivă **mot-**, care arată ideea de "măciulie, de obiect rotund" cf. DER p. 524 (5450).

MONGIUR (NĂS)

Cf. DOR p. 316 - **tc. magh.** "gologan".

MORTĂLOGU (BIC)

Creație expresivă sinonimă cu mortalău etim. adj. **mort** +

suf. aug. **-alău**, cf. DLR T₆ p. 881 - 884 - etim. **lat.** mortus-a-um; DER p. 522 (5435); DEX p. 569; DNF p. 317; DOR p. 327.

MOȘĂNAȘU (SGB)

Creație expresivă rezulatată dintr-un tic verbal (repetarea substantivelor **moașă-nașă**).

MUCA (RBȘ)

DLR T₆. p. ????? - de la subst. **muc**, etim. **lat.** mucchi (pluralul lui mucus > muc > muc > mucuri - singularul refăcut după plural, probabil și femininul); DER p. 525 - 526 (5461); DEX p. 573; DNF p. 319; DOR p. 328.

MUTU HUZII (ROD)

Creație expresivă; n. fam. Hud(e) etim. **ucr.** hudij "slab, uscățiv" cf. DNF p. 248; DOR p. 299 - de la subst. **hudă** "gaură, spărtură".

NANSON (ILM)

Creație expresivă, probabil de la numele cunoscutului explorator norvegian F. Nansen.

NECĂIERI (NĂS)

Tic verbal.

NEDESCA (ȘAN)

Creație expresivă de la un tic verbal (cf. informator).

NEVEDIC (NEP)

DLR T₇P₁ p. 141 - 142 și 374 - vb. **a năvădi** (variantă **a nevedi**) + suf. dim. **-ic**, etim. **v.sl.** navaditi; DER p. 540 (5630) etim. **sl.** nevesti, naveda "a aduce"; DEX p. 587 - etim. **sl.** navoditi.

NIXON (RBR)

Numele unui fost președinte al S.U.A.

NOROC BUN PÂNĂ-N PĂMÂNT (SLV)

Tic verbal.

OBRUȘTIU (FLD)

Creație expresivă pornind, probabil, de la vb. **a obroci** "a înșela, a amăgi, a prosti, a îmbrobodi, a orbi" cf. DLR T₇P₂ p. 65.

ONISIU (POI)

Nume propriu sau creație expresivă.

ORI ÎN TRI ORI (POI)

Tic verbal.

OTONEL (R.O.M)

Pare a fi un diminutiv de la numele german Otto cf. DNF p. 347. (N.N. Nu este lipsit de interes nici numele unui cunoscut sortiment de vin).

O ȚÂȚĂ A MEA. O ȚÂȚĂ A TA (POI)

Poreclă provenind dintr-un tic verbal.

PAGANINI (BIC)

Numele cunoscutului compozitor și violonist italian.

PANANA (RBR)

Creație expresivă (probabil cu afonizarea b > p).

PANICĂ (LEȘ)

DLR T₈P₁ p. 62 - "spaimă subită și violentă, de obicei colectivă" etim. **ngr.** panikos, **fr.** panique; DEX p. 648 - etim. **fr.** panique, **it.** panico, **germ.** Panik.

PAPĂ COPII (SLV)

Creație expresivă.

PAPĂ URDĂ (ȘAN)

Creație expresivă.

PARALICĂ (NEP)

DLR T₈P₁ p. 85 - 86 - de la subst. **para** + suf. **-lică** etim. **tc.** para; DER p. 578 (6108); DEX p. 651; DNF p. 353.

PARTIZANU PĂCII (ȘAN)

Creație expresivă.

PATROCLE (ILM)

Numele câinelui dintr-o cunoscută proză sadoveniană.

PAU (SLV)

Creație expresivă.

PAUZA (ILM)

DLR T₈P₁ p. 209 - etim. **lat.** pausa, **fr.** pause, **germ.** Pause;

DER p. 587 (6224); DEX p. 662; DNF p. 356.

PĂCALĂ (LEȘ)

Erou din basmele populare românești.

PĂSĂNDROI (POI)

Creație expresivă rezultată dintr-o contaminare lexicală în care primul cuvânt este augmentativul **păsăroi** (cf. DNF p. 358).

PĂSCĂREL (RBR)

DLR T₈P₁ p. 314 - din subst. **păscăreală** sau vb. **a păscări**

+ suf. dim. **-el** "a fi la rând la prinsul mingii (la unele jocuri); din subst. **păscare** "în opoziție cu bătaie (la unele jocuri); însărcinarea de a prinde mingea" etim. **pasc** (prezentul indicativ al vb. **a paște**); DNF p. 358 - **păscărel** "diminutiv de la **păscar** = cel care trebuie să prindă mingea".

PĂTRĂȚĂL (BIC)

DLR T₈P₁ p. 336 - 338 - diminutivul subst. **pătrat** etim. **lat.**

quadratus; **germ.** Qadrat; DER p. 586 (6215) - etim. **lat.** quattuor; DEX p. 669 - **patru** + suf. **-el**. (N.N. Considerăm că este un personaj dintr-un film românesc de desene animate).

PĂȚĂLOAIA-PĂȚĂTU (NEP; ILM)

De la vb. **a păți**, subst. **pățeală** ("pățanie") + suf. aug. -

oaia, etim. **lat.** pati; DER p. 585 - 586 (6205) - etim. **lat.** patire; DEX p. 669.

PÂNCENE (MĂG)

Creație expresivă provenită dintr-un tic verbal.

PARPOC (FLD)

Probabil din subst. **pârpâit** "persoană care vorbește

repede și neclar; sau **pârpior** "cenușa udă din ciubărul în care se opăresc rufe; tăciune stins în apă; foc de paie" cf. DLR T₈P₃ p. 739 - etim. **scr.** prpor. (N.N. Poate fi și o contaminare a interjecțiilor **pâr!** și **poc!**).

PÂȚA-TE (ȘAN)

Creație expresivă dintr-un tic verbal.

PEHEA (ȘAN)

Creație expresivă ce cuprinde interjecția **peh** "ce exprimă disprețul", cf. DLR T₈P₃ p. 386.

PETREA SĂRACU-PIPĂRUȘ PETRU (NĂS)

Eroi din basmele lui Ion Pop Reteganul ("Povești ardelenești") și Pop Tit-Poienaru ("Povești nășăudene" și "Alte povești nășăudene").

PIPOC-PIPAȘ (LEȘ; ILM)

DLR T₈P₂ p. 616 - subst. **pipă** + suf. aug. **oc/-aș** "fumător"-etim. **magh.** pipás; DER p. 600 (6401); DEX p. 692; DNF p. 368; DOR p. 347.

PISA (ILM)

Creație expresivă.

PISCHIRI (HRD)

Probabil din subst. **piscalău** "cociorvă, vătrai"; bățul cu care se îndeasă brânza în bărbântă etim. **magh.** piszkaló - cf. DLR T₈P₂ p. 641; **dar** și vb. **a piscăli** "a migăli (cu l > r); există și subst. **pischirel** "pescărel"; DER p. 604 (6442) - din **piscar** "chișcar, țipar" ("cobitis fossilis") etim. **rus** piscari, **sb.** piškari.

PITAFI (ROD)

Creație expresivă.

PIȚULĂU (ILM)

Vezi mai sus.

PIȚURCĂ (LEȘ)

DLR T₈P₂ p. 674 - subst. **pițur** + suf. **-că** "pitulice; ardei iute; codobatură", etim. **necunoscută**; DNF p. 368; DOR p. 348. (N.N. Credem că este vorba de numele cunoscutului antrenor de fotbal).

POCÂRLIA (ILM)

Creație expresivă.

POICA (HRD)

Probabil de la subst. **poi** + suf. **-ca** "pleava de la sămânța de cânepă" cf. DNF p. 373; DOR p. 351 **poia** < adv. **poi**; (N.N. Credem că este o creație expresivă).

PIC (ROM)

DLR T₈P₂ p. 684 - onomatopee "ce imită sunetul produs de fumătorii de pipă"; DER p. 595 (6334) - creație expresivă; DEX p. 697. (N.N. Poate fi vorba și de un tic verbal).

PON (POI)

Creație expresivă rezultată, probabil, din prescurtarea unui cuvânt.

PRAPOR NEGRU (NĂS)

Creație expresivă.

PRICA (ROM)

DEX p. 742 - forma de singular a subst. **price** "supărare, necaz, ceartă, acuză", etim. **sl.** prituča; DER p. 633 - 634 (6814); DNF p. 379 - etim. **gr.** prikas; DOR p. 353 și 339 (hipocoristic de la Oprea-Oprică, cu afereza lui o).

PROSAN (NEP)

Creație expresivă ce ar putea avea în componență subst. **prosie** "ogor arat și semănat pentru prima oară, după o întrerupere mai îndelungată" - cf. DNF p. 381; DOR p. 353 - etim. **bg.** proso "mei". (Vezi și n. fam. Prosin < **gr.** prosinis "afabil").

PRUPROINA (POI)

Creație expresivă ce denumește o femeie leneșă (cf. informator)

PRUȘU (ZAG)

Ar putea fi vorba de subst. **bruș** (prin afonizările **b** > **p** și **j** > **ș**), cf. DLR T₁P₁ p. 657 și 659; DER p. 643 (6948) - adj. **prus** "persoană din Prusia" etim. **sl.** prusinŭ; DNF p. 382; DOR p. 454.

PUCIU (SGB)

Defect de vorbire (cf. informator).

PUCSI (ILM)

Creație expresivă.

PUFI (NAS)

Nume de câine mic și lăptos cf. DER.p.643(6958);

DNF.p.382- etim. **sl.** puchŭ sau de la interjecția **puf!** "care imită sforăitul".**PUICA-ȚARCA (NĂS)**

Tic verbal.

PUJÂNĂ (LEȘ)DNF.p.382 subst. **pujină** "sămânță nerodnică, sterilă" etim.**ucr.** pužină (N.N. În zonă subst. **pujână** denumește o bucată de pământ, la marginea lotului arabil, puțin roditoare; hat; răzor).**PUPU LU' NINUȚA (SGB)**

Creație expresivă.

PURIZANA (ILM)

Creație expresivă.

PUTEREA PLEȘII (SGB)

Creație expresivă.

PUTREA (ILM)

Creație expresivă.

RABĂ-ROZI (ILM)

Personaje dintr-un cunoscut program TV de divertisment.

RĂVUFA (RBȘ)

Creație expresivă.

RÂMBAȘ (SLV)DNF p. 182 și 395 - de la **râmbu** - variantă regresivă **râmboi**, **drâmboi**; DER p. 302 (3065) - subst. **drâmbă** + suf. **-aș**, etim. **pol.** drumbla (suflat-buză); DEX p. 282 - etim. **ucr.** drymbła.**RENDEA (SLV)**De la adj. **rendeș** "vită cu coarne lungi și drepte" cf. DLR T₉ p. 317 - etim. **magh.** rendes; sau de la subst. **rindea** cf. DER p. 665 (7194) - etim. **tc.** rende; DEX p. 808.

RIGA (FLD)

DLR T₉ p. 429 - 430 - "rege; numele uneia dintre cărțile de joc" etim. **ngr.** rigas; **DAR** și adj. **rigi** (despre părul cailor) "galben-roșcat; cal breaz în frunte") etim. **scr.** rig "roșcat"; DNF p. 394.

RUPĂU (ILM)

DLR T₉ p. 619 - subst. **rup** (învechit) + suf. aug. **-ău** "măsură de lungime echivalentă cu a opta parte dintr-un cot, aproximativ 8 cm; măsură de lungime egală cu un sfert de metru" etim. **tc.** rup; **DER** p. 673 (7289) - etim. **tc.** rub; DNF p. 400; **DOR** p. 364. (N.N. Verbul **a rupe** nu poate intra în discuție deoarece, în zonă, circulă varianta sa etimologică - **a rumpe** < **lat.** rumpere).

RUS TĂCUT (POI)

Creație expresivă.

SAM BESELO (NEP)

Creație expresivă pornită, se pare, de la numele unei localități prin care au trecut grănicerii năsăudeni în desele lor campanii militare.

SANOVARIN (MĂG)

Creație expresivă.

SĂLAN (SLV)

Ar putea fi un compus din subst. **sal** + suf. **-an** "plută mare formată din mai multe plute mici". (N.N. Plutăritul s-a efectuat pe someșul Mare până în deceniul al treilea al sec. XX), etim. **tc.** sal cu trecerea lui a neaccentuat la ă, fenomen fonetic răspândit în zonă cf. sălam); **DEX** p. 823; **DER** p. 679 (7362) - subst. **salău** "oaspete, invitat" etim. **magh.** szallo; **DOR** p. 406.

SĂNĂDURĂ (ZAG)

Pare a fi o contaminare între substantivele **scândură** + **țandără** (în zonă **țandură**).

SĂNĂTATE (BIC)

Creație expresivă cf. **DER** p. 681 (7406)- etim. **lat.** sanitatem; **DEX** p. 830 - etim. **lat.** sanitas -atis.

SCAPĂ (BIC)

Tic verbal de la vb. **a scăpa** etim. lat. *excappare cf. DER p. 691 (7531); DEX p. 834.

SCÂRȚAȘ (NĂS)

DER p. 695 (7573) - interj. **scârț!** + suf. **-aș** "imită hârșăitul sau pârâitul" creație expresivă (cf. pârț); DEX p. 838; DNF p. 409 - subst. **scârța** "derivat regresiv de la vb. **a scârțâi** (cf. scârța-scârța "scrib") Vezi și adj. **scârțar** "chițibușar, calic, avar, meticulos, mof-turos").

SCHECEA (ILm)

Creație expresivă.

SCOHEA (SGB)

Creație expresivă.

SCONȚ (ROM)

DER p. 697 (7595) - subst. **scont** "reducere, scăzământ" etim. germ. Skonto; DEX p. 839 - etim. it. sconto. (N.N. Ar putea avea la bază și o onomatopee).

SINAUSCHI (ȘAN)

Probabil un nume de familie străin (polonez?).

SOMOZA (LEȘ)

Numele unui cunoscut dictator din America Latină.

STANA-BRANA (NEP)

Replica feminină a celor doi mari comici ai ecranului.

STRĂDĂRIȚĂ (POI)

Creație expresivă (cf. informator "femeie ușuratică, ulicariță").

STRUJILĂU (ȘAN)

Creație expresivă.

SUELĂN (ILM)

Autohtonizarea unei cunoscute eroine din serialul "Dallas".

SUȘNIȚĂ (BIC)

Creație expresivă.

SUXIRI (MIT)

Creație expresivă.

ȘARMARIC (SGB)

Creație expresivă.

ȘCÂRLA (ROD)

Creație expresivă.

ȘEAI (POI)

Creație expresivă, probabil de la un defect de pronunție-

ȘFER (MIT) Creație expresivă rezultată, probabil, din vb. **a șfărui** "a

lega cu sfoară", cf. DEX p. 924.

ȘFOC (NEP)

Creație expresivă.

ȘISPR (ROD)

Creație expresivă.

ȘIUBLA (LEȘ)

Creație expresivă.

ȘIUȘIULI (POI)DLR T₁P₂ p. 490 - 491 - interj. **ciuciule!** "cu care se strigăiezii cf. vb. **a ciuciula** "a mângâia" (cu transformările fonetice proprii graiului din zonă).**ȘOINAC (ROM)**Pare a fi o creație expresivă în care suf. **-ac** are rol depreciativ.**ȘTEMBĂU (ROM)**Creație expresivă în care un rol principal l-a avut vb. **a****schimba** + suf. **-ău** (regional: **a știmba**).**ȘTIMPEA (RBR)**

Creație expresivă depreciativă.

ȘTULA (ROM)DEX p. 895 - subst. **stolă** "un fel de orar pe care îl poartăpreoții catolici în timpul slujbei religioase" etim. **it. fr.** < **lat.** **stola**.(N.N. În zonă, prin extensie de sens, s-a ajuns la desemnarea remunerației pentru o slujbă prestată la stat; cu alternanțele fonetice graiului, sub influența limbii germane **st** > **șt**, **o** > **u** - cf. **școală** < **șculă**).

ȘUBU HOJDII (SLV)

Ar putea fi masculinul (neatestat în dicționare) subst. **șubă**; DEX p. 932 - etim. **scr.** šuba, **magh.** suba; DNF p. 438; DOR p. 438; DOR p. 458 și 460. Al doilea termen este n. fam. Hojda (cf. DNF p. 244 - "cel cu creștături adânci și plin de sânge" etim. **ucr.** hoždati "a merge, a umbla; DOR p. 296 - etim. **v.sl.** hodā "mers").

TAIE MĂRU (ȘAN)

Creație expresivă desemnând un individ zgârcit (cf. informator).

TALIBANI (BIC)

Creație expresivă de dată recentă.

TALIHĂI (POI)

Creație expresivă.

TANDU (ROM)

Putem bănuî o contragere de la **tandalâc** "zăpăcit, om care umblă fără rost, **tăndală** cf. DEX.p.937- etim. **necunoscută**; dar și adv. **tanda-manda** "confuz, nehotărât", cf. DER.p.772 (8500) etim. **sb.** tandara-mandara; DOR.p.156 (hipocoristic de la Constantin), (N.N. Ar putea fi un hipocoristic de la Alexandru < Sandu și prezența unui defect de vorbire).

TARZAN (ILM)

Cunoscutul erou al filmelor cu același nume.

TAXA BĂSESCU (ȘAN)

Creație expresivă de la un tic verbal (cf. informator).

TĂRĂBAȘCĂ (ROM)

Poate proveni din subst. **tarabă** + suf. **-așcă** cf. DEX p. 943; sau o contaminare între **tărăboanță** (etim. **magh.** tarabonca) și **tașcă** (traistă, sac, raniță, etim. **ger.** Tasche) prin intermediul **magh.** táska) cf. DER p. 773 (8514) și 776 (8551); DNF p. 444 (n. fam. Tărăbășanu - tema **tărăbaș** "proprietar sau vânzător de tarabă" - neatestat în dicționare); DOR p. 386 (n. fam. Tărăbuță).

TÂC-PÂC (SLV)

Tic verbal (cf. țac-pac); DEX p. 984, onomatopee; DER p. 767 (8438) - creație expresivă.

TEACALEA (LEȘ)

Creație expresivă de la ticul verbal **teacă-pungă** (cf. informator)

TICHILICI (MIT)

Creație expresivă.

TICȘOI (ȘAN)

Creație expresivă.

TINGHI-LINGHI (NEP)

Formație onomatopeică ce imită clinchetul clopoțelilor

TIRIBUC (ZAG)

Creație expresivă ce-și are originea, probabil, într-o onomatopee.

TOATĂR (MIT)

Creație expresivă.

TRAND (MIT)

Creație expresivă.

TRANCA-TRINCUI (MAG; RBR)

DER p. 801 (8869) - interjecția **tranc!** "care exprimă ideea de zgomot sau de pocnet" creație expresivă (cf. tronc, pleosc, clant); DEX p. 965 - onomatopee; DNF p. 461; DOR p. 392 (de la n. fam. Trinca, Trencu, cu velarizarea e, i > â).

TROLA (ROD)

Creație expresivă pornind, probabil, de la subst. **troliu** (formă feminină?! "dispozitiv pentru deplasare în sens vertical" (unealtă des folosită în minerit, Rodna fiind un important centru minier) cf. DEX p. 976 - etim. fr. treuil.

TURLUȚ (SLV)

Probabil de la adj. **turlac** (cu alt sufix -uț) "amețit de băutură, cherschelit, năuc" cf. DEX p. 981 - etim. tc. torlak; DNF p. 465 **turlac** "găgăuț; tânăr stricat sau prost".

TURTĂ-NAPCI (FLD)

Creație expresivă.

ȚÂFRAC (SLV)

Putem bănuî două etimologii:

a). de la subst. **cifră** (pronunțat **țâfră** sub influența limbii germane) + suf. **-ac**, cu sensul de "om care lucrează cu cifre, contabil, pontator" cf. DLR T₁P₂ p. 404 - etim. **germ.** Ziffer, **rus** cyfra; **it.** cifra; DER p. 186 (1895) - etim. **it.** cifra; DEX p. 150 - etim. **it.** cifra < **lat.** cifra; DNF p. 121.

b). de la adj. (regional) **țâfroș** (prin schimbarea sufixului) "mândru, fălos, plin de sine" - cuvânt neatestat în dicționare.

ȚÂNCA (HRD)

Femininul subst. **țânc**, DER p. 787 (8718) - etim. **magh.** cenk; DEX p. 986 - etim. **germ.** Zinke; DNF p. 471; DOR p. 397.

ȚĂȚĂLĂ (ROM)

Creație expresivă.

ȚĂȚU (SLV)

Probabil de la vb. **a țâțâi** "a clipi, a dârdâi, a trepida, a zvâcni, a cânta ca greierul" - creație expresivă, cf. DER p. 793 (8781); DEX p. 989 - onomatopee; DNF p. 471; DOR p. 398.

ȚENTAR (MĂG)

Putem bănuî subst. **centru** (influență germană și metateza **r > ă**) cf. DLR T₂P₁ p. 278 - 279 - etim. **lat.** centrum; DEX p. 139 etim. **fr.** centre < **lat.** centrum.

ȚIEFOGI (LEȘ)

Creație expresivă (cf. informator, cei porecliți așa "purtau haine orășenești la îndemnul mamei lor, care era nemțoaică").

ȚOANZĂL (RBR)

Creație expresivă.

ȚUCĂR SUȘIT (SGB)

Creație expresivă (N.N. În zonă este sinonim cu **acadea**).

ȚUILĂ (SLV)

DER p. 793 (8783) - de la interj. **țiu!**; DEX p. 988 - vb. **a țiu** + suf. **-ilă** (prin sincopa lui **-i**); DNF p. 471; DOR p. 399 - subst. **țui** "o pasăre".

ȚUP (ROD)

De la interjecția omonimă - DEX.p.990; DNF p. 472; DOR p. 399.

ȚURI (ȘAN)

Creație expresivă - din adv. **germ.** zürük "înapoi"- comandă pentru cai (variantă **țuric** - există și verbul **a țurica** - neatestat în dicționare).

UCALĂU (RBR)

Creație expresivă în care am putea bănuî un hipocoristic feminin Uca + suf. **-alău** (Zamfira, Maria etc).

UDI (POI)

"Autohtonizarea" ciocănitorei buclucașe Woody.

UITĂ-TE, NI (SGB)

Tic verbal.

UJURA (MIT)

Creație expresivă.

UNGE ROATA (MĂG)

Creație expresivă (cf. informator - "om sărac").

VAGON (ZAG)

DER p. 825 (9130) - etim. **fr.** wagon; DEX p. 1005; DNF p. 479.

VAI MAMI (ROD)

Tic verbal.

VĂDUVA VESELĂ (ȘAN)

Titlul cunoscutei operete a lui Fr. Lehar.

VÂNĂLET (LEȘ)

Creație expresivă.

VÂRPICIOARE (BIC)

O curioasă contaminare între verbul **a vâri** și subst. **picioare**, probabil un tic verbal.

VÂRTILIC (SLV)

Der p. 839 (9300) subst. **vârtiloi** < vb. **a învărti** "scrânciob, hintă" (cu schimbarea sufixului) etim. de la ***vârți**, forma simplă, nefolosită, a lui **a învărti**; DEX p. 1025; DNF p. 487 (N.N.

Poate proveni și de la n. fam. Vârtic, prezent în zonă, cu suf. dim. -lic).

VICLERII (RBR)

Creație expresivă.

VIDU (MOC)

Poate fi un hipocoristic de la Ovidiu - DNF p. 485.

VIRGĂL (POI)

Posibil o formă zonală a subst. **virgulă**, sau un subst. postverbal de la **a fircăl(u)i** "a mâzgăli hârtia, a scrie neciteț, a păta" (neatestat în dicționare; cu sonorizările $f > v$ și $c > g$ - prezente în zonă.).

VISĂL (LEȘ)

Creație expresivă.

VIȘTA SLĂBĂNOGU (ȘAN)

Creație expresivă.

VIZA (RBȘ)

Creație expresivă cf. DER p. 841 (9325) - "parafă, însemnare pe un act" etim. fr. visa; DEX p. 1023; DNF p. 486 - etim. magh. viz "apă, puhoi, potop".

VLAD-POLIȚIA (NEP)

Creație expresivă.

VLIOANGA (ILM)

Creație expresivă - cf. DOR p.409 - 410 - de la subst. **vlagă**.

VOANTĂȘ (RBȘ)

Creație expresivă.

VOMVILĂ (RBR)

Creație expresivă.

VUNVU (RBR)

Creație expresivă.

ZALMĂN (R..M)

Creație expresivă (N.N. Toponimicele **Zleamăn** de pe hotarul satelor Alunișul și Mintiu și **Zmamăn**, de pe hotarul satului Zagra, par a face parte din aceeași rădăcină, cf. I. Marțian "Câte-

va denumiri toponimice specifice localității Mintiu în: "Plaiuri născudene și bistrițene" nr. 3, 1983, p. 121 și M. Prahase, G. Rus. **Zagra - o monografie posibilă** Cluj-Napoca, 1997, p. 133 134).

ZĂHUC (ȘAN)

Creație expresivă ce ar putea pleca de la verbul **a zăhăi** "a supăra, a sâcăi, a necăji, a enerva, a stingheri, a deranja" + suf. **-uc** - DEX p. 1038 - etim. **ucr.** zahaity (cf. zăbăuc "năuc, neatent, uituc, prostănac, tont"). (N.N. Ar putea fi și un tic verbal).

ZDRĂGĂNEALĂ-ZDRÂNCA (RBR; SLV)

Substantiv postverbal de la **a zdrăngăni** (variantă a zdrăgăni) + suf. **-eală**; DEX p. 1041 - "a produce un sunet caracteristic când se ciocnește de ceva sau este lovit de ceva" etim. **onomatopeea** zdrang; DNF p. 497.

ZENIU (PVA)

Creație expresivă.

ZENTA (RNC)

Creație expresivă.

ZOANZĂ (LEȘ)

Creație expresivă pornind de la un defect de vorbire (repetarea consoanei **z** "zzzâc"- cf. informator).

ZORRO (BIC;NEP)

Cunoscutul erou al unor filme de capă și spadă.

ZUGUDINA (S.L.V)

Creație expresivă.

XV. CIFRE ȘI LITERE

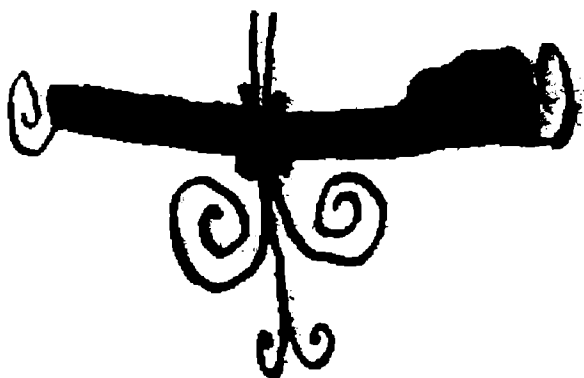
MITITEI: 25 Decembrie (ziua de Crăciun).

RUNC: Suta de mii

ȘANȚ: 503 (numărul casei în care locuiește).

NEPOS: Q; Veu (V).

CAPITOLUL III

CÂTEVA CONCLUZII

În primul rând trebuie să subliniem dificultatea în fața căreia se află cercetătorul care își propune să stabilească apartenența la una sau la altă categorie a poreclelor, conform "grilei" pe care și-a stabilit-o. De multe ori nici informatorii nu pot motiva de ce "x" sau "y" a dobândit această poreclă. Ca atare, una și aceeași poreclă poate fi încadrată în una sau mai multe categorii. Iată doar câteva exemple: **Prundariu** (IV- ocupații, cel care scoate prundul din albia râurilor"; X-faună "codobatură"; XIII- geografice "cel care locuiește pe marginea (prundul) unei ape curgătoare"); **Hoioabă** (I aspect fizic "slăbănog, răpciugos"; V- viață ostășească "glonț"; X-faună "cal slab"); **Bucă** (I aspect fizic, IX-obiecte, îmbrăcăminte - femininul de la subst. buc; XIII- defăimătoare); **Furnică** (II- însușiri morale; X- faună); **Bugă** (I aspect fizic "cu capul mare", IX "clopot mare"; X-faună "taur"); **Ceaușescu** (VII-nume de familie și de botez; XIII defăimătoare XIV- alte porecle); **Pupăză** (II însușiri și defecte morale "femeie fandosită, prostituată; X-faună); **Hauca** (I "vreasc" II "cel care latră"; VII nume de familie IX "fus, târnăcop"); **Râpan** (I aspectul fizic "răpănos, murdar"; VII- nume de familie, XII-geografie - râpă); **Bombonica** (I-aspectul fizic; IX-alimente); **Bârsan** (I "cu părul lung și aspru", VII- din Țara Bârsei, X-faună- rasă ovină) și exemplele ar putea continua.

Rezultate din nevoia psihologică de a înlocui un semn uzat, sau prea comun, cu altul, mai plin de imagini, **mai evocator**, poreclele și supranumele, privite din perspectivă lingvistică, aduc **o mare varietate de sensuri și forme** în scopul exprimării **afectivității**, transformând, pe plan stilistic, capacitatea expresivă a vorbitorilor. Exprimarea afectivă se caracterizează prin **spon-taneitate, expresivitate și forță de sugestie**.

Așa cum sublinia Vasile Goran, "poreclele se nasc din necesitatea socială și psihologică de a determina și indica individul prin calificativul său cel mai distinctiv, prin unul din obiceiurile sale, prin una din întâmplările din viața sa, de obicei cea mai memora-

bilă"⁵⁶. Ele se nasc și funcționează în cadrul unor **microgrupuri**, iar **predispoziția ludică** a românului este unul dintre principalii factori care le stimulează apariția.

În altă ordine de idei, procesul denominației, prin intermediul poreclelor și al supranumelor, este un **proces continuu**, aria lărgindu-se considerabil și datorită influențelor mass-mediei. Alegerea termenilor sugestivi prin conținutul lor semantic pentru denumirea calităților, obiceiurilor sau defectelor umane reprezintă un **proces psihologic complex** de reflectare la nivelul exprimării, al comunicării, **a relațiilor interpersonale** stabilite între membrii unei comunități umane. Operația de selectare a cuvintelor în procesul de creare a poreclelor presupune o bună orientare în sistemul general al limbii, o fină pătrundere psihologică în alegerea cuvântului potrivit pentru defectul (calitatea, obiceiul) potrivit, presupune și un efort care, de multe ori, rămâne neobservat în determinarea acelor trăsături negative (sau pozitive) ale individului pe baza cărora se realizează **analogia** cu obiectele, ființele sau realitatea imediată.⁵⁷

Porecele sunt, de fapt, **expresii metaforice** care se evidențiază prin constanța încărcăturii expresive, capabile să sugereze și să ironizeze spiritual trăsături ale caracterului uman. Expresivitatea lor provine, în general, din **caracterul frapant, inedit** pe care-l aduc în comunicare termenii din vorbirea obișnuită, care, dobândind sensuri noi și încărcându-se de afectivitate, devin expresivi ca urmare a **procesului de schimbare semantică**.⁵⁸ La expresivitatea poreclelor se ajunge așadar prin **transferul semantic** dintre diferiți termeni care exprimă **noțiuni obiective ca oglindă a realității** și indivizii care sunt porecliți pentru defecte fizice, psihice, năravuri, obiceiuri, ticuri etc.

Alteori, expresivitatea poreclelor derivă din **aspectul fonetic, din tipul de formare a cuvintelor**, ca rezultat, în primul rând, al **puterii de sugestie** pe care o oferă **afixul**. Porecele realizate cu ajutorul **sufixelor diminutive și augmentative**,

din **interjecții** și **termeni onomatopeici**, constituie o bogată sursă de realizare a elementului de expresivitate.

Poreclele și supranumele aduc o varietate de forme în plan stilistic, la baza lor stând mai multe figuri de stil. Adoptând metoda de cercetare a lui V. Goran, amintită mai sus, vom încerca o trecere succintă în revistă a figurilor de stil utilizate în poreclele și supranumele culese de noi în arealul cercetat: bazinul superior al Someșului Mare.

I. METAFORA. Importantă modalitate stilistică ce conferă comunicării calități deosebite din punctul de vedere al expresivității și afectivității, impusă de înseși formele gândirii dar și ale fanteziei, **metafora stă la baza majorității poreclelor**. Prin intermediul ei se realizează transferul semantic de la sensul propriu la cel figurat, descoperirea **asemănării** sau chiar a **identității** dintre trăsăturile individului poreclit și obiectele, ființele sau fenomenele realității imediate. **Porecla-metaforă** este cu atât mai revelatoare, mai reușită, cu cât imaginea despre un anumit individ este mai plină de **inedit**, **mai șocantă** în urma stabilirii **relațiilor de analogie**.

1.1. Din punctul de vedere al conținutului și al termenului de comparație.

1.1.1. Porecle-metafore după nume de animale, păsări insecte: Arici, Bâzai, Boieștean, Bou, Broască, Broscoi, Bursuc, Cal, Capră, Cărlan, Cârțiță, Cerbu, Chițani, Ciocănitore, Cocos, Dihor, Furnică, Gâză, Gândac,

1.2. Hulpe, Lup, Maimuță, Măgar, Mânz, Melc, Mulă, Peștuc, Pisică, Porc, Racateț, Rac, Scroafă, Șarpău, Șoarec, Șopârlă, Șoșoi, Țarcă, Țipari, Țobâc, Uli, Urs, Veveriță, Vrabie etc.

1.1.2. Porecle-metafore după nume de obiecte: Barosu, Bărbântă, Belciug, Borcan, Brâglă, Brici, Budan, Budulău, Buhai, Bumbușcă, Bumbeni, Cărucior, Cârjă, Cântuț, Căuș, Ceaonu, Chișafău, Cimpoi, Ciomac, Cipcă, Ciuru, Cleștău, Clopoțal, Coleșăr, Colibă, Coșuț, Cuglăr, Cupă, Cute, Cuțat

Bârnac, Dible, Drugă, Fofa, Foafe, Foșalăi, Fufază, Furcea, Furcoiu, Gâfu, Gânju, Găvozd, Grapalăi, Greblă, Harampău, Hoabăru, Hontu, Izmană, Imblăciul Scurtului, Jacu, Laboșu, Lădoi, Logău, Măciucă, Măturoi, Mierțoiu, Patent, Păpuc, Pedală, Petromax, Peniță, Rașcău, Rașpili, Răcilă, Roabă, Roată, Săniuca, Săcuiet, Săcurice, Săpălăi, Sărmă, Sopon, Stăciuneri, Sulă, Sulhac, Șeica, Șorub, Ștrimpu, Ștrimpuc, Tașcă, Tălpig, Tăpălagă, Teleguță, Tiocu, Topor, Trișcuță, Turca, Ulchică, Veșcă, Verigu.

1.1.3. Porecle-metafore după nume de plante, fructe, mâncăruri: a). **Plante, fructe:** Bărbânoc, Barabou, Bojor, Busuioc, Brustur, Buhaș, Bulbuc, Castravețu, Ceapă, Cimbrău, Ciucău, Dudău, Fansulă, Fâșcă, Florău, Ghiocel, Gorun, Harbuz, Hriba, Măcriș, Mălin, Morcov, Napu, Ovăz, Păiuș, Petrinjăl, Rogoz, Sâmburel, Tisa, Trestia, Tulipău, Vilai, Zărzărel, Zâmbruc.

b). **Mâncăruri:** Brânzucă, Brânzișoară, Brânzeni, Cafei, Călbaș, Călbășău, Cășanu, Cășuț, Chișcuță, Ciorbea, Cioarbă, Ciperi, Ciuci, Coleșă, Cotoz, Cotozală, Franzelă, Franzelucă, Gălușcă, Hâlbote, Intinguș, Jântiță, Lebeș, Marmeladă, Mujdei, Oloiete, Oțăt, Palaneț, Pancovă, Pancovel, Papă-Acră, Papricaș, Pcisăliță, Plăcintă, Prăjâncă, Pufulete, Sorbușcă, Șoricu, Toșmag, Toșmăgel, Țâbrilă, Unturoiu, Urdă, Zamă.

1.1.4. Porecle-metafore după întâmplări memorabile: Aghiuță, Aspirină, Balaur, Balon Chinezesc, Circulație, Cruciața, Dirijabil, Concar, Hoge, Mucenic, Naiba, Pacea, Pocăita, Prescure, Partidu, Sfântu, Tricolici, Tunaru, Volintiru, Virtute, Vraciu, Zmău.

1.1.5. Porecle-metafore după alte persoane sau personaje: Albă ca Zăpada, Bănică Junior, Beladen, Birlic, Brigitte Bardot, Brusli, Ceașescu, Champes, Cita, Cuza, Gagarin, Laica, Ghițulescu, Greuceanu, Greu Pământului, Ledi, Mandela, Mazilu, Michimaus, Nanson, Nixon, Paganini, Patrocle, Păcală, Petrea Săracu, Pipăruș Petru, Pițurcă, Somoza, Stana-Brana, Suelen, Tarzan, Udi, Văduva Veselă, Zorro.

Subliniem faptul că unele dintre aceste porecle reprezintă,

în fond, **metafore-ironii**, rezultate în urma unei fantezii nemi-jlocite de **născocire** a acelor elemente de denotație care să evoce mai expresiv anumite **trăsături contrastante de caracter**.

1.2. După particularitatea ce a determinat apariția metaforei-poreclă.

1.2.1. Dimensiunea, proporțiile. Important în cadrul acestei categorii de porecle-metafore nu este atât asemănarea propriu-zisă, cât dimensiunea individului raportată la ființa sau obiectul cu care se compară:

a). Butoaia, Calu, Barzu, Beșicău, Borzoi, Brihanu, Brohotău, Bupalău, Căposu, Ciorcan, Cotozălă, Cracu, Crăcoaia, Gușă, Jăbu, Lungu, Latu, Lătaru, Marele Alb, Namila, Pipău, Pipoș, Suflău, Surdoaia, Știrboiaia, Tălpălău, Zgribău.

b). Biluță, Bibu, Bițuc, Bombonica, Bubița, Butica, Cicica, Ciulică, Crăcuțu, Codiță, Fleoșcută, Frizurica, Gușuță, Guruță, Mătâțalu, Orbuțu, Pițigușă, Picioruș, Piticu, Puținelu, Șuștărelu, Tuțu.

1.2.2. Particularități psihice și de comportament: Asprișor, Amorțata, Arde, Bembea, Bezevenchi, Bobotă, Bolându, Boscorodeală, Cătana, Cicălăi, Cigălita, Ciorlău, Clonțau, Dârla-Dârla, Dreoaingă, Fliscău, Frealău, Fufălău, Golu, Gudrea, Hărțag, Harhaleu, Haplea, Istețu, Mincinosu, Nebunu, Neputernicu, Osoasa, Pojăroaia, Pârjol, Putrezi, Rapidu, Sfârnaru, Socoteală, Șopotă, Șperloc, Șurlău.

1.2.3. Culoarea: Albu, Albucu, Albuțu, Bălan, Bărnac, Faraon, Țăganu, Țăgănete, Țăgănușu.

1.3. Metafore-porecle din punct de vedere morfologic. Folosindu-se **substantivele abstracte** în porecle, cele care prezintă trăsături fizice și morale negative, acestea se încarcă puternic cu un **sens afectiv**, devenind metafore cu o valoare stilistică de necontestat: Limbău, Puterea, Răbdare, Sila.

În ceea ce privește poreclele provenite din substantive determinate de adjective, sau alte substantive, acestea, pot deveni

metafore-invectivă: Buda Benții, Cacă Curechi, Coada Iepii, Coaie-Crețe, Cracu Benții, Ion de Tablă, Frige Caca, Gaura Curului cu Toartă(!), Leucă Strâmbă, Mama Morții, Mutu cu Copacu, Mutu Pipi, Nebunii Dedii, Pișă Blugi~Poartă, Puță-Albă, Tri Chiloți~Opinci~Păduchi.

1.4. Din punctul de vedere al procedeeleor de formare a cuvintelor (poreclelor), cele mai multe utilizează compunerea (vezi exemple mai sus) și, mai ales, **sufixele augmentative.**

Valoarea expresivă a poreclelor realizate cu sufixe augmentative "trebuie pusă în legătură cu capacitatea sunetelor, îndeosebi a vocalelor ce compun sufixul, de a se alătura expresivității derivatului, sporind-o"⁵⁹. Sunt expresive nu numai prin sens, dar și datorită **armoniei fonetice** pe care o desăvârșește sufixul augmentativ, prelungirii maxime a duratei lor de pronunțare. Cele mai productive sufixe augmentative în zona cercetată sunt: **-ilă, -ău, -oaie, -ură, -ancă, aucă** etc.

1.5. Din punctul de vedere al lexicului găsim, o serie de neologisme (Vagon, Taxa Băsescu, Individu, Drujbă, Partid, Aspirină, Dirijabil, Cursă, Ecou, Europa Liberă, etc.), **cuvinte și expresii argotice, elemente de jargou,** dar, mai ales, **cuvinte dialectale și populare:** Barabou, Cioflinc, Coțob, Cifilitic, Frencăl, Găozu, Hârlioiu, Ijdane, Mangalău, Malancă, Nădrăgău, Ruhălauca etc. De asemenea, foarte bine reprezentate sunt și **creațiile onomatopeice:** Bâzăriu, Bâzănău, Bogălea, Ciucură-Râză, Cran, Chiri, Cior, Fâla, Fălu, Flăștac, Fifotă, Halpău, Hau-Hau, Hără, Hăpu, Hehea, Hide Bou, Hopu, Hreazu, Huhulea, Ihai-hale!, Pehea, Păc, Scârțaș, Șiușiuli, Tăc-Păc, Tinghi-Linghi, Țățu, Țuică etc.

Aceste creații, caracteristice stilului popular și vorbirii familiare, medii în care se manifestă direct, iar imaginația se sprijină pe cele mai evidente elemente concrete ale realității înconjurătoare, au dat naștere unor numeroase porecle care realizează elementul de expresivitate prin **forța sugestivă generatoare de impresii acustice.**⁶⁰

1.6. Cuvinte cu simbolism fonetic. La baza simbolismului fonetic stă **valoarea expresivă a sunetelor** considerate din punctul de vedere al impresiilor pe care le evocă și le produce asupra sensibilității noastre. Acest tip de porecle trezesc, în procesul de comunicare, **nuanța semantică** corespunzătoare cu momentul adecvat. S-a remarcat că "materialul fonetic poate constitui, în anumite cazuri, nu numai un element de exprimare obiectivă, ci și unul de **potențare a valorii expresiv-semantice**, de creștere a unor **nuanțe cu funcție evocatoare**, de certă valoare sugestivă.⁶¹ Așa cum sublinia I.Iordan⁶², prezența unor **sunete caracteristice** trezește în conștiința subiectului vorbitor diverse **reprezentări** ce contribuie la îmbogățirea și întărirea valorii semantice. Este cazul unor porecle ca: Fleoșcuță, Fifotă, Fălă, Fălu, Fâsa, Flinca, Fatală, Fucsa, Gâlea, Gheț, Haba, Hampău, Hărănaț, Hărlăuceanu, Heșcu, Hișta-Pișta, Jalipu, Iesta-ș-aș; Jombe Jelo, Liurcu, etc. Combinațiile sonore de tipul f+l/I sau h+a/i **redau lipsa de personalitate** a celor care poartă asemenea porecle, fiind vizați, de aceea, de ironia comunității. Expresivitatea acestor porecle este fundamentată exclusiv pe capacitatea combinației de sunete de a trezi în sensibilitatea noastră **impresii acustice deosebite**.⁶³

II. METONIMIA. Porecle metonimice denumesc **în mod direct noțiuni intime** ce țin de aspectul vieții exterioare a individului și numele **părții de corp omenesc**, ca semnul său caracteristic. Spiritul malițios și iscoditor al colectivității remarcă **cele mai mici defecte (s.n.)** cele mai neînsemnate aspecte din **viața fizică a individului (s.n.)**, cărora li se dă o importanță exagerată, considerându-se, **tendentios, (s.n.)** ca nota sa caracteristică: Bărbosu, Biluță, Beșicău, Bolfă, Brihanu, Bucă, Budigu, Buricu, Buză, Buzucă, Buzatu, Călcâi, Căposu, Cârnu, Chima, Chelu, Ciorcu, Ciorcan, Ciompu, Cocorel, Cotozălă, Coadă, Codiță, Codău, Flocea, Gușă, Gușoieni, Guruță, Imbulzātu, Ocilă, Ocialbi, Ociuc, Picioruș, Piele Scurtă, Stângășa, Sucitu, Șargu, Șută, Tremurici,

Tropotă, Urechilă, etc. Unele dintre aceste porecle sunt **defăimătoare**: Coaie Crețe, Cur Larg, Frige Caca, Găozu, Mangalău, P...lău, P...lă Lungă~Roșă; Pulis, Socoteală etc.

Trebuie subliniat faptul că **metonimicele**, mai puțin ca orice grup de cuvinte, definesc o noțiune mulțumindu-se doar **să o evoce**.

III. SINECDOCA: Oaia Boșului, Apă Răce, Mutu cu Copacu, Aciu Bughii, Bâc-Todora, Bura Ursului, Bou Știorii, Dereda, Gheu Diți, Gură de Aur, Greu Pământului, Ion de Tablă, Lupt pentru Finu, Noroc Bun Până-n Pământ, O țată a me-O țată a ta, Ori în tri ori, Partizanu Pacii, Papă Copii, Papă Urdă, Petrea Săracu, Puica-Țarca, Baba cu Tunelul, Prapor Negru, Puterea Pleșii, Rus Tăcut, Taie Măru, Țurcăr Sușit, Uită-te, ni, Unge Roata, Văduva Veselă, Vai Mami, Vlad Poliția, Vișta Slăbănoșu etc.

Porecele dețin, așadar, calitatea de **a lărgi mijloacele** de investigație morală, de a conferi reprezentării individului **forța expresivă** și de a avea **capacitatea de redare** a reacțiilor și observațiilor umane, ca rezultat al legăturilor nemijlocite dintre om și mediul înconjurător. Expresivitatea poreclelor rezidă în însușirea limbajului de a prezenta, prin forța de sugestie **a cuvântului** și prin transfer semantic, **potrivirea între cuvânt** (poreclă, supranume) și **imaginea** pe care o poartă individul, între cuvânt (poreclă, supranume) și **trăsăturile de caracter fizice sau morale** ce "completează" fișa umană a unui anumit individ.⁶⁴

Încercând să surprindem mecanismul de formare a poreclelor, într-un areal destul de larg- bazinul superior al Someșului Mare, ne-am convins, o dată în plus, de faptul că astăzi, cercetarea științifică, în oricare dintre domenii, nu se mai poate realiza izolat, îngust, pe felii. Pentru a fi eficientă, cercetarea științifică dintr-un domeniu face tot mai mult apel și la alte domenii, în primul rând la cele **înrudite** și apoi la cele **auxiliare**.⁶⁵

Cu alte cuvinte, **interdisciplinaritatea sau pluridisciplinaritatea** este concepția ce se cuvine a fi cultivată cu

predilecție dacă dorim obținerea unor rezultate mai valoroase și mai aproape de adevăr. Este, fără îndoială, și cazul științelor filologice care nu mai pot astăzi ignora cercetările istorice, geografice, etnografice și sociologice. Nu mai pot ignora aceste cercetări nici lingviștii care se ocupă cu onomastica, dar nici istoricii, geografii, etnografii care se ocupă și ei de acest domeniu nu pot face abstarctie de cercetările lingviștilor, fie că acordăm termenului **onomastică** o accepțiune mai restrânsă (numele de persoane), fie una mai largă (orice fel de nume de persoane și de locuri) cum se procedează actualmente.

LISTA INFORMATOILOR
anchetelor efectuate între anii 1967 - 2004

ALUNIȘUL

BOBOL IOAN - 42 ani

CONTRA PETRU - 54 ani

NEPOS

CÂRCU NICOLETA VIRGINIA 20 ani

DAROȘI MIRCEA - 50 ani

BICHIGIU

MUREȘAN ȘTEFAN - 60 ani
ani

PARVA

CRISTIAN GHEORGHE - 54

COȘBUC

CATALANO C-TIN - 58 ani

CIRA VASILE - 52 ani

PERIȘOR

MAXIAN ANICA - 62 ani

VLAȘIN PETRE - 31 ani

FELDRU

PALAGE SIMION - 54 ani

POIANA ILVEI

LUPȘAN VALENTIN - 29 ani

VARVARI OFILAT - 63 ani

ILVA MARE

BERENGEA PAVEL - 54 ani

MUREȘAN ELENA - 57 ani

ILVA MICĂ

PETRIC IOAN - 54 ani

POIENILE ZĂGRII

DUDĂU REMUS - 59 ani

ZINVELIU LEON - 59 ani

LUNCA ILVEI

BALEA ION - 52 ani

REBRA

BÂRTE VASILE - 54 ani

MAIERU

URSA SEVER - 71 ani

REBRIȘOARA

CÂRCU ANA - 41 ani

MĂGURA ILVEI

HORGA ILIUȚ - 56 ani

POP ELISABETA - 62 ani

RUȘTI FILIMON - 63 ani

MITITEI

BRAIC PETRU - 72 ani

SOMEȘAN MARIA - 60 ani

MOCOD

SCRIDON LUCREȚIA - 65 ani

NĂSĂUD

NISTOR IOAN - 60 ani

SÂRB VASILE - 66 ani

SUPLAI

BOJOR REMUS - 67 ani

RUSU VALENTIN - 57 ani

ȘANȚ

CONSTANTIN SABINA - 61 ani

COTU LUCREȚIA - 53 ani

TELCIU

SCUTURICI GEORGE - 65 ani

RODNA

MUREȘAN SILVESTRU - 75 ani

PĂIUȘ LIVIU - 60 ani

ROMULI

DOLOGA IOAN - 63 ani

RUNCU SALVEI

PAVELEA VICTORIA - 41 ani

SĂRMAȘ MARIA - 36 ani

SALVA

BRÂNDUȘĂ AURICA - 72 ani

SÂNGEORZ-BĂI

FLOREA VASILE - 55 ani

ZAGRA

BIȚA GRIGORE - 63 ani

FĂTU COSTAN - 75 ani

HOȘTEA TRAIAN - 67 ani

PINTI NASTASIA - 36 ani

RAUS GRIGORE - 54 ani

ZINVELIU GEORGE - 54 ani

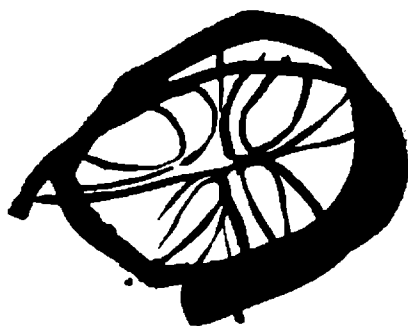
NOTE:

1. Cosma, Aurelia. **Relațiile de rudenie, performere ale structurii de comunitate; familia în sistemul relațiilor de rudenie din satul Pădureni, județul Vaslui.** în: "Revista muzeelor"; nr.4, 1995, p.56-61.
2. Candrea, Aureliu. **Poreclele la români.** București, Ed. Socec, 1895, p.7-8.
3. Candrea, Aureliu, **op.cit, ibid.**
4. Emese Kis. **Fundamente semiotice în delimitarea termenilor poreclă / supranume.** în: "Studii de onomastică", vol.I, Cluj, 1976, p.127-142.
5. Pașca, Șt. **Nume de persoane și nume de animale în Țara Oltului.** București, 1936, p.43-47.
6. Stan, A. **Porecle și supranume din valea Bistriței.** în: "Limba română", VI, 1957, nr.5, p.42-48; **Porecle și supranume intercomunale din Valea Bistriței (Moldova) în "Cercetări lingvistice" III, 1958, nr.2, p.249-254; O problemă de terminologie onomastică: poreclă-supranume.** în "Cercetări lingvistice", XVIII, 1973, nr.1, p.85-90.
7. Grecu, D. **Despre supranumele din comuna Berzovia. Supranume provenite din nume de familie, prenume și hipocoristice.** în: "Cercetări lingvistice", VII, nr.1, 1962, p.53-55; **Despre supranumele din comuna Berzovia. Supranume provenite din porecle și nume de localități.** în: "Cercetări lingvistice", VII, nr.2, 1962, p.324-326.
8. Graur, Al. **Nume de persoană.** București, 1965, p.70.
9. Gușeală-Purcar, M. **Porecle (comuna Șimișna, Raionul Dej, Regiunea Cluj)** în: "Limba și Literatură", XIV, 1967, p.143-164.
10. Țâra, V. **Supranumele românești din comuna Domașnea (Caraș-Severin)** în: "Analele Universității Timișoara", VI, p.225-241.

11. Homorodean, M-Mocanu, N. **Din onomastica comunei Scărișoara (jud.Alba)** în "Studia Universitatis Babeș-Bolyai" XIV, 1969, fasc.2, p.135-141.
12. Roșianu, I. **Observații asupra sistemului popular de denotație personală în Transilvania** în: "Limba și literatură", XII, 1966, p.348-371; **O problemă de onomastică în discuție: categoriile antroponimice.** în: "Limba română" XXV, 1976, nr.3, p.289-301.
13. Sthal, H.H. **Sistemul onomastic drăgușan.** în: "Arhiva pentru știința și reforma socială", XII, 1934, p.83-95.
14. Pașca, Șt. **op.cit.**, p.73.
15. Sthal, H.H. **op.cit.**, p.105-112.
16. Roșianu, I. **Despre sfera onomasticii și raporturile ei cu alte științe.** în: "Studii de onomastică", vol.I, Cluj, 1976, p.49-65.
17. Roșianu, I. **op.cit.**, p.62.
18. Petrovici, E. **Istoria poporului român oglindită în toponimie.** în: "Studii de dialectologie și toponimie", București, 1970, p.241.
19. Dauzat, A. **Les noms de personnes. Origine et évolution.** Paris, 1925, p.4.
20. **xxx Dictionnaire de linguistique.** Larousse, 1973, p.77.
21. Istrate, M. **Supranume-pseudonime.** în: "Studii de onomastică" vol.III, Cluj-Napoca, 1982, p.124-133.
22. Roșianu, I. **op.cit.**, p.346.
23. Istrate, M. **op.cit.**, p.126-127.
24. Kis, E. **op.cit.**, p.130.25.
25. Vințeler, O. **Porecle din Căptălan** în: "Cercetări lingvistice", IX, 1964, nr.1, p.120-122.
26. Kis, E. **op.cit.** p.136.
27. Apud Constantinescu, N.A. **Dictionar onomastic românesc.** București, Ed. Academiei RSR, 1963, p.XL III.
28. Apud Iordan, I. **Dictionar al numelor de familie românești.** București, 1983, p.14.
29. Candrea, I. **op.cit.** p.12-13.

30. Constantinescu, N.A. **op.cit.** p.L-LIII.
31. Istrate, M. **op.cit.** p.127-129.
32. xxx **Petit Larousse Illustré.** Paris,1975,p.987-988.
33. Seche, L și Seche, M. **Dicționar de sinonime al limbii române.** București, 1982, p.140.
34. xxx **Mic dicționar enciclopedic,** București, 1975, p.156.
35. xxx **Dicționarul explicativ al limbii române.** București, 1975, p.189.
36. Ciorănescu, Al. **Dicționarul etimologic al limbii române.** București, 2002, p.206 (cuvântul nr. 2076).
37. xxx **"Dacoromania",** vol.II, p.607.
38. xxx **"Buletin Lingvistic",** IV, p.91.
39. Breban,V. **Dicționar general al limbii române,** București, 1987, p.178.
40. Seche, L. și Seche, M. **op.cit.** p.706.
41. Breban, V. **op.cit.** p.804.
42. Ciorănescu, Al. **op.cit.** p.622 (cuvântul nr. 6655).
43. Iordan, I. **Dicționar al numelor de familie românești.** București, 1983, p.14.
44. xxx **Dicționarul Limbii Române,** Tom I, Partea a-II-a, București, 1940, p.496-498.
45. xxx **"Dacoromania",** II, p.608-610.
46. Iordan, I. **op.cit.** p.8.
47. Graur, Al. **op.cit.** p.5.
48. Graur, Al. **op.cit.** p.13.
49. Roșianu, I. **op.cit.** p.60
50. Drăganu, N. **Toponimie și istorie.** Cluj, 1928, p.5.
51. Candrea, I.A. **op.cit.** p.106-108.
52. Pașca, Șt. **Supranume colective intercomunale.** în: **"Dacoromania",** VIII, 1936, p.199-212.
53. Stan, A. **op.cit.** p.249-254.
54. Nuță,I. **Supranume colective din nord-estul Moldovei.** în: **"Studii de onomastică",** vol.II, Cluj-Napoca, 1981, p.117-118.

55. Preotul Ștefan Buzilă, autorul uneia dintre primele monografii a unei comune grănicerești, publică, sub titlul "Glume grănicerești", această "poezioară" în paginile nr.22/1937 ale revistei "Arhiva someșană".
56. Goran, N. **Aspecte funcționale ale poreclelor la copii.** în: "Studii de onomastică" III, Cluj-Napoca, 1982, p.87.
57. Goran, N. **idem.** p.95.
58. Goran, N. **Implicațiile stilistice ale poreclelor la copii.** în: "Studii de onomastică", IV, Cluj-Npoca, 1987, p.168-183.
59. Câmpeanu, E. **Substantivul - studiu stilistic.** Buc. 1975, p.220.
60. Câmpeanu, E. **op.cit.,** p.83-84.
61. Goga, N. **Valori conotative ale antroponimelor la nivelul expresiei fonetice.** în: "Studii de onomastică", vol.I, Cluj-Napoca, 1976, p.4.
62. Iordan, I. **Stilistica limbii române.** București, 1975, p.78.
63. Goran, N. **idem.** p.179.
64. Vezi: Slave, E. **Expresivitatea metaforei lingvistice** în: "Limba Română", XV, 1966, nr.4, p.4.
65. Pascu, Șt. **Cuvânt înainte.** în: "Studii de onomastică" vol.I, Cluj-Napoca, 1976, p.I.

BIBLIOGRAFIE

1. *** **Dicționarul limbii române.** București, 1913 și urm.
2. *** **Dicționarul explicativ al limbii române.** București, 1975.
3. *** **Mic dicționar enciclopedic.** București, 1975.
4. *** **Studii de onomastică.** Academia Română - Filiala Cluj-Napoca - Institutul de Lingvistică și Istorie Literară (vol. I 1976; vol.II 1981; vol.III 1982; vol.IV 1987; vol.V 1990).
5. Barițiu, G. **Istoria regimentului al II-lea de graniță transilvan.** Brașov, 1874.
6. Boca, P. **Vechimea documentară a localităților din județul Bistrița-Năsăud**, în: "File de istorie", vol.I, Bistrița, 1971 și vol.IV, Bistrița, 1976.
7. Bugnariu, I. **Dicționar poporal. Cuvinte românești din jurul Năsăudului.** în: "Gazeta Transilvaniei", Brașov, 1887-1888.
8. Bureștea, Em. **Contribuții la studiul toponimiei românești.** Craiova, 1994.
9. Candrea, A. **Porecle la români.** București, 1885.
10. Ciorănescu, Al. **Dicționar etimologic al limbii române.** București, 2002.
11. Constantinescu, N.A. **Dicționar onomastic românesc.** București, 1963.
12. Daroși, M. **Nepos - vatră de legendă.** Repere monografice. Bistrița, 2004.
13. Daroși, M. **Parva - un nume de legendă.** Bistrița, 2003.
14. Drăganu, N. **Românii în veacurile IX-XIV pe baza toponimiei și onomastice.** București, 1933.
15. Drăganu, N. **Toponimie și istorie.** Cluj, 1928.
16. Giuglea, G. **Cuvinte românești și romanice. Studii de istoria limbii, etnologie, toponimie.** București, 1983, p.334-355.
17. Graur, Al. **Etimologii românești.** București, 1963.
18. *** **Ilva Mică - o veche așezare de pe Someș și Ilva.**

Repere monografice. Bistrița, 2003.

19. Iordan, I. **Dicționar al numelor de familie românești**. București, 1983.

20. Iordan, I. **Nume de locuri românești**. București, 1952.

21. Iordan, I. **Toponimie românească**. București, 1963.

22. Iorga, N. **Documente românești din Arhivele Bistriței**. București, I, 1899; II, 1900.

23. Morariu, T. și colab. **Județul Bistrița-Năsăud**. București, 1972.

24. Mureșianu, M. **Toponimia geografică - dovadă a vechimii populației autohtone în spațiul Rodnei**. în: "Arhiva someșană"-seria a-III-a, nr.1, Năsăud, 2002, p.403-422.

25. Mureșianu, S.L. **Dicționar genealogic rodnean**. București, 2001.

26. Onișor, M. **Monografia comunei Zagra**. Manuscris - 3 volume.

27. Muti, L. **Rebrișoara - Mărturii pentru eternitate**. 2 vol. Cluj-Napoca, 2004.

28. Păiuș, L. **Monografia comunei Rodna Veche**. 2 vol. Bistrița, 2003.

29. Pătruț, I. **Nume de persoane și de locuri românești**. București, 1984.

30. Pătruț, I. **Onomastică românească**. București, 1980.

31. Petrovici, E. și Neiescu, P. **Persistența insulelor lingvistice**. în: "Cercetări lingvistice" IX, 1964, nr.2.

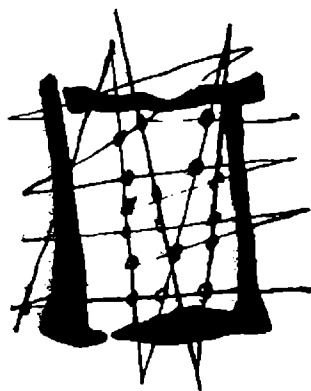
32. Porucic, T. **Lexiconul termenilor entropici în limba română**. Chișinău, 1931.

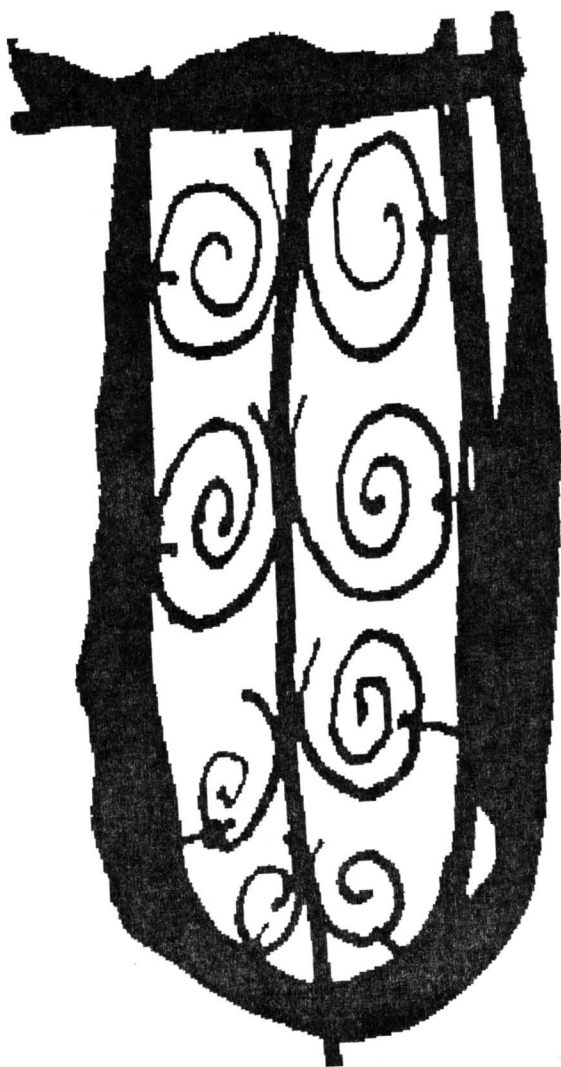
33. Prahase, M. **Periplu istorico-toponimic: Valea Zăgrii**. Cluj-Napoca, 2003.

34. Prahase, M. **Porecle din subzona Năsăud**. în: "Studii și cercetări etnoculturale", vol.III, Bistrița, 1997, p.139-156.

35. Prahase, M. **Toponimicele localităților componente Regimentului grăniceresc năsăudean**. în: "Studii și cercetări etnoculturale", vol.VIII, Bistrița, 2003, p.221-274.

36. Prahase, M. și Rus, G. **Zagra - o monografie posibilă**. Cluj-Napoca, 1997.
37. Pușcariu, S. **Etimologii în** : "Dacoromania", VII, 1931, p.35 și 103-105.
38. Retegan, S. **Satele nășăudene la mijlocul secolului al XIX-lea**. Cluj-Napoca, 2002.
39. Sala, M. **Din terminologia păstorească românească**. în: "Studii și cercetări lingvistice", VIII, 1957, p.77-83.
40. Seche, L. și Seche, M. **Dicționar de sinonime al limbii române**. București, 1982.
41. Suciu, C. **Dicționar al localităților din Transilvania**. I-II, București, 1967.
42. Șotropa, Valeriu. **Districtul grăniceresc nășăudean**. Cluj-Napoca, 1975.
43. Tanco, T. **Virtus Romana Rediviva**, vol.I-VII, Bistrița, 1973-1993.
44. Văsieșiu, V. **Graiul nășăudean**. Târgu Mureș, 1996.
45. Vuia, R. **Satul românesc din Transilvania și Banat**. Cluj, 1945.

IARNA

Iarnă grea

“Spiralele” iernii

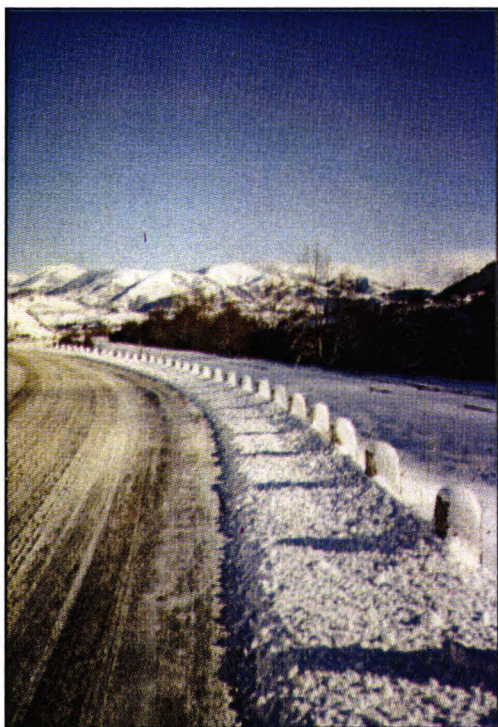
Haiduc

Voinicu

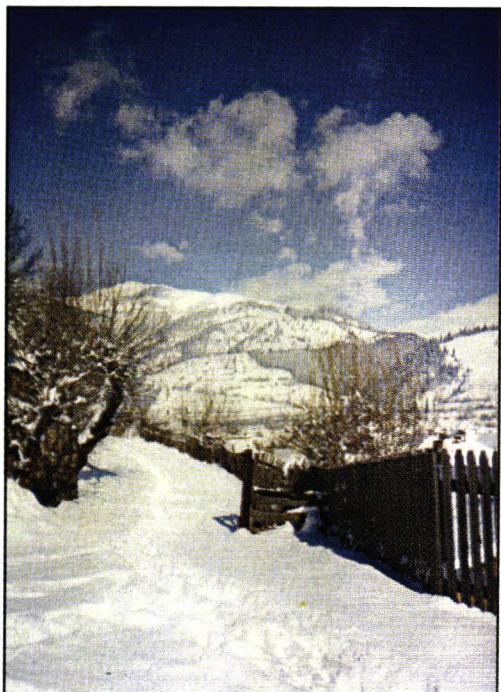
Defileul Someșului
la
Sângeorz - Băi

Vâltoare iarna - Zagra 2005

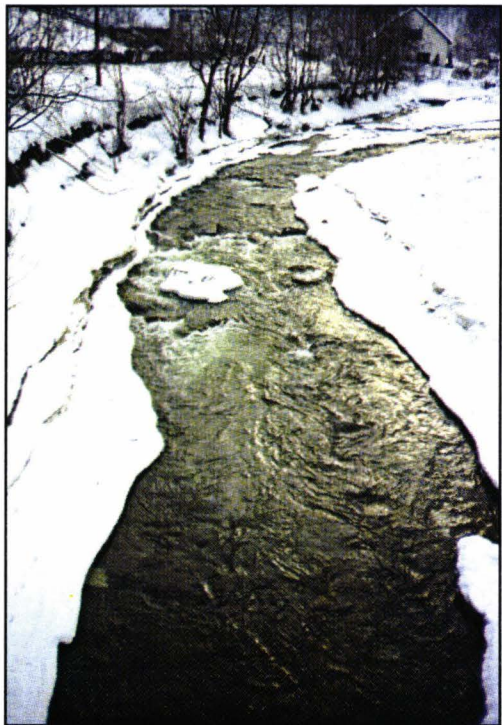

Valea Sălăuței iarna

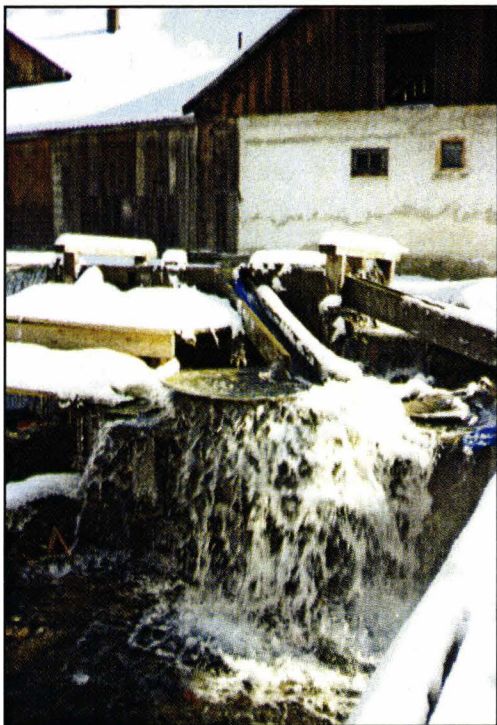
Poartă
martie 2004

Valea Rebrei
la Parva

Iernatul oilor în câmp - Valea Zăgrii

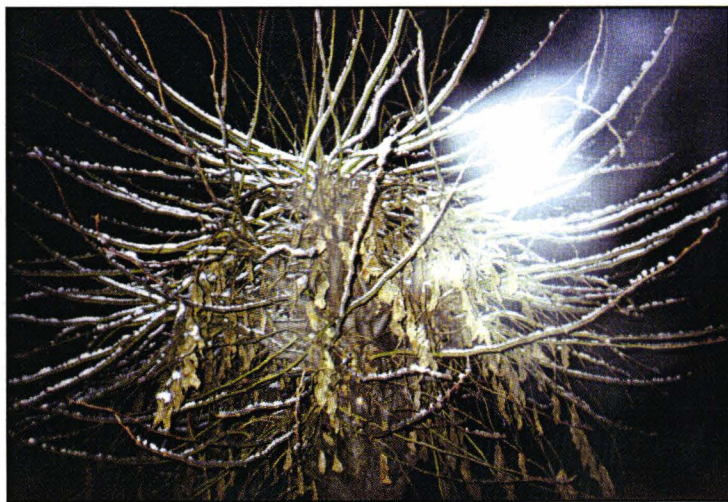
Vâltoare la Șanț

“Iarnă grea” - Rebrișoara 2004

“Mărțișori”
Coșbuc ianuarie 2004

Feerie - 2003

“Moșul și babele” de la Parva - 2004

“Gândind ... liber!” - 2003

PRIMĂVARA

“Primul ghiocel,
prima iubire”...
... sau prima poreclă
Poienile Zăgrii 2002

Undeva, pe Valea Someșului - 2004

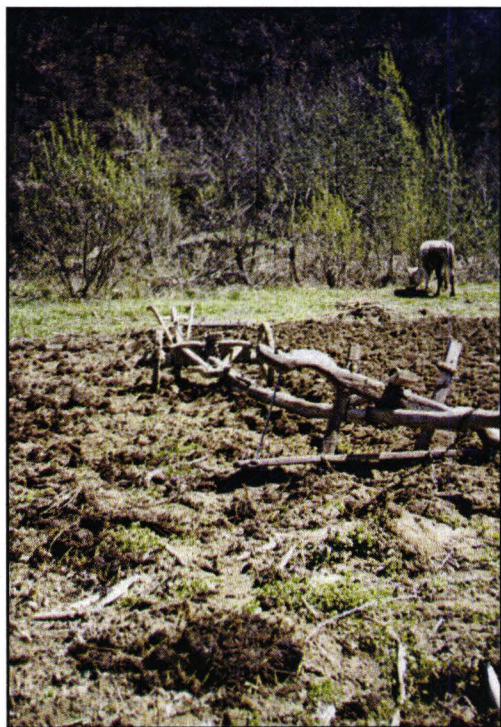
Trudă - Zagra

Promisiuni I

Primăvara la Zagra

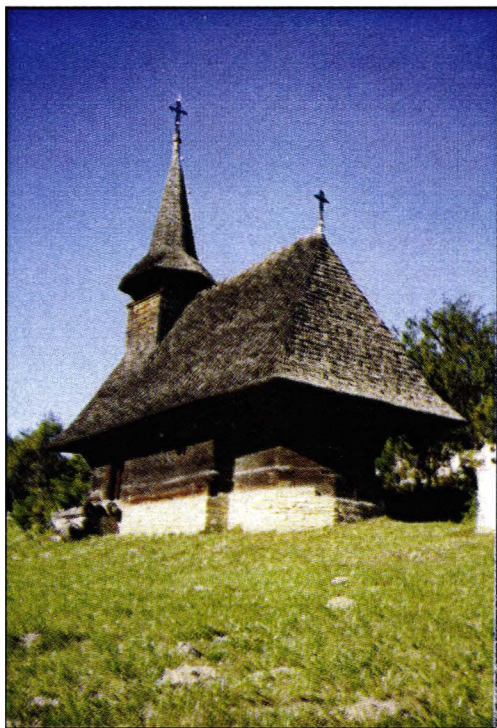

Dezacord

“Pânzătură” - 2004

Mărturie de la 1786
Zagra - 2004

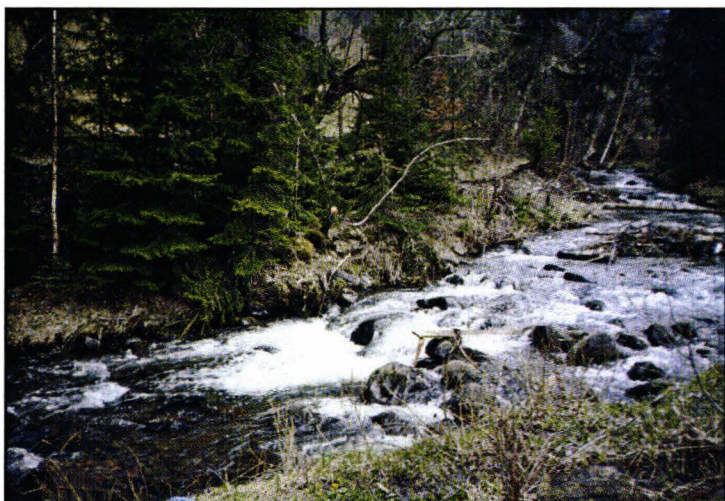

“Verde crud, verde crud,
Te mai văd, te mai aud”

Promisiuni II

Valea Zăgrii în amonte de Suplai

“Mătrăcuca”

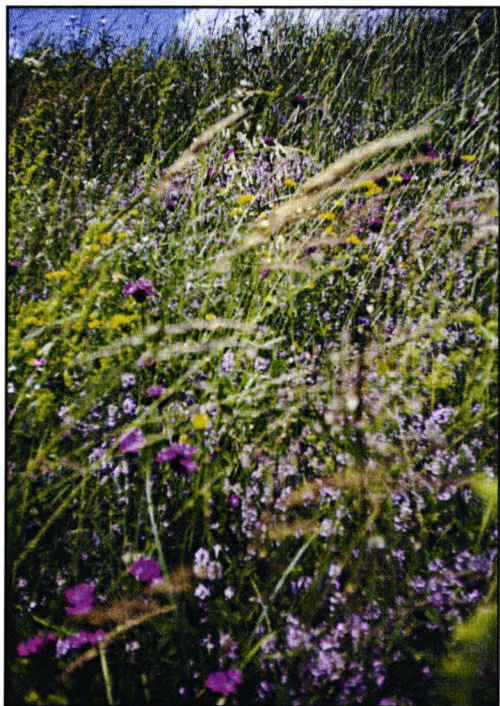
Trandafirii galbeni de la
Salva - 2004

“Paralele” de la Nepos - 2003

“Flori în bătaia vântului”
Romuli - 2004

“Dispozitiv de luptă” - Zagra - 2004

“Tabu” pe Valea Someșului - 2004

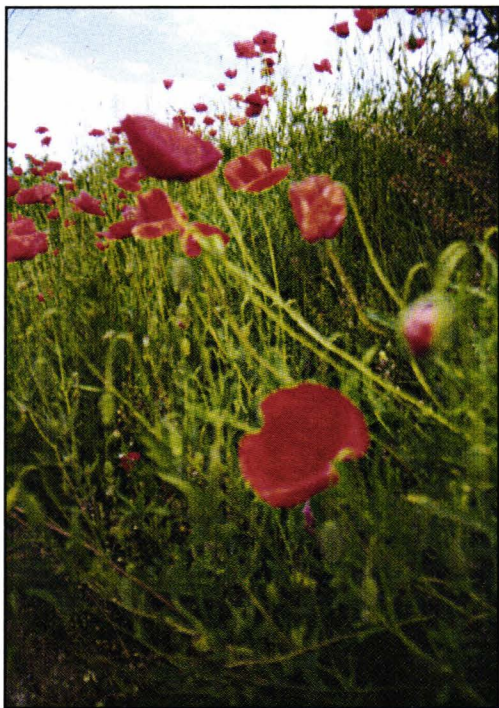

“Frumoasele”
Bichigiu - 2004

“Sângele pământului” - 2003

Vara la Mititei - 2004

“Bătrânețe” - Perișor - 2004

“Numai una” ... - 2003

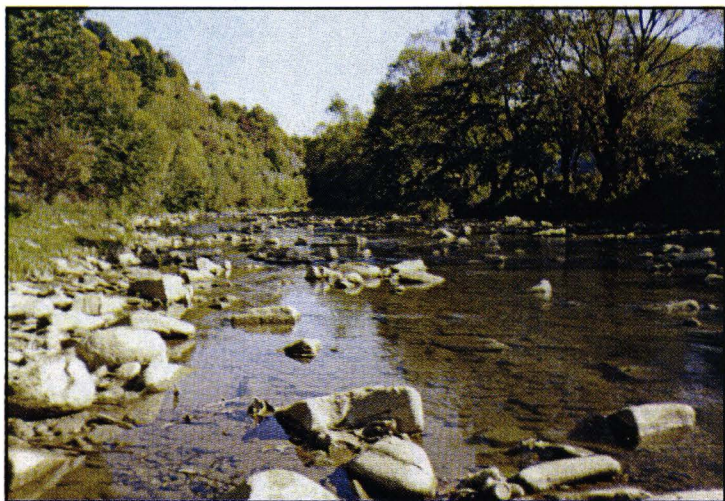

Așteptând batoza

Adăpost pentru iernat pe Valea Zăgrii

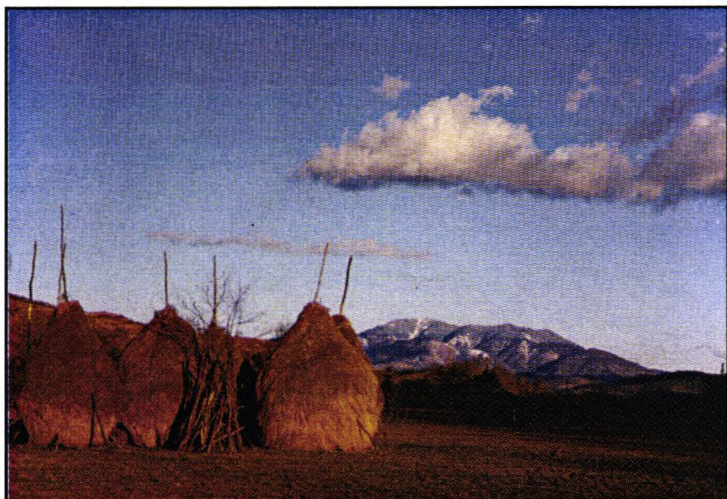

Secetă pe Valea Sălăuței - 2003

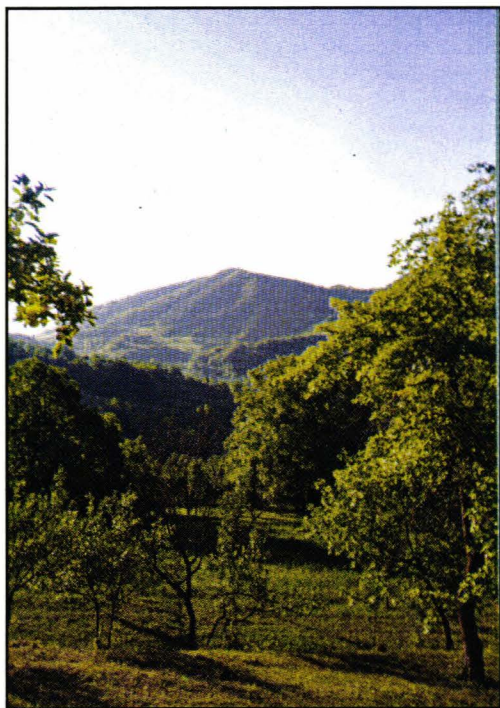

“De veghe în lanul ... de porumb” - Zagra - 2004
 (“Ciuhă”)

Toamnă târzie la poalele Munților Rodnei - 2002

Spre Măgură
Zagra - 2004

Autumnală - 2004

Spre Vârful Ineu

“Mă luai, luai .../ Cu secera-n brâu/ La holdă de grâu.” ...
Zagra - 2004

La treierat pe Valea Zăgrii
septembrie - 2004

Floarea

O cheamă Voichița

Călușarii Năsăudului - mai - 2004

Lelea Aurica din Salva și caierul său plin de porecle

“Și ce fată frumoasă are mama”
(Alunișul - Zagra)

“ ... dar și când vom crește ...!”
(Alunișul - Zagra)

Traista cu porecle este pe mâini bune ...
De Ispas la Năsăud - mai - 2004

973- 87089- 2- 4

ISBN 973-86212-2-4